FOR CONSULTATION ONLY

MANU-SMRITI

NOTES

BY

GANGANATHA JHA, MAHAMAHOPADHYAYA, M.A., D. Litt.

Vice-Chancellor, University of Allahabad

Part I

TEXTUAL

Published by the University of Calcutta

1924

349.54
Man M
Notes
pt 1 (T)
11 JUN 1964

Printed by
K. Mittra, at The Indian Press, Ltd.,
Allahabad

CENTRAL SECRETARIAT LIBRARY
57-7875
GOVERNMENT OF INDIA

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

Notes

I. Textual

We are not going to discuss in these notes the difference among the various commentators. This has been done by Buhler in his translation of Manu, in the '*Sacred Books of the East*' Series. We shall, however, take note of those cases where Buhler has either misread or mistranslated Medhātithi's views.

Nor are we going to *discuss* the various readings; as, from the very nature of our work, we are pledged to the readings adopted by Medhātithi. We are, however, going to *note* these readings here. Though this also has been done by Jolly in the notes appended to his edition of the text in *Trubner's Oriental Series*, we have decided to include these, chiefly because it has been thought desirable to bring out prominently the different readings noted by Medhātithi; and also because Jolly has not noted many rather important readings; and lastly, because no one has yet noted the readings of Manu's texts as quoted in the *Digests*. This is what we shall try to do here.

As regards the readings of the *Bhāṣya* itself, it would be a sheer waste of time to even note the 'readings.' The Mss. are so hopelessly currupt that those 'readings' would, in ninety cases out of a hundred, be a mere jumble of meaningless syllables. Yet we have not omitted the more important variations, specially where they are really different readings—not mere corruptions.

The page-references up to Adhyāya VII apply to Gharpure's Edition of Medhātithi's Manubhāṣya; from Adhāya VIII onwards they apply to Mandlik's Edition.

Notes not preceded by these references appertain to the Text of Manu; those preceded by references to Page and Line appertain to the text of Medhātithi.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

Discourse I

VERSE I

(1) Several manuscripts, and commentators of the text, begin it with the verse स्वायम्भुवे नमस्कृत्य ब्रह्मणेऽमिततेजसे । मनुप्रणीतान् विविधान् धर्मान्वक्ष्यामि शाश्वतान् । This verse, if genuine, would, according to Buhler (Intro. p. xiii), indicate that 'some pupil of Bhṛgu recites the work.' We fail to see the point of this. The verse might very well proceed from Bhṛgu himself.

After verse 2, and before 3 some people have the following two verses—जरायुजाण्डजानां च तथा संस्वेदजोद्भिदाम् । भूतग्रामस्य कृत्स्नस्य उत्पत्तिम्प्रलयं तथा ॥ आचाराणां च सर्वेषां कार्याणां च विनिर्णयम् । यथाक्रमं यथायोगं वक्तुमर्हस्यशेषतः ॥ 'The origin and death of the entire host of creatures, born from wombs and eggs, or from moisture and germinating shoots, rules regarding practices and duties, please to expound in their entirety, in their due order and according to their applicability.'

Burnell notes : 'Medhātithi says, these laws refer to only the Brāhmans, Ksatriyas and Vaishyas ; not to the Shudras.' It will be found that this is not what Medhātithi says ; he distinctly declares that the epithet 'Sarva,' 'all,' has been added for the inclusion of the Shudra also.

Page 4, line 4—for प्रमाणान्तरगोचर read प्रमाणान्तरागोचर as found in N.

Page 4, line 9—for आनुपूर्वी read अनुपूर्वः as in T.

Page 5, lines 3-4—अग्निहोत्रं जुहुयात् is corrupt. The right reading is supplied by N. अग्निहोत्रं जुहुयादयं सहस्रमानव इत्येतया आहवनीयमुपतिष्ठते इति प्रत्यक्ष एव वेदोऽयं होमं विधत्ते एतयेति च तृतीयया प्रत्यक्षस्यैव मन्त्रस्य आहवनीयस्थाने विनियोगः ।

Page 5, lines 19-20—for शब्दागममूलत्वात् read as follows: शब्दागममूलत्वाच्छाब्द एव । उभावपि शब्दादभि.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

Page 5, line 14—for अन्यतो वैरूप्यं read अतो द्वैरूप्ये विधानस्य सर्वस्येति पदं as in N.

Page 6, line 17—for वस्तु read यस्तु as in Mand.

VERSE IV

(1) अमितौजा महर्षिभिः—V. L. अमितौजमहर्षिभिः ।

(2) प्रत्युवाचार्च्य—On account of the grammatical anomaly involved in the form अर्च्य, which, however, has been explained as standing for आर्च्य—Medhātithi has suggested the reading प्रत्युवाचार्चयित्वा तान्

P. 8, l. 8—for सूत्रं read मूलम् as in N.

P. 9, l. 6—for तर्कप्रकार read सर्वप्रकार as in T.

P. 9, l. 15 for कस्य read कस्यचित् as in S.

VERSE VI

(1.) अव्यक्तः—V. L. अव्यक्तम्, in which case the term qualifies 'this' (world). Medhātithi, though adopting the former reading, would prefer the latter.

(2.) महाभूतादिवृत्तौजाः—V. L. महाभूतानुवृत्तौजाः, noted by Medhātithi, who says that the variation does not change the meaning.

P. 9, l. 25—for वृत्ताद्यात्मना read वृत्ताद्यात्मना as in J and S.

VERSE VII

(1.) योऽसावतीन्द्रियग्राह्यः—V. L. ०तीन्द्रियोऽग्राह्यः, which becomes tautological.

(2.) स एष—V. L. स एव.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

(3.) सर्वभूतमयः—explained by Medhātithi as सर्वाणि भूतानि मया स्रष्टव्यानीत्येवम्भावितचित्तो भूतात्मा । एवं सम्पन्नः

VERSE VIII

(1.) वीर्यम्—V. L. बीजम्.

(2.) अवासृजत्—V. L. अथाक्षिपत्.

P. 11, l. 3.—for स्वं तस्य read स्वस्य as in J, or स्वतः as in M.

VERSE IX

P. 11, l. 13—for नागममिकः read चागमिकः

VERSE X

(1.) नराः—This is the reading adopted by both Medhātithi and Govindarāja; though all others read नाराः Medhātithi explains the prolongation of the vowel in 'ना' in the name नारायण, in several ways.

P. 12, l. 4—for स भवेत् भगवान्नरः read स तावद् भगवान्नरः as in S.

VERSE XI

(1.) नित्यम्—V. L. लोके.

P. 12, l. 13—for नित्यमुक्ता read नित्यमुक्तम् as in J.

P. 12, l. 13—for विरुद्धस्य... उच्यते read सदसदात्मकम् । सच्चासच्च सदसती । ते आत्मा स्वभावो यस्य तदेवमुच्यते । कथम्पुनरेकस्य विरुद्धभावाभावरूपधर्मद्वयस्य योगः । उच्यते as in S. and N.

P. 12, l. 1 -for प्रतिपत्तृणि अभेदात् read प्रतिपत्तृत्वभेदात् as in M, S and A.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 12, l. 25—for यथाबुद्धस्य M reads यद्यबुधस्य which gives no sense.

P. 13, l. 2—for पिण्डीकार्यं read पिण्डाः कार्याः as in J.

P. 13, l. 8—for मनोह्यवचनीयम् read मनोऽश्च वचनीयम् as in N.

P. 13, l. 13—for यथेच्छम read यस्येच्छाम as in J.

P. 13, l. 15—for दधीभवति read दृढीभवति as in J.

P. 13. l. 18—for अर्थशब्दा read पुरुषशब्दा.

VERSE XII

P. 14, l. 3—after उषित्वा read as follows—तदण्डमकरोद् द्विधा। तावता कालेन गर्भः परिपच्यते । तस्मिन्नण्डे स्थितः......ध्यानवान्। अण्डमपि as in J.

VERSE XIII

(1) ताभ्यां स शकलाभ्यां च—V. L. ताभ्यामण्डकपालाभ्याम्

P. 14, l. 11—for पृथिवी पातालगता the right reading is पृथिवीपातालगतम्—supplied by Jolly's मनुटीकासंग्रह।

P. 14, l. 10—for पृथिवीमध्य read पृथिवीं मध्ये as in S.

P. 14, l. 15—for स्वस्माद्रूपात् read आत्मनः स्वस्वरूपात् as in M (App).

P. 14, l. 20 for ऽनुरूप read ऽनुस्यूत

VERSE XVI

(1) मात्रासु—V. L. मात्राभिः preferred by Medhātithi.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

P. 15, l. 6—for तद्विकारः read तद्विकारान् as in J.

P. 15, l. 7—the stop after सृष्टिम् should be after चकारात्

VERSE XVII

(1) तानीमानि—V. L. तस्येमानि.

VERSE XIX

P. 16, l. 9—for अथ यावत् read अन्ययात् as in M (App.)

P. 16, l. 16—for प्रभूरिति read प्रकृतिरिति as in J.

VERSE XX

For आद्यद्यस्य Jolly reads आद्याद्यास्य which is apparently a misprint.

P. 16, l. 24—for च तानि read वचनानि as in M (App.)

P. 16, l. 26 for यदाद्यन्तवत्तस्य read यद्यत आद्यन्तस्य as in M (App.)

P. 17, l. 7—for द्विवचनेन read द्विर्वचनेन to be construed with भवितव्यम्

VERSE XXI

P. 17, l. 21—भाति च वेदे is to be taken as an absolute construction. A and B drop भाति, which is retained in N.

P. 17, l. 30—for यथाशरीरं ...निर्ममे read च यथाशरीरं तत्त्वसमुदाय-रूपमेवं निर्ममे as in N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

VERSE XXII

Both Jolly and Burnell note कर्मात्मानं as a v. l. mentioned by Medhātithi. No mention, however, of any such reading is found in the Mss.

P. 18, l. 4—the right reading is ब्रह्मोपासनास्वनभिरताः

P. 18, l. 12—वेनोस्नुनीतिरित्यादीनां—This is a likely reference to Ṛîgveda, 8-3-18, where वेनु is the deity addressed.

P. 18, l. 14—for लम्भो read भो as in J.

P. 18, l. 21—for नाद्यादय इतिहास दर्शनाः.........प्रपञ्चः read नाद्यादयः। इतिहासदर्शनाश्रयश्चायं सर्वः सर्गादिप्रपञ्चः as in S.

VERSE XXIII

P. 19, l. 6—for प्रमाणाविरोधी etc. read प्रमाणाविरोधी न मनःपरितोषमाधत्ते as in N.

VERSE XXIV

विभक्तीश्च—V. L. विभक्तिं च (Kalāmādhava, P. 45).

VERSE XXVI

विवेकाय V. L. विवेकार्थं

P. 20, l. 16—for एवं तयो......न वा read एवं तपो धर्मः तदेव दम्भेनासमर्थेन वा

VERSE XXVII

P. 22, l. 2—for 'स्येतदपि' read स्येतदस्ति as in S.

VERSE XXIX

P. 22, l. 15—for श्रायत्वे read श्रयत्वे as in N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE XXX

P. 22, l. 26—for सकृदनुग्रहणम् read सकृदृतुग्रहणम् as in A. It is ऋतु that is repeated thrice, not अनु.

P. 23, l. 1—for सर्वौ हि स्वकृतावपि read सेवा हि सुकृताऽपि as in A.

VERSE XXXI

P. 23, l. 23—for पशुरूपं read पशून्

VERSE XXXII

तस्यां स—V. L. तस्यां तु

P. 24, l. 2—Jolly wrongly omits तं

VERSE XXXIII

P. 24, l. 7—for तन्मध्ये शुद्धिं read जन्मशुद्धिं as in J.

VERSE XXXIV

सुदुश्चरम्—V. L. (*a*) सुदुष्करम्—(*b*) सुदुस्तरम् (*Hemadri Dana* p. 242).

आदितः—construed by Medhātithi with तप्त्वा

VERSE XXXVI

मनून्—V. L. मुनीन् ।

VERSE XXXVII

P. 25, l. 2—for छद्मकरणेन केचित् read केनचिच्छद्मना as in M.

VERSE XXXVIII

P. 25, l. 10, for मेघोदरं दृश्यं read मेघोदरदृश्यम् as in J and M.

P. 25, l. 11—for हिमकणिका सूक्ष्मदृश्यश्च read हिमकणिकाः सूक्ष्मदृश्याश्च as in J.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XL

पतङ्गान्—V. L. पतङ्गं

P. 25, l. 25—for शलभपत्तकादयः read शलभादयः as in J. and M.

VERSE XLI

P. 26, l. 3—for प्रत्ययपरामर्शः read प्रत्ययमर्शः (as in footnote), or परामर्शः as in J and M (App.)

VERSE XLIII

येषां—V. L. (a) एषां, (b) तेषां.

P. 26, l. 12—for चणनाद्रचांसि read चणनाद्रचणाद्वा रचांसि as in M (App.)

P. 26, l. 13—अप्सरसः—cf. Vālmiki Rāmāyana—अप्सु निर्मथनादेव रसात्तस्माद्वरस्त्रियः। उत्पेतुर्मनुजश्रेष्ठ तस्मादप्सरसोऽभवन्.

VERSE XLIII

मनुष्याश्च—V. L. मानुषाश्च.

VERSE XLIII

मत्स्याश्च कच्छपाः—V. L. मत्स्याः सकच्छपाः

VERSE XLV

यच्चान्यत्किञ्चिदीदृशम्—V. L. ये चान्ये केचिदीदृशाः, suggested by Medhatithi.

उपजायते—V. L. उपजायन्ते, noted by Medhātithi.

P. 27, l. 1—for उपजायन्तेति वा पाठः। ये read उपजायन्त इति पाठे ये.

VERSE XLVI

उद्भिज्जाः स्थावराः—V. L. उद्भिज्जास्तरवः Buhler remarks that he reads तरवः ‘with Medhātithi.’ But there is nothing in Medhatithi to show that he reads तरवः

ओषध्यः—This form, as the Bhāṣya has pointed out, is not right, the right form being ओषधयः; though it seems to justify the other form also.

VERSE XLVII

तु विविधं—V. L. (*a*) च विविधं, (*b*) तु विज्ञेयं

—रुहाण्येव—V. L. रुहाश्चैव

P. 27, l. 26 भूमेर्बंद्दाः—J. reads भूमेर्बंह्वयः, which gives better sense.

VERSE XLIX

P. 28, l. 5—निर्वेद......वस्त,—J. reads निर्वेददुःखात्मिकादियुक्तधर्मफलमनुभवन्तः; and S. निर्वेददुःखात्मिकादियुक्ताधर्मफलमनुभवन्तः, which is better than J.

P. 28, l. 8 अन्तःसंज्ञा—Read अन्तःसंज्ञेति संज्ञा बुद्धिः as in J, A and N.

VERSE L

नित्यं V. L. नित्ये

P. 28, l. 16—स्तच्छरीर—Read स्तत्तच्छरीर as in N.

VERSE LI

एवं सर्वं स—V. L. एवं च सर्वं

P. 28, l. 27—स्वेऽन्तरे is rightly dropped in J.

—l. 28 for स्रष्ट्रा read स्रष्टा as in J.

P. 29, l. 3—for सर्वव्यापार read सर्गव्यापार

—l. 4 शतांद्रष्टव्यः—A reads शतर्द्रष्टव्यः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE LII

तदेवं—V. L. तदेदं—adopted by Medhātithi.

निमीलति—V. L. प्रलीयते adopted by Govindarāja and Kulluka.

P. 29, l. 8—for यदेत read यदिन (J) or यदैत

VERSE LIII

कर्मात्मानः—Buhler says, according to Medhātithi this word means—'who in consequence of their actions became incorporate.' As a matter of fact, however, this is the explanation that Medhātithi gives of the two-termed phrase कर्मात्मानः शरीरिणः

P. 29, l. 20—for व्यापाराञ्निःशक्त read व्यापारेऽशक्त as in M.

VERSE LV

तमोऽयं तु—V. L. तमो यदा

P. 30, l. 15—for विन्ध्यवास read विन्ध्यवासि as in M and J.

——l. 17 निरुपयोगि—M and S read तदानीमुपभोगः, which also gives good sense; but the best reading is निरुपभोग, as is clear from what follows.

VERSE LVI

संसृष्टस्तदा—V. L. संसृष्टौ तदा

P. 30, l. 28—for वाऽत्मानः । सूक्ष्माः read वात्मानः सूक्ष्माः

VERSE LVIII

Cf. in this connection, Bhāṣya, (p. 7, printed text) on verse 4; also Buhler's Introduction, XV.

P. 31, l. 13—for नित्यं read नित्य as in J and M.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE LIX

सर्वमेषोऽखिलं—V. L. सर्वमेवाखिलं

P. 32, l. 7 for मागमनपरंपर, read मागमपरंपर as in S.

VERSE LXI

महौजसः V. L. ऽमितौजसः

P. 32, l. 22—for तं read तेषां as in J.

VERSE. IXII

श्चोत्तमश्च—V. L. श्चोत्तमिश्च.

VERSE LXIII

P. 33, l. 5,—for सम्पद्यन्ते read पद्यन्ते as in M (App.)

After verse 63, M adds a half-verse कालप्रमाणं वक्ष्यामि यथावत्तन्निबोधत.

VERSE LXV

त्रिंशत्कला V. L. त्रिंशत्कलो.

तावतः V. L. तावता

P. 33, l. 15—for तावदिति read तावत इति as in J.

For this method of reckoning time see the Purānas; specially the Viṣṇu Purāṇa.

P. 33, l. 18—for नैसर्गिकं कम्प read नैसर्गिककम्प as in J.

—l. 19 for कालेनाविकृत it is better to read कालेन व्यक्त as in J and M (App.)

VERSE LXII

रात्रिः स्वप्नाय etc.—According Medhātithi this line is not meant to be descriptive of the ordinary day and night, ; what it means

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

is that in regions not reached by the sun's rays, what is called 'day' is the period of activity, and the period of repose is called 'night'.

VERSE LVI

कर्मचेष्टासु—V. L. suggested by Medhātithi कर्मचेष्टाभ्यः

VERSE LVIII

P. 34, l. 15—for प्रतिज्ञापनं......र्थम् read प्रतिज्ञानं प्रकरणान्तरस्वज्ञापनार्थम् as in S.

VERSE LIX

P. 34, l. 23—for तत्रा read यत्रा

VERSE LXX

P. 34, l. 28—for कापायने read कापायेन

P. 35, l. 6—for शतं परिमाणमस्य read तत्परिमाणमस्य as in S.

P. 35, ll. 4 to 9 belong to verse LIX; but all Mss. have it here after LXX.

VERSE LXXI

P. 35, l. 13—for देकस्य read देतस्य

—l. 15 द्वादश......विग्रहः—Better reading द्वादश सहस्राणि यस्मिन्निति परिमाणे विग्रह: as in S.; better still......परिमाणे यस्मिन्निति विग्रहः, as in A.

VERSE LXXIII

तद्वै V. L. एतद्

VERSE LXXIV

P. 36, l. 6—for ततश्च प्रागुक्तम् । महानिति read ततश्च न प्रागुक्तक्रमहानिः, as in N. The प्रागुक्तक्रम is what has been described under

Verses 14-15 above. S, J and M. (App.) read ततश्च प्रागुक्तक्रमहानिः ; under 14-15 मनस् has been described as coming first; so that if we take मनस् there as standing for *mind*, and here as *mahat*, then there is certainly प्रागुक्तक्रमहानि. But Medhātithi has interpreted 14-15 differently, making it out to mean that *mahat* comes first. Thus, according to this explanation, there would be *no* प्रागुक्तक्रमहानि. Hence the reading of N—न प्रागुक्तक्रमहानिः—is the best.

VERSE LXXV

चोद्यमानं—V. L. नोद्यमानं

P. 36, l. 11—for पुनरुच्यते । ब्रह्मणा read पुनरुच्यते । विकुरुते विशेषतः करोति । ब्रह्मणा as in J and M. (App.)

P. 36, l. 12 for बोदिता read चोदिता as in J.

VERSE LXXVI

Medhātithi forces the Sānkhya doctrine on Manu, whose words clearly favour the Vaishésika view of the origin of things here described.

P. 36, l. 19—for वायुकर्मणः read वायुकर्म as in S.

VERSE LXXVIII

ज्योतिषश्च—V. L. (a) ज्योतिषस्तु ; (b) ज्योतिषोऽपि

VERSE LXXX

सर्गः संहार—V. L. सर्गसंहार

P. 37, l. 15—for सर्गसंहारवत read सर्गसंहारावत as in J.

P. 37, l. 16—for कौतुकेनाऽपि J and M (App.) read निष्प्रयोजनापि ब्रह्मविद : This refers to Brahmasutra लोकवत्तु लीलाकैवल्यम्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXXI (?)

नाधर्मेणागमः कश्चित्—V. L. नाधर्मो नागमः कस्मिन्—adopted by Nandana.

प्रतिवर्तते—V. L. उपवर्तते

P. 38, l. 3—for नेङ्गयन्ति...... न्तरितम् read नेङ्गयन्ति न प्रकाशन्ते। तुरीयं वाचं मनुष्या वदन्ति। चतुर्थं भागं वैदिका मनुष्या वदन्ति। एतदुक्तम्भवति। आदौ न वेदवाक्यं किंचिदन्तरितम्।

VERSE LXXXII

P. 38, l. 10—for हेतुत्वेन नोच्यते read हेतुत्वेनानेनोच्यते as in J.

P. 38, l. 17—after यथासंख्यं read सम्बन्धः

VERSE LXXXIII

ह्येषामायुः—V. L. त्वेषां वयो

P. 38, l. 23—for वयो J reads वयोऽवस्था

P. 38, l. 25—for नुक्तायां read युक्तायां as in J.

VERSE LXXXIV

P. 39, l. 5—दीर्घसत्रेषु etc. This refers to *Pū. Mimānsā-sūtra* 6. 7. 31-40. Cf *Shabara-bhāṣya on* 6. 7. 37 : यदि पञ्च पञ्चाशतः त्रिवृतः न संवत्सराः। यदि संवत्सरास्त्रिवृतः न पञ्चपञ्चाशतः तस्माद्विरोधादन्यतमद् गौणम्। And between the two words पञ्चपञ्चाशतः and संवत्सराः it is best to take the latter as गौण।

VERSE LXXXV

युगह्रासानुरूपतः—V. L. (*a*) तत्तद्धर्मानुरूपतः; (*b*) युगह्रासानुरूपशः

P. 39, l. 20—for उत्कस्य M and S read युक्तोऽस्य; J, A and N read युक्तस्य.

The sense demands उत्कस्य

P. 39, l. 23—for मध्यपरि read पित्र्यपरि as in J.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE LXXXVI

ज्ञानमुच्यते—V. L.—ज्ञानमुत्तमम् ।
यज्ञमेवा—V. L. यज्ञमित्या ।

P. 40, l. 4—for विद्वतो read विद्वत्तो as in J and M; and for सुसंपादना read सुसंपादता as in J.

After this verse Rāmachandra reads an additional verse—
ब्राह्मं कृतयुगं प्रोक्तं त्रेता तु क्षत्रियं युगम् ।
वैश्यो द्वापरमित्याहुः शूद्रः कलियुगः स्मृतः ॥

VERSE LXXXIX

सक्तिश्च—V. L. सक्तिं च (Viramitrodaya, Paribhāṣā, p. 45).

क्षत्रियस्य समासतः—V. L. (*a*) क्षत्रियस्य समादिशत् adopted by Parāsharamādhava; (*b*) क्षत्रियाणामकल्पयत्; (*c*) क्षत्रियस्य समासतः; (*d*) क्षत्रियाणां समासतः ।

VERSE XCI

P. 40, l. 25—for चित्तानुपालनम् J reads वित्तानुपालनम् ।

VERSE XCII

Cf. 5. 132.

VERSE XCIV

बाह्याय—V. L. वाह्याय

P. 41, l. 16—for नुद्दिश्य तत्कव्यम् read पितृनुद्दिश्य यत् क्रियते तत् कव्यम् as in M (App.) For कव्यम् J wrongly reads कर्तव्यम् ।

VERSE XCV

P. 41, l. 25—for देवानुद्दिश्य read विश्वेदेवानुद्दिश्य as in J and M.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE XCVI

P. 42, l. 2—प्राणिनः rightly omittted in J.

——l. 4—for आतपे read आतपं as in J and M.

VERSE XCVII

ब्रह्मवेदिनः—V. L. ब्रह्मवादिनः ।

P. 42, l. 11—after तेषामपि read ब्रह्मवेदिनः as in J.

„ „ For ब्रह्मस्वरूपत्वात्तत्र अक्षय्यानन्दः J reads अक्षयआनन्दः and M (App.) has ब्रह्मस्वरूपपरिज्ञाने ब्रह्माक्षयानन्दः ।

VERSE XCVIII

उत्पत्तिरेव—V. L. उत्पत्तिरेषा ।

P. 42, l. 14—for विशेषे दर्शिते J reads विशेषदर्शने

P. 42, l. 17—for श्रुतिः read स्तुतिः as in M (App.)

After 98 M has three more lines : तेषां न पूजनीयोऽन्यस्त्रिषु लोकेषु विद्यते । तपोविद्याविशेषेण पूजयन्ति परस्परम् । ब्रह्मविदः परंभूतं न किञ्चिदिह विद्यते ।

This is also admitted by Nandana.

VERSE C

श्रेष्ठेन—V. L. श्रैष्ठ्येन (Kulluka).

VERSE CI

P. 43, l. 5—for परपाकेन M (App.) reads परपाक

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 43, l. 6—for स्वकृत्या read स्वकस्या as in J and M (App.)

——l. 7 for प्रभूतं read प्रभुत्वं as in S and M (App.)

VERSE CII

शेषाणामनु—V. L. शेषाणां चानु ।

स्वायम्भुवः being the proper name of a particular 'Manu,' it is not right to translate it as Buhler has done.

P. 43, l. 13—for सर्वस्याः...श्रुतेः read सर्वस्यास्या...स्तुतेः ; J reads सर्वस्या...स्तुतेः and M (App.) सर्वास्यास्य...स्तुतेः ।

VERSE CIII

P. 43, l. 20—राजभोजनाः शालयः—This shows that Medhātithi was the resident of a country where rice was a rare commodity.

P. 43, l. 28—for त्रैवर्णिकाधिकारः M (App.) reads त्रैवर्णिकार्थं ।

VERSE CIV

संशित—V. L. शंसित

P. 44,—l. 6 after दोषैः read पापैः as in M (App.)

VERSE CV

After 105 M has an additional verse.

यथा त्रिवेदाध्ययनं धर्मशास्त्रमिदं तथा ।
अध्येतव्यं ब्राह्मणेन नियतं स्वर्गमिच्छता ॥

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE CVI

यशस्यं सततं—V. L. यशस्यमायुष्यं।

निःश्रेयसं—V. L. नैःश्रेयसं।

P. 44, l. 19—for विवृद्धिः J reads सिद्धिः।

VERSE CVII

अखिलेनोक्तो...कर्मणाम्—V. L. अखिलः प्रोक्तो...कार्मणाम्।

P. 44, l. 27—for णोक्तौ read णोक्तो as in J.

P. 45, l. 1—for यदि read यत् as in M (App.)

—— l. 2 for गुणपदेन read गुणदोषपदेन as in M (App.), which is more in keeping with the context.

VERSE CIX

भाग्भवेत्—V. L. भाक् स्मृतः।

VERSE CXI

P. 46, l. 1—for तत्त्वभावभेदा J reads तत्स्वभावभेदा।

VERSE CXIII

P. 46, l. 20—for भृत्यादीनां M (App.) reads जात्यादीनां, and J ऋतादीनां, which latter is better.

VERSE CXIV

P. 46, l. 26—for स्त्वेतत् read वस्त्वेतत् as in J.

—— l. 29—for मृणादीनां read मृणादानादीनां as in J and M (App.)

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXV

P. 47, l. 4—for दंशः read दंश्यः as in M and J.

VERSE CXVI

P. 47, l. 6—for चत्रिय read चत्तृ as in J.

VERSE CXVIII

पाषण्ड—V. L. (*a*) पाषण्डि (*b*) पाखण्ड (*c*) पाखण्डि

P. 47, l. 20—for आवाह्य० read वाह्य० as in J.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

Notes

Discourse II

VERSE I

P. 48, l. 4—for शास्त्र J reads शास्त्रार्थ ।

P. 48, l. 26—प्रवर्तयन्ति; 'प्रवर्तन्ते' would appear to be the right reading. But all mss. read प्रवर्तयन्ति ; the only construction possible is to take 'जनाः' as the nominative understood.

P. 49, l. 1—for 'आत्म...रक्ताः' read आत्मनि भोगोपायास्तेषु रक्ताः as in S.

—— l. 2—for 'तुं समर्था' read 'तुमसमर्था' ।

—— l. 9—for 'चोच्यते' read 'चोद्यते' as in A.

—— l. 14—for 'रागद्वेषः' read 'द्वेषः' as in M.

—— l. 25—for 'स्वग्रहात्' M (App.) and S read स्वमोहात्

VERSE II

'कामता'—V. L. 'कामतः' ।

Burnell regards verses 2—5 to be 'an interpolation.'

P. 50, l. 10—for सिद्धार्थं read सिद्ध्यर्थं as in J.

—— l. 23—for लाश्च S reads लश्च

—— l. 27—for यदापि read यदपि ; S reads यद्यपि, but we have had one यद्यपि already in line 26.

—— l. 27—for the विश्वजिन्न्याय see *Pu-Mi-Su*, 4, 3, 15-16.

—— l. 28—for तथान्यथा read तस्यान्यथा as in M, S and A. तस्या is another reading.

P. 51, l. 3—न चैवेहास्त्यकामता ; this is superfluous here.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE III

P. 51, l. 27—for निश्चिनोमि read निश्चिनोति as in M.

P. 52, l. 1—for कारण read करण as in M.

VERSE IV

P. 52, l. 11—for किंचि read क्रिया काचि as in J.

—— l. 13-15—read punctuated thus: चेष्टितं हेतुत्वात्। चेष्टितं का......ष्ठानमस्ति ॥४॥ अत्र प्रतिविधत्ते—।

VERSE V

श्चेह—V. L. श्चैव

P. 52, l. 20—for श्रुतकारणं read श्रुतकरणं as in A.

P. 53, l. 7—for ण्यनुष्ठानं read णामनुष्ठानं as in S.

VERSE VI

आत्मनस्तुष्टिरेव च—V. L. वेदवित्स्मृतिशीलता (Aparārka, p. 82.)

Buhler remarks—'Though the commentators try to find a difference between शील and आचार, it may be that both terms are used here, because in some Dharmasutras, *e.g.* Gautama 1-2, the former, and in some *e.g.* Vasiṣṭha 1—5, the latter, is mentioned.' But Medhātithi has taken शील as qualifying स्मृति, the compound स्मृतिशीले being taken to mean 'conscientious', 'honest,' 'disinterested' recollection.

P. 54, l. 19—देशात्सम्भव read देशासम्भव as in S.

P. 55, l. 27-28—for पुनश्च वेदः कृत्स्न इति read न पुनः कृत्स्नं वेदमिति as in M. S reads न पुनश्च कृत्स्नो वेद इति।

P. 56, l. 5—for दाथर्वणानामप्यस्ति read दाथर्वणनामाप्यस्ति

—— l. 22—for प्रामाण्यपरिज्ञाने read प्रमाणं परिज्ञाने as in S.

—— l. 24—for वगम्यं विलक्षणेन.........भवति तस्य च, read वगम्यविलक्षणेन ......भवति पुरुषस्य कर्तव्यम्। तस्य च।

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 58, l. 2—for ध्येयम् read धेयम् as in M.

—— l. 3—for सोमस्य चाव्यक्त read सोमस्य वा व्यक्त as in S.

P. 59, l. 3—अन्ये तु etc.—construe thus: अन्ये श्येनादिवाक्यानां...... निषेधानां च । धर्मोत्पत्तिमत्वाभावमाशङ्कमाना अखिलप्रामाण्यमन्यन्ते

P.. 59, l. 28—for वदन्ति J reads वदन्तः, which is better.

P. 60, l. 27—for कर्मतः read कर्तृतः as in M.

—— l. 29—तदुक्तं; this refers to Pu. Mimā. Su 1.3.2.

P. 61, l. 8—for विरोधद्वय read विरोधिद्वय ।

—— l. 10—ऐकाश्रम्यं— *Vide* Gautama III. 35 *et seq.*

—— l. 20—for लिङ्गा read लिङा as in M.

—— l. 21—for लिङ्ग read लिङ् as in M.

P. 62, l. 2—यथा ऽवारे etc. *cf.* Shābara on Pu-Mi-Su. II.2.16 (आवारे) मान्त्रवर्णिको देवताविधिः। 'इत इन्द्र ऊर्ध्वोऽध्वरो दिवि...इन्द्रवान् स्वाहा' इत्याघारमाघारयति । एवमसौ आघारो यद्यस्येन्द्रो देवता।

P. 62, l. 6—for मूलत्वे read मूलत्वेन as in M.

—— l. 8—तुल्ये श्रौतत्वे etc. Medhātithi accepts Kumārila's view on this point, not Shābara's.

P. 62, l. 13—for सम्प्रदायाविच्छेद M reads सम्प्रदायविच्छेद; but in view of what has gone before in p. 60, l. 20, सम्प्रदायाविच्छेद is the right reading.

P. 62, l. 20—for प्रकीर्ण read प्रकीर्णे as in M.

P. 63, l. 1—for सिद्धरूप read सिद्धे रूप as in M.

—— l. 1—for क्रिया read रूपा as in M.

—— l. 1—विश्वजित्यधिकारवत्—see Shābara on 6.7.18-19.

—— l. 3—for लिङ्गा read लिङा as in S and A.

—— l. 5—for प्रतिष्ठाः साकांक्षा read प्रतिष्ठासाकाङ्क्षा

—— l. 8—for नास्तस्य read नास्त्यस्य as in S.

P. 64, l. 7—for सर्वाश्रमधर्मैश्च । तैः read सर्वाश्रमधर्मश्चातः as in S.

—— l. 13—for यदेतत्पराणां read यदतत्पराणां

—— l. 21—for विप्रतिपद्येत read विप्रतिपद्येत as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 65, l. 2—for बोधकारणं M reads आप्तबोधकारणम्
—— l. 12—for समर्पयन्तः S reads संसर्पयन्ति
—— l. 14—for प्रियेत्युपलक्षितं read प्रियमस्येत्युपलक्षितं as in S.
—— l. 20—for मूलत्वप्रमा read मूलत्वं प्रमाण्येनैव

VERSE VII

P. 66, l. 12—for यत्कार्यं read सत्कार्यं ।
—— l. 13—for द्वेतोः । आगतः read द्वेतोरागतः ।

VERSE IX

धर्म—V. L. सर्वे ।

P. 67, l. 3—for प्रवर्तत read प्रवर्तते as in M.
—— l. 8—for आस्ति कस्य read आस्तिकस्य
—— l. 9—for पयुक्ते read प्रयुक्ते as in J and M.

VERSE X

P. 67, l. 15—for स्यस्त read स्तस्य
—— l. 15—for यत्कार्यं धर्मप्राप्त्यर्थं तद्धर्मशास्त्रम् A reads तत्कार्यप्राप्त्यर्थं यद्धर्मशास्त्रं, which is better. The sense requires some such words as यत् कार्यधर्मशास्त्यर्थं तद्धर्मशास्त्रम् ।

P. 67, l. 28—for किर्क्यपि read किक्यपि ।

P. 68, l. 2—for वेदस्यस्याद्यः read वेदस्याद्यः as in M.
— l. 11—for आगमविरुद्धादिश्च read आगमविरुद्धश्च, the construction being सोऽयं पक्षः स्ववचनविरुद्धः आगमविरुद्धश्च ।

P. 68, l. 14—for वृष्टिस्तस्यादौ न भवेत्फलम् read वृष्टिस्तस्या गोमारकः फलम् as in the foot note.

—— l. 21—सर्वशाखाप्रत्ययमेकं कर्मेत्यभ्युपगमः ; this refers to Pu. Mi. Su. 2. 4. 8-32.

P. 68, l. 25—for स्वर्थफलं read स्वर्थः फलं

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE XI

ते मूले—V. L. (*a*) तूभे, (*b*) तदुभयं (Smṛtichandrikā-Saṃskāra, p. 4.)

०श्रयाद्वि०—V. L. ०श्रयो द्वि (Smṛtichandrikā-Vyāvahāra, p. 4.)

Cf. with this verse, 4. 30, where the हैतुक is decried, and 12. 111 where he is extolled.

P. 69, l. 12—for असत्य S reads असत्या, which gives better sense.

P. 69, l. 14—for त्रिवर्त्यंत read त्रिवर्त्यंते as in S.

— l. 15—for किन्नाम वेदे read किंनाम as in J and S.

— l. 16—for किं तयोः read नहि किञ्चित्तयोः as in J.

— l. 17—for शिष्यै read शिष्टै as in S.

— ll. 17-18—for स्तत्कार्येभ्यो read स्तिरस्कार्यो as in S and J.

— l. 18—for हर्म्यः read हैम्यः as in J.

— l. 20—for यतस्तदव read यस्तदव as in S.

— l. 21—for नतु यतस्त read नतु यस्त

— l. 23—the number 11 should come between हेतु कथनं and वेदनिन्दक ।

P. 69, l. 26—for विहितं read विहित as in M.

VERSE XII

P. 70, l. 5—for श्रयान्द्विजः read श्रयाद्द्विजः as in S.

— l. 12—for नैरुक्त read तैरुक्तं as in S.

VERSE XIII

प्रमाणं—V. L. प्रामाण्यं ।

P. 70, l. 25—for धा आधार read धीङ् आधान, which is in accordance with the धातुपाठ.

P. 70, l. 26—for सत्काना भवति read सत्कानां न भवति as in J M & S.

CENTRAL SECRETARIAT LIBRARY

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 70, l. 26—for यथा लक्षणं read यथाचरणं as in S.

P. 71, l. 5—for र्थकाम दृष्टफलैषिणा read र्थकामा दृष्टफलैषिणा
—— l. 9—for लक्ष्यते read लभ्यते as in S.

VERSE XIV

P. 72, l. 3—for न वचनात् read वचनात् as in S and J.

VERSE XV

यज्ञ—V. L. होम (Sanskāraratnamālā, p. 605).

P. 72, l. 9—for अनन्तर read समनन्तर as in J.
—— l. 16—for यष्टव्यस्य read द्रव्यस्य as in S.
—— l. 24—for प्रतिकालत्रये...... विरोधः read प्रतिकर्मकालत्रयविधानान्नास्ति विरोधः
—— l. 25—for सम्भवः । तस्मा read सम्भावात्स्या
—— l. 26—for पीति एवम read पीत्य ।

The difference among याग, दान and होम is thus explained in the Shābarabhāṣya (p. 484)—'The *relinquishing of one's proprietary right* is the factor common to all the three; the difference is only this; in याग there is merely verbal relinquishment: the thing offered is not actually taken away by the recipient; in दान the thing is actually made over to the recipient; and in होम the thing offered has got to be thrown into some suitable receptacle (water or fire).

VERSE XVI

Read with this verse, II.66 and X.127.

P. 73, l. 2,—for निवर्तेत read निवर्त्तेत as in J and S.
— l. 4—for व्याचचरे read व्याचचिरे as in J and M, or व्याचचते as in S.
—— l. 12—for तदर्थश्रवणे read श्रवणे as in S.
—— l. 13—for नत्वा read नन्वा as in F. N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

P. 73, l. 16—for अनुष्ठानं read अर्थानुष्ठानं as in M (App.) and S.

——l. 18—The two 'च' s are superfluous; S rightly omits them.

——l. 26—for ध्ययनं वि read ध्ययनवि as in S.

P. 74, l. 6—नहि मन्त्रा विधिं वदन्ति—"From the very nature of *mantras* it is clear that they cannot be taken as injunctions,—being, as they are, entirely devoid of any kind of injunctive word; also because all *mantras* are found, either syntactically or by direct declaration, or by indirect implication, construed along with other passages which are injunctions; so if the *mantras* themselves were to enjoin another action, there would be two actions enjoined by what is practically only one 'sentence' (Bṛhatī on I—II.—31 to 53)"—*Prabhākara Mīmānsa*, pp. 125-126.

P. 74, l. 9—for ष्टोऽतिषिद्ध read ऽप्रतिषिद्ध as in M, or ष्ट्प्रतिषिद्ध as in S.

VERSE XVII

प्रचक्षते—V. L. विदुर्बुधाः ।

VERSE XVIII

तस्मिन्—V. L. अस्मिन् (Vīramitrodaya Paribhāṣā, p. 55.)

P. 74, l. 20—for वोपाधि S reads चोपाधि; but the former gives better sense.

P. 75, l. 27—for जातीतांना read जातीना as in S and M.

P. 75, l. 11—for दिष्टकारणे read दृष्टकारणा as in S.

VERSE XIX

पन्चालाः—V. L. पान्चालः

नन्तरः—V. L. नन्तरम् (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 17).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

Second line—V. L. एवं ब्रह्मर्षिदेशोऽयं ब्रह्मावर्तादनन्तरम् ।

P. 75, l. 17—for क्षेत्रे read क्षेत्रं

——l. 17—for समन्त read स्यमन्त as in S.

——l. 18—for कुरुत read कुरु as त, though found in several manuscripts, spoils the metre.

P. 75, l. 21—for नुष्णा read नुष्णां as in S.

——l. 22—for यानम read यानाम as in S.

VERSE XXI

मध्य—V. L. मध्यो, which, it may be noted, is more in keeping with Medhātithi's idea that this verse does not explain the proper name मध्यदेश, but only points out the tract of land which is of 'middle' quality.

प्रकीर्तितः—V. L. स कीर्तितः

P. 76, l. 4—for नवधीन्कृत्वा read नवधीकृत्य (S), which is better.

VERSE XXII

आर्यावर्तं विदुर्बुधाः—V. L. (a) आर्यावर्तं प्रचक्षते (b) आर्यावर्तः प्रकीर्तितः (Aparārka, p. 5).

For a map according to these texts, see Numismata-Orientalia, Pt. I, (new edition.)

VERSE XXIII

यज्ञियो—V. L. याज्ञिको

P. 76, l. 17—for सारज्ञो read साराख्यो as in S and J.

——l. 26 एतद्धि etc.—This is a quotation from Shābarabhāsya (on I.II.26), which says एतद्धि [शक्यते कर्तुमिति] 'क्रियते' इत्युच्यते, न च वर्तमानकालः कश्चिदस्ति (in the case of Vedic declarations which are eternal) यस्यायम्प्रतिनिर्देशः ['क्रियते' इति].

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार · सत्यमेव जयते

GSL

P. 77, l. 4—for यकश्च read यकःश्च as in S.

——l. 6—for वैद्या read त्रैविद्या as in S.

——l. 10—for वक्ष्य—read लक्ष्य as in S.

——l. 12—for आक्रमेयुः.........कुर्युः S reads आक्रम्य निवसेयुः स्वं चैव चावस्थानं कुर्युः ।

P. 77, l. 16—for कृष्ट read कृष्ण as in S.

VERSE XXIV

तस्मिन् वा—V. L. कस्मिंश्चित्

P. 77, l. 23—for रेऽप्यधि read रेऽधि as in S, or रेऽवधि as in F. N.

——l. 24—for कल्पा read कल्प्या

——l. 28—for सत्व... रीत्या । एत read सतु...रीत्यैत

P. 78, l. 5—for वचनं लिङ्गम् read वचनलिङ्गम् as in N, the sense being द्विजातय इत्येव 'वचनं लिङ्गं (सूचकं) यस्य' ।

——l. 11—for अर्थ हा read अथ हा as in S.

——l. 14—for वा द्विजातियमा read वायं द्विजातिमा as in S.

——l. 19—for यथा वर्ष...व्यपदिश्यते S reads वर्षाकृते सुभिक्षदुर्भिक्षे वर्षाभावकृतं दुर्भिक्षं वर्षाकृतत्वेन व्यपदिश्यते, which is better.

——l. 21—for क्षिति अतिनिय read क्षित्यनिय

VERSE XXV

धर्मस्य—V. L. सर्वस्य

वर्णधर्मान्—सर्वधर्मान्

P. 78, l. 27—for विशेषः read शेषः as in S, F. N. and M.

——l. 29—for न वयोविभागा S reads न च विभागेना

P. 79, l. 2—for तदा read यदा as in S.

——l. 5—for उपनयनं धर्मो read उपनयनधर्मो as in S, M and N.

——l. 5—for वाऽऽश्च read चा श्च

——l. 8—for नेत्येवाव read तत एवाव as in S, or आनन्त्याचाव

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XXVI.

षेकादि॰—V. L. षेकाद्यै॰ (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 36).

P. 79, l. 19—for तत्र...कानि read तत्र निषेको निर्वर्तकोऽन्यानि विशेषजनकानि as in S.

VERSE XXVII

P. 80, l. 4—for तानीदा read तानिदा as in S and J.

P. 80, l. 10 मेखला बध्यते—*Vide* Gautama I.15.
——l. 17—for जन्म S reads जनन
——l. 24—for संस्कार एव निर्वर्त्यः S reads संस्कारा एव निर्वर्त्याः
—for S सति read सति as in S.
——l. 26—for शत्रू read सक्तू as in A.
——l. 27—for पेक्ष्यं read पेत्वं as in S.

P. 81, l. 4—for दितो read दिता as in S.

VERSE XXVIII

P. 81, l. 21—for चारी read चारि as in S and J.

P. 82, l. 22—for वदुच्येत read यद्युच्येत as in S.
——l. 24—for कामनानुष्ठानात् । read काममनुष्ठानं

P. 83, l. 3—for विधिः स्तु read विधिस्तु

P. 83, l. 8—for हापिसं read हाप्यसं

VERSE XXIX

पुंसो—V. L. पुंसां (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 49).

P. 83, l. 21—for सर्वत्ता॰ read सर्वं॰ as in J, M and S.
——l. 22—for उपाया read उपात्ता as in J, M and S.
——l. 24—for चन्ते read चयन्ते
—— „ —for द्रश्व्य read द्रव्य as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

P. 83, l. 26—for प्रतिगृह्य read प्रतिसंगृह्य as in M and S.
—— „ —for अन्याऽपि...व्यता S reads अन्या भिन्ना चेतिकर्तव्यता
——l. 29—for द्रष्टा read द्रव्या as in S.

P. 84, l. 3—for तदनिबद्ध read तदविरुद्ध as in S.
——l. 7—for कठो S reads काठो
——l. 9—for केऽप्यूचुः read कौथुमा

P. 84, l. 20—for न प्रमाणं read प्रमाणं as in S.
——l. 22—for समानएवार्थः read समानः । एष एवार्थः, and construe this with what follows in the next line.
——ll. 23-24—यद्य...धीतं read तदेव स यदधीते यदर्थः शक्योऽनुष्ठातुं तेन स्वाधीतं as in S.
——l. 25—for न तस्य read तस्य as in S.

P. 85, l. 11—for सर्वस्व read सर्वत्र as in S.
——l. 15—for उपदिश्य read उद्दिश्य
——l. 23—for प्राप्तिं read प्राप्तः as in S.
——l. 24—for वाक्यशेषको read वाक्यशेषगतो विशेषको
—— „ —for निर्दिष्टे read निर्दिष्टो as in M and S.

P. 86, l. 1—for द्रव्यत्व read द्रव्यत्वं

VERSE XXX

वाऽस्य—V. L. वाऽथ—noted by the Madanapārijātā (p. 355).
तिथौ—V. L. ऽहनि

P. 86, l. 13—for तदुक्तं read तदयुक्तम् as in M and S.
——l. 19—for पात read व्यतीपात as in S.

VERSE XXXI

Some manuscripts and commentaries have dropped the first line of this verse.

मङ्गल्यं—V. L. माङ्गल्यम्—in Parāsharamādhava (Achāra, page 441 and Aparārka, p. 27).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 86, l. 25—for धारयिष्यन् S reads धारयन् ।

—— „ —for माङ्गल्य read मङ्गल्य as in J and S.

——l. 27—'साधुत्वं' is omitted by S and M.

——l. 28—for समासादायु M reads समासाद्यायुः, which is wrong ; S reads समासाद्द्वायु, which is better.

P. 87, l. 1—for त्यादेः read त्यादिः as in S.

——l. 5—मत्वा is rightly omitted by M and S.

P. 87, l. 6 for मङ्गल्य S rightly reads मङ्गल

——l. 10—for साधनम् read साधनत्वम् as in S.

——l. 14—for तद्येन येन S reads तद्येन

——l. 18—for प्रतिपत्तिः read तत्प्रतिपत्तिः as in S.

—— „ —for दर्शं read दर्थं

——l. 20—for लार्थं read लाद्यर्थं as in S.

VERSE XXXII

For the first half the Nirṇayasindhu (p. 178) reads 'शर्मान्तं ब्राह्मणस्य स्याद् वर्मान्तं क्षत्रियस्य तु'

P. 87, l. 25—for मेते read मन्ते as in J and S.

——l. „ —for शब्दाः read शब्दः as in J.

——l. 28—for शरण read शर्मशरण as in S.

VERSE XXXIII

सुखोद्यमक्रूरम्—V. L. च सुखमक्रूरम्—adopted in Viramitrodaya (Achāra, p. 243).

मनोहरम्—V. L. मनोरमम् adopted by Parāsharamādhava (Achāra, p. 441).

मङ्गल्यं—V. L. माङ्गल्यं (Aparārka, p. 27).

P. 88, l. 8—for इत्यधिकृ read इति विवक्षि as in M (App.), J and S.

——l. 10—for कारण read करण as in S.

——l. 11—for तत्तु read न तु as in S.

——l. 16—S reads करी for कारी

——l. 17—रुद्रवत्ती rightly omitted in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XXXIV

चतुर्थं मासि—V. L. (a) मासे चतुर्थे ; (b) चतुर्थे मासे
यद्वेष्टं—V. L. यच्चेष्टं

'This is an example of Kuladharma alluded to in 1.118' (Burnell).

P. 88, l. 26—Before मङ्गल्यं S adds किञ्चित्
——l. 27—for संस्कार read सर्वसंस्कार as in S.
——l. 28—for इन्द्रभूमिः S reads इन्द्रभूतिः

VERSE XXXV

श्रुतिचोदनात्—V. L. (a) श्रुतिनोदनात्—adopted by Medhātithi ; (b) स्मृतिचोदनात्—as quoted by the Smṛitattva (p. 653).

प्रथमे—V. L. प्रथमा (Smṛtichandrikā Samskāra p. 58).

P. 89, l. 8—for...ते च...प्रकाशयन्ति read, with N and A, ते च रूपात् चूडाकर्म याञ्जना इति वदष्टकाम्प्रकाशयन्ति, which construe thus: यथा याञ्जना इति मन्त्रः स्वरूपादेव अष्टकाम्प्रकाशयति तथैव मन्त्राः स्वरूपादेव चूडाकर्माख्यं कर्म प्रकाशयन्ति।

VERSE XXXVI

Hemadri (Kāla, p. 748) reads the verse as—

गर्भाष्टमेषु कुर्वन्ति ब्राह्मणस्योपनायनम् ।
एकादशे क्षत्रियस्य वैश्यस्य द्वादशे स्मृतम् ॥

P. 89, l. 14—for आरभ्यते read आरभ्य as in S.
—— „ —for शब्दे सा S rightly reads शब्दे न सा
——l. 19—for कुड्यं read न कुड्यं as in S.
——l. 26—for राजशब्दं प्रति प्रकृतित्वं M and F. N. read राज्यशब्दं ; N and S read राजशब्दं प्रकृतिं, which is right.

VERSE XXXVII

ईहार्थिनः—V. L. अर्थार्थिनः (Nirṇayasindhu, p. 184).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 90, l. 6—for त्येत...च्यते—S wrongly reads, एतदप्युपान्त शब्द-प्रमाणं न्यायमर्यादयैवमुच्यते

——l. 12—for न्वयापरो S rightly reads न्वयत्यागे

——l. 15—सर्वस्वारे etc. The reading of this passage is corrupt in all the manuscripts. The right reading is यथा सर्वस्वारे मृतस्यार्भवपवमानात् पराञ्चः etc.

The 'Sarvasvāra' is a sacrifice laid down as to be performed by one who is desirous of bringing about his own death, with a view to go to heaven without having to die through disease and decay. During the third part of this sacrifice, the 'sacrificer' enters the fire, after having recited the 'Árbhava—pavamāna' hymn and requested the Brāhmaṇas to finish the remaining details of the sacrifice for him. These latter details are what are referred to in the Bhāṣya. (*Vide* Pu Mi Su. XII 56—57).

P. 90, l. 19—for चेत्तदा read चेत्स्येतदा as in S.

——l. 21—for दिसंख्या S reads दिःसंख्या

VERSE XXXVIII

P. 90, l. 27—for निवृत्ते यथा read निवृत्तेः । यथा as in S.

P. 91, l. 4—for यस्त्वं...विति S reads यस्त्वं कथं वेत्स ब्रह्मबन्धविति

——l. 6—द्रव्यवचनो &c. On the Sutra quoted, the *Siddhāntakaumudi* says, जातेऽर्थंअकं द्रव्यं बन्धु ।

VERSE XXXIX

In face of the definition of 'Vrātya' in the present verse, one finds it difficult, until authority is adduced, to believe that it is 'an old term for Aryans not Brāhmaṇised', as Burnell says.

P. 91, l. 23—for पूर्वेण च सिद्धमुक्तम् read पूर्वेणैव सिद्धम् । उक्तं as in S.

—— l. 23—for निन्दितः S reads निभ्रान्ते ।

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
GSL

VERSE XL

This verse has been omitted by Rāghavānanda ; but this may only mean that, while admitting it to be a part of the text, he had nothing to say on it.

सम्बन्धान्नाचरेत्—In view of the न in the beginning of the verse, this is wrong reading—the right reading is सम्बन्धानाचरेत् ।

ब्राह्मणैः—V. L. (a) ब्राह्मणः—adopted by Parāsharamādhava (Achāra, p. 446);—Vīramitrodaya (Samskāra, p. 349) has ब्राह्मणैः

सह—V. L. सदा

P. 91, l. 28—for प्रायश्चित्त शास्त्रे read प्रायश्चित्तशास्त्रे as in S.

P. 92, l. 2—for प्रतिग्रहान् J wrongly reads प्रतिग्रहाः, though retaining the preceding सम्बन्धान् ; S is more consistent : तन्निमित्ताः सम्बन्धाः......प्रतिग्रहाः

—— l. 3—for थं विदु J reads थंविदु, which is better.

—— l. 4—S omits अस्माच्च दोषदर्शनात्

—— l. 5—S omits आत्मना

—— l. 6—Between प्रतीयते read तथा च; S has an additional passage—काम्यो ह्ययमाचार्यस्य विधिः । तत्राचार्यमकामयमानो यदि कश्चिन्न प्रवर्तते तदा माणवकेन प्रार्थयितव्यो दक्षिणादिना

VERSE XLI

P. 92, ll. 13—15 for शणक्षुमो......पया S reads शाणक्षौमा-विकान्य

—— l. 16—for स्थानस्थेन S reads स्थानपठितेन

—— l. 21—त्रीणि चर्माणि वस्त्राणि—defective reading; S and N read त्रीणिवस्त्राणि; neither of these readings is in keeping with the preceding phrase षडनुदेशिनः, which requires the reading त्रीणि चर्माणि त्रीणि वस्त्राणि

—— l. 21—for आनुपूर्व S rightly reads आनुपूर्व्य

VERSE XLII

शणतान्तवी—V. L. शाणतान्तवी ।

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 93, l. 3—before मौञ्ज्या S rightly reads a न ।

P. 93, ll. 6-7—for विकृतेर्विकारः शणतान्तवी प्रकृति । S rightly reads प्रकृतेर्विकारः प्रकृति

—— l. 8—S omits the last sentence गृहय......एवोक्तः ।

VERSE XLIII

कर्तव्याः—V. L. कर्तव्या as quoted in Parāsharamādhava (Achāra, p. 447), as also in Madanāparijāta (p. 20), and the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 437).

मुञ्जालाभे—V. L. मुञ्जाभावे

श्मन्तक—V. L. श्मातक (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 80).

बल्वजैः—V. L. बिल्वजैः

P. 93, l. 16—for कौशी read कौश्या as in M.

VERSE XLIV

शणसूत्रमयं V. L. शाणसूत्रमयं ।

वृतं—V. L. वृत्तं found in all mss. of Medhātithi, except N. The double form त्तं spoils the metre.

आविकसौत्रिकम्—V. L. (*a*) आविकसूत्रिकम् (adopted by Medhātithi who would prefer the form अविकसूत्रिकम् ; (*b*) आविकसूत्रकम्, as quoted in Parāsharamādhava (Achāra, p. 448); (*c*) आविकमुच्यते (Samskāramayūkha, p. 38).

P. 93, l. 26—for त्रिगुणी......विधीयते read त्रिगुणीकृतस्येदमुर्ध्वं-विवर्तनं विधीयते as in S and N.

P. 93, l. 28—for वीताख्यं read वीताख्यां as in S.

P. 94, l. 2—for सोमसंस्था S wrongly reads सामसंस्था

—— l. 3—for पञ्चसूत्राभावे read पञ्च । सूत्राभावे

—— l. 4—for अविको मेषः S reads अविर्मेषः ।

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE XLV

अर्हन्ति—V. L. अर्हति as quoted in the Madanapārijāta, (p. 22).

वाटखादिरौ—वटखादिरौ (Aparārka, p. 57).

पैलवौ—V. L. पैप्पलौ (Sanskāramayūkha, p. 37).

P. 94, l. 8—for शान्तक read शान्तिक

—— l. 10—for दण्डसत्ता S and J read दण्डनीतिः

—— l. 11—for द्वत्रचोक्तं read दश्चैवोक्तं as in S.

—— l. 14—for दुम्बर वृत्त read दुम्बरा वृत्त as in J and S.

—— l. 15—for यज्ञिया read यज्ञियो which is the reading in Gautama I.1.24.

VERSE XLVI

राज्ञः—V. L. राज्ञां as quoted in Madanapārijāta (p. 22).

केशान्तिको—V. L. (*a*) केशान्तको ; (*b*) केशान्तगो

P. 94, L. 18—for काण्ड S rightly reads काष्ठं

VERSE XLVII

नम्रि—V. L. नाभि, as quoted in Parāsharamādhava, (Achāra, p. 438), and in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 436).

प्रतिगृह्य—V. L. परिगृह्य (Aparārka).

VERSE XLVIII

उपस्थाप्य—V. L. अभिवाद्य—as quoted in the Vīramitrodaya, (Samskāra, p. 481) ; (*b*)— उपस्थाय

P. 95, l. 6—for भास्कर......स्थेयः। अभि S rightly reads भास्करमादित्यमुपस्थाय अभि

—— l. 7—for दित्य......थान, read दित्यदैवतमन्त्रैरुपस्थान as in J and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XLIX

P. 95, l. 15—for रथैस्य, F. N. and S read रत्नस्य
—— l. 20—for तथैव S rightly reads यथैव ।
—— l. 25—for समासार्थः read समार्थं as in S.

P. 96, l. 1—for न प्रत्य read भूतप्रत्य as in S.

VERSE L

या चैनं—V. L. या च तां

नावमानयेत्—V. L. न विमानयेत् (adopted by Medhātithi and Aparārka p. 59).

प्रथमं—V. L. प्रथमां (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 109).

VERSE LI

तु—V. L. अथ as quoted in Parāsharamadhava, (Achāra, p. 454).

भैक्षं—V. L. भैक्ष्यं do. do. do.

यावदर्थं—V. L. यावदन्नं

अमायया—V. L. समाप्नुयात् as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra p. 486).

P. 96, l. 15—for तृसाख्य read तृप्त्याख्य as in J.
—— l. 16—for तदन्न॰ read कदन्न॰ as in S.
—— l. 17—for अगृहीते S rightly reads गृहीते
—— l. 20—for यत्क्वचिच्छ्रूयते S reads यत्क्वचिद्गृह्ये श्रूयते, which is better.

VERSE LII

भुङ्क्तेह्यु—V. L. (*a*) भुङ्क्त उ ; (*b*) इच्छन् ह्यु as quoted in Madanapārijāta (p. 35).

श्रियं—V. L. श्रियन् adopted by Medhātithi.

cf. Mahābhārata, XIII 104. 5012.

After 52 some mss. have an additional verse:

सायम्प्रातर्द्विजातीनामशनं स्मृतिचोदितम् ।
नानुरागेण तं कुर्यादग्निहोत्रसमो विधिः ॥

GSL

P. 96, l. 28—for भुङ्क्ते S reads भुञ्जीत

P. 97, l. 5—for तथा कृतं read यथा ऋतं as in M and S.

P. 97, l. 5—for प्राण्यङ्गत्वात् S reads प्राण्यङ्ग

——l. 16—वचनानि—Pu. Mī. Sū. 3.5.21; it means that 'passages laying down what has not been laid down elsewhere must be taken as independent sentences.'

P. 97 l. 19—गोदोहेन—*Vide*—Pu. Mi. Sū. VIII.1.23 *et seq.*

The use of the milking vessel having been laid down with a view to the special result, in the shape of the obtaining of cattle, it does not become admitted into all the ectypal sacrifices. Similarly with the '*Khādira*,' which is prescribed with a view to the obtaining of *vigour*.

VERSE LIII

P. 97, l. 24—for यद्यु प S rightly reads यद्यपि

P. 98, l. 1—for श्येति read श्येत्यस्यापि

——l. 7—for चारी धर्मभोजनता read ब्रह्मचारी भोजनधर्मौ as in S.

P. 98, l. 11—for वेचमाणः S reads पेचमाणः

——l. 11—for वादादि read विदाहि as in S.

——l. 21—for यदि वा read यद्वा as in S.

VERSE LIV

एतत्—V. L. (*a*) एनम्; (*b*) अन्नम्; (*c*) इदम् as quoted in Viramitrodaya (Samskāra, p. 486).

सर्वशः—V. L. सर्वदा (noted by Medhātithi).

P. 98, l. 28—for सक्तु read सक्क

P. 99, l. 1—for ध्यानं यजन्मम read ध्यायन्मम as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE LV

तद्भुक्तं—V. L. यद्भुक्तं

नाशयेदिदम्—V. L. तुहिनस्तितत् as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 486).

P. 99, l.—for फलविधो read फलविधौ as in J and S.

——l. 14—for मुक्तता नि read मुक्तावत् नि as in J and F. N.

——l. 16—for बलश्च J reads बलत्वं च

VERSE LVI

नाद्यादेतत्तथान्तरा—V. L. (*a*) नाद्याच्चैव तथान्तरा; (*b*) नाद्याच्चैतदथान्तरा; (*c*) नाद्याच्चैतत्तथान्तरा adopted by Nandana (*d*) नाद्यादेनमथान्तरा (Aparārka).

व्रजेत्—V. L. भवेत्, as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 488).

P. 99, l. 20—for शूद्रविषयः F. N. reads तद्विषयः, which is better.

——l. 21—for प्रकल्पं read न प्रकल्प्यं as in S.

——l. 22—for परिपूर्णस्व read परिपूर्णः स्व

——l. 27—for अनुग्रह S reads अनुपग्रह

VERSE LVII

अस्वर्ग्यं—V. L. अस्वास्थ्यं as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 488).

P. 100, l. 7—for मूलतानस्य read मूलतामस्य

—— l.—for स्वप्तिर्ज्वरोद J reads स्वप्तिद्वारोद

VERSE LVIII

नित्यकाल—V. L. सर्वकाल (Áchāramayūkha, p. 27).

P. 100, l. 15—for स्तुत्या वा S and F. N. read स्तुत्या च, which is better.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 100, l. 22—for मायातेऽष्वपि S reads मापन्नेऽष्वपि

——l. 23—for ननु चविधानवदेव S reads ननु च विधानादेव The right reading is ननु चाविधानादेव

P. 100, l. 24—for तयोरित्यव read तयोरध इत्यवश्यं as in S.

——l—for च्छाय read च्छायां as in S.

VERSE LIX

ब्राह्मं तीर्थं—V. L. ब्राह्मतीर्थं

P. 101, l. 5—after अंगुलीनाम् add दैवम् as in J and S.

—— „ —for शब्दस्य S rightly reads शब्देन

—— l. 8—तथा च शंखः—Is this a quotation from *Shankha-Smṛti?* The Smṛti at present known by this name describes these '*tirthas*' in the following words, which are totally different from what Medhātithi appears to have quoted. They are—

कायं कनिष्ठिकामूले तीर्थमुक्तम्मनीषिभिः ।
अङ्गुष्ठमूले च तथा प्राजापत्यं विचक्षणैः ॥
अङ्गुल्यग्रे स्मृतं दैवं पित्र्यं तर्जनिमूलके ।

P. 101, l. 9—for पूर्वेणाग्र S reads पूर्वेण पर्वणाग्र, which is the form in which this passage has been quoted in the Vīramitrodaya (Áhnika, P. 78).

VERSE LX

त्रिराचामे—V. L. त्रिःप्राशये (Hemādri, Shrāddha, p. 992).

खानिचैव स्पृशेत्—V. L. खानिचोपस्पृशेत्

Cf. Mahābhārata XIII 104; 39.

P. 101, l. 14—for यान्तरं read यादनन्तरं as in S.

VERSE LXI

रद्भिस्तीर्थेन धर्मवित्—V. L. रदुष्टाभिश्च धर्मतः (Hemādri, Shrāddha, p. 983).

एकान्ते—V. L. आसीनः—as quoted in the Vīramitrodaya (Áhnika, p. 66); but on p. 77 and p. 79, the same work reads एकान्ते

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 102, l. 2—for नेतरो वि read रेतोवि as in S.

—— l. 10—for दिगर्थं S reads दिगर्धं

—— l. 13—for चिदहः रहःसु S rightly reads चिदहःसु

—— l. 15—for र्थेमाह J and S read र्थेमिदमाह

VERSE LXII

भूमिपः—V. L. भूपतिः as quoted in Parāsharamādhava, (Áchāra, p. 221).

P. 102, l. 25—for अस्य read कस्य as in S.

P. 103, l. 3—for अवश्यप्राशौ read अवध्यप्राशौ as in M; S reads अवैधप्राशा

VERSE LXIII

प्राचीन आवीती—V. L. प्राचीनावीती

P. 103, l. 11—for विज्ञायते read विज्ञायेत

——l. 12—for चमनं परिपूर्णमेव (न) स्यात् read चमनं कृतमप्यपरिपूर्णमेव स्यात्

——l. 15—for निवि॰ read निदि॰ as in S.

——l. 21—for सङ्गस्थापनं read सङ्गःस्थापनं as in J and S.

VERSE LXIV

मन्त्रवत्—V. L. मन्त्रतः, as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 423) and Nirṇayasindhu (p. 190).

P. 103, l. 25—for प्रासन S wrongly reads प्राशन

P. 104, l. 9—for कमण्डलुना । चो read कमण्डलुश्चो; S reads कमण्डलुचो; A and N read कमण्डलुना चो

——l. 11—for अङ्गत्वमे S rightly reads अङ्गमे

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE LXV

P. 104, l. 17—after ऽधिके S reads अतिरिक्ते

VERSE LXVI

अमन्त्रिका—V. L. (*a*) अमन्त्रका (Nirṇayasindhu p. 183); (*b*) अमन्त्रिता (*Madanapārijātā* (66) p. 362)

कार्येयं—V. L. (*a*) कर्तव्या (*b*) कार्या च (do).

P. 104, l. 23—for परिपाठी—read परिपाटी

—— „ —for पौंस्नमेव read पुंसामिव

——l. 25—for नतिवृत्तौ read नतिपत्तौ

VERSE XLVII

संस्कारो वैदिकः स्मृतः—V. L. औपनायनिकः स्मृतः as quoted in the *Madanapārijāta* (page 37), and adopted also in the *Mitākṣarā* as referred to in the *Vīramitrodaya* (Samskāra, p. 404).

परिक्रिया—V. L. परिष्क्रिया

P. 105, l.—तदापत्तिवचनं विवाहस्य—This is out of place where it stands ; its right place is after विहितत्वात् in l. 6 below.

——l. 8—for भूद्भवदुभ S and J rightly read भूत् । एतदुभ

P. 105, l. 10—for पारिग्राहय read पारिग्राहय which is the form of the word found in Manu 9. 11.

——l. 13 after दुक्तं S rightly adds भवति

—— „ —for नयनापत्यं S reads नयनात्या. The right reading is नयनापत्त्या

—— „ —for मनुष्यायो S reads मनुष्यस्यो, which gives better sense.

l. 14—for कामचारवादभवत्व read कामचारः कर्मात्मत्व

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXVIII

P. 105, l. 22—for नानिर्वृत्ते read नातिवृत्ते as in S.

—— „ प्रकरणेऽपि. &c. This is in accordance with the principle enunciated in Pu. Mī. Sū. 3. 3. 14. See Prābhākara Mimānsā, pp. 187-195

VERSE XLIX

P. 106, l. 4—for शौचस्येष्यते read शौचस्य नेष्यते as in S.
—— l. 6—for विधीयते read विधीयेत

—— „ —for तदवशिष्टं read तदवश्यं as in F. N. S, J and M.

P. 106, l. 9—for वादनादिभिः read वादनादि as in J and S.

VERSE LXX

स्वाचान्तो—V. L. स्वाचान्तो as quoted in the Madanapārijāta (p. 99).

For the second line the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 523) reads प्राञ्जलिस्तु कृतापोशो लघुवाग्विजितेन्द्रियः
ब्रह्माञ्जलिकृतोऽध्याप्यो—V. L. कृतब्रह्माञ्जलिश्चैव (Samskāraratna-mālā, p. 315).

P. 106, l. 15—for रोमादि S reads रोमशादि, which is better.

VERSE LXXI

P. 107, ll. 10, 11—for उपसन्नाः स्माध्ययनायेति S reads उपसन्नोऽस्म्य-ध्ययनायेति

——l. 17—Before अन्यारम्भणीया read यथा as in S.

——l. 18—for न मासिकप्रयोगारम्भे । न मासिकप्रयोगारम्भे प्रातः प्रात-रारभ्य read न मासिकप्रयोगारम्भे प्रातरारभ्य as in S.

——l. 22—for कच्छपकर्णं इति read कच्छप इव as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXXII

गोन च V. L.—गोन तु (Samskāramayūkha, p. 46).

व्यत्यस्तपाणिना—V. L. विन्यस्तपाणिना—noted by Medhātithi.

P. 108, l. 4—for न कर्तव्य read कर्तव्य as in A.

VERSE LXXIII

अध्येष्यमाणं तु गुरुः—V. L. (*a*) अध्येष्यमाणस्तु गुरुं, which Buhler remarks, is in keeping with Gautama 1. 46; (*b*) अध्येष्यमाणस्तु गुरुः—as quoted in Madanpārijāta (p. 100).

अतन्द्रितः—V. L. (*a*) अतन्त्रितः as quoted in Parāsharamādhava (Áchāra, p. 136); (*b*) उपस्थितम्—as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 514).

P. 108, l. 9—for अभिलषितः S reads अभिप्रेतः

—— „—for आमन्त्रयितव्यः S reads आवेदयितव्यः

——l. 12—for एवं च तदाख्यायते S reads एवं चेदं व्याख्यायते, which is better.

——l. 16—for स्वस्तीति......सामसु S reads स्वस्तीति यजुःसु ब्रूयाद् विरमत्वामिति सामसु, which is better.

VERSE LXXIV

ब्रह्मणः—V. L. ब्राह्मणः—as quoted in Vidhānapārijāta (p. 521).

सर्वदा—V. L. सर्वतः

विशीर्यति—V. L. विशीर्यते—as quoted in Madanapārijāta (p. 99).

P. 109, l. 2—for ओमितिकृतं S rightly reads ओमा कृतं

——l. 3—for ॐकृतमित्युच्चारितो read ॐकृतः उच्चारितो as in S.

——l. 7—for तच्च पाकस्य read लब्धपाकस्य as in J and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE LXXV

प्राक्कूलान्—V. L. (*a*) प्राक्चूलान् (*b*) प्राञ्जलिः as quoted in Vidhānapārijāta (p. 521). Gautama 1. 50 has प्राक्कूलेषु

पर्युपासीनः—V. L. पर्युपासीत—as quoted in Vidhānapārijāta (p. 521) and in Vīramitrodaya (Saṁskāra, p. 522).

कारमर्हति—V. L. कर्तुमर्हति as read in Vidhānapārijāta (p. 521).

पूतः—V. L. पूर्वं as read in Vīramitrodaya (Saṁskāra, p. 522).

P. 109, L. 11—for कूल S reads चूल

—— l. 11—for प्रविष्ट S reads rightly पूपविष्ट

—— ll. 11-12—अधिशीङ्स्थासां &c. Pānini 1. 4. 46. According to the *Vṛtti*, this Sūtra prescribes the use of the Átmanepada with the roots, *shīn*, *sthā* and *ās*; but in order to meet the case of the term पर्युपासीतः in the text, Medhātithi takes the '*ās*' of the Sūtra as standing for *ā* + *ās*, and deriving पर्युपासीत as परि + उप् + आ + आस, makes it fall within the purview of the Sūtra.

—— l. 14—for दर्भैः S reads मन्त्रैः which is not right, as all the commentators are agreed in explaining 'पवित्रैः' as दर्भैः

P. 109, l. 14—for मादितः read पावितः as in S.

—— l. 14—for दिषु read दिस्तु as in S.

—— l. 24—for निवर्तते read विवर्तते

—— l. 27—Before धातुः S rightly reads ह्यर्थं

VERSE LXXVI

निरदुहत्—V. L. (*a*) निरदूहत्; (*b*) निरवहत्, (Aparārka, p. 33); (*c*) निरवृहत्

P. 110, l. 9—for व्युत्पत्ति read उत्पत्ति as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXXVII

P. 110, l. 17—for त्रिपद्दैव S reads त्रिपदा च, which is better.

VERSE LXXVIII

पूर्विंकाम्—V. L. पूर्वंकम् (Aparārka, p. 50).
वेदवित्—V. L. उभयोः (Aparārka, p. 50).

P. 110, l. 23—for प्रकरणैकवाक्यात् A reads प्रकरणे वाक्यात्, which is better.

—— l. 27—for नित्यस्य read नित्यश्च as in N.

P. 110, l. 29—for ध्ययनत्वाद्यपु read ध्ययनाद्यपु as in S.

P. 111, l. 6—for S भ्येति read S न्वेति as in S.

—— l. 11—for वेदविदि read वेदविदिति as in S.

—— l. 11—प्राप्ते कर्मणि &c.—This is a paraphrase of Kumārila's dictum प्राप्ते कर्मणि नानेको विधातुं शक्यते गुणः ॥

—— l. 14—for नित्यश्चार्थं S rightly reads नित्यश्च

—— l. 17—for अध्येतुश्चैत read अध्याहर्त्तैत as in S.

—— l. 18—फलानामवगमे;—from what has gone before (p. 110, l. 28), the right reading should be फलानवगमो. S reads फलानुगमो

—— l. 22—for पठ्यमाना S reads अधीयमाना

—— l. 24—after यागादयो read ऽपि as in S.

P. 111, l. 26—for ताया S reads तया

VERSE LXXIX

त्वचेवा—V. L. त्वचो वा

Burnell represents Medhātithi as explaining the term '*vahiḥ*' as 'on river-island and the like.' As a matter of fact however, the term used by Medhātithi is '*nadi-pulinādau*,' which means 'the *sandy-bank* of the river' and not '*island*.'

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
CSL

In the same note the Doctor renders the well-known saying 'अक्के चेन्मधु विन्देत किमर्थम्पर्वतंव्रजेत्' as—'If honey is found in the sun-beam, what use to go to the mountain ?';—as if the 'sun-beam' were easier to be got at than the 'mountain!' He has apparently read 'अर्के' ('in the sun') in the place of 'अक्के' (generally mis-spelt as अक्के and explained as 'under the house eaves'), which means 'a much-frequented place',—being derived from the root '*at*' 'to go frequently.'

P. 112, l. 15—यानि वा संवेत्ति S reads यानि च सञ्चिनोति न कृता......; N and A read यानि वा संचेति तत्कृता.........As printed, the passage makes sense if we construe it as यानिवा कृतानि न संवेत्ति

—— l. 18—for च । प्राय read वत् । प्राय as in S.

—— l. 18—for दैववशप्राप्तो S reads दैवशप्तो, which is better.

—— l. 22—for उच्यते read उच्येत

—— l. 27—for ग्रहादौ स्थि read ग्रहदौास्ति as in S.

P. 113, l. 1—for दौश्चर्यादि S rightly reads दौश्चर्मादि

VERSE LXXX

This verse is read as follows in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 429)—एतयर्चाऽपि संयुक्तः कालेचक्रिययाऽमुया ।
विप्रक्षत्रियविड्योनिर्ग्राह्यतां याति साधुषु ॥
गर्हणां याति—V. L. (*a*) ग्रहणं याति; (*b*) गर्हणीयो हि

P. 113, l. 7—कीदृशीं &c. This question has been omitted in S.

VERSE LXXXI

सावित्री—V. L. गायत्री as quoted in Madanapārijāta (p. 71) and also in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 253), though in the Samskāraprakāsha, p. 522, it reads सावित्री

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

अव्ययाः—V. L. अखिलाः—as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 522); though the Āhnikaprakāsha reads अव्ययाः

cf. Viṣṇu-purāṇa 55. 15.

विज्ञेयं—V. L. ज्ञेयं च as read in Vīramitrodaya (Āhṇika, p. 253).

VERSE LXXXII

चमूर्तिमान्—V. L. च मूर्तिमान् as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 286).

तांत्री—V. L. तांत्री (Samskāraratnamāla, p. 236).

P. 113, l. 26—for न चावृ S reads न चान्नावृ which is better.

VERSE LXXXIII

प्राणायामाः—V. L. प्राणायामः as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 321).

P. 114, l. 11—for अन्तर्द्धानमनुस्मृतिः read सन्तदर्नमनुस्मृतिः as in A.

—— l. 12—for तदादीनि read एतदादीनि. This is part of Āpastamba Su. 1.4.13.9, which reads लोके च भूतिकर्मस्वेतदादीन्येव वाक्यानि स्युर्यथा पुण्याहं स्वस्त्ययनमिति

P. 114, l. 13—उपनिषद्भाष्ये &c. This refers to the comment of Shankarāchārya, which runs thus: ॐकारेण ब्रह्मणा परमात्मनः प्रतीकभूतेन सर्वावाक् शब्दजातं सन्तृण्णा; that is, 'all speech is interspersed with the syllable om, which is the symbol of the Supreme All. pervading Brahmaṇ.'

P. 114, ll. 16-17—तस्यच नियमे उच्यते यत्फलं read तस्य च यत्फलं as in J and S.

VERSE LXXXIV

त्वचर'—V. L. (*a*) नचयं; (*b*) दुष्कर'; read only by Haughton, which, Burnell remarks, is 'unintelligible'; (*c*) त्वचयं read by Kullūka.

ज्ञेयं—V. L. श्रेष्ठं (Vīramitrodaya, Paribhāṣā, p. 79).

ब्रह्म—V. L. ब्रह्मा as read by Nārāyaṇa and Nandana.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 114, l. 26—for क्रिया प्र read क्रियाः प्र

P. 115, l. 1—for अथ युक्ता read अत्रोक्ता

—— l. 2—for गायत्र्या S reads गायत्री, also Shābara on 1.4. 17. What is here said in regard to Vaishvānara is based upon Pu. Mī. Su. 1.4.17 *et seq.*

VERSE LXXXV

साहस्रो—V. L. (*a*) सहस्रो; (*b*) सहस्रं

P. 115, l. 11—for ब्राह्मेण S rightly reads ब्राह्मेन

—— l. 20—for व्यापार read मनोव्यापार as in S.

VERSE LXXXVI.

पाकयज्ञाः—The main classification of Sacrifices is based upon the difference in the substances offered. On this basis they have been classified under the following three heads :

(A) *Iṣṭi*—sacrifices performed by the sacrificer and his wife, helped by four priests,—consisting in offerings of milk, butter, rice, barley and other grains ; the Darshapurṇamāsa is the *archetype* of this class of sacrifices, which has been described in detail in the *Shatapatha Brāhmaṇa, I and II*; and this with the following six are the seven forms of the *Iṣṭi* : *Agnyādhāna* (described in Kātyāyana—Shrautasutra, 4. 179 &c.), *Agnihotrā* (described in the Shatapatha, 1.7.1. &c., and Kātyā.-Shrautā-Sū. 4), *Agrayaṇeṣṭi* (Shatapatha, 4. 2), *Chāturmāsya* (Shrauta Sutra 5), *Pashubandha* (Shrauta Su. 6, and Shatapatha 11.7.1) and *Sautrāmaṇi* (Shatapatha, 11).

These are mentioned by Gautama also.

(B) *Pākyajña*—consisting of the offering of cooked substances, not into the consercated fire, but in the ordinary domestic fire. The 'five great Sacrifices' are the archetype of this class, enumerted and described in Shatapatha Brāhmaṇa 10.5. The

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

other six forms of this are—the *Aṣṭakās*, the *Pārvaṇa Shrāddha*, the *Shrāvaṇī*, the *Agrahāyaṇī*, the *Chaitrī* and the *Āshvayujī*.

Though the number of these 'Pākayajña-archetypes' is *five*, the text speaks of four only; and the commentators make this latter number by omitting the *Brāhmayajña* or Vedic Study.

(*C*) *Somayajña*, consisting of offerings of Ṣoma-juice; the seven forms of this are—*Agniṣṭoma*—which is the archetype, *Ukthya*, *ṣodashin*, *Vājapeya* (Shatapatha 5, Shrautasūtra 14), *Atirātra* and *Āptoryamā*, (Prabhākara-Mimānsa, pp. 250-253.)

VERSE LXXXVII

जप्ये—V. L. जपे (Yatidharmasaṅgraha, p. 127).

P. 116—नित्यं—ज्योतिष्टोमादि is not नित्य; they are अनित्य, *not* compulsory; अनित्य is the right reading.

VERSE LXXXVIII

विचरतां—V. L. हि चरतां

P. 116, l. 12—for अप्रवृत्तिः परि read प्रवृत्तिपरि as in S and M.

—— l. 14—for वस्तुशक्त्या S reads स्वशक्त्या, which is better.

—— l. 15—for दयन्ति । पुरुषापहा read दयन्ति पुरुषम् । तेऽपहा as in J and S.

—— l. 19—for नियन्तेव read यन्तेव as in S.

—— l. 20—for न तदा read तेन तदा॰ as in S.

—— ll. 20-21—for निच्छया read स्वेच्छया

VERSE LXXXIX

मनीषिणः—V. L. विचक्षणाः

P. 116, l. 27—for जानतो नागमिक इति । लोकैरपि हस्यते इत्यतो ये वेदितव्याः read जानन्तो नागमिका इति लोकैरुपहस्यन्ते इत्यतोऽयं वेदितव्यः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XC

नासिका चैव—V. L. (*a*) नासिका चेति; (*b*) नासिकेति च.
पायूपस्थं—V. L. पायूपस्थौ (Aparārka, p. 982).
हस्तपादं—V. L. हस्तपादौ (Aparārka, p. 982).

P. 117, 4—for जवस्त read रजस्त

—— l. 5—for ताल्वादि read ताल्वादिः as in M.

—— l. 6—for वयववचनः । नाम S and J read वयवनाम, which is better.

VERSE XCI

पञ्चैषां—V. L. पञ्चैव

P. 117, l. 9—for बुद्धेरिन्द्रियाणि M and S read बुद्धीन्द्रियाणि; A reads बुद्धीन्द्रियाणि जनकानि। The best reading is बुद्धीन्द्रियाणि बुद्धेरिन्द्रियाणि

—— l. 10—कार्यकरणानि—omitted by S, but found in J, M, A and N.

VERSE XCII

P. 117, l. 18—after भवतः S and J add तत्त्वाख्यानमेतत्

VERSE XCIII

नियच्छति—V. L. निगच्छति adopted by Medhātithi.

P. 117, l. 21—for भूतेन दृष्ट read भूतेन दोषं दृष्ट

VERSE XCIV

P. 118, l. 5—for व्रीहियव read व्रीहियवं, which is the reading of the verse as found in the Mahābhārata.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE XCV

यश्चै—V. L. यच्चै
विशिष्यते—V. L. विधीयते.

P. 118, l. 9—for निगमश्लो S rightly reads निगमनश्लो

VERSE XCVI

प्रदुष्टानि—V. L. (*a*) प्रजुष्टानि; (*b*) प्रहृष्टानि, (*c*) प्रसक्तानि.

P. 118, l. 16—for न सेवया read नासेवया as in J.

—— „ —for अथोच्यते read मयोच्यते as in S.

—— ll. 17-18 असंनिहिताश्च... ..नियन्तव्यानीति—all this is rightly omitted in S.

—— l. 18—for पूर्वाह्णे—read न पूर्वाह्णे as in S, and in Gautama, p. 46, which is as quoted here.

P. 118, l. 19—for सत्याऽपि सेवया S reads सत्यामपि सेवायां, which is better.

—— l. 20—for स्थूणास्नायु read स्थूणं स्नायु as in S, and Manu 676, which is as quoted here.

—— l. 22—for कर्तुं read किंतु

—— l. 23—for दोषत्वात् प्रदुष्टान्येवप्रवृत्तान्युच्यन्ते read दोषवत्वात् प्रवृत्तान्येव प्रदुष्टान्युच्यन्ते as in S.

—— l. 23—for अयमंशस्तत्रतत्र । नि read अयंशस्तत्रतत्रनि as in S.

VERSE XCVII

त्यागश्च—V. L. त्यागाश्च.

Though the Bhāṣya has asserted (p. 116, ll. 11-12) that in Discourse II, up to verse 101, all is mere Arthavāda, yet here it makes a distinction in favour of this verse, which it says has the character of an Injunction.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XCVIII

P. 119, l. 14—for कृतपञ्च S reads कृतं च which is better.

—— l. 17—for इयत्पर्यन्तः S reads इयत्यर्थं मनः

VERSE XCIX

तेनास्य—V. L. ततोऽस्य
पादा—V. L. पात्रा
Cf. Mahābhārata 5. 32. 1047.

P. 119. ll. 20-21—ननु......आह—This should preceede the verse, as its अवतरण.

VERSE C

वशे कुरुते—V. L. वशीकृत्वे.
संयम्य च—V. L. (*a*) सन्नियम्य; (*b*) सन्निवेश्य

P. 120, l. 2—for विधेहिकृत्ये read विधेयीकृत्ये as in J and S.

—— l. 4—for श्रावरण read श्रावरणात्पीडा as in S.

—— „ —for सुकुमारत्वात्स्र read सुकुमारस्र as in S.

—— l. 8—S rightly omits 'तृतीयायोगः'

VERSE CI

सदाऽसीनः—V. L. (*a*) समासीनः; (*b*) सदाऽऽसीत (adopted by Medhātithi); (*c*) समासीत
सम्यगृच—V. L. सम्यगर्च

P. 120, l. 14—for वादाः read वादः as in S.

—— l. 16—for किमत्रविधिना S rightly reads किमवधिना

—— l. 25—for उभयत्र read यत्र as in S.

—— „ —for सत्यं read स as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

P. 120, l. 27—for सन्ध्याप्राप्त्यर्थं S reads सन्ध्याकालावाप्त्यर्थं

—— „ —for कर्तव्यः S reads कर्तुं, which gives better sense.

P. 121, l. 1—श्रोत्रियस्यापि—rightly omitted in S.

—— l. 3—for नामोल्लासावलक्ष्यपौर्वापर्यविधिनिवाऽसोऽहश्च read नामोक्तामौ अलक्ष्यपौर्वापर्यौ रात्रेर्विरामोऽहश्च प्रारम्भः as in S.

—— l. 4—for क्रमणं तु read क्रमणं as in S.

—— l. 10—for नोदना S reads चोदना

—— l. 16—for सीतवेति read सीतेति as in S.

—— l. 25—after उदितहोमिनां S adds प्रदोषहोमिनां

P. 122, l. 3—for श्रुतौ read श्रुता as in S and M.

VERSE CII

P. 122, l. 15—for यदसेवितं read यदनुचितं

P. 122, l. 16—for यदा read यथा as in S.

—— l. 17—for कर्षणे read कर्षणं as in J.

—— „ —for मेतल्का read मतल्का as in S.

—— l. 15—for कृताशौ S rightly reads कृतशौ

—— l. 20—for भाषणे read भाषणं as in S.

VERSE CIII

न तिष्ठति तु—V. L. नोपतिष्ठति as quoted in Vīramitrodaya (Āchāra, p. 258.)

P. 122, l. 25—for द्विजातिक read द्विजक as in S.

—— l. 26—for समानता S reads समानधर्मे

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CIV

अरण्यं—V. L. अरण्ये (Aparārka, p. 70).

नैत्यकं—V. L. (*a*) नैत्यिकं—as quoted in the Parāsharamādhava (Āchāra, p. 312); (*b*) नैत्यिकीं as quoted in the Madanapārijāta (p. 281).

आस्थितः—V. L. आश्रितः (Aparārka, p. 70).

P. 123, l. 3—for ग्रहणार्थात् J, M and S read प्रकरणात्

—— l. 11—for ध्ययनवि read ध्ययने वि

P. 123, l. 15 for—ध्याय...न प्रसज्येत read, as in S, नाध्ययननिषेधस्तत्रैव प्रसज्येत

VERSE CV

नैत्यके—V. L. (*a*) नित्यके as quoted in Pārāsharamādhava (Āchāra, page 149); also in Madanapārijāta (p. 105); (*b*) नैत्यिके as read in the same on p. 314.

नानुरोधो—V. L. (*a*) न विरोधो; (*b*) न निरोधो—(noted by Medhātithi); (*c*) न निषेधो as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 537) (*d*) निरोधोना (Samskāraratnamālā, p. 338).

रोधोऽस्त्य—V. L. रोधस्त्व as quoted in Madanapārijāta (p. 105).

होममन्त्रेषु चैव हि—V. L. होममन्त्रजपेषु च (Samskāraratnamālā, p. 338).

P. 123, l. 18—for षेऽप्य read येष्व as in S.

—— l. 19—for अनध्याये read स्वाध्याये

—— l. 22—for मिश्रत्वबुद्धिः read मिश्रत्वात्तद्बुद्धिः

—— l. 25—for स्वाध्यायन read साध्यायाध्ययन

VERSE CVI

ब्रह्मसूत्रं—V. L. ब्रह्ममन्त्रं (Aparārka, p. 137).

नैत्यके—V. L. नैत्यिके as read in Madanapārjāta, page 282.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

P. 124, l. 7—for तिरनिवृत्तौ read तिर्निवृत्तौ

—— l. 9—for याज्यान्त read याज्यान्ते as in S.

VERSE CVII

दधि—V. L. मेधो

P. 124, l. 15—for संयोगः पृ read संयोगपृ, as in Mī. Sū. 4. 394, which is as quoted here.

VERSE CVIII

नात्—V. L. नं (Smṛtichandrikā Saṃskāra, p. 118).
भैक्ष्यचर्या—V. L. भैक्ष्यचर्यं—as quoted in the Vīramitrodaya (Saṃskāra, p. 489).

P. 125, l. 15—for उत्तरेषां......दिति read इतरेषां चैतदविरोधीति which is the form of Gautama's Sūtra.

—— l. 6—for मात्र read मन्त्र as in S.

VERSE CIX

आप्तः शक्तो—V. L. आप्तशाखो (Saṃskāraratnamālā, p. 312).
सोऽध्याप्या दश—V. L. स्वध्याप्यः स्यात्तु do. do.
साधुःस्वोऽध्या—V. L. साधुरध्या as quoted in the Vīramitrodaya (Saṃskāra, p. 517).

P. 125, l. 11 तद्वक्ष्यति—S rightly omits तद्

—— l. 13—for कर्म करणं read कर्मकरणं (compounded).

—— „ —for ज्ञानात् read ज्ञानदः as in J and S.

—— l. 16—for अर्थशुद्ध read अर्थेद

—— „ —for त्रयस्य पुनरुक्तं read त्रयमपुनरुक्तं

—— l. 17—for पूर्वः read पूर्वं as in J.

—— l. 20—for कल्पमिति read कल्पनेति as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CX

लोक आ—V. L. लोकमा

VERSE CXI

वापि—V. L. वाऽधि
cf. Mahābhārata, 1. 3.755.

VERSE CXII

वक्तव्या—V. L. (*a*) वक्तव्या; (*b*) दातव्या as quoted in Vīramitrodaya (p. 523).

शुभं—V. L. (*a*) उग्रं—as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 515), also in Madanaparijata (p. 103); (*b*) न्युग्रं (Samskāraratnamālā, p. 312).

P. 126, l. 16—for—लघया J and S read लघया which is better.

—— l. 21—for यूग्रा read न्युग्रा as in J.

—— l. 26—for च्यः read क्यम् as in S.

VERSE CXIII

घोरायां—V. L. कष्टायां as quoted in Madanapārijāta (p. 503), and in the Vidhānapārijāta (p. 523).

P. 127, l. 3—for जर्जरिततया read जर्जरितया

—— l. 9—for वदन्तीति read वदन्ती as in A.

—— l. 12—for निवृत्तिः read निर्वृत्तिः as in S.

—— l. 15—for ये तु read अन्ये तु

VERSE CXIV

मेत्याह—V. L. मित्याह
शेवधि—V. L. सेवधि—as quoted in Madanapārjiāta (p. 103).
धिष्ठे—V. L. धिस्ते

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

P. 127, l. 23—for करी S reads कारिणी

—— l. 24—for निवृत्तौ read निर्वृत्तौ as in S.

VERSE CXV

विद्याग्नि—V. L. विद्या नि
नियतं ब्र—V. L. नियतब्र
The Madanapārijāta (p. 103) reads this verse as follows—

यमेवतु शुचिं विद्यान्नियतं ब्रह्मचारिणम् ।
तस्येमां ब्रूहि विप्राय निधिपायाप्रमादिने ॥

VERSE CXVI

P. 128, l. 7—for एवं मप्यह read एवमह as in J and S.

VERSE CXVII

च—V. L. वा (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 97).

आददीत यतो—V. L. यो ददाति यतो as quoted in Vidhānapārijāta (p. 501).

P. 128, l. 15—Between गीत and वादित्र S has नृत्य

—— „ —for यनविशाखि S and J read यनस्य विशालादि

—— l. 17—for वैदिकम् read वैद्यकम्

—— l. 20—for दयिताऽभिवा read दयिता भवेत् । अभिवा as in S.

—— l. 22—for योगि S read योनि

VERSE CXVIII

मात्रसारो—V. L. सारमात्रो

VERSE CXIX

P. 129, l. 10—for आसीद्गुरु read आसीत गुरु as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

P. 129, l. 15—for अप्रत्यक्षं प्रतिषेधः S reads प्रत्यक्षमप्रतिषेधः

—— l. 18—for गुरुविषय S rightly reads गुरुदिष्ट

VERSE CXX

हि—Omitted in the verse as read in Vīramitrodaya (Āchāra, p. 150).

आयति—V. L. आगते (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 97).

VERSE CXXI

धर्मो—V. L (*a*) प्रज्ञा, as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 460); (*b*) विद्या as quoted in Vidhānapārijāta (p. 501).

VERSE CXXII

अभिवादयन्—V. L. अभिवादयेत् as quoted in Madanapārijāta (p. 25).

स्वं नाम—V. L. स्वनाम (Aparārka, p. 52).

P. 130, l. 8—for अभिवाद J reads अभिवादन

—— " —अव्यवहितपूर्वम्—As it stands, this term means *immediately preceding*; the word in the text is *param* which means *succeeding*; and the Bhāṣya itself later on, line 19, puts down the exact formula of the salutation where the same occurs *after* 'अभिवादये.' This अव्यवहितपूर्वं must be explained as 'immediately succeeding'.

P. 130, l. 8—after पूर्वं S rightly adds इमं

—— l. 11—for प्रयोज्य read प्रयुज्य as in S.

—— l. 13—for स्वनाम S reads स्वं नाम

—— l. 19—for श्लोक S rightly reads श्लोकद्वये

VERSE CXXIII

Nandana reads this verse after 126.

P. 131, l. 12—for यमहं S rightly reads स्वमहं

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXXIV

स्वरूपभावो—V. L. स्वरूपभावे noted by Medhātithi.

भोभाव—V. L. भोःशब्द as read in the Madanapārijāta (p. 26), which notes the other reading also.

P. 131, l. 17—एष refers to what has been said in verse 122.

—— l. 18—for करणं प्रयो A and N read करणप्रयो which is easier of construction. तत्रेतिकरण प्रयोगावधारणार्थं एष एवमेव प्रयोक्तव्यः

VERSE CXXV

नाम्नोऽन्ते—V. L. नाम्नोऽन्तः (Aparārka, p. 53).

पूर्वाक्षरः प्लुतः—V. L. (*a*) पूर्वाक्षरप्लुतः ; (*b*) पूर्वाक्षरंप्लुतम् suggested by Madanapārijāta (p. 26); also referred to in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 452) as adopted by Haradatta.

P. 132, l. 3—for चरएव read चर इति

—l. 4—for तत्र read तच्च

P. 132, l. 4—for पूर्वस्मिन्यस्मिन श्लिष्टः A reads पूर्वमिन् श्लिष्टः

—— l. 6—for स्पृशति सामर्थ्येन read स्मृतिसामर्थ्येन ; A reads स्मृतिः । सामर्थ्येन

—— l. 17—स च प्रत्यभिवादे—Pāṇini's Sūtra is अचोऽन्त्यादि टि (1.1.64) which means अचाम्मध्ये योऽन्त्यः स आदिर्यस्य तत् टिसंज्ञं स्यात्. The example cited in the *Siddhāntakaumudi* under sū. प्रत्यभिवादे शूद्रे is आयुष्मान् भव देवदत्ता ३, the अ in त्त being regarded as टि, and it has been held to be तदादि *ending in itself*, on the ground that the letter is its own अवयव. This has been made clear in the *Shabdendushekhara* which says: ननु मार्तण्ड इत्यत्र मार्तशब्दान्त्याच् तकाराकारः, स आदिर्यस्येत्यन्यपदार्थो दुर्लभ इतिचेन्न। एकस्मिन्नेव समुदायत्वारोपेण तदवयवत्वारोपेण च तद्व्यपदेशः।

P. 132, l. 10—after आयुष्मान् S rightly adds भव

GSL

VERSE CXXVI

P. 132, l. 15—for नाम्नो read नामो as in S.

VERSE CXXVII

P. 132, l. 26—for विशेषे जि S rightly reads विशेषजि

VERSE CXXVIII

अवाच्यो—V. L. न वाच्यो

P. 133, l. 4—after अवभृथात् S reads स्नानात्

VERSE CXXIX

त्वेवं—V. L. त्वेव (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 101).

च—V. L. वा

असम्बन्धा—V. L. असम्बद्धा as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 467).

P. 133, l. 18—परं rightly omitted in S.

—— l. 17—for आकार्यंतायां—S reads आचार्यंतायां ; A अकार्यंतायां

VERSE CXXX

—— l. 27—गौतमीये—Gautama says—ऋत्विकश्वशुरपितृव्यमातुलानां तु यवीयसां प्रत्युत्थानं नाभिवाद्याः (6.9), and again वित्तबन्धुकर्मजातिविद्यावयांसि मान्यानि परवलीयांसि (6.20).

P. 134, l. 3—for नमभिवाद्य—read नाभिवाद्याः as in A, which is the reading of Gautama (6.9).

VERSE CXXXI

P. 134, l. 8—for पतितवयसः read परिवयसः as in S.

VERSE CXXXII

भ्रातुर्भा—V. L. भ्रातृभा as read in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 458).

सम्बन्धि—V. L. सम्बन्ध as read in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 458).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CXXXIII

द्वत्ति—V. L. द्वभक्ति (Smṛtichandrikā Saṃskāra, p. 90).
ताभ्यो—V. L. त्वाभ्यो (do).

P. 135, l. 2—for शैशवात्वात्सल्येन F, N read शैशवाद्वाल्लभ्येन, which is better.

—— l. 5—for निवृत्ति read निर्वृत्ति.

VERSE CXXXIV

श्यब्द—V. L. अब्द—as quoted in Vīramitrodaya (Saṃskāra, p. 466).
स्वल्पेनापि—V. L. अल्पेनापि.

P. 135, l. 14—for सान्तभूतो S reads सान्तर्भूतो.

—— „ —for वर्षाणां read वर्षाणि as in S.

—— l. 16—for सन्ति S reads वसन्ति

—— „ —for तान्यःकश्चित् S reads तावत् यस्मिन्

—— l. 19—for तावदब्दः read तावत् त्र्यब्दः

P. 135, l. 25—for निवर्ति...श्रितम् read निवर्तितमापेक्षिकमाश्रितं as in A.

VERSE CXXXV

P. 136, l. 13—for स्थायामि S reads स्थानामि

VERSE CXXXVI

मान्यस्थानानि—V. L. मानस्थानानि as adopted by Medhātithi, who notes the other reading also.

Cf. Gautama 6. 20.

P. 136, l. 19—for (न) विशिष्टता बन्धु read न विशिष्टबन्धुतैव as in S and J.

—— l. 22—for सान्ता सोप read साङ्गसोप as in S and J.

P. 137, l. 6—for शास्त्ररूपत्वं भिन्न॰ read शास्त्ररूपं त्वभिन्न॰

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

P. 136, l. 7—for विद्यन्ते read भिद्यन्ते as in S and M.

—— l. 10—for मभूद् भेदः read 'माभूद्भेदः' as in S.

—— l. 13—for मश्रुतकथं तद्विदितानि read मश्रुतं कथं तद्विहितानि as in A.

—— l. 20—for द्भिद्यते read धिगतः as in S.

P. 137, l. 27—for तरंगुरु read गुरुतरं

P. 138, l. 2—for रूपिणी read गुरुणी.

—— „ —for त्तरीयस्य read त्तरस्य.

VERSE CXXXVII

सोऽत्रमानार्हः—V. L. (*a*) स्यात्स मानार्हः; (*b*) सोऽपि मानार्हः (Aparārka, p. 159).

P. 138, l. 10 समान्यः S reads तत्सर्वं मान्यम्

—— l. 11—for माहर्तव्यम् read अतीव नादर्तव्यम् as in S.

—— l. 14—for पूर्वंतरतया read पूर्वंपरतया as in A.

—— l. 17—for विद्यावानाप read विद्यावानप as in S.

—— l. 21—for माने हेतू read माने न हेतू as in S.

—— l. 27—for गुणस्य N reads गुणतो which is better.

—— „ —for बाध्यते read बाध्येत as in S.

VERSE CXXXVIII

P. 139, l. 5—for पथिग्र S reads पथाग्र.

—— l. 12—for बलादिवाक्ये read बलाबलादिवाक्ये as in S.

VERSE CXL

P. 140, l. 9—for सर्वेण सर्वस्वाध्यायविधिरनुष्ठापकः which is the reading of N also, S reads सर्वेण सर्वं...कः, which is not right. The sense requires the reading: सर्वस्य सर्वः स्वाध्यायविधेरनुष्ठापकः

—— l. 15—for धेरप्र read धेः प्र.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

VERSE CXLI

वेदस्य—V. L. यो वेदं (Samskāramayūkha, p. 45).

अपि वा—V. L. अथ वा—as quoted in Prāsharamādhava (Āchāra, p. 304).

VERSE CXLII

चान्नेन—V. L. चैवैनं—noted by Medhatithi..

VERSE CXLIII

पाकयज्ञान्—V. L. पाकयज्ञम् as quoted in Madanapārijāta (p. 31).

P. 141, l. 5—for चैवेन read चैवैन as in A.

—— l. 7 तानि यः करोति should come after निर्दिशत एव.

VERSE CXLIV

आवृणोति—V. L. आतृणोति.
Mahābhārata 12. 108. 4010.

P. 141, l. 29—for निष्पन्नमपि ग्रन्थ read निष्पन्नग्रन्थ.

P. 142, l. 3—for अर्थकर्णौ read अर्थात् कर्णौ as in S.

VERSE CXLV

P. 142, l. 10—for पितुरिति S rightly read पितृनिति.

—— l. 12 S has only one 'अतिक्रम्य'.

—— l. 17—for दर्शनेनाध्याय the right reading is दर्शनेन नाध्यापकः, as is clear from the context. Even as it is, the construction may be दर्शने नाध्याप.

P. 142, l. 23—for तत्र read कः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXLVI

दात्रो—V. L. पित्रो as read by Nandana and Nārāyaṇa.

ब्रह्मजन्म हि—V. L. ब्रह्मजन्मनि as read in Madanapārijāta (p. 31).

VERSE CXLVII

नावभि—V. L. (*a*) नावधि, (*b*) नावपि.

VERSE CXLIX

P. 143, l. 33—for सामानाधिकरण्ये read समानाधिकरणे.

VERSE CL

P. 144, ll. 2-3 तर्ककलाशास्त्रस्य वा यदल्पं वा बहु वा तेन—These words are wrongly printed here; they belong to l. 24, p. 143.

—— l. 5—for मंत्रं read मन्त्र as in M, A and S.

—— „ —for ब्रह्म read ब्राह्मं as in S.

P. 144, l. 8—for विधीयते read विधीयन्ते as in S and F, M.

—— l. 9 after 'तव्यमिति' S rightly adds यथा

VERSE CLI.

परिगृह्य तान्—V. L. परितोषितान्

VERSE CLIII.

बालम्—V. L. बालः—adopted by Medhātithi.

P. 144, l. 24—for यस्मान्न read न as in S, J and A.

—— l. 27—for बालमि read बाल इ, as from what follows it is clear that बाल इति is the reading adopted by Medhātithi.

P. 145, l. 2 छान्दोग्ये शैशवं &c. This story is not found in the 'Chhāndogya' *Upaniṣad*; is it found in the *Bāhmaṇa* of the Sāmaveda—the Ṣadvimsha or the Tāṇḍya ?

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CLIV

वित्तेन न—V. L. वित्तैर्नच (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 93).

P. 145, l. 7—for न्यापद्यन्ते, निपद्यन्ते would be better.

VERSE CLV

ज्यैष्ठ्यं—V. L. श्रैष्ठ्यं

शूद्राणामेव—V. L. (*a*) शूद्राणान्त्वेव (*b*) शूद्राणां चैव

Cf. Viṣṇupurāṇa 32-18, and Mahābhārata 2.37.1386.

वैश्यानां धान्यधनतः—V. L.धनधान्येन वैश्यानां as read in the Madanapārijāta (p. 32).

VERSE CLVI

वृद्धो भवति—V. L. (*a*) स्थविरो ज्ञेयो as read by Kūlluka; (*b*) स्थविरो भवति as read by Nārāyaṇa and Nandana.

VERSE CLVII

नाम बिभ्रति—V. L. (*a*) नामधारकाः, (*b*) नामधारिणः

P. 145, l. 25 वारणो यः क्रियते क्रकचादिना—J reads दारुमयःक्रियते चक्रत्वादिना; S reads दारुणायः क्रियते क्रकचादिना, which is best.

VERSE CLVIII

चाफला—V. L. निष्फला

VERSE CLIX

P. 146, l. 10—for वाद्यमत्यर्थं S reads वादि अर्थग्राहं

—— l. 13 रज्ज्वा वेणुदलेन वा—This refers to Manu 8.299, and to Gautama 2.42-44, where we read—शिष्यशिष्टिरवधेन—अशक्तौ—रज्जुवेणुदलाभ्याम् तनुभ्याम्—अन्येन घ्नन् राज्ञा शास्यः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CLX

वाङ्मनसे—The right form is वाङ्मनसी
वेदान्तोपगतं—V. L. वेदान्ताधिगतं

P. 146, l. 28 न प्राप्नोति—S omits the न

VERSE CLXI

Cf. Mahābhārata, Vidura's advice to Duryodhna—नारुन्तुदः स्यान्न नृशंसवादी न हीनतः परमभ्याददीत

VERSE CLXII

P. 147, ll. 19-20 for अधीतात्त्वर्थमाकाङ्क्षेः read अधीगर्थत्वमाकाङ्क्षेः and construe thus—अधीगर्थत्वं (as mentioned in Pāṇini's Sutra 2.3.52, अधीगर्थदयेशां कर्मणि आकाङ्क्षेः (आकाङ्क्षधातोः) आरोप्य &c., &c.

—— l. 20—अनर्चितमभोज्यम्—This refers to Gautama नित्यमभोज्यम् (16.8)... अनर्चितं च (16.21.)

VERSE CLXIII

P. 147, l. 28, after चरति read यस्त्ववमानस्य कर्ता स तेन पापेन विनश्यति, as in S and A.

VERSE CLXIV

भिगमिकं—V. L. धिगमनं

P. 142, l. 4—for तस्य तेनेति read तस्यानेनेति

VERSE CLXV

चोदितैः—V. L. नोदितैः as quoted in Viramitrodaya (Samskāra, p. 505.)

P. 148, l. 13—for श्चोप...भिः read श्चोपनिपन्महा..भिः as in J.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

P. 148, l. 21—for ञ संस्का A reads ञ चेत् संस्का

—— l. 27—for यद्यप्यनेक read यद्यन्येक

P. 149, l. 3—for योगादर्थादर्श read योगदर्श as in S.

—— l. 4—for देकैक read त् । अनेक as in S.

P. 149, l. 16 अहं सम्मार्ष्टि—See Mi. Su. 2. 1. 9 *et seq* and 3. 1. 13.

P. 149, l. 17—for तथा S rightly reads यथा

—— l. 25—for स्वकाल A read सकाल and S सकल which is best.

P. 150, l. 1 S rightly omits अथ

—— l. 3—for लक्षणत्वे read लक्षणात्वे as in A.

—— l. 10—for कारणे read करणे as in A and S.

—— l. 15 नचाध्यापन etc.—नचाध्ययनमन्तरेणाध्यापनसिद्धिः would give better sense.

P. 150, l. 22—for विधिः, विधेः would be better.

P. 151, l. 16—for देवनिवृत्त read दनिवृत्त as in S.

—— „ —for दृग्रहव M and F, N read दृग्रहणाव N and A दृग्रहव

P. 151, l. 29—for शब्द उपपद्यते, S reads शब्देनोच्यते which also gives good sense.

P. 152, l. 1 सत्यपि वेदत्वे under verse 140 above, Medhātithi has provided a somewhat different explanation of रहस्य

VERSE CLXVI

सदाभ्यस्येत्—V. L. समभ्यस्येत् as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 307).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते

GSL

तपस्तप्स्यन् द्विजोत्तमः—V. L. (*a*) तपस्तप्स्यन् यदि द्विजः; (*b*) तपस्तप्त्वा द्विजोत्तमः as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 307) (*c*) तपस्तप्यन् द्विजोत्तमः as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 509).

P. 152, l. 5—for निरोधादिषु वर्तते M (App.) rightly reads निरोधादिषु शास्त्रीयेषु वर्तते

P. 152, l. 6—for तत्तपस्तप्स्य S reads soundly तपस्तप्स्य

—— l. 8—for श्लोकार्थवादः S rightly reads श्लोकार्थोऽर्थवादः

VERSE CLXVII

P. 152, l. 18—for त्यागं S reads भङ्गं

P. 152, l. 20—for त्यागेऽध्य S reads त्यागेनाध्य

VERSE CLXVIII

वेदम्—V. L. वेदान् as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 140); though on p. 49, the same work reads वेदं; and in प्रायश्चित्तप्रकरण again (p. 15) it reads वेदान्

P. 152, l. 24—for वेदस्यैवा—साकल्याशङ्का, A reads वेदस्यैवास्य कल्पाशङ्का, and S वेदस्यैवार्थकल्यपाळङ्का. The right reading is वेदस्यैवासाकल्याशङ्का

P. 152, l. 25 अगृहीतेऽपि etc. A, M and N read as in Gharpure; the context requires the reading अगृहीते वेदेऽङ्गानामध्ययनस्याभ्यनुज्ञायते

P. 153, l. 1—for तन्निषेधायोगात A reads तन्निषेधाच्च योगात् S तन्निषेधाच्च योगान्त and N as in Gharpure.

P. 153, l. 6—for पित्रा यः read पित्राऽयं संस्कर्तव्यः as in A; S reads पित्रा संस्कर्तव्य एव

P. 153, l. 22—for तया ह्यनूक्तया...भवति, another reading found quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 335) is तया ह्यनुक्तया तत्र निष्फलम्भवति

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CLXIX

श्रुतिचोदनात्—V. L. (*a*) श्रुतिचोदितम् (*b*) विधिचोदितम्

Hopkins remarks ironically—'So the *twice*-born has *three* births!' He forgets however that the third is not meant to be incumbent upon all; it refers to only one who undertakes the performance of a sacrifice.

Cf. Aitareya Brāhmaṇa l. 1.

VERSE CLXXI

नह्यस्मिन्—V. L. नह्यस्य

P. 154, l. 6—for सर्वैर्हि जा read सर्वै द्विजा as in S.

VERSE CLXXII

जायते—V. L. युज्यते

P. 154, ll. 16-17—न ब्रह्माभि etc. Gharpure reads this quotation as it is found in Strenzler's edition of Gautama; but if this passage in Gautama also contained the causal form अभिव्याहारयेत्, there would be no point in Medhātithi citing it against the view of केचित्. The reading, at least as known to Medhātithi, must be न ब्रह्माभिव्याहरेत्. It is thus found in A, S, J and M.

P. 154, l. 22—for यैकं read यैके as in A.

VERSE CLXXIII

क्रमेण—V. L. तथैव

विधिपूर्वकम्—V. L. विधिपूर्ववत्

VERSE CLXXIV

तत्तदस्य—V. L. (*a*) तत्तत्तस्य (*b*) तत्तस्यैव

Cf. Viṣṇupurāṇa 27.28.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 155, l. 5—for भागं वा...चत S reads भागं कश्चित् कृत्वा ; A, J and N read as in Gharpure.

—— l. 7—for देशेषु A and J reads देशः

—— „ —for प्रासनम् A reads प्राशनम्, which is wrong.

—— l. 10—for कृतत्वात् । अ read प्रकृतत्वाद् आ

VERSE CLXXV

इमांस्तु—V. L. इमांश्च (Aparārka, p. 62).

P. 155, l. 16—for आसीत्किं S reads किं, which is better.

—— l. 19—for वसन् । नियमानाह read वसन्निति नित्यसन्निधानमाह. S reads वसन्निति नित्यानिधानमाह

—— l. 20—for मध्याय S rightly reads मध्ययन

VERSE CLXXVI

चैव—V. L. कुर्यात् (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 117.)
समिदाधान—V. L. सन्ध्योपासन

P. 155, l. 26—for यदि......तदा read यदि पुनः शुचिर्न तदा as in A.

—— l. 27—for परिप्लवते read परिप्लवेत as in S.

P. 156, l. 7—for सति read असति

——l. 17—for श्यमानं स्वा read श्यमानस्वा as in S.

——l. 21—for वा कृताः करि read वाकृताकरि

——l. 28—for पुस्तक read फलक

VERSE CLXXVII

मधुमांसं च—V. L. मधुमांसानि (Aparārka, p. 62.)
गन्धं माल्यं रसान्—V. L. (*a*) गन्धं माल्यरसान् (*b*) गन्धमाल्यरसान् (Aparārka, p. 62); (*c*) गन्धमाल्यं रसान् (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 125.)

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

यानि—V. L. चैव—as read by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 456.)

चैव ह्निं—V. L. चविहिं (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 125.)

P. 157, l. 15—for तस्य प्रति read तस्याप्रति as in S.

—— l. 18—for द्रव्यान्तर्गति read द्रव्यान्तरगत as in N.

—— l. 19—for न्तमसं...उक्ति read न्तरासिनः संस्कृतस्य सक्ति as in S.

—— l. 21—for वक्तव्या read वर्तव्या as in S.

—— l. 22—before प्रतिषेधो S rightly adds पृथक् कृतस्य

—— l. 28—for प्राग्रास्वर read प्राग्राम्लर as in S.

P. 158, l. 4—for वचासि read वचांसि

—— l. 9—for पुरुषार्थः प्रति read पुरुषार्थप्रति as in S.

VERSE CLXXVIII

धारणम्—V. L. धारणे as read in Madanapārijāta (p. 39).

गीतवादनम्—V. L. (*a*) गीतवादने, (Samskāramayūkha, p. 42); (*b*) गीतवादितम् (Aparārka, p. 62).

—— l. 17 after कामो S rightly adds रागः

—— l. 19—for प्रयोगश्च A reads प्रयोगाश्च

VERSE CLXXIX

लम्भ—V. L. लाप quoted by Madanapārijāta (p. 39.)

P. 158, l. 27—for शोभते S reads शोभनं

—— l. 29—for प्रयोग्य read अयोग्य

VERSE CLXXXI

अर्चयित्वा त्रिः—V. L. (*a*) अर्चयेद्द्विप्रः as quoted in the Madanapārijāta (P. 39); (*b*) अर्चयित्वाऽपि (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 127).

CSL

पुनर्मामित्यृचं—V. L. (*a*) पुनर्मैतित्यृचं (*b*) पुनर्मामित्वृचं

P. 159, l. 10—for लोपो नाव S rightly reads लोपेनात्र

VERSE CLXXXII

कुम्भं—V. L. कुम्भान् as read by Nandana.

काकुशान्—V. L. (*a*) कां कुशान् (Aparārka, p. 59); (*b*) कास्तथा, (*c*) काः कुशान्

वदर्थांनि—V. L. वदर्थं

P. 159, l. 20—for नैकान्तादि read नैकान्नादीति, this being a clear reference to verse CLXXX.

VERSE CLXXXIII

प्रशस्तानां—V. L. प्रसक्तानां as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 453) and Vīramitrodaya (Samskāra, p. 481).

भैक्षं—V. L. भैक्ष्यं as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 453) and Vīramitrodaya (Samskāra, p. 481).

कर्मसु—V. L. कर्मणि as read in the Vidhānapārijāta (p. 496).

VERSE CLXXXIV

P. 160, l. 12—for नैव सन्तो read नैव सन्ति निवसन्तो as in S.

VERSE CLXXXV

विचरेत्—V. L. ऽपिचरेत् (Samskāramayūkha, p. 60.)

P. 160, l. 18—for कृतवक read कृतपातक as in S.

VERSE CLXXXVI

दूरा—V. L. पुरा (Samskāramayūkha, p. 43).

विहायसि—V. L. विहायसे } as quoted in the Smṛtitattva,
तामिरग्निम्—V. L. आहिताग्निः }

p. 936.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 160, l. 27—for विहायस S rightly reads विहायसि

—— l. 28—for प्रकारा read प्राकारा as in N.

VERSE CLXXXVII

P. 161, ll. 3-4—नियम्य...तयोरपि; this is rightly omitted in S and J.

—— l. 4—for अनातुरस्याव्याधितस्य read अनातुरः अव्याधितः सन् as in S.

—— l. 5—for त्वेतदत्र प्रा read त्वेतत्र प्रा

VERSE CLXXXVIII

एकान्नादी—V. L. एकान्नाशी as read by Vīramitrodaya (Samskāra, p. 484), also in the Vidhānapārijāta (p. 498).

P. 161, l. 15—after येन, the context requires a न

—— l. 17—for—तस्य S reads तत्र

—— l. 18—for—जीवितः read जीवित as in A and S.

—— l. 22—for—व्रतिशब्दोऽर्थवादः read व्रतीशब्दः । तत्रार्थवादः

VERSE CLXXXIX

व्रतवद्देवदैवत्ये—V. L. (*a*) व्रते वा वेददैवत्ये as read in the Vidhānapārijāta (p. 498); (*b*) वृते वा देवदैवत्ये (Sanskāraratnamālā, p. 291).

अथर्षिवत्—V. L. जभक्षयन् as read in the Vidhānapārijāta, p. 498; (*b*) अथापि वा (Sanskāraratnamālā, p. 291).

P. 162, l. 1—for तस्य read तच्च as in S.

—— „ —for वृताविरुद्ध read वृतविरुद्ध as in F. N.

—— l. 3—for वैष्णवम read वैष्क as in Gautama, 3. 31, which is as quoted here.

P. 162, l. 5—स्वाऽस्नातं, rightly omitted in S.

—— l. 15—for विध्यर्थप्रधानः S reads विध्यर्थसम्पादना प्रधानः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 126, l. 17—for स्वसम्ब S reads सम्ब

—— l. 27—for न विषयो नहि सम्बन्धः S reads न विषयत्वेन सम्बन्धः, which gives better sense.

P. 163, l. 8—for कर्माख्ये read कर्मभ्यः to be construed as तेषां (पितॄणां) शरीरसम्बन्धः कर्मभ्यो जायते

—— l. 8—the words 'प्राधान्यमुपाध्यायाय गान्ददाति' are superfluous.

—— l. 13—after कर्ता S rightly adds पितृषु

—— l. 14—for परस्परकर्मादीनि read परस्य फलदानि

—— l. 15—for दृष्टादृष्टमुपकारं S reads दृष्टादृष्टफलसाधनं

—— l. 17—for प्रैष्यं read प्रैष्य as in S.

See Mī. Sū. 10. 2. 55-56.

—— „ —for सूत्रा read तत्रा as in S.

—— l. 19—for अधिकारा S rightly reads अधिकारो

—— l. 23—for तस्मिन् read यस्मिन् as in S.

—— l. 25—for यावज्जी…क्रियते S reads यावजीविको न कर्तुर्वैदिकम्फलं परिह्रियते, which gives better sense.

P. 164, l. 3—for श्राद्धेन S rightly reads श्राद्धे

—— ll. 4-5—for उपदिश्यन्ते read उद्दिश्यन्ते as in S.

—— l. 10—for न च यागो……कारः S. reads योगोन……; N reads न च यागो न वेदार्थः……The sense requires some such words as न च श्राद्धस्य यागो यत इदम्न देवतार्थः स्वाहाकारः

—— l. 11—for विरोत्स्यते read विरोत्स्यते as in S and A.

—— l. 15—for न यागो read न यागो पूजा

—— l. 19—for पूजा…स्यात् read पूजाकर्मत्वे हि यागसम्प्रदानता न स्यात् as in N and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 164, l. 20—for विभिद्यते S rightly reads भिद्यते

—— l. 25—for नहि मुद्दिश्य S reads नहि देवतार्थः सिद्धो यमुद्दिश्य; N is somewhat better न हि देवता सिद्धा यामुद्दिश्य

—— l. 26—for च्छागलेया read च्छावलेया

—— l. 27—for नार्थो S rightly reads देवतार्थो

P. 165, ll. 5-6—for नायं...तार्थः read नायं देवताशब्दः सामान्यवचनः

—— l. 8—for तच्चा S rightly reads श्चा

—— „ —for च्लुचावकाशे read च्छचौ देशे as in S.

—— l. 10—for शेषाभावे read शेषभावे as in S.

—— l. 11—तानि द्वैधं etc. See Mī. Sū. 2. 1. 6 and 7.

—— l. 12—न्याय्यं तु etc. See Mī. Sū. 2. 1. 13.

—— l. 15—for मृदादि तद्दे S reads मृदादिवद्दे

P. 166, l. 1—for शुक्लो read शुक्ले as in S.

—— l. 5—for प्रति read प्रतिपाद्यमानाः as in S.

—— l. 7—for दैवदेवत्य read देवदैवत्य

—— l. 8—for क्रतो...वगति S rightly reads कुतो विशेषावगतिः

—— l. 9—for साहचर्यादिवत् A reads साहचर्यादिति च

—— „ —for यदि च S reads यदि न; the right reading appears to be साहचर्यादिति चेत् यदि न

—— ll. 9-10—for असति...भेदे S reads सति...भेदे; N and A read असति विषयाभेदे; the sense requires सति विषयभेदे

VERSE CXC

त्वेवं नैतत्कर्म विधीयते—V. L. त्वेव नैतत्कर्म प्रचक्षते

P. 166, l. 16 for—धिकारं read धिकारः as in A and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CXCI

चोदितो—V. L. नोदितो adopted by Medhātithi ; also quoted in the Vidhānapārijāta (p. 521) and the Madanapārijāta (p. 100).

प्रचोदित—V. L. प्रणोदित

यत्न—V. L. योग adopted by Medhātithi ; also quoted in the Vidhānapārijāta (p. 521) and the Mandanapārijāta (P. 100) and Aparārka (p. 64).

P. 166, l. 24—for हूतोऽधीत read हूतोऽधीयीत as in S.

This refers to Gautama, 2. 29—'आहूताध्यायी'

VERSE CXCII

वीक्षमाणो—V. L. ईक्षमाणो

P. 167, l. 5—for श्रोत्रादीन्यपि S reads श्रोत्रादिष्वपि

—— l. 7—for शक्ति (which is the reading of A; S and N also) read सक्ति

—— l. 8—for कपोतः S reads पुटकः

VERSE CXCIII

साध्वाचारः—V. L. स्वाध्यायार्थं as read by Madanapārijāta (p. 100).

सुसंवृतः—V. L. (a) सुसंयतः read by Nārāyaṇa and Kullūka ; —(b) समाहितः read by Nandana.

अभिमुखं—V. L. अभिमुखो—adopted by Medhātithi.

P. 167, ll. 12-13—for साध्वनिन्द्यः ead साधुरनिन्द्यः as in J.

—— l. 14—for न कर्तव्यम् S reads परिहरेत्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXCIV

P. 167, l. 22—for संस्कृत... घटित S reads संस्कृतमाज्यं दधिक्षीरादि
P. 167, l. 25—S drops the न before कार्यासादि

—— l. 26—for चर्यात्परोऽपि read चर्यापरेणापि as in A and S and F. N.

—— l. 27—for उत्तिष्ठन्प्रथमं read उत्तिष्ठेत्प्रथमं as in S.

VERSE CXCV

P. 168, l. 8—after मुख: add दिशि

VERSE CXCVI

अभिगच्छन्—V. L. पश्चाद्धावन्
अभिगच्छंस्तु तिष्ठतः—V. L. अभिगच्छेच्च गच्छतः (Aparārka, p. 56).
प्रत्युद्गम्य त्वाव्रजतः—V. L. (*a*) प्रत्युद्गमित्वा व्रजतः ; (*b*) प्रत्युद्गम्याथ व्रजतः quoted in Madanapārijāta (p. 106).

P. 168, l. 13—for भिमुखः S reads भिमुखं

P. 168, l. 15 पश्चाद्वा वसतस्तथा—This is rightly omitted in J and S.

VERSE CXCVII

स्यैत्य—V. L. (*a*) स्यैव ; (*b*) स्येत्य as read in the Madanapārijāta (p. 106).
निदेशे—V. L. निर्देशे as read in Madanapārijāta (p. 106).

VERSE CXCVIII

नित्यं स्यात्—V. L. सर्वदा (Smṛtichandrikā, Saṃskāra, p. 120).
चास्य—V. L. चैव

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

नीचंशय्या—V. L. (*a*) नीचशय्या as read in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 491; (*b*) अधःशय्या (Samskāramayūkha, p. 40).

न यथेष्टासनो—V. L. कश्चिच्चेष्टाऽस्यनो—as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 491).

VERSE CXCIX

गति—V. L. मति (Samskāramayūkha, p. 40).

गति भा—V. L. गतिं भा as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 412).

परोक्षं—V. L. परोक्षेण as read in Madanapārijāta (p. 106).

VERSE CCI

परीवादात्खरो भवति—V. L. (*a*) परिवादात्खरो भवति; (*b*) परिवादात्खरः स्यात्; (*c*) परिवादात्खरो हि स्यात्; (*d*) परिवादात्सूकरः स्यात्; (*e*) भवेत् खरः परीवादात् (Samskāramayūkha, p. 42).

मत्सरी—V. L. मत्सरः as read by Vīramitrodaya (Samskāra, p. 491).

कृमिर्भवति—V. L. (*a*) कृमिश्च स्यात्; (*b*) कृमिश्चैव.

P. 169, l. 14—for पूर्वप्रतिषेधे शे S rightly reads पूर्वप्रतिषेधवशे

—— l. 16—for स्वघातकः S reads चोपकर्ता च घातकः; the right reading is चोपहर्ता च घातकः as this is a clear reference to Manu 5. 51—अनुमन्ता विशसिता निहन्ता क्रयविक्रयी।
संस्कर्ता चोपहर्ता च खादकाश्चेति घातकाः॥

—— l. 17—for कुसृत्याऽनुवर्तते read कुसृत्या वा वर्तते as in N.

VERSE CCII

नाश्रयेत—V. L. नाश्रयेत् as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 461).

क्रुद्धो—V. L. क्रुद्धं. Burnell represents Medhātithi as reading क्रुद्धं; as a matter of fact, however, Medhātithi notes it only as a reading adopted by some people—क्रुद्धमित्यन्ये पठन्ति

P. 170, l. 1—for येन चि read येन केन चि as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CCIII

प्रतिवाता—V. L. प्रतिवाते

असंश्रवे—V. L. असम्भवे as read in Madanapārijāta (p. 107).

P. 170, l. 17—for सम्बन्धि नाजानाति read सम्बन्धिना जानाति

VERSE CCIV

प्रस्तरेषु—V. L. स्रस्तरेषु as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 462).

P. 170, l. 25—S rightly omits the न after कटः

VERSE CCV

चानिस्ट—V. L. चातिस्ट (Yatidharmasangraha, p. 34).

VERSE CCVI

श्वेतदेव—V. L. श्वेवमेव (Yatidharmasangraha, p. 34).

VERSE CCVII

तथाऽचार्ये—V. L. (*a*) श्वथार्थेषु—noted by Medhātithi; (*b*) षु चार्येषु—quoted by Vīramitrodaya (Samskāra, p. 462).

P. 171, l. 27—for थाचार्यं । आचार्यं read थार्येषु । आर्यं as in J.

P. 172, l. 1—for शूद्राचार्यै । read शूद्रार्यै

—— l. 2—for न च सर्वस्मिन् S reads तेन सर्वस्मिन्, which gives better sense.

—— „ —for वंश्यर्थि read वंश्यर्थम् as in S.

VERSE CCVIII

P. 172, l. 6—for मध्यापयितरि read अनध्यापयितरि.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CCIX

उत्सादनं—V. L. उन्मर्दनं as quoted in Vidhānapārijāta (p. 495.)
स्नापनो—V. L. स्नपनो as quoted in Vidhānapārijāta (p. 495).

VERSE CCX

प्रतिपूज्याः—V. L. सम्प्रपूज्याः (Smṛtichandrikā, Samskāra p. 103).

भवादनैः—V. L. भिभाषणैः as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 300).

सवर्णा गु—V. L. सवर्णगु (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 103).

VERSE CCXI

गात्रोत्सादन—V.L. गात्रोद्वर्तन as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 493).

P. 173, l. 10—for वक्ष्यति यं हेतुं S reads वक्ष्यति च and J वक्ष्यति हेतुम्. The right reading is वक्ष्यति च हेतुम् as in A.

VERSE CCXII

P. 173, l. 16—for न्यायो read कालो as in S and J.

VERSE CCXIII

नराणामिह—V. L. नराणामेव
अतोऽर्थाद्—V. L. अतोऽर्थं
Cf. Māhabhārata 13. 48. 38.

P. 173, l. 21—for व्यावर्त read च्यावनम् as in S and J.

—— „ —for च्चाव read च्च्याव

VERSE CCIV

P. 174, l. 2—for सर्वं मुख्यममार्गं read सर्वंमुत्पथमार्गं as in S and J.

—— l. 5—for स्थिताः read च्छिन्नाः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CCXVII

विप्रोष्य—V. L. (*a*) विप्रस्य; (*b*) विप्रस्तु (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 104).

VERSE CCXVIII

तथा गुरुगतां—V. L. एवं गुरुतरां (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 139).

पुरंधि—V. L. पुर्वांधि as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 525.)

P. 174, l. 25—for विध्यर्थता S reads विध्यर्थवादः as in S.

VERSE CCXIX

शिखाजटः—V. L. (*a*) शिखान्वितः; (*b*) शिखाजटी (Samskāra-mayūkha, p. 42).

P. 175, l. 3 इतरेतर is rightly omitted in S.

VERSE CCXX

कामचारतः—V. L. कामकारतः as quoted in the Parāshara-mādhava (Prāyashchitta, p. 44).

P. 175, l. 14—for निद्रावगत S rightly reads निद्रावशंगत

—— l. 15 after कुर्यात् read अभिरभाग इतिकर्मप्रवचनीयत्वम् । ततो द्वितीया शयानमिति । इत्थम्भूतं सुप्तमिति लक्षणं वा । स्वापकाले यद्युदेत जपन्नुपवसेद्दिनम् । केचिदाहुः, this long lacuna being supplied by S.

—— l. 23—for पेक्षते reads पेक्ष्यते

P. 175, l. 27—for अथवाक्यम S reads अथ वाचाकाम

VERSE CCXXI

निम्लुक्तः—V. L. (*a*) विमुंक्तः ; (*b*) निम्लुंक्तः

P. 176, l. 5—for अदृष्टपाप read अदृष्टं पाप as in S.

VERSE CCXXII

P. 176, l. 9—for चित्ततत्कर्मा विज्ञेयः read चित्तकर्मविक्षेपः as in S.

VERSE CCXXIII

वाऽस्य—V. L. चास्य—adopted by Medhātithi.

—— l. 17—for कर्मादिना read धर्मादि as in J and S.

—— l. 18-19—for चारजनक read चार्यंभूतक as in S.

—— l. 21—for पूर्वः मृद्भिः S rightly reads पूर्वंमद्भिः

—— „ —for राद्युत्पाद्य read राद्युपपन्न as in S.

—— l. 22—for जानीतः S rightly reads जानीत

—— l. 25—for तथा विधिपूर्वं च S rightly reads यथाविधिपूर्वकं

—— l. 26—for गुरुगृहात्स्त्री read गुरुगृहे स्त्री as in S.

—— l. 27—for समाचार्यं read समाचर्यं as in S.

P. 177, l. 2—for एवं तर्हिप्रमाणं शूद्रग्रहणेन read स एव तर्हि प्रमाणं किं स्त्रीग्रहणेन

VERSE CCXXIV

धर्म एव च—V. L. धर्म एव वा
श्रेयः—V. L. श्रेयान् (Aparārka, p. 158).

P. 177, l. 16—for मुख्यः S reads साक्षात्

—— l. 18—अर्थेत is the reading in A, S, N and J also ; but the right reading would be अर्थे

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CCXXV

मन्तव्या—V. L. मन्तव्यो

VERSE CCXXVI

स्वो मूर्तिः—V. L. स्वा मूर्तिः

VERSE CCXXVII

न तस्य—V. L. तस्य नो

P. 178, l. 10—for संवरणयोगः S rightly reads संवर्धकयोगः

—— l. 11—after नाम्न read न

VERSE CCXXVIII

कुर्या—V. L. ब्रूया (Smṛtichandrikā, Saṃskāra, p. 94).
तेष्वेव—V. L. तेषु हि Do.

P. 178, l. 18—for पुरुषेषु read तुष्टेषु as in S.

VERSE CCXXIX

तैरनभ्यनुज्ञातो—V. L. तैरभ्यननुज्ञातो (Kullūka).

P. 178, ll. 25-26—for यत्ते मनः प्रतिषेधकृतो read यतोऽवमान-प्रतिषेधःकृतः as in S.

—— ll. 26-27—for व्यापृच्छ्य माता च मतं मत्या read शुश्रूषमाणाऽवमन्तव्या as in S.

—— l. 27—for त्वाज्ञा S rightly reads त्वनुज्ञा

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE CCXXXI

पत्यो—V. L. पत्या (Prāyashchittaviveka, p. 128).
नीयस्तु—V. L. नीयोग्निः Do.

For an account of the *three fires*, see Prābhākara Mimānsā, pp. 254—256.

VERSE CCXXXII

त्रींल्लोकान्विजयेत्—V. L. देववद्दिचरेत्

VERSE CCXXXIII

यथा चैव—V. L. (*a*) यथाप्येवं ; (*b*) यथा त्वेवं

VERSE CCXXXV

P. 180, l. 6—for तदा read तत् as in S.

VERSE CCXXXVI

P. 180, l. 12—तत्रैर्नोपयितव्यम् read तत्रनैवानुज्ञां दापयितव्यः as in S.

VERSE CCXXXVIII

ददी—V. L. दधी (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 144).

P. 180, ll. 26—27—for विद्याविभूपिता मंत्रविद्या वा न धर्मोपयोगिनी S reads विद्याविषयभूता शिनिविद्या वा धर्मोपयोगिनी

P. 181, l. 1—for या च शुभा शाश्वती read यात्वशुभा शाम्भवी as in S.

—— l. 5—after चाण्डालं S adds जात्मं

—— l. 11—for स्त्रीसंस्था S reads स्त्रीकान्तिसंस्था

—— l. 3—for स्यमपवादो S reads स्यमुपोद्घातो

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCXXXIX

P. 181, ll. 16—17—for दृष्टं न कि read दृष्टान्तीकि as in S.

—— l. 17—for असतस्तदु read असतस्सदु as in S.

—— l. 20—for न द्वेषहने read न त्वेषा ते as in S; न द्वेष्यस्ते is another reading giving good sense.

—— „ —for न्यायात्-न्याय्यः would be better; S reads पूज्यं

—— „ —for सिद्ध read प्रसिद्ध

—— l. 21—for अयात्प्राप्यते तथा गृह्यते read अयादप्येते यथा गृह्यन्ते as in S.

VERSE CCXL

विविधानि च शिल्पानि—V. L. शिल्पानि चाप्यदुष्टानि

P. 181, l. 24—for शम्बर S reads शबर

—— l. 25—for पटजनक read पटरञ्जन

—— l. 27—for वाक्याद्वा read वाक्यत्वात् as in S.

VERSE CCXLI

अनुव्रज्या च—V. L. (*a*) अनुव्रज्य तु (Samskāramayūkha, p. 52). (*b*) अनुव्रज्यादि (Samskāraratnamālā, p. 325).

आपत्काले—V. L. आपत्कल्पे noted by Medhātithi.

च शुश्रूषा—V. L. (*a*)—तु शुश्रूषा as read in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 513; (*b*) द्विशुश्रूषा as quoted in the Vidhāna-pārijāta (p. 579).

P. 181, l. 30—for तत्र read त्वत्र as in S.

—— „ —for आपन्न S and J read आपद्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 182, l. 4—for तदा ब्राह्मणः read तदा ब्राह्मणात् as in S.

—— l. 7—for तस्याध्यापना read तस्याध्ययना as in S.

—— l. 9—for न चेदं......मीयते read ततो दण्डमहत्त्वात् महदेतदकार्यमनुमीयते as in S.

P. 182, l. 10—for पतना......षेधात् read पतनं तत्संसर्गाच्च ब्रह्मचारिणोत्यन्तदुष्टता स्यात् । क्षत्रियवैश्ययोरध्यापकत्वनिषेधात्

VERSE CCXLII

काङ्क्षन् गतिमनुत्तमाम्—V. L. काङ्क्षंस्तु गतिमुत्तमाम् as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 549).

P. 182, l. 19—for विशेषे S rightly reads विशेषेण

P. 182, l. 21—for विषयो read विषये

—— ll. 25—26—for यतो ननु......भावा read यतोऽनन्नु वक्तर्यर्थाभावा

VERSE CCXLIII

(*a*) The first part is read as follows in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 458) यदिस्वात्यन्तिको वासो रोचेतास्य; (*b*) in Vidhānapārijāta (p. 504) as—यदिवात्यन्तिकः कालो रोचतेस्य ; (*c*) in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 551) as—यदिवात्यन्तिको वासो रोचेतास्मै ; (*d*) . ... रोचेतास्य (Samskāramayūkha, p. 62).

VERSE CCXLIV

शुश्रूषते—V. L. शुश्रूषयेत् as read in Vīramitrodaya (Samskāra, page 550).

सद्म शाश्वतम्—V. L. शाश्वतं पदम् as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 550).

P. 183, l. 8—for तिर्यक्त्वेन read तिर्यक्प्रेत as in J and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CCXLV

P. 183, l. 14—for ऽर्घं read ऽर्थं as in J and S.

VERSE CCXLVI

नहमन्ततः—V. L. (*a*) नमासनम् (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 178); (*b*) नमावहन् (Samskāraratnamālā, p. 368).

शाकं च वासांसि—V. L. वासांसि शाकं वा—favoured by Medhātithi and adopted by the Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 178).

माहरन्—V. L. (*a*) माहरेत् noted by Medhātithi and adopted by Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 178; (*b*) मावहेत्—(Samskāraratnamālā, p. 368).

P. 183, l. 30—for नविव read विव as in S.

—— „ —for पूर्वं सम्बन्धः read पूर्वसम्बन्धः as in N.

—— l. 31—मावहेत् J and A read माहरेत्

P. 184, l. 1—for दर्शनार्थं read प्रदर्शनार्थं as in S.

—— l. 2—for प्रीतिजनकं S reads प्रीतियुक्तं

—— l. 2—for गन्त्री S reads तरी

—— l. 5—for दद्यान्नावेद्याच्चादिना read नचेद्याच्नादिनाऽर्जयेत्

VERSE CCXLVII

P. 184, l. 11—for धर्मप्रयासयत्ने read धर्मप्रजासम्पन्ने as in S.

VERSE CCXLVIII

एतेष्वविद्यमानेषु—V. L. एषु त्वविद्यमानेषु as read in Parāshara-mādhava (Āchāra, p. 458).

मात्मनः—V. L. मात्मवान्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 184, l. 15—for यमाद्वृत्त read यमाद् भृत्य

—— l. 17—for तद्वान्न......विहरेत् read यद्वा कदाचित्तिष्ठेत् कदाचिदासीत चेति विहरेत्

—— l. 18—न्यो—omitted in S.

VERSE CCXLIX

न चेह जा—V L. न चेहा जा

" Rules in regard to the different rites as limited by caste in still older literature will be found in Vol. X of *Indische Studien* collected by Weber."—Hopkins.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

Discourse III

अधिकं—V. L. आधिकं (Vīramitrodaya, Samskāra, p. 537).

VERSE I

षट्त्रिंशदाब्दिकम्—V. L. षाट्त्रिंशदाब्दिकम्

चर्यं—V. L. कार्यं (Madanapārijāta, p. 97).

त्रैवेदिकम्—V. L. (*a*) त्रैवेधकं (Madanapārijāta, p. 97); (*b*) त्रैविद्यकं (Vīramitrodaya, Samskāra, p. 557 and Aparārka, p. 67).

मेव वा—V. L. मेव च (Madanapārijāta, p. 97).

P. 185, l. 18—for ग्रहणोक्तकालं read ग्रहणानन्तरकालं as in A.

P. 186, l. 5—for स्वतोवृत्त read स्वभावत as in S.

—— l. 6—before स्वर्गादि S adds अथ किं

—— l. 10—for प्रभृति read प्रकृति as in S.

—— l. 11—for संस्कार्यत्वमन्य S rightly reads संस्कार्यं नान्य

—— l. 16—for तथा S reads तत्र, which is better.

—— l. 27—for देश वेत्यादि read देयेत्यादि as in S.

—— ll. 27-29—for अनुष्ठिते........कारकत्वम् N and A read अनुष्ठिते चास्मिन् विधौ स्वसामर्थ्याद्भवतु ज्योतिष्टोमाद्युपकारकत्वम्, which is better.

P. 187, l. 2—for अथवा S reads यथाऽयं

—— l. 6—for सत्यधिकृ......कारः read अधिकृतस्याध्ययनं स्वाध्यायाधीतवेदस्याधिकारः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 187, l. 10—आश्रयिन्यायेन. See Mīmā. Sū. 4. 1. 18, etc. The संशय of the अधिकरण is—Is the *Sviṣṭakṛt* offering, which consists in the offering of remnants, purely of the nature of a 'disposal'? or does it bring about some sort of a transcendental result also? The final conclusion is that all such offerings, which are undertaken as sanctificatory rites in honour of a deity, and which have these deities for their 'आश्रय,' 'substratum,'—are actually conducive to transcendental results also.

—— l. 19—for संस्कारविधित्वेन S reads संस्कार्यविषयित्वेन

P. 188, l. 7—for पेक्षया read पेक्षाः as in S.

—— ll. 11-12 यचैतत्......निवृत्तिः belongs to next page. the It should not be here.

P. 188, l. 25—Before चतुर्थी S adds तेषां, which is right.

—— ll. 26-27 असमाप्त........व्यपदेशे (S reading व्यपदेशः) is rightly omitted in N and A. This passage occurs again on the next page, which is its right place.

—— l. 28—for तत्रापि नि read तत्रानि as in S and A.

VERSE II

यथाक्रमम्—V. L. (*a*) यथाविधि; (*b*) समाहितः (Saṃskāraratnamālā, p. 368).

आवसेत्—V. L. (*a*) आविशेत् (Saṃskāraratnamālā, p. 368); (*b*) आश्रयेत् (Madnapārijāta, p. 131); (*c*) आचरेत् (Smṛtitattva II, p. 587).

P. 189, l. 19—आङ्मर्यादायां वर्तते—This should come after मानवः of the preceding line.

—— l. 24—for भवति read न भवति

—— l. 26—for यत्कार्या read स्यपकार्या

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 190, l. 2—for त्रिविधौ read त्रिविधेः as in A.

—— l. 4—for दम्भो धार्यंते read दम्भादिना धार्यते as in S.

—— „ —for दान read पान as in S.

—— l. 12—after स्त्रीनिवृत्तिरेव S reads करणीया। स्त्रीसेवा न विधातव्या

VERSE III

पितुः—V. L. गुरोः

P. 190, l. 21—सान्तानिकतया—See 11. 1, where the term सान्तानिक is explained by Kullūka as विवाहार्थी

—— l. 27—for उपनयस्य read उपनयनस्य or उपनयने as in S.

P. 191, l. 12—for पूर्वविवाहात् read पूर्वं विवाहात् as in S.

VERSE IV

P. 191, l. 18—for कश्चि read कश्चिच as in S.

—— l. 20—for समावृत्तस्य सम्भव read समावृत्यसम्भवेऽपि भव as in S.

—— l. 21—विवाहांगं rightly omitted by S.

P. 192, l. 1—for न चत्नुष read चत्नुष as in A.

—— l. 11—for सलचणो S reads सकललचणो

—— l. 14—after विवाहोऽपि add अस्यापि as in S.

—— ll. 14-15—for स्त्रीमात्रविषयार्थं S reads स्त्रीमात्रविषयायाम्; A and N read स्त्रीमात्रविषयायाम्

—— l. 20—for नान्यनुतिष्ठ read नान्यनतुतिष्ठ as in S.

VERSE V

सा प्रशस्ता द्विजातीनां—V. L. सा द्विजानां प्रशस्ता स्त्री (Gotrapravaranibandhakadamba, p. 131).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

दारकर्मणि मैथुने—V. L. (*a*) दारकर्मण्यमैथुनी (adopted by Medhātithi); (*b*) दारकर्मण्यमैथुने (noted by Medhātithi); (*c*) दारकर्मण्यमिथुना noted as Medhātithi's, V. L. by Jolly; but no such reading is noticed by Medhātithi; (*d*) दारकर्मणि मैथुने—adopted by Kullūka, and Parāsharamādhava (Āchāra, p. 468).

P. 193, ll. 1-2—for सापिण्ड्यभावः read सपिण्डशब्दः as in S.

—— l. 3—for मातामहीमातामह read मातामहप्रमातामह as in S.

—— l. 4—for सन्ततेर्बान्धवसामीप्यात् A reads सन्ततौबाधश्च

—— l. 11—before यतः add तदुक्तम् as in A.

—— l. 22—for सन्ततिः समा read सन्ततिसमा as in S.

—— „ —for ब्राह्मणराजन्यविषाम् read ब्राह्मणानां न राजन्यविशाम्

—— l. 25—for ऽपि read पितृ

P. 194, l. 2—after स्मर्यन्ते add यतः सम्भव एव । अत्र कैश्चित्पञ्चमीसप्तम्यौ नानुज्ञाते सप्तमी पञ्चमी चैव मातृतः पितृतस्तथेति । अन्यैस्तु ऊर्ध्वं सप्तमात्पञ्चमाच्च । तत्र विकल्पलभ्यमाना पञ्चमी न विवाह्या । असम्भवे तु न दोषः, which are wrongly printed as lines 20-23 on p. 200.

—— l. 3—for अन्यत्तु N reads अन्यत्र

—— l. 6—for ऐतिहासिकेन......समर्थयन्ते S reads ऐतिहासिकेन दर्शनेन तत्समर्थयन्ति, which is better.

—— l. 11—for त्वाच्च read त्वात्र, which is the right reading, as is clear from what follows.

—— l. 15—for समान read समाने as in S.

—— l. 18—for पितृतः add पञ्चमान्मातृतः as in S.

—— l. 19—for मैथुनी read अमैथुनी, as it is apparently the प्रतीक of the text.

VERSE VI

एतानि—V. L. इमानि as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 477).

समृद्धानि—V. L. समर्थानि

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE VII

श्विन्त्रिं—V. L. श्विन्न

VERSE VIII

नातिलोमां—V. L. नातिलोम्नीं (Aparārka, p. 78).
वाचाटां—V. L. वाचालाम् (Samskāraratnamālā, p. 510).

P. 195, l. 15—for असुवर्णाः J reads कद्रुवर्णाः ; A सुवर्णाः, the former being better.

—— l. 19—J rightly omits कपिल

VERSE IX

न बिभीय॰—V. L. न च भी (Samskāramayūkha, p. 74).

VERSE X

तनुलोमकेशदशनां—V. L. (*a*) तनुलोमकेशदन्तां ; (*b*) तनुरोमकेशदशनां (*c*) तन्वोष्ठाकेशदशनां (*d*) तनुलोमकेशदशां (Aparārka, p. 78); (*e*) तनुलोमकेशदतीं (Samskāraratnamālā, p. 509).
तन्वङ्गी—V. L. मृद्वङ्गी (Samskāramayūkha, p. 74).
चारुभाषिणीम्—V. L. (*a*) उद्वहेत्स्त्रियम् (Aparārka, p. 78) ; (*b*) स्त्रियमुद्वहेत् (Samskāramayūkha, p. 74).

P. 196, l. 7—for गतिर्यस्याः read गतिः सा यस्याः as in S.

—— „ —for किन्तहर्यानुपरिभावे S reads किन्तद्यनुपमे, which is better.

—— l. 15—for क्किर्मध्ये read क्किमध्ये as in S.

VERSE XI

वापिता—V. L. वैपित्ता as quoted by Madanapārijāta (p. 131) and indicated by the explanation of Medhātithi.

P. 196, l. 25—for यद्यपि read यदि as in S.

P. 197, l. 4—for एवमस read एवं स

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XII

वराः—V. L. ऽवराः—as quoted by Madanapārijāta (p. 143) and also Parāsharamādhava (Āchāra, p. 493).

P. 197, l. 13—for भार्याः......विवाहस्य N reads भार्याप्रधानत्वे च विवाहस्य

—— l. 14—for अनुवादगतोद्देश्यत्वात् N reads दानयागोद्देश्यत्वात्; अनुद्देश्यगत्वात् of S is the best reading.

—— l. 18—विवक्ष्यते सङ्ख्या—*Vide* Mīmā. Sū. 3.1.13 *et seq.*

—— l. 24—for प्रथमतः कृत read प्रथमतोऽकृत as in J.

—— l. 25—for कृतावपत्यार्थौ read अपत्यार्थौ as in J.

—— l. 26—for वक्ष्यमाणाः......ज्ञातव्याः read वक्ष्यमाणा असवर्णा ......शास्त्रानुज्ञातव्याः as in A and J.

VERSE XIII

स्मृते—V. L. स्मृता
राज्ञश्च—V. L. राज्ञः स्युः (Parāsharamādhava, Āchāra, p.494; Aparārka, p. 88).
चाग्रज—V. L. चाग्र्यज (Aparārka, p. 88).
राज्ञश्च—V. L. राज्ञः स्युः

P. 198, l. 10—for ब्राह्मणस्य क्रमेण read ब्राह्मणस्य । ब्राह्मणक्रमेण as in A.

VERSE XIV

तिष्ठतोः—V. L. कर्हिचित्

P. 198, ll. 24-25—for तदिदं......विकल्पते read तत इमेऽनुज्ञानं प्रतिषेधश्च स्वरसविरुध्यमाने विकल्पिते as in S and A.

—— l. 27—for गरीयः स्यात् read गरीयस्याः

VERSE XV

जाति—V. L. जातिं as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 495).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

शूद्रताम्—V. L. शूद्रवत् as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 495).

P. 199, l. 5—for निमित्तत्वा S reads निमित्ता

VERSE XVI

P. 199, l. 11—for तावदर्धं J reads तावदन्न

—— l. 12—Before अनुज्ञाय read विवाहं

VERSE XVII

P. 199, l. 20—for सुतोत्पत्तेरित्यत्र read सुतोत्पत्त्येत्यत्र as in N, this being a reference to सुतोत्पत्त्या of Verse 16.

VERSE XVIII

नाश्नन्ति—V. L. नादन्ति
देवास्तन्न—V. L. देवाश्च न
पितृदेवास्तत्—V. L. पितरस्तस्य (Aparārka, p. 88).

P. 200, l. 2—for नैव read नैवम्

VERSE XIX

वृषलीफेनपीतस्य—V. L. वृषलीपीतफेनस्य noted by Medhātithi.

P. 200, l. 13—for पाठान्तरे S reads पाठान्तरं

—— l. 16—for भावितेन read भावि तेन

—— l. 18—for तस्माद्गच्छन्......तिष्ठति read तस्माद्गच्छन् शूद्रां चुम्बनादिपरिवर्जनेन न किञ्चिच्छास्त्रार्थमुल्लङ्घेत

—— ll. 20-22—These lines belong to Verse 5.

VERSE XX

प्रेत्य चेह—V. L. प्रेत्येह च

P. 200, l. 26—for पुनरेवं read पुनरयं as in J and S.

VERSE XXI

तथाचार्षः—V. L. तथैवार्षः—as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, page 846).

ऽधमः—V. L. मतः as read in Parāsharamādhava, Āchāra, p. 483. also in Vidhānapārijāta, p. 758.

P. 201, l. 3—संख्यायाऽष्टौ व्युद्दिष्ठाना read सङ्ख्ययाऽष्टावित्युद्दिष्टानां as in S.

VERSE XXII

धर्मौ—V. L. धर्म्यौ as read in Madanapārijāta (p. 155).

VERSE XXIII

वरा—V. L. परा (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 231).

नराक्षसान्—V. L. (*a*) न राक्षसम्; (*b*) न राक्षसान् quoted in Parāshāramādhava (Āchāra, p. 87).

VERSE XXIV

स्यैक—V. L. स्यैव (Samskāramayūkha, p. 100).

P. 201, l. 21—for परिणयनविवाह read परिणयनवद्विवाह as in S.

—— l. 22—for निवृत्तिः read निर्वृत्तिः

VERSE XXV

स्मृता—V. L. स्थिता (Hemādri-Dāna, p. 682).

कदा—V. L. कथं do.

P. 202, l. 1—for तयोर्विवाहौ धर्म्यौ read त्रयो विवाहा धर्म्याः as in S.

—— l. 6—Before राक्षसो S has another न

—— „ —for तद्मा read तत्र त्रा as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE XXVI

पूर्वंचोदितौ—V. L. (*a*) पूर्ववेदिनौ as quoted in Madanapārijāta, p. 160; (*b*) पूर्वनोदितौ (Hemādri-Dāna, p. 682).

P. 202, l. 19—for निरपेक्षाया read निरपेक्षयोः as in F. N., this term qualifying गान्धर्वराक्षसयोः; but निरपेक्षाणां—(qualifying इतरेषां) would be better.

—— l. 22—for कर्तव्याया read कर्तव्यायां as in S and A.

—— l. 23—for तत्रस्थे read तत्रस्थेन as in S.

—— l. 24—for इतराऽपि read तद्गताऽपि

—— l. 26—for गान्धर्वं रूपं read गान्धर्वरूपं as in S.

VERSE XXVII

अर्चयित्वा—V. L. अर्हयित्वा; adopted by Medhātithi, also by Aparārka (p. 88).

श्रुत—V. L. श्रुति

P. 203, l. 9—for भावाद्दुभ read भावाद्दुभ as in S, J and N.

—— „ —for कार्यः read कार्ये as in S and J.

—— l. 12—for तत्वादस्य read तत्वात् as in S.

—— l. 20—for वाचन read वचन as in S.

—— l. 25—for चैवं धर्मं read चैवन्धर्मं (compounded).

—— l. 29—for प्रकारकाः read प्रकाशकाः as in S.

P. 204, l. 1—Omit मन्त्राः

VERSE XXVIII

ऋत्विजे कर्म कुर्वते—V. L. कर्म कुर्वते ऋत्विजे (Hemādri-Dāna p. 684).

P. 204, l. 8—for प्रारब्धे तन्त्रे read प्रारब्धतन्त्रे as in J.

—— „ —for कारिण read कारिणे

—— „ —for सुताय read सुतायाः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XXIX

कन्याप्रदानं—V. L. कन्यादानं तु

P. 204, l. 17—for स्त्री गवी read स्त्रीगवी (compounded).

VERSE XXX

V. L. भाष्य च—V. L. भाष्य तु (Hemādri-Dāna, p. 685).
V. L. प्रदान—V. L. दानं स do.

VERSE XXXII

संयोगः—V. L. संसर्गः
ज्ञातिभ्यो—V. L. ज्ञातये (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 229).
मैथुन्यः—V. L. मैथुनः

VERSE XXXIII

कन्याहरणं—V. L. कन्यां हरतो as quoted in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 856.

P. 205, l. 25—for प्राकारपुरदुर्गादि read प्राकारदुर्गादि as in S.

VERSE XXXIV

प्रमत्तां वा रहो यत्रोपगच्छति—V. L. रहश्छन्न कृत्वा यत्रोपनीयते (Hemādri-Dāna, p. 685).

यत्रोपगच्छति—V. L. वा यदि गच्छति
कथितः—V. L. प्रथितः
अधमः—V. L. अष्टमः

कथितोऽधमः—V. L. (*a*) चाष्टमोऽधमः; (*b*) कथितोऽष्टमः (Aparārka, p. 91); प्रथितोऽष्टमः (Hemādri-Dāna p. 685).

P. 206, l. 12—for वर्जितस्तु—read प्रसङ्गवर्जितस्तु or मन्त्रादिवर्जितस्तु

—— „ —पैशाचे should go in with the next line.

—— l. 13—for च read न च as in M and S.

—— l. 26—for वेशाश्रितानां S reads वेश्याविशेषाणाम्, which is clearer.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 206, l. 28—for चचते read चक्षेते

P. 207, l. 2—Before पैशाच add न च as in S.

—— l. 4—for दोषः read दोषाः

—— ll. 6-7—for संस्क्रियते...चेति read संस्क्रियते ज्ञाताऽज्ञातापि वा सतीति

—— l. 7—After एव add न

—— l. 8—for यस्मा read तस्मा as in S.

—— l. 13—for सर्वविषयप्रतिषेधः read स विषयः प्रतिषेधस्य

—— l. 14—तेषामपि rightly omitted in S.

VERSE XXXV

द्विजाग्र्याणां—V. L. द्विजातीनां
विशिष्यते—V. L. प्रशस्यते, adopted by Smṛititattva II, p. 138.
काम्यया—V. L. काङ्क्षया

P. 207, l. 26—for नमे पूर्वं read नमःपूर्वं as in S.

P. 208, l. 1 —for कारयं read करणं as in S.

—— l. 3 —for यैव read यैवं as in S.

—— l. 6 —After तु add इतरेतरकाम्यया परस्परेच्छया as in S and J.

—— l. 7 —for द्विरेवे read द्विरेव वे

—— l. 8 —for ब्राह्मणस्य read ब्राह्मस्य

VERSE XXXVI

सम्यक्—V. L. सर्वं
—— l. 12—for थँ S reads थौं

VERSE XXXVII

पूर्वांन्परान् वंश्यान्—V. L. पूर्वापरान् वर्गान् (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 227).

CSL

एकविंशकम्—V. L. एकविंशतिम् as quoted in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 863).

मोचयेदेनसः—V. L. मोचयत्येनसः (Aparārka, p. 88).

P. 208, l. 22—for तेना गता read तेनानागता as in S.

VERSE XXXVIII

दैवोढाजः—V. L. (*a*) दैवोढजः adopted in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 487 ; (*b*) दैवोढायाः

आर्षोढाजः—V. L. (*a*) आर्षोढजः ; (*b*) आर्षोढायाः

P. 209, l. 3 —for विवाह read पूर्वविवाहा as in S.

VERSE XXXIX

वर्चसिनः—V. L. वर्चस्विनः as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 487).

P. 209, l. 12—for पूजाख्याति read पूजाख्याती as in S.

—— l. 14—for यावद्यत read यावत् । अत

VERSE XL

धनवन्तो—V. L. बलवन्तो

VERSE XLI

इतरेषु तु शिष्टेषु—V. L. (*a*) इतरेष्ववशिष्टेषु (Samskāramayūkha, p. 99); (*b*) इतरेष्वविशिष्टेषु ; (*c*) इतरेषु च शिष्टेषु

VERSE XLIV

सदा—V. L. शुचिः (Hemādri—Kāla, p. 724).

तद्व्रती—V. L. न श्वतौ do. do.

P. 210, l. 16—मायासः read मावसः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE XLV

P. 210, l. 25—for पतितं read पतिते as in S.

P. 211, l. 23—for अनुष्ठीयमानं read अननुष्ठीयमानं

—— l. 28—for परिसम्पद्यते read सम्पद्यते

P. 212, l. 5 —for श्रुत्यर्था read श्रुतार्था

—— l. 11—Before भोजनं add यत् as in S.

—— ll. 16-17—for कल्पनायाश्च...त्पत्ति read कल्पनायाश्चाशक्यत्वाद्यापत्त्योत्पत्तिः as in F. N.

—— l. 18—परं omitted in S.

——l. 22—for स्यातर्हि read स्यात्। नहि as in F. N. and S.

P. 213, l. 2—for स्वत्रापेक्ष्यते read त्यत्राप्यपेक्ष्यते as in S.

VERSE XLVI

सद्भिर्गर्हितैः—V. L. सहगर्हितैः (Samskāraratnamālā, p. 680).

P. 213, l. 18—for संवर्तते J reads प्रवर्तते

VERSE XLVII

तासामाद्याश्चतस्रस्तु—V. L. तासामाद्यश्चतः सर्वा as read in the Vidhānapārijāta II, p. 368.

यया—V. L. तथा (Aparārka, p. 104).

शेषास्तु—V. L. शेषाः स्युः adopted in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 559) and Nirṇayasindhu (p. 166) and Aparārka (p. 104).

P. 213, l. 26—for गमने read गमना as in A and S.

VERSE XLIX

स्त्रियाः—V. L. स्त्रियः (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 40).

शुक्रे—V. L. शुद्धे

समे—V. L. साम्ये—noted by Medhātithi.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 214, l. 16—for नमिश्री read न् मिश्री

—— „ —after केचित् read अन्ये as in S and J.

—— „ l. 19—for विपर्ययेऽल्पग्रह read विपर्ययेऽग्रह

VERSE LI

P. 215, l. 5—for ग्रहदोषज्ञः read ग्रहणादोषज्ञः

VERSE LII

नारी यानानि—V. L. नारीर्यानानि

P. 215, l. 12—पूर्वस्यैव शेषः—This should be before स्त्रीनिमित्तानि

VERSE LIII

अल्पोऽप्येवं—V. L. अल्पो वापि as read by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 48).

तावानेव स विक्रयः—V. L. (*a*) विक्रयस्तावदेव सः; (*b*) क्रियते तावतैव सः (Samskāraratnamālā, p. 479).

P. 215, l. 22—for अल्पसाधनोऽल्पः S reads अल्पमूल्यसाधनत्वादल्पः

VERSE LIV

च केवलम्—V. L. तु केवलम् (Samskāramayūkha, p. 100).

VERSE LVI

यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते—V. L. यत्रैता न प्रपूज्यन्ते as quoted in Vivādaratnākara (p. 417).

VERSES LVII-LXVI

There is no Bhāṣya on these ten verses.

2 Mss. of the Bhāṣya contain the note त्यक्तं श्लोकदशकम्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LVIII

शपन्त्यप्रतिपूजिताः—V. L. संशपन्त्यप्रपूजिताः—as read in Vivādaratnākara (p. 417).

VERSE LIX

पूज्या...दनाशनै—V. L. भ्यर्च्या...दनादिभिः as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 506).

सत्कारेषु—V. L. (*a*) सङ्करेषु (Govindarāja); (*b*) सत्कारेण (Nārāyaṇa and Nandana, and Vivādaratnākara (p. 418).

उत्सवेन—V. L. उत्सवेषु, Vivādaratnākara, p. 418).

VERSE LXIII

दुर्विवा—V. L. दुर्विवा (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 232).

VERSE LXIV

कृष्या राजोपसेवया—V. L. कृष्यारम्भोपसेवया, (Vidhānapārijāta, p. 676).

VERSE LXV

कुलान्याशु विनश्यन्ति—V. L. कुलान्यकुलतां यान्ति (Nārāyaṇa, Nandana and Rāghavānanda, and also Vidhānapārijāta p. 676).

कर्मणां—V. L. कर्मणा (Vīramitrodaya, Samskāra, p. 589).

VERSE LXVI

कर्षन्ति—V. L. वर्षन्ति (Vīramitrodaya, Samskāra, p. 590).

VERSE LXVII

गृह्यं—V. L. गार्ह्यं (Shāntimayūkha, p. 4).

गृही—V. L. द्विजः (Nirṇayasindhu, p. 301).

P. 217, l. 22—for गृहधर्म read गृह्यकर्म as in S.

—— l. 23—for सत्कृत S reads सकृत

—— l. 24—for दीप्यमान F. N. reads दृश्यमान

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 218, l. 7—for यद्गृह read यद्गृह्य as in S and F. N.

—— l. 10—for किञ्चित् read किम्तत् as in S.

VERSE LXVIII

बध्यते—V. L. बाध्यते, quoted by Vīramitrodaya (Āhnika, p. 389).

P. 218, l. 22—for कुर्यान्न S reads कुर्यात्, omitting न

P. 219, l. 2—for न युक्तं read युक्तम् as in S and A.

—— l. 8—for व्यापरणं read व्यापारणं as in F. N.

VERSE LXIV

P. 219, l. 16—for मेधि read मेध

VERSE LXX

अध्यापनं—V. L. अध्यायनं (Nandana).

P. 219, l. 22—Before श्रुत add च as in S.

—— l. 25—for दैाच । स भौतः read दैाच होमइति। सभौतः as in S.

—— l. 27—for भिचा कृत्स्नमेव च पर्वं read भिचाकृतमेवं च सर्वं as in S.

P. 220, l. 5—for पूजायामिति चोक्तो read पूजायामपि भाक्तो

—— l. 19—for स्मृतिः S reads श्रुतिः

—— l. 20—for यथाऽऽधान read यथाधान as in S.

—— l. 22—for यद्यपि read यदपि

VERSE LXXII

देवतातिथिभृत्यानां—V. L. देवतातिथिभूतानां

पशूनां—V. L. भूतानां—as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 392).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

For the first three quarters Medhātithi notices the reading देवतातिथिभृत्येभ्यः पितृभ्यश्चात्मने तथा । न निर्वपति पञ्चभ्यः

P. 221, l. 18—for क्षीणवृत्तिः Stenzler's edition of Gautama reads क्षीणोऽपि

P. 221, l. 19—for इति च वा read इव वा as in S.

—— l. 20—for भृत्यानां पृथ read भूतानां न पृथ as in A and N.

VERSE LXXIII

ब्राह्मयं—V. L. ब्राह्मं (Aparārka, p. 142).
पञ्चयज्ञान् प्रचक्षते—V. L. पञ्चयज्ञाः प्रकीर्तिताः (Aparārka, p. 142).

VERSE LXXIV

ब्राह्मयं—V. L. ब्राह्मं Nārāyaṇa and Nandana, also Vīramitrodaya, Āhnika, p. 393.

P. 222, l. 6—for मानसे व्यापारे read मानसो व्यापारः as in S.

—— l. 7—for यद्ययं read यद्यप्ययं as in S.

VERSE LXXV

ब्राह्मयं—V. L. ब्राह्मं as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 392).

P. 222, l. 14—for यदा S reads यदि

—— „ —after पूजा S reads स्य

VERSE LXXVI

P. 222, l. 26—for तच्छ्रुतस्य read तच्छ्रुतम् as in A.

VERSE LXXVII

वायुं समाश्रित्य—V. L. मातरमाश्रित्य
सर्वे जीवन्ति जन्तवः—V. L. वर्तन्ते सर्वजन्तवः

CSL

तथा...श्रमाः—V. L. वर्तन्ते गृहिणं तद्वदाश्रित्येतर आश्रमाः
इतराश्रमाः—V. L. सर्वंआश्रमाः

VERSE LXXVIII

गृहस्थेनैव—V. L. गृहस्थैरेव adopted by Medhātithi.
ज्येष्ठा—V. L. श्रेष्ठा
गृहम्—V. L. गृही—noted by Medhātithi.
ज्येष्ठाश्रमोगृहम्—V. L. ज्येष्ठोगृहाश्रमी as quoted in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 457).

P. 223, l. 11—for उपरि read उप

—— l. 15—for ग्रहयोनारम्भ read ग्रहयोरनारम्भ as in S.

—— l. 16—for भावता read भावना as in S.

—— l. 17—for ब्रह्मचारिणस्त्वार्थे read ब्रह्मचारिणस्स्वार्थे as in A.

VERSE LXXIX

स सन्धार्यः प्रयत्नेन—V. L. स सन्धार्योऽपि यत्नेन
नित्यं—V. L. ऽत्यन्तं—adopted by Medhātithi.

P. 223, l. 20—after मिच्छता। add अत्यन्तं यस्य सुखस्यान्तो नास्ति as in S.

—— l. 22—for शक्यं read शक्यो as in S.

—— l. 24—for दोषेण किमुच्यते read दोषोऽत उच्यते

P. 224, l. 4—for कामेनेतरच्छक्यं read कामेनेत्येतच्छक्यं as in A.

—— l. 8—A omits तावत्

—— „ —after अनुवादः add the sentence तुल्यत्वादयमप्यनुवाद एव, which is printed as Bhāṣya on verse 80.

VERSE LXXXI

वैवे तर्पोः—V. L. वैवेदपी as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 392).

श्राद्धैश्च—V. L. श्राद्धेन as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 392) and Madanapārijāta (p. 305).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 224, ll. 17-18—for भवति......च्यते read यद्भवति श्रद्धादरेण पाद्यार्घ्यमाल्यानुलेपनेन तदर्चोच्यते

—— l. 19—after मन्त्रा add न

—— ll. 21-26—Omitted by M and N.

—— l. 22—for नैतदुक्तं read तेनैतदुक्तं as in S.

—— l. 23—for तथा विद्याभ्यासात् read यथाविध्यभ्यस्येत् as in S.

—— l. 25—for नार्चयेत् read अर्चयेत् as in S.

VERSE LXXXII

दद्यात्—V. L. कुर्यात् (Smṛtisāroddhāra, p. 283).
प्रीतिमावहन्—V. L. तृप्तिमाहरन् (Hemādri-Shrāddha, p. 208).
आवहन्—V. L. आहरन् (Aparārka, p. 145).
पितृभ्यः प्रीतिमावहन्—V. L. मासवर्जमदैवतम् (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 372).

VERSE LXXXIII

कश्चित्—V. L. किञ्चित् (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 432).

VERSE LXXXIV

P. 225, l. 23—for सर्वार्थैनिष्पन्नपाकेन read सार्वार्थैं निष्पन्नपाके as in S and F. N.

P. 225, l. 25—for धिकारात् प्र read धिकारप्र as in J, M, A and S.

P. 225, l. 26 —for शब्देन S reads शब्दे, which is better.

VERSE LXXXV

विश्वेभ्यश्चैव देवेभ्यो—V. L. विश्वेषां चैव देवानां
एव च—V. L. एव वा

CSL

VERSE LXXXVI

कृतेऽन्ततः—V. L. (*a*) कृतेऽपि च ; (*b*) कृते ततः (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 402).

P. 226, l. 12—for श्रुतः read श्रुतौ as in S.

—— „ —for धिकारमाहुतीनां read अधिकानामाहुतीनां

VERSE LXXXVII

सानुगेभ्यो—V. L. सान्वयेभ्यो

P. 226, l. 21—for प्रतिदिवसम् read प्रतिदिशम्

VERSE LXXXVIII

मरुद्भ्य इति तु द्वारि—V. L. महद्भ्य इति तद्द्वारि (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 402).

हरेत्—V. L. क्षिपेत्

P. 227, l. 2—निर्देश......युक्ता read आधारद्वयनिर्देशेगुणवृत्या

—— l. 5—for निर्देशो read निर्देशे

VERSE LXXXIX

कुर्यात्—V. L. दद्यात्

P. 227, l. 10—for गृहशयनस्य read गृहस्थशयने

VERSE XC

नक्तं चारिभ्यः—नक्तंचरेभ्यः (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403).

P. 227, l. 21—for कुत्ता read कुत्तो

—— „ —for रैरेवेति read रैरेवमुक्तमिति as in A and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE XCI

सर्वात्मभूतये—V. L. (*a*) सर्वान्नभूतये—adopted by Medhātithi; (*b*) सर्वानुभूतये (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403); (*c*) सर्वानुभूतस्य; (*d*) सर्वनिभूतये; (*e*) सर्वानुभूताय

P. 228, l. 3—for मन्त्र read मात्रं

VERSE XCII

निर्वपेत्—V. L. निक्षिपेत् (Smṛtitattva, p. 424 and Aparārka, p. 143, Madanapārijāta, p. 316 and Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403).

वायसानां—V. L. वयसां च

P. 228, l. 10—for श्वादयः read श्वादिभ्यः as in S.

VERSE XCIII

तेजोमूर्तिः—V. L. तेजोमूर्ति (Kullūka).
गच्छति—V. L. गच्छेत (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403).

P. 228, l. 14—for त्रुग्रहं read त्रुग्रहे

—— l. 15—for ब्रह्मप्राप्तिः S reads ब्रह्म प्राप्नोति

—— l. 22—for स्येवं read स्येतदपि as in S.

VERSE XCIV

P. 229, l. 2—for तस्माविच इति read तस्माद्भिद्यते इति as in A and N.

VERSE XCV

गुरोः—V. L. गुरौ
विधिवद्गुरोः—V. L. (*a*) तु यथाविधि; (*b*) ऽगुर्यथाविधि; noted by Medhātithi; (*c*) ऽगोर्यथाविधि, (Nandana) which is not "mentioned by Medhātithi," as asserted by Buhler.

P. 229, l. 11—for मावच्यो read स। अवाच्यो as in S.

—— l. 12—for तस्माज्ञः read कः प्राज्ञः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XCVI

तत्त्वार्थ—V. L. तन्त्रार्थ (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 434).

P. 229, l. 20—after ददाति A, N and S add सत्कृत्य पूजयित्वा

—— ll. 22-23—for पूजापूर्वकमित्यर्थः । त्र read पूजापूर्वकमित्यर्थत्र

VERSE XCVII

भस्मीभू—V. L. भस्मभू—adopted by Medhātithi, also Vīramitrodaya (Āhnika, p. 434).

VERSE XCVIII

P. 230, l. 16—for पीडादि । जी read पीडादिजी

——„—for संसृश्यते S reads संसृज्यते

Between verses 97 and 98 some manuscripts have the following—

अनर्हते यद् ददाति न ददाति यदर्हते ।
अर्हानर्हापरिज्ञानाद् धनी धर्मात्र हीयते ॥
काले न्यायागतं पात्रे विधिवत्प्रतिपादितम् ।
ददाति परमं सौख्यमिहलोके परत्र च ॥
प्रतिग्रहेण शुद्धेन शस्त्रेण क्रयविक्रयात् ।
यथाक्रमं द्विजातीनां धनं न्यायादुपागतम् ॥

These are quoted in Hemādri-Dāna, p. 37.

VERSE XCIX

सत्कृत्य—V. L. संस्कृत्य adopted by Medhātithi.

Between verses 99 and 100, the Vīramitrodaya (Āhnika p. 441) reads the following two additional verses :

अन्नं हुत्वा विधानेन यत्पुण्यफलमश्नुते ।
तेन तुल्यं विशिष्टं वा ब्राह्मणे तर्पिते फलम् ॥
मन्त्रकर्मविपर्यासात् दुरिताद् दुर्गतादपि ।
तत्फलं नश्यते कर्तुरिदं न श्रद्धया हुतम् ॥

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE C

शिलानप्युञ्छतो—V. L. (*a*) शिलोञ्छौ चरतो (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 355); (*b*) शिलादप्युच्छतो (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 441).

P. 231, l. 4—for स वृत्तिसंयमो read सद्वृत्तिसंयमौ as in S.

—— l. 8—for गृहागारा read गृहयागारात् as in F. N. and S.

—— l. 15—for तदति...कृते read तदतिथावनाराधिते विमुखीकृते

—— l. 17—for ये मन्यन्ते read ये न मन्यन्ते

VERSE CIV

अन्नादि—V. L. अन्नाद्य (Prāyashchittavivēka, p. 250).

Between verses 104 and 105 some editions have the following additional verse—

परपाकान्नपुष्टस्य सततं गृहमेधिनः ।
दत्तमिष्टं तपोऽधीतं यस्यान्नं तस्य तद्भवेत् ॥

VERSE CV

गृहमेधिना—V. L. गृहमेधिनाम् (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 351).

P. 233, l. 8—for चेद्धि read चेद् द्विः

VERSE CVI

पूजनम्—V. L. भोजनम्

P. 233, l. 15—for धिकरणान्तर read धिकारान्तर

VERSE CVII

वसथौ—V. L. वसथे (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 354).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CVIII

निवृंत्ते—V. L. निवृत्ते (Samskāraratnamālā, p. 924).

तस्याप्यन्नं—V. L. (*a*) तस्मै चान्नं; (*b*) तथाप्यन्नं; (*c*) तस्मादन्नं; (*d*) तस्मै दानं; (*e*) तस्मा अन्नं (Mitākṣarā on 1.103).

VERSE CIX

न भोजनार्थं—V. L. न भोजनार्थे

VERSE CX

न ब्राह्मणस्य त्वतिथिः—V. L. ब्राह्मणस्य त्वनतिथिः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 354) and Vīramitrodaya, (Āhnika, p. 439).

P. 234, l. 16—for वचनक्रिया read पचनक्रिया, which is as found in Gautama (5.26).

VERSE CXI

भुक्तवत्सु च—V. L. (*a*) भुक्तवत्सु स; (*b*) भुक्तवत्स्वपि; (*c*) भुक्तवत्सूक्त

P. 234, l. 24—for दिंष्टः विशेष read दिंष्टविशेष

VERSE CXII

प्रयोजयेत्—V. L. प्रकल्पयेत् (Parāsharamādhava; Āchāra, p. 354).

VERSE CXIII

प्रकृत्यान्नं V. L.—सत्कृत्यान्नं (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 354).

P. 235, l. 22—for स्यादन्यो वा read स्यादरुच्या वा

VERSE CXIV

स्वावासिनीः—V. L. सुवासिनीः

कुमारीश्च—V. L. (*a*) कुमार्यंश्च; (*b*) कुमारांश्च (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 455).

गर्भिणीः स्त्रियः—V. L. (*a*) गर्भिणीस्त्रियः; (*b*) गर्भिणीस्तथा, (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 455 and Aparārka, p. 147).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

अतिथिभ्योऽग्र एवै—V. L. अतिथिभ्योऽन्वगेवै (adopted by Medhātithi).

एतान्—V. L. एनान् (Aparārka, p. 147).

VERSE CXVI

भुक्तवत्स्वथ—V. L. (*a*) भुक्तवत्सु च ; (*b*) भुक्तवत्स्वपि ; (*c*) भुक्तवत्सु तु ;

स्वेषु भृत्येषु—V. L. बन्धुभृत्येषु

P. 236, l. 11—for जात्यादयः read ज्ञात्यादयः

—— l. 13—for नार्थमस्यार्धं read नार्थमिदम् । आद्योऽर्धं as in A.

VERSE CXVII

गृह्याश्च—V. L. आशाश्च (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 456).

पूजयित्वा—V. L. भोजयित्वा

P. 236, l. 18—after ततश्च read पूर्वं as in A and F. N.

—— l. 19—for एवं...भविष्यति read एवं च भोजयेत्सह भार्यये-त्येतदप्युपपन्नम्भविष्यति

—— l. 20—for तथा read यथा as in S and F. N.

—— „ —Before विधानं add न as in S and F. N.

VERSE CXVIII

एतत्—V. L. एव (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 457).

P. 237, l. 15—for विध्यन्तरेणाति read विध्यन्तरातिक्रमेण

—— ll. 26-33—(Footnote). The whole of this should come in line 16 after स्मृत्यन्तरविरोधात्

But in l. 33, for चैतद्दर्शनम् read चैतद्दृशनम् as in S.

Between verses 118 and 119 some Mss. have the following additional verse:—

यद्यदिष्टतमं लोके यच्चास्य दयितं गृहे ।
तत्तद्गुणवते देयं तदेवाक्षयमिच्छता ॥

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CXIX

परिसंवत्सरात्—V. L. ततः संवत्सरात् (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 454).

संवत्सरान्—V. L. संवत्सरात् adopted by Kullūka and noted by Medhātithi.

रात्पुनः—V. L. (*a*) रागतान्; (*b*) रोषितान्

P. 238, l. 1—for अर्घार्णाम् read अर्घ्यार्णाम्

—— l. 5—for आयुष्यमिति read आयुर्वैघृतमितिवत् as in S.

—— l. 12—for अर्चार्हाः read अर्वाङ् न

VERSE CXX

उपस्थिते—V. L. उपस्थितौ

P. 238, l. 18—for यज्ञे...रात्प्रा read यज्ञे निमित्ते संवत्सरात् प्रागपि प्रा as in S.

—— l. 25—for निर्मिते read निमित्ते as in S.

P. 239, l. 2—for निमन्त्रा read निमन्त्र्या as in A.

VERSE CXXI.

This verse has been omitted by Nandana, probably because he had nothing to say on it.

सायंत्वन्नस्य—V. L. सायमन्नस्य (Madanapārijāta, p. 315; Aparārka, p. 145).

सन्त्रंबलिं—V. L. मन्त्रबलिं (Madanapārijāta, p. 315).

P. 239, l. 19—for पाकयज्ञियो read पाक्यज्ञियो as in S and F. N.

P. 240, l. 2—for न्दाच्चैवं read न्दश्चैवं as in N and A.

—— l. 3—for देशेनशब्द read देशशब्द as in A and S

—— l. 4—for नतु read नतु as in A and S.

—— l. 6—Before यैः add न च as in F. N.

—— l. 10—for यागो read यागे as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

P. 240 l. 14—for शब्दैर्निषिद्धे read शब्दे निषिद्धे as in F. N. and S.

—— l. 15—for नमस्कारेण...प्रत्याम्नातः read अनुज्ञातोऽस्य नमस्कारो मन्त्र इति नमस्कारेण प्रत्याम्नातः as in A and N.

—— l. 16—for न च...त्युक्तम् read तत्र च देवताया विनियोगात्सिद्धिरित्युक्तम् ।

—— l. 17—for उक्तं read उच्यते as in A.

VERSE CXXII

चेन्दुक्षये—V.L. श्चन्द्रक्षये (Smṛtitattva, p. 157; Aparārka, p. 418).
पितृयज्ञं—V. L. पिण्डयज्ञं (Samskāraratnamālā, p. 956).

VERSE CXXIII

पितृणां—V. L. पिण्डानां (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 431).
तच्चामिषेण—V. L. तद्वामिषेण

Between verses 123 and 124 some Mss. have the following—

न निर्वपति यः श्राद्धं प्रमीतपितृको द्विजः ।
इन्दुक्षये मासि मासि प्रायश्चिती भवेत्तु सः ॥

VERSE CXXV

पितृकृत्ये—V. L. पितृकार्ये (Hemādri-Shrāddha, p. 159).

प्रवर्तेत (*a*) प्रसज्जेत (Shrāddhakriyākaumudī, p. 94); (*b*) प्रसज्येत (Madanapārijāta, p. 592).

P. 242, l. 18—for तावद्भोजनीयाः read तावन्तो भोजनीयाः as in S.

—— ll. 18-19—अत्राह...भोजनीयाः—rightly omitted in S, though found in Madanapārijātā, p. 592; Aparārka, p. 430).

VERSE CXXVI

सम्पदः—V. L. सम्पदम् (Nirṇayasindhu, p. 287; Aparārka, p. 463).

विस्तरम्—V. L. विस्तरे (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 511).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXXVII

पित्र्यं—V. L. पित्र्यो

विधुच्चये—V. L. (*a*) तिथिच्चये (noted by Medhātithi) ; (*b*) विधिः क्षये, (approved by Medhātithi and adopted by Govindarāja).

P. 243, l. 8—for क्षये read क्षयः as in S.

—— l. 9—for विधुक्षय read विधिः क्षय

——,,—for विधि read विधिः

VERSE CXXVIII

P. 243, ll. 20-21—for एवं...महाफलम् read एवं वा । अश्रोत्रियाय दानं निष्फलम् श्रोत्रियायाभिजनविद्यादिगुणरहिताय स्वल्पफलम् अर्हत्तमाय महाफलम् । as in S.

VERSE CXXIX

भोजयेत् is a misprint for भोजयन्

P. 243, l. 24—for भोजयेत् read भोजयन्

VERSE CXXX

P. 244, l. 6—for वेदस्य...पारगः read वेदस्य पारः समाप्तिः तं गतो वेदपारगः as in S.

—— l. 10—for ब्राह्मणो यथातिथि read ब्राह्मणोऽतिथि as in S.

VERSE CXXXI

सहस्रं हि—V. L. सहस्राणि (Madanapārijāta, p. 556).

अनृचो—V. L. अनृतं (Madanapārijāta, p. 556).

प्रीतः—V. L. (*a*) युक्तः (Nārāyaṇa) ; (*b*) विप्रः (Nandana).

मन्त्रवित्—V. L. मात्रवित् (Madanapārijāta, p. 556).

P. 244, l. 19—after स्वीकरोति add आत्मसात्करोति

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CXXXII

ज्ञानोत्कृष्टाय देयानि—V. L. (*a*) ज्ञानोत्कृष्टेषु देयानि (wrongly attributed to Medhātithi by Jolly; (*b*) ज्ञानोत्कृष्टे प्रदेयानि

P. 244, l. 26—for उत्कृष्टा अधिकाः तेभ्यो read उत्कृष्टोऽधिकस्तस्मै

P. 244, l. 26, p. 245, l. 1—यदर्थं...श्यते—This belongs to l. 8 (p. 245) after 'पिण्डः'

P. 245, ll. 3-4 —पाठान्तरं...कव्यम्—all this should go to the end of Bhāṣya on 133, line 18.

VERSE CXXXIII

प्रेतो —V. L. प्रेत्य —noted by Medhātithi.
यावतो—V. L. यावद्धि
ग्रासान्—V. L. पिण्डान् (Aparārka, p. 449)
दीप्तशूल—V. L. दीप्ताञ्छूल
गुडान्—V. L. हुलान् (Nandana).

P. 245, l. 8—for अयोलगुडः......पिण्डः read अयोगुडः आयसः पिण्डः। यदर्थं श्राद्धमारब्धं स सन्दीप्तान् तप्तायःपिण्डान् यमपुरुषैराश्यते as in S.

P. 245, l. 12—Before प्राप्नुयान् add न as in A, S and F. N

—— l. 13—स्यात् rightly omitted in S.

—— l. 16—for पकाराल्लाभः read पकारलाभः as in S.

VERSE CXXXIV

तथापरे—V. L. तथैव च

P. 246, l. 1—for तास्मिन्निष्ठ read तन्निष्ठ as in S.

—— l. 2—for तत्र read एकत्र as in S.

—— „ —for ऽ स्येव read ऽ न्ये च as in S.

—— l. 3—for तेन read येन न as in F. N. and S.

—— l. 7—for अतश्च नाश्न read अतश्चानाश्च as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CXXXV

हव्यानि तु यथान्यायं—V. L. वेदार्थवित्सु हव्यानि

VERSE CXXXVII

पूजनार्थं—V. L. पूजनार्थाय

P. 246, l. 23—for यद्यस्य read यस्य as in S.

VERSE CXXXVIII

यं विद्यात्—V. L. यो विन्द्यात्

VERSE CXXXIX

P. 247, l. 16—for उभयोरपि मित्र read उभयोररिमित्र

—— „ —for केवलयोर्ब्राह्मणयोर्भोजनं S reads केवलब्राह्मणभोजन, which is better.

P. 247, ll. 16-17—for प्रायेण......फलं read प्रेत्यः पुरुषः कर्ता श्राद्धकृत् अस्तिताया नजर्थोपहितायाः फलम् ।

P. 247, l. 19—for नियत read निपात as in F. N. and S.

—— „ —for प्रायेणापि read प्रेत्योऽपि

VERSE CXL

श्राद्धेन—V. L. (a) श्राद्धानि ; (b) श्राद्धेषु

P. 247, l. 23—for भावाद्यः read भावान् यः

VERSE CXLI

साभिहिता—V. L. वाऽभिहिता

VERSE CXLIII

P. 248, l. 25—for जैनः साधु read जनैः साधु as in S.

——„—for चैव धर्म्ये विप्श्वित्ति read चैवन्धर्मेष्वित्ति as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CXLIV

श्राद्धे—V. L. मास्ये
भुक्तं—V. L. दत्तं
भवति प्रेत्य—V. L. प्रेत्य चेह च

VERSE CXLV

बह्वृचम्—V. L. ब्राह्मणम् (Nīrṇayasindhu, p. 284).
तु—V. L. वा
समाप्तिकम्—V. L. समाप्तिगम्

P. 249, l. 15—for आध्वर्यवः S reads आध्वर्यवं, which is better.

—— l. 18—after यस्य add स as in S.

—— „ —for—मौक्तिक्यं read मौक्थिक्यं

—— l. 19—तस्य rightly omitted in S.

—— „ —for बाह्वृच्यम् read बह्वृचम्

—— l. 20—for कात्स्न्यार्त्वि read कात्स्न्र्येवि

VERSE CXLVI

P. 250, l. 7—for यादानात् read यदानात् as in F. N. and S.

VERSE CXLVII

कल्पः—V. L. पक्षः—(Hemādri-Shrāddha, p. 441.)

P. 250, l. 11—for विंशति read पञ्चविंशति

—— l. 12—for प्रत्याख्याता read प्रख्याता as in S.

VERSE CXLVIII

P. 250, l. 19—for अतिथिमन्ये read अतिथिरन्ये as in J and A. S and F. N. read अतिथिर्मान्यः

—— l. 20—for शालः read श्यालः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CXLIX

प्राप्ते—V. L. प्राप्तं

P. 250, l. 25—for अग्रे read अन्ये

—— l. 26—क्रयणादिवर्जनार्थं omitted in S, retained in N.

VERSE CL

स्तेनपतितक्लीवाः—V. L. स्तेनाः पतिताः क्लीवाः

P. 251, ll. 5-6—for नास्तिकवृत्ति read नास्तिकवृत्तिर्वृत्ति

—— l. 6—for वृत्तिद्वय read वृत्तिपद

—— l. 8—for मनुप्रति read प्रति

VERSE CLI

वानधी—V. L. वानधी
दुर्बालं—V. L. दुर्बलं
पूगान्—V. L. पूर्वान् as read in Parāsharamādhava (Āchāra p. 697), which is apparently a misprint, as under the explanations the work speaks of these men as '*pura-yājakāḥ.*'
न भोजयेत्—V. L. विवर्जयेत् (Aparārka, p. 450).

P. 251, l. 18—for व्रतस्थमित्यनेन read व्रतस्थमपि दौहित्रमित्यनेन as in S.

—— l. 20—for तस्य च read तस्य as in S.

VERSE CLII

चिकित्सकान्देवलकान्—V. L. चिकित्सका देवलका adopted by Medhātithi, also by Madanapārijāta (p. 560).

VERSE CLIII

P. 252, l. 15—for अभियोगवशात् read अभियोगविशेषात् as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CLIV

P. 252, l. 21—for सम्बन्धविदस्तत read सम्बन्धविद as in S.

—— l. 23—for केनापि read क्किनापि as in A.

—— l. 27—for भोज्याः read भोज्यः

—— „ —for रूपसम्पन्न read रूपसम्पन्नः as in S.

—— „ —for सन्निवेश read सन्निवेशसम्पन्नः as in S, which adds after this the phrase मुनिभिर्निषिध्यते

P. 253, l. 2—for ब्रह्मज्ञो read ब्रह्मापि as in F. N. and S.

VERSE CLV

P. 253, l. 8—for अप्रत्ययन्यायं च read असत्यामन्यस्यां चात्र as in S.

—— l. 11—for षिध्यते । तत्र read षिध्यतेऽत्र as in A.

VERSE CLVI

पकोयश्च—V. L. पकश्चैव
वाग्दुष्टः—V. L. वाग् दुर्वाक्

P. 253, l. 20—for अर्थवादे read अर्थदाने

—— l. 21—for द्युत्पन्न read व्युत्पन्न as in F. N. and S.

VERSE CLVII

अकारणे परि—V. L. अकारणपरि (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 687).

P. 254, l. 4—for यत्तु read ये तु as in F. N.

—— l. 6—for प्रवर्तते read वर्तते as in S.

—— l. 12—for नार्वागय' read अर्वागय' as in A.

VERSE CLIX

कितवो—V. L. (*a*) केकरो noted by Medhātithi and read by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 687); (*b*) कातरो (also noted by Medhātithi).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

अभिशस्तः—V. L. अभिशप्तः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 687.)

दाम्भिको—V. L. जालिको

P. 255, l. 4—for विरक्तान् read विभक्तान् as in J.

—— l. 8—for शेद्धा read श्रद्धा

—— l. 15—for वदति read चरति

—— „ —for पत्यर्थं S reads प्रतारणार्थं

—— l. 17—for वधिरशब्दः रसदः A and N read वधिरसदः, and S and J read विधिरसदः

VERSE CLX

धूतवृत्तिः—V. L. सूतवृत्तिः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 88).

P. 255, l. 25—धूतज्ञः should be omitted.

VERSE CLXI

P. 256, l. 9—for द्विषः read द्वेषः as in S.

VERSE CLXII

पेषको यश्च—V. L. पेषिकश्चैव

VERSE CLXIII

भेदको यश्च—V. L. भेदकश्चैव

वृत्तारोप—V. L. वृत्तरोप as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 688).

VERSE CLXIV

वृषलवृत्तिः—V. L. वृषलपुत्रः noted by Medhātithi and quoted by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 688).

P. 256, l. 27—for प्रायुक्त read प्रायुक्तः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE CLXV

श्लीपदी च—V. L. (*a*) शिल्पजीवी; (*b*) शिल्पिजीवी, quoted by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 688).

VERSE CLXVI

निर्य्यापकः—V. L. (*a*) निर्यातकः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 688); (*b*) निर्हारकः

VERSE CLXVII

द्विजाधमान्—V. L. नराधमान् (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 688).

VERSE CLXVIII

ब्राह्मणस्त्व—V. L. ब्राह्मणोह्य (Shrāddhakriyākaumudī, p. 41).

P. 258, l. 1—for कथ्यमिति read किमिति as in A and S.

—— l. 3—for अतो ये च वचनेन A reads अतस्ते

—— „ —for अन्ये तु read न तु as in S.

VERSE CLXIX

अयङ्क्तय—V. L. अयाङ्क्तय
हविषि—V. L. कर्मणि
तं—V. L. तत्

VERSE CLXX

P. 258, l. 19—for दत्त read अन्न as in F. N.

VERSE CLXXI

कुरुते यो—V. L. यः करोति (Mitākṣarā, on 1.223).
तु—V. L. स (Aparārka, p. 445).

P. 258, l. 28—for अतश्च ···गृह्येते read अतश्चापाङ्क्ते योऽपि गृह्यते

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 259, l. 1—for व्यपेच्चते read व्यपेक्ष्यते as in F. N.

—— l. 2—for प्रष्टव्यः read द्रष्टव्यः as in S and F. N.

—— l. 6—for स्वरिते S reads पूरिते

—— l. 9—for यद्यप्येवम् read यद्येवम् as in F. N and S.

—— l. 10—(व्या ४।१।१६४) should be omitted.

VERSE CLXXII

परिविन्दति—V. L. परिविद्यते (Vidhānapārijāta, p. 723).

VERSE CLXXIII

कामतः—V. L. रागतः

P. 260, l. 2—for अपूर्वकारिणां read कर्तव्यकारिणां

Between verses 173 and 174 some Mss. have an additional verse:—

उत्पन्नयोरधर्मेण हव्यकव्ये च नैत्यके ।
यस्तयोरन्नमश्नाति स कुण्डाशी द्विजः स्मृतः ॥

This is quoted in the Prāyashchittavivēka, p. 422.

VERSE CLXXIV

जायेते—V. L. जायते
पत्यौ जीवति—V. L. जीवे भर्तरि (Aparārka, p. 445).
कुण्डः स्यात्—V. L. कुण्डस्तु (Mitākṣarā on 1.222).

P. 260, l. 11—for अपोह्यते read व्युत्पाद्यते as in S and A.

VERSE CLXXV

अपङ्क्तयो—V. L. अपाङ्क्तयो

VERSE CLXXVIII

संस्पृशेत्—V. L. संस्पृश्यति
दानस्य पौर्तिकम्—V. L. दानसमुद्भवम्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CLXXX

नष्टे देवलके दत्तमप्रतिष्ठं तु वार्धुषौ—V. L. अप्रतिष्ठं वार्धुषिके नष्टन्देवलके भवेत् (Aparārka, p. 454).

VERSE CLXXXI

वाणिजके—V. L. वाणिजिके
द्रव्यं—V. L. हव्यं

VERSE CLXXXII

P. 262, l. 6—for यस्मिन्न read येऽस्मिन्न as in A.

VERSE CLXXXIII

पाव्यते—V. L. पूयते

VERSE CLXXXIV

P. 262, l. 23—After यैर्वेदार्थः add तानि as in S and drop the तानि after ज्ञानि

—— l. 25—for नेदानीं read येनेदानीं

—— ll. 26-27—for सति श्रो...पेक्षम् read श्रोत्रियत्वे विहितम् । न चेह विद्वत्तोपात्ता । न च तथा पङ्क्तिपावनत्वोपपत्तिः । गुणविशेषापेक्षं हि पङ्क्तिपावनत्वञ्च गुणापचये युक्तम् । तस्माद्विद्वदभावे केवलश्रोत्रियाय दानार्थमेतत् । असति विदुषि श्रोत्रियाय दानम्मुख्यमेव, न गौणमित्युक्तम्भवति । बहुवचनं व्यक्त्यपेक्षम् । as in F. N.

VERSE CLXXXV

ब्रह्म—V. L. ब्राह्मय (Madanapārijāta, p. 557).
त्तुसन्तानो—V. L. स्मसन्तानो
ज्येष्ठसामग एव च—V. L. (*a*) छन्दोगो ज्येष्ठसामगः; (*b*) धर्मविज्ज्येष्ठसामगः (Madanapārijāta, p. 557).

P. 263, ll. 3-4—for त्रिणाचिकेतं ······ पुरुषउच्यते read त्रिणाचिकेताख्यो वेदविभागोऽध्वर्यूणां-पीतोदका जग्धतृणा इत्यादिः । तदध्ययनसम्बन्धात् पुरुषोऽत्र त्रिणाचिकेत उच्यते । अन्ये च त्रिणाचिकेतमधीयानानां व्रतमाम्नातम् । तेन तद्येन चरितः स त्रिणाचिकेतः । अत्रापि लक्षणयैव पुरुष उच्यते । as in A and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CLXXXVI

P. 263, l. 16—for प्राज्ञया read प्रज्ञया

VERSE CLXXXVII

उपस्थिते—V. L. अवस्थिते (Mitākṣarā on p. 225).

निमन्त्रयेत—V. L. (*a*) निमंत्रयीत (Hemādri-Shrāddha, p. 1133); (*b*) निमन्त्रयेत्तु

यथोदितान्—V. L. तथोदितान्

VERSE CLXXXVIII

नियतात्मा—V. L. (*a*) संयतात्मा ; (*b*) निवृत्तात्मा

P. 264, l. 12—Omit योऽसौ

VERSE CLXXXIX

P. 264, l. 23—for वायवोऽनु read वायुवदनु as in S.

—— „ —for वायुप्रमा...गच्छति read वायुः प्राणः पुरुषं गच्छन्तमनुगच्छति as in S.

VERSE CXC

हव्ये कव्ये—V. L. हव्यकव्ये

हव्ये कव्ये द्विजोत्तमः—V. L. ब्राह्मणो हव्यकव्ययोः (Madanapārijāta, p. 565).

अव्यतिक्रामन्—V. L. यद्यतिक्रामेत् (Madanapārijāta, p. 565).

सूकरः—V. L. शूकरः (Hemādri-Shrāddha, p. 1002).

P. 265, l. 8—for तत्रसत्यां read तत्रासत्यां as in S.

VERSE CXCII

P. 265, l. 23—for परिहरति read परिहरन्ति as in S.

—— l. 25—after रूपं add ते च as in S.

—— l. 26—for कल्पान्तरेण तेऽप्येते read कल्पान्तरेऽप्येते as in S.

VERSE CXCIII

उपचर्याः—V. L. परिचर्यन्ते

P. 266, l. 3—for य एते read यत एते

VERSE CXCIV

पुत्राः—V. L. एते

P. 266, l. 12—for आत्मीयपितरः read आत्मीयाः पितरः as in F. N.

—— l. 15—for अत read यत as in A.

—— l. 20—for वेदेन read भेदेन न

—— l. 21—for वसिष्ठ read विशिष्ट

—— l. 22—for विधयत्वे......धकः read विधेयत्वेन न सन्निधिरस्ति असन्निहितस्य न चरतिर्वाचकः as in A.

—— l. 25—for यथावर्णं read यथावर्णां as in A and S.

—— l. 26—for तावकत्वे read स्तावकत्वे as in A and S.

P. 267, l. 1—for मावमंस्थाः read मैवम्मंस्थाः as in A and F. N.

—— „ —for येन read ये as in S.

—— l. 4—Omit ऋषयश्च प्रथितप्रभावा, not found in S.

—— l. 10—for निर्देश read निर्देशे as in S and F. N.

—— l. 17—for भृगुर्गर्ग read भृगुगर्गा as in S.

—— l. 18—for न तत्र read तत्र as in A.

—— l. 21—Omit गोत्रस्य, not found in S and A.

P. 268, l. 2—for आदिमत्ता read आदिमता as in S, or आदिपितृनामधेयेन as in A.

VERSE CXCV

सोमसदः—V. L. सोमसुताः (Nārāyaṇa and Nandana).

मारीचा—V. L. मारीच्या

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 268, l. 15—for कृतकरणीयतया read कृतकरणीया as in A and F. N.

—— l. 17—for मसिद्धाः read प्रसिद्धाः as in A and S.

VERSE CXCVI

P. 268, l. 21—for नित्यं read पित्र्यं as in A and F. N.

VERSE CXCIX

अनग्निदग्धानग्निदग्धान्—V. L. (*a*) अनग्निदग्धाग्निदग्धान् ; (*b*) अग्निदग्धानग्निदग्धान् (Kullūka).

बर्हिषदस्तथा—V. L. (*a*) बर्हिषदोऽपि च ; (*b*) बर्हिषदोऽपरान् (*c*) बर्हिषदोबहून् (Nārāyaṇa) ; (*d*) बर्हिषदोऽग्निजान् (*e*) बर्हिषदोवहान् (Nandana.)

P. 269, l. 20—for चैवं read वैवं as in S.

After 199 some Mss. have the following additional verse :—

अग्निष्वात्ताहुतैस्तृप्ताःसोमपास्तुतिभिस्तथा ।
पिण्डैर्बर्हिषदः प्रीताः प्रेतसुद्विजभोजने ॥

VERSE CCI

देवमानवाः—V. L. देवदानवाः
चरं स्थाण्वनुपूर्वशः—V. L. स्थावरं च चरिष्णु च

CCII

अथो वा—V. L. (*a*) अथवा (Madanapārījāta, p. 290); (*b*) अपि वा (Aparārka, p. 488).

राजता—V. L. रजता (Smṛtisāroddhāra, p. 277).

P. 270, l. 12—for सौवर्णेन read सौवर्णानि as in S.

—— l. 16—for तन्न । थ read ना

—— „ —for मप्यना read म्र । अथाना

—— „ —for भवतुवादः read भवतु । अनुवादः

—— ll. 17-19—from हर्षये...रेषेन भवतु should be omitted.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCIII

विशिष्यते—V. L. प्रशस्यते

P. 270, l. 26—for सुदिश्यते read सुपदिश्यते as in A and F. N.

VERSE CCIV

नियोजयेत्—V. L. निवेदयेत् (Aparārka, p. 476).

P. 271, l. 3—for आरचं तत्प्राप्तं read आरक्षः तत्प्राप्तं as in S and A.

P. 271, l. 4—after शब्दः add रक्षार्थमिव as in S and A.

VERSE CCV

तदीहेत—V. L. समीहेत (Hemādri-Shrāddha, p. 1045).
क्षिप्रं—V. L. शीघ्रं (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 526).

P. 271, l. 12—for देवानां read दैवानां

VERSE CCVI

शुचिं देशं—V. L. शुचिदेशं (Nīrṇayasindhu, p. 268).

P. 271, l. 16—for दैवो......वृत्तिकेनैव read दैवोपक्रमता प्रावृत्तिकेनैव as in N.

VERSE CCVII

जलतीरेषु—V. L. नदीतीरेषु

P. 272, l. 15—for श्राद्धेनित्य read श्राद्धेनात्यन्त as in S A and F. N.

VERSE CCIX

देवपूर्वकम्—V. L. दैवपूर्वकम्, adopted by Medhātithi.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CCX

तिलानपि—V. L. तिलांस्तथा

P. 273, l. 12—for तेनहिते प्रा read नहितेऽप्रा as in S and A.

VERSE CCXI

अग्नेःसोमयमाभ्यां—V. L. अग्निसोमयमानां (noted in Hemādri-Shrāddha, p. 1353).

VERSE CCXII

P. 274, l. 1—before प्रोषितेन add तत्र as in A.

—— l. 9—before प्राप्नोति add न

—— l. 12—for इहतु read यदिहि

—— l. 14—for धिकारा उच्यन्ते read धिकारः । उच्यते

—— l. 19—for भार्याविवाहे read भार्यादिर्दायादिर्वा ।

—— l. 23—for न चे......त्यागोस्ति read न चेदग्न्याधानं श्राद्धाङ्गम् । तथा सति न तदर्वागस्योत्पत्तिः श्राद्धं वा वर्तते । न चाप्यत्यागोऽस्ति ।

P. 275, l. 6—for ततश्च read न च as in F. N.

—— l. 9—for तदा read तथा as in A.

VERSE CCXIII

पुरातनान्—V. L. पुरातनाः—adopted by Medhātithi, who notes the other also.

श्राद्धे देवान्—V. L. श्राद्धदेवान्

P. 275, l. 19—for वेदं read कथमेवं

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CCXIV

कृत्वा—V. L. हुत्वा (Madanapārijāta, p. 601).

आवृत्परिक्रमम्—V. L. (*a*) आवृत्य विक्रमम्; (*b*) आवृत्परिक्रमः (Madanapārijāta, p. 601).

भुवि—V. L. शनैः—noted by Medhātithi.

VERSE CCXV

समाहितः—V. L. विशेषतः

P. 276, l. 15—for ततः पृथक् चरुसाधनीयः read उत पृथक् चरुः साधनीयः; A reads चरुसाधनाय

VERSE CCXVI

ततस्तांस्तु—V. L. (*a*) पितृभ्यस्तु (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 754; Aparārka, p. 507); (*b*) पितृभ्यश्च (Hemādri-Shrāddha, p. 1449).

तांस्तु—V. L. तांस्त्रीन् Smṛtitattva, p. 177).

तेषु दर्भेषु तं हस्तं—V. L. (*a*) तेषु पिण्डेषु तौ हस्तौ; (*b*) तेषु पिण्डेषु तं हस्तं (Aparārka, p. 507).

निमृंज्यात्—V. L. विमृज्यात् (Madanapārijāta, p. 601).

भागिनम्—V. L. भागिनौ

P. 277, l. 1—for उष्मा च संक्रामति read ऊष्मावसर्पकात् as in F. N.

VERSE CCXVII

षड्ऋतूंश्च—V. L. षडप्यृतून् (Hemādri-Shrāddha, p. 1451).

परावृत्य—V. L. परावर्त्य

मन्त्रवत्—V. L. मन्त्रवित्

P. 277, ll. 16—17—for यथावाक्यं प्राणानासिका read यथाशक्यं प्राणानासित्वा as in S.

VERSE CCXVIII

अवजिघ्रेत्—V. L. अविजिघ्रेत् (Aparārka, p. 508).

CSL

VERSE CCXIX

स्वल्पिकां—V. L. स्वल्पिकां (Shrāddhakriyākaumudī, p. 362).
तेनैव—V. L. (*a*) तानेव (do.); (*b*) ता एव (Hemādri-Shrāddha, p. 1476).

P. 278, l. 5—for ब्राह्मणोऽयं read ब्राह्मणो यं

——l. 17—for वचनैरेव read वचनम्

VERSE CCXX

श्राद्धं—V. L. श्राद्धे

P. 278, l. 24—for यथा बाह्मण read यथा ब्राह्मणा as in A and S.

P. 279, l. 1—for पितृभ्योहितं read पितुश्चोदितं

——l. 2—for स्वाम्येदानोत्पजौ read स्वाम्योत्पत्तौ as in A.

——l. 5—for तस्माद्दृष्टा read तस्माददृष्टा as in A.

VERSE CCXXI

निवृतः स्यात्—V. L. (*a*) तु वृतः स्यात् (Shrāddhakriyākaumudī, p. 353); (*b*) तु वृत्तस्थः (Madanapārijāta, p. 542).
स नाम—V. L. स्वनाम (Madanapārijāta, p. 542).

P. 279, l. 13—for निपृणी S and A read निवृणी

VERSE CCXXII

कामं वा समनु—V. L. कामाद्वा तदनु (Shrāddhakriyākaumudī, p. 554).
स्वयमेव—V. L. यद्युक्तन्तत्
समाचरेत्—V. L. तदाचरेत्

P. 279, l. 16—for अनुज्ञात्वाऽपि मातामहम् read अनुज्ञां पितामहात् as in J and F. N.

——l. 17—for पृथ्व कामं read पृथकामं as in J.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CCXXIII

प्रयच्छेत्तु — V. L. प्रयच्छेत

VERSE CCXXIV

तूपसं—V. L. सुपसं (Aparārka, p. 492).
उपसंगृह्य—V. L. उपसंवृत्य
निक्षिपेत्—V. L. संक्षिपेत्

P. 280, l. 2—for रसवत्यगारादीनां read रसवत्यागारादानीय

——l. 5—for तुभ्यमिदं S reads ऊर्जमिदं

VERSE CCXXV

उभयोर्हस्तयोर्मुक्तं—V. L. मुक्तं हयुभाभ्यां हस्ताभ्यां (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 545).

VERSE CCXXVI

प्रयतः—V. L. यततः (Smṛtitattva, p. 229).
पूर्वं—V. L. (*a*) सम्यक् (Smṛtitattva, p. 229; Aparārka, p. 493); (*b*) विद्वान्, (Shrāddhakriyākaumudī, p. 158).
विन्यसेत्—V. L. विन्यस्य (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 545).

P. 280, l. 19—for एषामेतत् read एषामेव as in S.

VERSE CCXXVII

मूलानि च—V. L. सुरसानि
सुरभीणि—V. L. विविधानि

VERSE CCXXVIII

परिवेषयेत—V. L. (*a*) परिवेषयेत् (Smṛtitattva, p. 230); (*b*) परिवेषयेत्तु (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 546).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

उपनीय तु तत्सर्वं—V. L. (a) उपनीय सर्वमेतत् (Hemādri-Shrāddha, p. 1368); (*b*) उपनीतं सर्वमेतत्

P. 280, l. 27—for भुज्यधिकरणोपादानमावर्जनम् read भुज्यधिकरणपात्राणामावर्जनम् as in S.

——l. 28—for अपेक्षितं read आपेक्षिकः as in N.

—— „ —for तेषामन्तिके read तादृशेऽन्तिके as in S and F. N.

Between the two halves of 228, the Smṛtitattva (p. 229) inserts another line—आमिषं पानपात्रं च भोक्तुर्दक्षिणतो न्यसेत् ।

VERSE CCXXIX

नास्रमापातयेत्—V. L. (*a*) न चास्रम्पातये; (*b*) न चाश्रु पातये

VERSE CCXXX

अस्रं—V. L. (*a*) अश्रु ; (*b*) अश्रं

VERSE CCXXXI

ब्रह्मोद्याश्च—V. L. (*a*) ब्राह्मण्याद्याश्च ; (*b*) ब्रह्माद्याश्च noted by Medhātithi and adopted by Hemādri-Shrāddha, p. 231.

P. 281, l. 23—for सरमाहृत्य read सरमाकृत्य as in S and A.

—— l. 24—for ब्रह्मोद्यं च read ब्रह्माद्याश्च

VERSE CCXXXII

पित्र्ये—V. L. पैत्र्ये (Hemādri-Shrāddha, p. 1069).
पुराणानि खिलानि—V. L. पुराणान्यखिलानि

VERSE CCXXXIII

भोजयेच्च शनैः शनैः—V. L. भोजयेच्चाशनं शनैः (Hemādri-Shrāddha, p. 1026).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

परिचोदयेत्—V. L. परिबोधयेत्

P. 282, l. 7—for परियुक्तेन read परप्रयुक्तेन as in A and S.

—— l. 9—for कतिचिद्ग्रासा ग्रहीतव्या ह्येतत्सम्यक् read कति-चिद्ग्रासान् गृह्णीत साध्वेतत्सम्यक् as in A.

—— l. 11—for मुद्यतै read मुद्घतै

VERSE CCXXXIV

चासनं—V. L. चासने
तिलैश्चविकि—V. L. तिलैश्चावकि

VERSE CCXXXVI

स्तैच—V. L. श्चैव (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 748).

P. 283, l. 5—for उच्छिष्टदानत्वात् read उच्चिष्टत्वात् as in S.

—— l. 11—for सत्यमपि भया read सत्यमभिनया as in S.

VERSE CCXXXVII

दुष्मा ., त्यन्ने—V. L. दुष्यं...त्यन्नं
पितरस्तावदश्नन्ति—V. L. तावदश्नन्ति पितरो (Smṛtitattva, p. 223).

VERSE CCXXXVIII

P. 283, l. 18—for यत्तु read ये तु as in S.

—— l. 20—after हिते add प्राक्सूत्रादेस्तु न निषेधः । नहि तत्र वेष्टनव्यवहारो लोके, which wrongly appears in l. 22 below.

—— l. 22—transpose प्राक् सू (not पि) त्रा...लोके to line 20.

VERSE CCXXXIX

कुक्कुटः स्वा—V. L. वराहश्च

P. 284, l. 1—for श्वस read स्वस as in N.

—— l. 5—for नपुंसकम् read नपुंसकः as in S.

VERSE CCXL

वीक्ष्यते—V. L. वीक्षितम् (Aparārka, p. 472).
कर्मणि—V. L. हविषि
तद्गच्छ—V. L. तद्भव (Shrāddhakriyākaumudī, p. 105).

VERSE CCXLI

वरवर्णजः—V. L. वरजस्तथा (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 521).

P. 284. l. 15—for जडप्रकृतित्वात् read प्रकृतत्वात् as in S.

—— l. 16—for ऽवद्य read ऽवाद्य

VERSE CCXLII

पुनः—V. L. ततः (Aparārka, p. 472).

VERSE CCXLIII

उपस्थितम्—V. L. उपागतम् (Aparārka, p. 500).
शक्तितः प्रतिपूजयेत्—V. L. यथाशक्ति प्रपूजयेत्

VERSE CCXLV

विप्रे—V. L. विप्रोः (Mitākṣarā, on p. 239).

P. 285, l. 13—after भागधेयम् add भागएव as in S.

—— l. 15—for स्वतन्त्राः अन्येतु read स्वतन्त्रे तु as in S.

VERSE CCXLVI

विप्रे—V. L. विप्रं (Aparārka, p. 504).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCXLVII

आसपिण्ड—V. L. असपिण्ड (as quoted by Medhātithi in the next verse).

संस्थितस्य—V. L. संस्कृतस्य

P. 285, l. 25—for मृतस्या सह पिण्ड read मृतस्यासहपिण्ड

P. 286, l. 9—for पितृपिता read पित्रेपिता

VERSE CCXLVIII

P. 286, l. 14—omit न before सपिण्डी

—— ll. 14-15—for पितृनावाहयेत्। तत्र पुनः प्रेतं read पितृनावाहयेत्तत्र पुनः प्रेतं. This verse is quoted in Mitākṣarā (on Yājña, I. 253-54)—where it is found as follows:—सपिण्डीकरणं श्राद्धं देवपूर्वं नियोजयेत् पितृनेवाशयेत्तत्र पुनः प्रेतन्न निर्दिशेत्. But Medhātithi later on (p. 289, l. 18) criticises the reading न निर्दिशेत् and adopts च निर्दिशेत्

P. 286, l. 20—for विद्वानुद्दिश्य read बहूनुद्दिश्य

—— „ —for वचन गृहीतं read वचनमनुगृहीतं as in A.

—— l. 22—for सर्वदेव read सर्वदैव

—— ll. 25-26—यदि......युक्तं read यदि तावत्सम्मीलिताद्र्घदानं तद्युक्तं

P. 287, l. 10—for श्राद्धेकर्त read श्राद्धेनिकर्त as in A.

—— l. 27—for अमावास्यायास्तत्प्राप्तौ read अमावास्याया उत्पत्ती as in N and A.

P. 288, l. 16—after विधिप्यते add स as in A.

—— l. 24—for जैनंन read गंः तं च

—— l. 25—for पूर्वप्रति read पूर्वं प्रति

—— l. 26—for चतुर्थः शब्दः read चतुर्थशब्दः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 289, l. 2—for यथाऽर्थं read यस्यार्थं as in S.

—— l. 4—for तद्वाच्यं read तद्वाक्यं as in S.

—— l. 23—for यद्यनंतानि read यद्येतानि as in S.

—— „ —for किमयामावास्यायां read किमभावास्याया as in A.

P. 290, l. 3—for नाश्नीयते read नाश्रीयते as in A and N.

VERSE CCXLIX

भुक्त्वा—V. L. कृत्वा (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 539).
अवाक्शिराः—V. L. अवाङ्मुखाः

VERSE CCL

P. 290, l. 21—for प्रकरणार्थश्च read प्रकरणाच्च as in S.

VERSE CCLI

ततः—V. L. पुनः
अभिभो—V. L. अभितो (Medhātithi).
रम्यतां—V. L. गम्यतां (Rāghavānanda).

P. 290, l. 24—for स्वपानं read श्रपानं

—— l. 26—for यन्त्रणायात्रं मृग्यते। संनिहितं गृह्णाति read यन्त्रणाया न मृग्यते सन्निहितं तु गृह्णाति as in A and S.

P. 291, ll. 1-2—for अभि—भो read अभितो

VERSE CCLII

स्वधास्त्वित्येव—V. L. (*a*) स्वधाइत्येव; (*b*) स्वधेत्येव तु (Medhātithi, Govindarāja, Nandana and Rāghavānanda).

VERSE CCLIII

अनुज्ञातस्ततो—V. L. (*a*) अनुज्ञातश्च तैः (*b*) अनुज्ञातस्तु तैः (Aparārka, p. 504)

P. 291, l. 10—for ज्ञातोऽनु read ज्ञातः। अतोऽनु

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CCLIV

स्वदितमित्येव—V. L. स्वदस्त्वित्येव—noted by Medhātithi.
सुश्रुतम्—V. L. (*a*) सुश्टतम्; (*b*) सुश्रितम्
गोष्ठे तु—V. L. गोष्ठेषु (Shrāddhakriyākaumudī, p. 177).
रुचित—V. L. रोचित

P. 291, l. 15—for स्वादितम्—read स्वदितम्

—— „ —for स्वदित read स्वदतु

VERSE CCLV

अपराह्णस्तथा…तिला:—V. L. अपराह्णस्तिला…स्तथा (Hemādri-Shrāddha, p. 1172).

P. 291, l. 21—for यितव्याः। अन्यानि read यितव्यान्येतानि as in S and A.

——l. 22—for पराह्ने अतः read पराह्णो नं as in A, S and J.

VERSE CCLVI

दर्भाः पवित्रं—V. L. दर्भः पवित्रं (Nandana).
सर्वशः—V. L. शक्तितः (Nandana).

P. 292, l. 4—for यच्चोक्तं पूर्वोक्तं वा read यच्च पूर्वोक्तं as in S.

VERSE CCLVII

सोमो—V. L. (*a*) सोमं (Aparārka, p. 500); (*b*) सोमौ (Aparārka, p. 551).

P. 292, l. 11—for तद्वविकारा read तद्विकारा

——l. 15—for महः read महम्

—— „—drop the किं before इन्द्र

—— l. 16—for रनाश्रितविशेषेण तद्व read रनाश्रिते विशेषे पुतद् as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCLVIII

नियतो वाग्यतः शुचिः—V. L. (*a*) नियतो वाग्यतः शुचिः; (*b*) प्रयतोविधिपूर्वकं.

VERSE CCLIX

धेयं—V. L. देयं

After 259 some Mss. have the following verse :—

अन्नं च नो बहु भवेदतिथींश्च लभेमहि ।
याचितारश्च नः सन्तु मा च याचिष्म कं चन ॥

This occurs in Bauddhāyana quoted in Nīrṇayasindhu (p. 330); others again have this second verse also—

श्राद्धभुक् पुनरश्नाति तदहर्यो द्विजाधमः ।
प्रयाति शूकरीं योनिं कृमिर्वा नात्र संशयः ॥

VERSE CCLXI

पुरस्तात्—V. L. परस्तात्

खादयन्त्यन्ये—V. L. खादयन्त्येतान् (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 563).

P. 293, l. 10—for पुरस्तात् read परस्तात्

—— „ —for हविः A, S and J. read केचित्

—— l. 11—for नुदितम् read नूदितम्

—— l. 12—for पुरस्तात् read परस्तात्

VERSE CCLXII

—— l. 17—for पतिकव्रता read पतिभक्ता

VERSE CCLXIII

प्रजावन्त' सात्विकं धार्मिकं तथा—V. L. धार्मिकं च सात्विकं च बहुश्रुतम् (Shrāddhakriyākaumūdī, p. 215).

सूले—V. L. (*a*) विन्देन्; (*b*) विद्यात् (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 563).

यशोमेधा—V .L. यशोविद्या (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 563).

तथा—V. L. शुचिम् (Aparārka, p. 550).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CCLXIV

सत्कृतं—V. L. शक्तितो (Aparārka, p. 512).
भोजयेत्—V. L. पूजयेत् (Aparārka p. 512).

P. 294, l. 1—for चोच्यते read चोद्यते as in S.

VERSE CCLXV

विप्रा विसर्जिताः—V. L. विप्रविसर्जनम् (Puruṣārthachintāmaṇi, p. 426).

P. 294, l. 7—for तत्र read तत्र as in S.

VERSE CCLXVI

हविर्यच्चिररात्राय—V. L. यद्धविश्चिरकालाय-(Gadādharapaddhati-Kāla, p. 536).
कल्प्यते—V. L. कल्पते (Aparārka, p. 500).

P. 294, l. 19—for केनचि...नैवै read कल्पते दीर्घकालतृप्तये जायते, केचिदनन्तैव

VERSE CCLXVII

तृप्यन्ति—V. L. प्रीयन्ते (Mitākṣarā on 1. 257); also Parāsharamādhava, p. 705 and Aparārka, p. 552.
रश्मि—V. L. रति (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 536).

VERSE CCLXVIII

शाकुनेनाथ—V. L. शाकुनेनेह (Parāsharamādhava, p. 705).

VERSE CCLXIX

छाग—V. L. शाश (Gadādharapaddhati-Kala, 536).
पार्षतेन च—V. L. (*a*) पार्षतेनेह—(Parāsharamādhava, p. 706) (*b*) पार्षतेनाथ (Hemādri-Shrāddha, p. 586).
वैणस्य—V. L. (*a*) वैणेयं; (*b*) वैनस्य

Between verses 269 and 270 some Mss. have the following —अष्टावैणेयमांसेन पार्षतेनाथ सप्त वै (V. L. रौरवेण नवैव तु), which is quoted in Hemādri-Shrāddha, p. 586.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCLXX

शशकूर्मयोस्तु मांसेन—V. L. (*a*) शशकूर्मकमांसेन ; (*b*) शशकूर्मस्य मांसेन ; (*c*) शशकच्छपमांसेन

VERSE CCLXXI

च—V. L. (*a*) तु ; (*b*) वा

वार्ध्री—V. L. वर्ध्री (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 536).

VERSE CCLXXII

शल्काः—V. L. (*a*) शल्कः (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 536) ; (*b*) शल्कं

खड्गलोहा—V. L. खड्गगोधा (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 536).

कल्पते—V. L. कल्पन्ते (Shrāddhakriyākaumudī, p. 14).

P. 295, l. 19—for कृष्णे वास्तुकभेदे read कृष्णवास्तुकभेदा as in J.

VERSE CCLXXIII

मधुना मिश्रं—V. L. (*a*) मधुसम्मिश्रं ; (*b*) मधुसंयुक्तं (Aparārka, p. 555).

P. 296, l. 7—for दृश्य read दृष्ट

VERSE CCLXXIV

कुले भूयात्—V. L. (*a*) कुले जातो ; (*b*) कुले जायात्

प्राक्छाये—V. L. प्राक्छायां (noted by Medhātithi). This verse is omitted by Govindarāja.

P. 296, l. 17—for यस्तु read ये तु as in S and A.

VERSE CCLXXV

नन्त—V. L. नन्त्य

VERSE CCLXXVI

प्रशस्ता—V. L. प्रसिद्धा

VERSE CCLXXVII

सर्वान्—V. L. अर्चन्

After verse 227 Nandana and some manuscripts read the following additional verses—which are quoted in Puruṣārtha-chintāmaṇi (p. 405),—in Hemādri-Kāla, p. 509,—and in Smṛtisāroddhāra, p. 193—

कुर्वन् प्रतिपदि श्राद्धं सुरूपान् लभते सुतान् ।
कन्यकास्तु द्वितीयायां तृतीयायां तु वन्दिनः ॥
पशूंश्छुद्रांश्चतुर्थ्यां च पञ्चम्यां शोभनान् सुतान् ।
षष्ठ्यां द्यूतं कृषिं चैव सप्तम्यां लभते नरः ॥
अष्टम्यामपि वाणिज्यं लभते श्राद्धदः सदा ।
स्यान्नवम्यामेकखुरं दशम्यां चाखुरं तथा ॥
एकादश्यां तथा रूप्यं ब्रह्मवर्चस्विनः सुतान् ।
द्वादश्यां जातरूपं च रजतं रूप्यमेव च ।
ज्ञातिश्रैष्ठ्यं त्रयोदश्यां चतुर्दश्याम्पुत्रप्रजाः ।
प्रीयन्ते पितरश्चास्य ये शस्त्रेण रणे हताः ।
पञ्चाद्यादिषु निर्दिष्टान् विपुलान् मनसः प्रियान् ।
श्राद्धदः पञ्चदश्यां तु सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥

VERSE CCLXXX

चैवाचिरोदिते—V. L. चैव तिरोहिते (Hemādri-Kāla, p. 486).

P. 298, l. 5—for प्रतिषेधा read प्रतिषेधाद् as in N.

VERSE CCLXXXI

पाञ्चयज्ञिकम्—V. L. (*a*) पाञ्चयज्ञियम् ; (*b*) पञ्चयज्ञिकम् (Aparārka, p. 420).

VERSE CCLXXXII

पैतृयज्ञियो—V. L. पैतृयज्ञिको adopted by Medhātithi.
लौकिकेऽग्नौ—V. L. लौकिकाग्नौ (Nirṇayasindhu, p. 111).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

द्विजन्मनः V. L. विधीयते (Nirṇayasindhu, p. 111).

P. 298, l. 21—for प्रस्थभोजनो read प्रस्थभोजिनो

—— „ —for स्माभिरत्यभुक्तं read स्माभिर्भुक्त

P. 299, l. 1—for पिण्डपितृयज्ञो read पिण्डपितृयज्ञ : पितृयज्ञो as in N and F. N.

—— l. 7—for दार्शं read दर्शं as in S.

VERSE CCLXXXIII

द्विजोत्तमः—V. L. समाहितः
कृत्स्न—V. L. सर्वं (Hemādri-Shrāddha, p. 946).

VERSE CCLXXXIV

प्रपितामहांस्तथाऽऽदित्यान्—V. L. (*a*) प्रपितामहानादित्यान्; (*b*) प्रपिताम-हांश्चादित्यान्; (*c*) प्रपितामहांस्त्वादित्यान्
पुरातनी—V. L. सनातनी (Hemādri-Shrāddha, p. 64).
तु—V. L. च (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 562).

P. 299, l. 16—for वस्थाद्या read वस्वाद्या as in A.

VERSE CCLXXXV

वाऽमृत—V. L. चामृत
विघसो—V. L. विघसं
भुक्तशेषं—V. L. भृत्यशेषं adopted by Medhātithi, who notes the other reading also.
तु—V. L. स्यात्
यंतथा—V. L. यमथा

P. 299, l. 27—for अन्यत्तु read अन्ये तु as in A and S.

P. 300, l. 2—for स्याप्नव्द read स्यापव्द as in A and F. N.

VERSE CCLXXXVI

पाञ्चयज्ञिकम्—V. L. पान्चयाज्ञिकम्

P. 300, l. 7—for सोपगते...प्रयोजनानि read सः । तौ...प्रयोजनौ

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार · सत्यमेव जयते

CSL

Adhyaya IV

VERSE I

गुरौ द्विजः—V. L. गुरोःकुले (Samskāramayūkha, p. 64).

P. 301, l. 14—for वसेत् read वसन् as in A and S.

VERSE II

अद्रोहेयैव—V. L. अद्रोहेण च (Vidhānapārijāta II, p. 246; and Madanapārijāta, p. 215).

P. 301, l. 23—for सामान्यैः read सामान्यस्य as in S.

VERSE IV

जीवेत्तु—V. L. (*a*) जीवेत (Parāsharamādhava, p. 309); (*b*) जीवेच्च

अपि वा—V. L. जीवेत् (Vidhānapārijāta II, p. 246).
कदाचन—V. L. कथंचन (Parāsharamādhava, p. 309).

P. 301, l. 17—for प्रयोजनं वा read प्रयोजनं च as in S.

—— l. 18—for जीव्यत read जीवितव्यम् as in S.

—— „ —for स्तवनार्थः read सूचनार्थः

VERSE V

भैवं—V. L. प्रोक्तं (Parāsharamādhava, p. 309).

P. 301, l. 26—for मृतमिव read मृतमेव as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 302, l. 17—for युक्तिमता read युक्तिमती as in S.

—— l. 20—for जात्यादिर्ना read जात्यादिना as in A.

—— l. 23—for स्थितिमेतत् S reads निश्चितमेतत्, which is better.

—— l. 25—for याजयित्वा read याचित्वा

VERSE VII

कुसूल—V. L. कुशूल
धान्यको—V. L. धान्यिको (noted by Medhātithi).
त्र्यहैहिको—V. L. द्व्यहैहिको (Nandana).

In place of this verse Vidhānapārijāta II (p. 247) has only one line—कुसूलकुम्भीधान्यो वा त्र्यहिकोऽश्वस्तनोऽपि वा

P. 303, l. 12—for धान्यक read धान्यिक as in F. N.

—— l. 21—Before कुटुम्बस्य add इहायाम्भवमैहिकम् त्र्यहैहिकी as in S.

VERSE VIII

चैतेषां—V. L. सर्वेषां (Madanapārijāta, p. 216).
ज्यायानुपरः—V. L. यायावरः (Madanapārijāta, p. 216).

P. 305, ll. 3-4—for व्यवस्थामाह । परिग्रहो read व्यवस्था । महा-परिग्रहो as in S and N.

—— l. 4—Omit 'ऽप्राप्ते पुत्रो'

VERSE IX

द्वाभ्यामेक—V. L. द्वाभ्यामन्य (Samskāramayūkha, p. 131).

P. 305, l. 10—after पुनस्तानि add प्रकृतानि

—— l. 11—for वाणिज्याध्याप read वाणिज्यान्यध्याय

P. 306, l. 13—for ज्यायान्वर read यायावर

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE X

306, l. 24—for तद्वार read तद्धार as in N.

VERSE XI

वृत्तं—V. L. वृत्तिं

P. 307, l. 15—Before वर्तनार्थं add च as in S.

VERSE XII

सुखार्थी—V. L. सुखार्थं (Aparārka, p. 170).
हि सुखं—V. L. तु सुखं

VERSE XIII

"Nandana places verse 15 immediately after verse 12." —*Buhler.*

P. 307, l. 26—for युज्यते read लुप्यते

VERSE XV

विद्यमा—V. L. कल्पमा, adopted by Medhātithi.
यतस्ततः—V. L. समन्ततः

VERSE XVI

प्रसज्येत—V. L. प्रसज्जेत

VERSE XVII

P. 309, l. 6—for लाभा भवन्ति read लाभो भवति as in S.

VERSE XVIII

P. 309, l. 15—for नीयते read जीर्यते as in S.

—— „ —for धर्मप्र read धर्मः प्र

—— l. 16—for भवितव्यं read भावितव्यं as in A.

VERSE XIX

धन्यानि—V. L. धर्म्याणि (Vīramitrodaya-Saṁskāra, p. 509); but under Āhnika (p. 155) the same work reads धन्यानि

अवेक्षते—V. L. वीक्षेत

P. 309, l. 24—Before रूढ़ि add ऋचो

VERSE XX

P. 310, l. 3—for रुचेरनभि read रुचेरभि as in S.

Between verses 19 and 20 some manuscripts have the following additional verse:—

शास्त्रस्य पारं गत्वा तु भूयोभूयस्तदभ्यसेत् ।
तच्छास्त्रं शबलं कुर्यात् न चाधीत्य त्यजेत्पुनः ॥

VERSE XXI

च सर्वदा—V. L. तथैव च

P. 310, l. 11—for चहानिः read चाहानिः as in A.

—— „ —for अतो read न as in A.

—— l. 12—for भेदहे read भेदेहे as in A.

—— „ —for ग्रासेन read ग्रामेन as in S.

VERSE XXII

P. 310, l. 16—for व्यापार read व्यापारा as in A and S.

—— „ —for देह read वेद

—— l. 24—for सङ्गममेव read संयममेव

VERSE XXIII

P. 311, l. 7—for आत्मज्ञयाश्चा read आत्मज्ञाश्चा as in A.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XXIV

पश्यन्तो—V. L. पश्यन्ति

P. 311, l. 17—for तुल्यं read कृतं as in F. N.

—— l. 19—for प्रेभिता read भिप्रेता

—— l. 25—for ज्ञायते न तत् ज्ञानं वेद read ज्ञायते येन तज्ज्ञानं च न वेद्द as in S.

VERSE XXV

होत्रं च—होत्रं तु

द्युनिशोः—V. L. ऽहर्निशं

P. 312, l. 5—for सिकायां read सिकानां as in A and S.

—— l. 8—for प्रतिपत्ति read प्रतिपतत्तृ

—— l. 9— do.

—— l. 17—for द्विशब्दो read द्युशब्दो as in S.

—— l. 18—Omit दर्शेन यजेत् ; not in S.

VERSE XXVI

त्वयनादौ ते—V. L. (*a*) हृययनादौ तु ; (*b*) त्वयनान्ते तु ; (*c*) हृययनस्यान्ते (Aparārka, p. 217) ; (*d*) त्वयनस्यादौ

P. 313, l. 4—for निमित्तस्योप read निमितत्वोप

—— l. 5—for प्रवर्त read वर्त

Between the two lines of verse 26 Aparārka has an additional line चतुर्षु चतुर्षु मासेषु चातुर्मास्यादियागैः

VERSE XXVII

P. 313, l. 26—for यद्यपि read अत्रापि as in A.

—— l. 27—for वेद्य read चेष्य as in S.

P. 314, l. 2—for कालतावाऽवगन्तव्या read कालएवावगन्तव्या as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 314, l. 7—for यदुक्त read यत् उक्त as in S.

—— l. 8—for एतं read एतान्

VERSE XXIX

शक्तितोऽनर्चितः—V. L. ऽनर्चितः शक्तितो

P. 314, l. 20—for प्रकल्पनाय read प्रकल्पयितुं as in S.

VERSE XXX

नार्चयेत्—V. L. वर्जयेत् (Aparārka, p. 170).

VERSE XXXI

गृहमेधिनः—V. L. गृहमागतान् (Nandana).
च वर्जयेत्—V. L. विवर्जयेत्

P. 315, l. 14—for विद्यार्थ...वन्तः read विद्यार्थजिज्ञासानिवृत्ताः as in S.

—— l. 24—for सम्भवेऽपि read सम्भवे सति as in S.

VERSE XXXII

P. 316, l. 3—for तदुक्तं read तदयुक्तं.

VERSE XXXIII

स्नातकः—V. L. ब्राह्मणः (Prāyashchittavivēka, p. 403).
धनमन्विच्छेत्—V. L. धनमन्विच्छन्.

P. 316, l. 24—for शास्त्रान्त read शास्त्रान्तर as in S.

—— l. 26—for दाहतं read दाहतं as in S.

P. 317, l. 1—for प्रतिषिध्यते read प्रतिषिध्येत् as in A.

—— l. 7—Omit एकैकविंशत्यायोगः—not in S.

—— l. 12—for वृत्ते read निवृत्ते as in S.

—— l. 15—for धनवत्त्वे read धनबहुत्वे as in S.

—— l. 16—for तिथ्य read तिथ्यं as in N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE XXXIV

शक्तः—V. L. युक्तः (Rāghavānanda).

P. 317, l. 21—for स्त्पद्यते read स्त्पाद्येत as in N.

—— l. 23—for नेष्यते read नेष्येते as in 23.

VERSE XXXV

शुक्लाम्बरः V. L. शुद्धाम्बरः.
चैव युक्तः—V. L. नित्ययुक्तः.

P. 318, l. 3—for श्रुति read शुद्धि as in S.

—— ll. 4—5—for अजीर्णातिवेलगुरु read अजीर्णानि गुरु as in S.

VERSE XXXVI

P. 318, l. 8—for अस्य read यस्य

—— l. 11—for दिना read दीनां as in S.

—— l. 16—for दशुचिदवस्थानेन दोषः read दशुचित्वस्य नैष दोषः as in S.

P. 318, l. 17—for तर्येत read वाच्यार्तः

P. 318, l. 18—for संनिषेध्य read संनिवेश्य

Between verses 36 and 37 some Mss. read the following additional verse—पाने तथैव संयोगान्नित्यं मेध्यः कमण्डलुः ।
ब्राह्मणाः सर्वतो मेध्यास्तेषां चैव कमण्डलुः ॥

VERSE XXXVII

नास्तं यान्तं कदाचन—V. L. अस्तं यान्तमपि क्वचित् (Vidhānapārijāta II., p. 476).

स्यं नास्तं यान्तं—V. L. (*a*) स्यं नास्तमेतं ; (*b*) स्यं नास्तं येतं ; (*c*) स्यं नास्तं यन्तं ; (*d*) स्यमस्तं यन्तं (Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 124).

नोपसृष्टं—V. L. नोपरक्तं (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 494).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XXXVIII

स्वरूप—V. L. स्वं रूप

VERSE XXXIX

प्रदक्षिणानि कुर्वीत—V. L. प्रदक्षिणं प्रकुर्वीत (Aparārka, p. 176).

P. 319, l. 19—for अर्चा read अर्चार्थम्

—— l. 21—for महाचर्यान् read साहचर्यात् as in S.

VERSE XL

तथा सह—V. L. कदाचन

VERSE XLI

ह्युपगच्छतः—V. L. भ्युपगच्छतः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).
बलं—V. L. यशः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).

VERSE XLII

चक्षुः—V. L. चैव.
विवर्जयतः—V. L. विपर्यस्यतः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).
तेजोबलं—V. L. (*a*) यशश्चक्षुः; (*b*) लक्ष्मीर्यशः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).
प्रवर्धंते—V. L. विवर्धंते
युश्चैव प्रवर्धंते—V. L. युश्च परिवर्धंते (Hemādri-Kāla, p. 726).

VERSE XLIII

चाश्न—V. L. वाश्न (Samskāramayūkha, p. 71).
वा न चासीनां यथासुखम्—V. L. च न यथासुखमास्थिताम्

P. 320, l. 13—for प्रतिषेधह्य read प्रतिषेधः । ह्य as in A and S.

—— l. 15—for पारशेष्या read पारिशेष्या

—— l. 22—for गत्वोच्छि read गतोच्छि

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

P. 321, l. 5—for तेष्वरित्त read तदस्ति

—— l. 9—for पूर्यमाणायां read पूर्यमाणाया

VERSE XLIV

प्रस्रवन्तीं—V. L. (*a*) प्रसुवन्तीं (Aparārka, p. 181) ; (*b*) प्रस्रवन्तीं (V. L. noted in Madanapārijāta, p. 123).

तेजःकामो—V. L. श्रेयस्कामो

P. 321. l. 15—for अयन्तीं read अयन्ती

—— l. 16—for स्पृहयंतीं read स्पृहयति as in A.

—— „ —for वक्ष्यमाणां read वीक्ष्यमाणां

—— „ —for सर्वासु संस्थाना read सर्वा सुसंस्थाना

—— l. 17—for वेत्तणीया read नेत्तणीया.

After verse 45 some Mss. have the following additional verse :

उपेत्य स्नातको विद्वान् नेत्तेन्नग्नां परस्त्रियम् ।
सरहस्यं ससंवादं परस्त्रीषु विवर्जयेत् ॥

VERSE XLVI

Verses 46 and 47 are omitted by Nandana.

कदाचन—V. L. न शाद्वले (Vidhānapārijāta II., p. 153).

P. 321, l. 26—for चित्या read चित्यां

P. 322, l. 1—इति चः प्रतिषेधः read च इतिप्रतिषेधे as in S.

VERSE XLVII

आसाद्य—V. L. आस्थाय

P. 321, l. 6—for चासने read चासन्ने

—— „ —for तथाऽऽसन्न read तदाऽऽसन्नं as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XLVIII

गाः—V. L. गाम्
कदाचन—V. L. (*a*) कथंचन; (*b*) कदाचित् प्र (Madanapārijāta, p. 43).

P. 322, l. 11—for वर्यालो read पर्यालो as in S.

—— „ —for वाक्यचक्रे read वायुचक्रे as in S.

The verse printed as 52 in Gharpure's edition should come after 48, as it is found in A, N and S. That this is its right place is shown by the *Bhāṣya* also.

VERSE XLIX (LII of Gharpure's).

प्रत्यग्नि—V. L. प्रत्यग्निं
मोदकद्विजः—V. L. मोदकं द्विजः
प्रतिगु—V. L. (*a*) प्रतिगुं (*b*) प्रतिगां
प्रतिवातं—V. L. प्रतिसन्ध्यं

VERSE L

काष्ठलोष्ठपत्रतृणादिना—V. L. काष्ठं पत्रं लोष्ठं तृणानि च (Aparārka, p. 34 and Vīramitrodaya-Āhnika, p. 25).

VERSE LII

बाध—V. L. बाधा (Kullūka).

P. 322, l. 26—for रात्रिभूतो read रात्रिकृतो as in A and S.

—— „ —for हि प्राङ्मुखं read दिशा सुखं as in S.

VERSE LIII

P. 323, l. 16—After उत्क्षिप्य add पादौ

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE LIV

एनं—V. L. एवं
प्राणाबाध—V. L. प्राणिवध

VERSE LV

प्रलिखेत्—V. L. विलिखेत्
ऽपहरेत्—V. L. प्रहरेत्

VERSE LVI

P. 324, l. 9—for रागादि read गरादि as in S.

VERSE LVII

श्रेयांसं—V. L. शयानं

VERSE LVIII

ब्राह्मणानां च सन्निधौ—V. L. देवब्राह्मणसन्निधौ

VERSE LXI

गणा—V. L. (*a*) जना; (*b*) द्विजा (Smṛtichandrikā-Saṃskāra, p. 20).
आक्रान्ते—V. L. आकुले

P. 325, l. 14—for निवासतो read निवसन्तो as in A.

VERSE LXII

प्रगे—V. L. प्रातर्

P. 325, l. 21—for ऋतुः read क्रतु

—— l. 25—for भंगः read भंगाः as in A and S.

—— l. 26—for श्राद्धे read श्राद्धे as in A and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 326, l. 2—for अस्तसमयमये read अस्तमयसमये as in S.

VERSE LXIII

भक्ष्यान्—V. L. (*a*) भचान्; (*b*) भक्ष्यम् (*c*) भचम्

P. 326, l. 8—for इतर S and F. N. read दूर, which is better.

VERSE LXIV

विरावयेत्—V. L. (*a*) विरोधयेत्—adopted by Medhātithi; (*b*) विवारयेत्; (*c*) ऽपिरामयेत्; (*d*) विरामयेत्; (*e*) विराजयेत्; (*f*) विरागयेत्

P. 326, l. 18—for मयं प्रतिषेधाने S reads better मप्रतिषेधः

—— l. 19—for भूमौ बहुनिर्घातः read भूमेर्बाहुनिर्घातः as in S.

—— l. 21—for तुष्ट्य read तुष्टे as in S.

VERSE LXV

P. 327, ll. 1-2—for एतद्गृहादौ read एतद्ग्रहादौ

VERSE LXVII

चक्षुर्व्याधि—V. L. चक्षुर्व्याधि (Aparārka, p. 173).

P. 327, l. 12—Omit अविनीता अदान्ताः

—— l. 14—for प्रसिद्धम् read प्रतिषिद्धम्

VERSE LXVIII

After verse 68 some Mss. have the additional line—
श्रीकामो वर्जयेन्नित्यं मृण्मये चैव भोजनम्
तुदन्—V. L. क्षिपन्

P. 327, l. 19—for कर्णशोभा read रुक्मशोभा as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXIX

बालातपः प्रेतधूमो—V. L. बालातपं प्रेतधूमं (Aparārka, p. 183).

VERSE LXX

मृल्लोष्टं च मृद्नीयात्—V. L. (*a*) मृल्लोष्टं विमृद्नीयात्; (*b*) मृल्लोष्टानि मृद्नीयात्

VERSE LXXI

P. 328, l. 18—for अस्तेन read हस्तेन as in A and S.

VERSE LXXII

विगृह्य—V. L. विगह्य
कथां—V. L. कथाः
न धारयेत्—V. L. विवर्जयेत्

VERSE LXXIII

वावृतम्—V. L. नावृतम् (Aparārkā, p. 184).

VERSE LXXV

सम्बद्धं—V. L. सम्बन्ध
अस्तमिते रवौ—V. L. (*a*) अस्तमयं प्रति; (*b*) अस्तमये रवौ

P. 329, l. 25—Before द्वितीया and कर्मणि as in S.

VERSE LXXVI

नार्द्रपादस्तु संविशेत्—V. L. संविशेन्न कदाचन

VERSE LXXVII

P. 330, l. 10 चैरादैर् read चैरादेर as in S.

—— l. 11—for निरूपणं च चिरकाल......अतएव read निरूपणं च। निरूपणं च चिरकालप्रेक्षणेन भवतीति अतएव

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
GSL

VERSE LXXVIII

P. 330, l. 16—for भग्नस्य शक read भग्नशाकलानि as in N.

After verse 78 some Mss. contain the following couplet :—

न कृतघ्नैरनुयुक्तैर्न महापातकान्वितैः ।
न दस्युभिर्नाशुचिभिर्नामित्रैश्च कदाचन ॥

VERSE LXXIX

संवसेच्च—V. L. (*a*) संवसेत्तु ; (*b*) संविशेत्तु ; (*c*) संविशेच्च
पुल्कसैः—V. L. (*a*) पुष्कशैः ; (*b*) पुक्कसैः ; (*c*) पुक्कशैः

P. 330, l. 23—for तथा read तस्य

VERSE LXXX

न चास्यो—V. L. न वास्यो
धर्मं—V. L. धर्मान् (Aparārka, p. 220).

Between the two lines of verse 80 some Mss. contain the following—अन्तरा ब्राह्मणं कृत्वा प्रायश्चित्तं समादिशेत् ॥

P. 331, l. 16—for सम्बन्ध read सम्बद्ध

—— l. 17—After तदपि add सम्बद्ध as in S.

—— „ —for च्छिष्टमपि read च्छिष्टमन्नं as in S.

—— l. 18—for वृताम्रृत read वृतानृत

—— l. 25—After बहुवचनः add बाहुलकात्

P. 332, l. 1—for प्रतिशेधः read प्रतिषेधः as in A.

—— l. 3—for प्राक्कृतेन read प्राक् कृतेन

—— l. 11—for पानापपेत्तिः read पानोपपत्तिः as in N.

—— l. 16—for प्रत्ययो न न तत्र read प्रत्ययो न तत्र

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

P. 333, l. 7—for न चास्ति read ननु चास्ति as in A and S and N.

—— l. 10—for प्रतिषेधाधिकृतक्रमा read प्रतिषेधातिक्रमा as in S.

—— l. 14—for इदं तु read वदन्तु

—— l. 16—for पदार्थानुसारेण न गह read पदार्थानुसरणेन गह as in A.

—— „ —for इत्यनेन read इत्यनेना—

—— l. 20—for र्थतयाऽन्विष्यत read र्थतया त्विष्यत as in S.

VERSE LXXXI

यश्च—V. L. यस्य

VERSE LXXXII

कण्डूयेत्—V. L. कण्डूयेत

P. 334, l. 5—for ऽपहस्तेन read ऽन्येन

—— l. 6—for तत्र read तत्र

VERSE LXXXIII

शिरस्येतान् विवर्जयेत्—V. L. सदा शिरसि वर्जयेत्
एतान्विव—V. L. एतानि व (Aparārka, p. 183).

VERSE LXXXIV

P. 334, l. 26—for मारणसंज्ञकपूर्वं read मारणं संज्ञपनपूर्वं

P. 335, l. 1—for ध्वजी read ध्वजो

VERSE LXXXV

वेशो…वेश…—V. L. वेश्या…वेश्या (Govindarāja).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE LXXXVI

After verse 86 some Mss. have an additional couplet :

ततोऽर्धं राजमहिषी राजामात्यपुरोहितम् ।
अर्धेनार्धेन हीनाः स्युः सर्वे ते राजकर्मिणः ॥

VERSE LXXXVII

प्रतिगृह्णाति—V. L. प्रतिगृह्णीयात्

P. 335, l. 9—for अवयुव्यवादेन it would be better to read अत्युक्तिवादेन

—— l. 12—for श्रुतशीलं read श्रुतशीले

—— „ —श्रुत···त्यादि should come after उच्छास्त्रवर्ती

—— l. 14—for श्रवण······वचनः read केवल दुःखश्रवणार्थोऽयं व्यपदेशविशेष एकवचनः as in S.

VERSE LXXXIX

संहातं—V. L. संघातं (Prāyashchittavivēka, p. 15).
तपनं—V. L. तापनं
पूतिमृत्तिकम्—V. L. प्रतिमूर्तिकम् (Kullūka).

VERSE XC

ऋजीषं—V. L. (*a*) ऋचीषं ; (*b*) ऋचीसं ; (*c*) ऋबीसं ; (*d*) ऋवीसं (Aparārka, p. 185).

शाल्मलीं—V. L. शाल्मलं (Prāyashchittavivēka, p. 15.)

लोहदारकं—V. L. (*a*) लोहचारकं (Aparārka, p. 185); (*b*) लोहाङ्गरकम्; (*c*) लोहभारकम्

VERSE XCII

ब्राह्मं—V. L. ब्राह्म्ये (Madanapārijāta, p. 204.)
धर्मार्थी —V. L. धर्मार्थिन् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 206).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

क्लेशांश्च तन्मूलान्—V. L. क्लेशं च तन्मूलं
बुध्येत—V. L. चोत्थाय (Āchāramayūkha, p. 4).

P. 336, l. 13—after निरूपयेत् S reads हेतुत्वेन निरूपयेत्

VERSE XCIV

अवाप्नुयुः—V. L. अवाप्नुवन् (Govindarāja and Nandana).

VERSE XCV

युक्तः—V. L. युक्तं (Vidhānapārijāta, p. 512).
मासान्...पञ्चमान्—V. L. मासात्...पंचमात् (Madanapārijāta p. 84).

VERSE XCVI

पुष्ये तु च्छन्दसां कुर्यात्—V. L. तिष्ये तु च्छन्दांसि कुर्यात्
द्विजः—V. L. बुधः (Mitākṣarā on 1. 143).

VERSE XCVII

छन्दसां—V. L. विधिवत् (Aparārka, p. 187).
तदेवैक—V. L. तद्वाप्येक (Aparārka p. 187 and Mitākṣarā on 1. 143).

VERSE XCVIII

अतऊर्ध्वं—V. L. अतःपरं (Madanapārijāta, p. 95).
च सर्वाणि—V. L. (*a*) तु सर्वाणि; (*b*) रहस्यं च (Madanapārijāta p. 95).
वेदाङ्गानि च सर्वाणि—V. L. अङ्गानि च रहस्यं च (Puruṣārthachintāmaṇi, p. 298).

VERSE C

P. 338, l. 10—Before यजूंषि add ब्रह्म ब्राह्मणम् । यजुर्वेदे ब्रह्म as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 339, l. 11—for 'युक्ताश्च मन्त्राः ।' read युक्तांश्च मन्त्रान्

——l. 14—for गुणवतः read गुणयतः as in N, C, S and A.

—— „ —for तस्मान्नाय read तस्मादाय as in S.

VERSE CII

श्रवे—V. L. श्रावे

VERSE CIII

वर्षेषु—V. L. वर्षासु (Gadādharapaddhati-Kala, p. 194).
महोल्कानां—V. L. महोष्णानां (Hēmādri-Kāla, p. 761).

VERSE CIV

एतांस्त्वभ्युदितान्—V. L. (*a*) एतास्त्वभ्युदितान्—(Vīramitrodaya Samskāra, p. 530); (*b*) एतानभ्युदितान्—(Hēmādri-Kāla, p. 74).

VERSE CVI

शेषे—V. L.—शेषं noted by Medhātithi.
सज्योतिः स्यादन—V. L. सज्योतिरस्यान (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 526).
निःस्वने—V. L. सम्भवे (Varṣakriyākaumudī, p. 566).

P. 339, l. 27—for वर्षाः read वर्षा

P. 340, l. 1 प्रसिद्धतरं ज्योतिष्टोमादि should come after रात्रावपि in l. 2.

VERSE CVII

नैपुण्य—V. L. नैपुण्य (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 534).
सर्वशः—V. L. (*a*) सर्वदा—(Kullūka); (*b*) सर्वतः—(Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 161).
गन्धे च—V. L. गन्धेषु (Hēmādri-Kālā, p. 771).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE CVIII

अन्तर्गतशवे—V. L. अन्तःशवगते (Gadādharapaddhati-Kāla p. 194).

समवाये—V. L. समवायेः

P. 340, l. 14—for समवायो read समवाये

VERSE CIX

भुक्त्वैव—V. L. भुक्तौ च (Hēmādri-Kāla, 773).

उदके—V. L. उदये noted by Medhātithi.

विण्मूत्रस्य विसर्जने—V. L. (*a*) विण्मूत्रे च विसर्जयन्—(Vīramitrodaya, Samskāra, p. 535) ; (*b*) विण्मूत्रे परिवर्जयेत् (Hēmādri-Kāla, p. 773).

P. 340, l. 22—for आचम...वचन read आचमनार्हाप्रायत्यमात्रवचनः as in A, C and S.

——l. 23—for नान्यत्राध्याये read तान्यत्रानध्याये

VERSE CX

एकोद्दिष्टनिकेतनम्—V. L. एकोद्दिष्टस्य केतनम् (Samskāramayūkha, p. 58).

राज्ञो राहोश्च—राहोरन्यत्र (Hēmādri-Kāla, p. 756).

VERSE CXI

यावदेकानुदिष्टस्य—V. L. यावदेकोद्दिष्टसन्धौ (Hēmādri-Kāla, p. 756).

गन्धो—V. L. स्नेहो

P. 341, l. 8—for विधौ, विधेः would be better.

VERSE CXII

सूतकान्नाद्यमेव—V. L. सूतकान्नं तथैव (Samskāraratnamālā, p. 335).

सूतक—V. L. सूतिका

एव च—V. L. एव वा

VERSE CXIII

रेवचोमपाः—V. L. रुभयोरपि (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 195).

वाग्ग—V. L. वाग्ग—noted by Medhātithi.

इकासु—V. L.—इमीषु (Samskāramayūkha, p. 53).

VERSE CXIV

इका—V. L. इमी (Samskāramayūkha p. 53).

VERSE CXV

दंक्तौ च—V. L. त्रिसन्ध्यं (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 535).

विरुते—V. L. रुदिते (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 195).

VERSE CXVI

पि वा—V. L. (*a*) तथा ; (*b*) पि च (Hēmādri-Kāla, p. 770).

P. 342, l. 17—for विमिंतं read निमित्त as in A and S.

VERSE CXVII

पाण्यास्यो हि द्विजः स्मृतः—V. L. पाण्यास्याहि द्विजाः स्मृताः—(Hēmādri-Kāla, p. 757).

VERSE CXVIII

उपप्लुते—V. L. उपद्रुते (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 531).

वाग्नि—V. L. वाग्नि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 148).

द्भुतेषु च—V. L. द्भुते तथा (do.)

सम्भ्रमे—V. L. सन्त्रासे—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 531).

VERSE CXIX

चेपणं—V. L. (*a*) चपणं ; (*b*) चिपणं (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 531).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CXXI

विवादे—V. L. विवाहे

शुक्तके—V. L. (*a*) सूतके—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 535); (*b*) सुक्तके; (*c*) सूक्तके—(Gadādharapaddhati-Kāla p. 196); (*d*) सुक्तये; (*e*) मुक्तके (Samskāramayūkha, p. 56).

VERSE CXXII

वाति वा भृशम्—V. L. (*a*) चातिवायति—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 536); (*b*) वातिवायति—(Hēmādri-Kāla, p. 774); (*c*) चाभिवाति वै (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 196).

P. 343, l. 14—for ध्येतव्यमधी महइविनानु read ध्येतव्यः । अथमह इति तेनानु as in S and A.

—— l. 17—for वातस्य read वानः as in S.

—— „ —for वात read धातु as in S.

VERSE CXXIII

वृग्यजुषी—V. L. वृग्यजूंषि (Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 160).

वाप्यन्त—V. L. चैवान्त (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 196).

VERSE CXXIV

P. 344, l. 14—for ऋग्यजुषः (षोः) प्रति read ऋग्यजुः प्रति as in N.

VERSE CXXV

P. 344, l. 21—Before पच्यते add न

VERSE CXXVI

नकुलाखुभिः—V. L. नकुलादिषु

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXXVIII

P. 345, l. 16—for प्रयुज्यमाने read प्रयुज्यमानो as in S.

VERSE CXXIX

सहाजस्रं—V. L. नवाजस्रं (Kālavivēka, p. 340).

P. 346, l. 1—for मुन्युक्त read चतुर्मुहूर्तः as in S.

VERSE CXXX

तथा—V. L. अपि—(Mitākṣarā on 1, 152).

VERSE CXXXI

च—V. L. वा
च—V. L. तु
ऽर्धं—V. L. च (Aparārka, p. 193).

VERSE CXXXII

नाधितिष्ठेत्तु—V. L. (*a*) नाधितिष्ठेत (Smṛtisāroddhāra, p. 32); (*b*) नाधितिष्ठेच्च

मपस्नानं—V. L. (*a*) मपस्थानं—(Aparārka, p. 183*a*); (*b*) मलस्नानं (Smṛtisāroddhāra, p. 321).

विण्मूत्रे रक्तमेव च—V. L. (*a*) रक्तंविण्मूत्रमेव च (do.); (*b*) विण्मूत्रं रक्तमेव च (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 576).

VERSE CXXXIII

सहायं—V. L. सहायान्—(Aparārka, p. 194).
चैव—V. L. नैव—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 576).

P. 347, l. 1—for अहमानादि read गृहगमनादि

—— l. 3—after योषितम् add स्त्रियम् as in S.

—— l. 5—Before पुनरेवं add न

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CXXXVI

पुरुषं—V. L. पुरुषान्—(Aparārka, p. 194).

निर्दहेत्—V. L. निर्दहति—(Aparārka, p. 194).

P. 347, l. 18—for दृष्ट्या read दृष्ट्या

VERSE CXXXVII

अन्विच्छेत्—V. L. आकाङ्क्षेत्

P. 348, l. 1—for गृहस्थि read ग्रहस्थि as in S and A.

VERSE CXXXVIII

P. 348, l. 12—for ननु गर्भिण्या गर्भिणीति read ननु गर्भिण्यामगर्भिणीति as in J.

VERSE CXL

मध्यन्दिने स्थिते—V. L. मध्यं गते रवौ (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 523).

कल्पं—V. L. काल्पं (Aparārka, p. 173).

समं गच्छेत्—V. L. च सङ्गच्छेत् (do.)

P. 348, l. 27—Before असहाय add एकः

VERSE CXLI

वयोतिगान्—V. L. वयोऽधिकान्—(Parāsharamādhava-Āchāra, p. 523).

द्रविणहीनान्—V. L. द्रव्यविहीनान्

VERSE CXLII

स्वस्थः—V. L. सुस्थः

गयान्—V. L. गयां

P. 349, l. 12—for प्राणि read पाणि

—— l. 13—for पोऽग्रे read षोऽग्नेः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXLIII

अशुचिः—V. L. शुचिः (Aparārka, p. 231).

VERSE CXLIV

सर्वाण्येव विव—V. L. सर्वाणि परिव

VERSE CXLV

नित्यमग्निमतन्द्रितः—V. L. विनिपातो न विद्यते (Aparārka, p. 229).

P. 350, l. 6—विपरीत should be omitted ; not found in S.

VERSE CXLVII

अभ्यसेत्—V. L. जयेत्—adopted by Medhātithi and Aparārka, (p. 69) and Vīramitrodaya (Āhnika, p. 320).

यथाकालं—V. L. यथाकामं

तं ह्यस्याहुः—V. L. (*a*) तमस्याहुः; (*b*) तमेवाहु

VERSE CXLVIII

अद्रोहेण च—V. L. अद्रोहेणैव

पौर्वकीम्—V. L. पूर्विकाम्

VERSE CXLIX

पौर्विकीं V. L. पूर्विकाम्

अभ्यस्यते—V. L. अभ्यसते (Aparārka, p. 229).

द्विजः—V. L. पुनः (Aparārka, p. 229).

चाजस्रं—V. L. (*a*) सततं; (*b*) चानन्तं—(Aparārka, p. 229).

आनन्त्यं—V. L. (*a*) अनन्त—adopted by Medhātithi; (*b*) अजस्रं (Aparārka, p. 229); (*c*) अधिकं (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 320).

P. 351, l. 5—for एकतर—एकान्त better.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE CL

सावित्रान्—V. L. सावित्र्या—(Nandana).

VERSE CLI

उच्छिष्टान्ननिषेकं—V. L. उच्छिष्टान्नं निषेकं च (Vīramitrodaya Āhnika, p. 23).

VERSE CLII

स्नानं—V. L. चैव (Nityāchārapradīpa, p. 290).

P. 352, l. 5—for मैत्रः read मित्रः

Verses 153, 154 and 155 are omitted by Medhātithi.

VERSE CLIV

अभिवादयेद्वृद्धांश्च—V. L. (*a*) अभिवाद्य च वृद्धांस्तु ; (*b*) अभिवादयेच्च वृद्धांश्च; (*c*) अभिवादयेत वृद्धांश्च; (*d*) अभिवादयेत्तु तान् वृद्धान्—(Vīramitrodaya-Āhnika, p. 149).

VERSE CLV

This verse is read as follows in Madanapārijāta (p. 12).

श्रुतिस्मृत्युदितः सम्यक् साधुभिर्यश्च सेवितः ।
तमाचारं निषेवेत धर्मकामो जितेन्द्रियः ॥

VERSE CLVI

ईप्सिताः प्रजाः—V. L. ईप्सितां प्रजाम्

P. 352, l. 24—for सनैरन्यलक्षणं read सनैरति अलक्षणं

VERSE CLVII—CLVIII

सदाचार—V. L. स्यादाचार
यः सदाचार—V. L. सर्वदाचार (Aparārka p. 231).

These two verses have not been commented upon by Medhātithi.

VERSE CLIX

सेवेत यत्नतः—V. L. यत्नेन सेवयेत्—(Apararka, p. 224).

P. 353, l. 6—after स्वीक्रियते, bring in न चानेन...तस्मृतेः of ll. 7-9 below.

VERSE CLX

P. 353, l. 16—for प्रसह्यते S reads प्रसज्यते

VERSE CLXI

ऽस्य स्यात्—V. L. ऽप्यस्य—(Parāsharamādhava-Āchāra, p. 524).

VERSE CLXII

ब्राह्मणान् गाश्च—V. L. (*a*) ब्रह्महंगां वा; (*b*) ब्राह्मणं गाश्च—(Aparārka, p. 223).

VERSE CLXIII

स्तम्भं—V. L. दम्भं

P. 354, l. 8—for व्यवसाये read व्यवसायो as in A and S.

VERSE CLXV

अवगुर्य—V. L. अवगूर्य—(Aparārka, p. 223).
काम्यया—V. L. काङ्क्षया

VERSE CLXVI

P. 354, l. 12—for दुःखबलाः...पदार्थः read दुःखबहुलाः। तिष्ठतु तावद्दण्डादिः पीडाकरपदार्थः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE CLXVIII

For the second line some Mss. read तावतोऽब्दसहस्राणि तत्कर्ता नरके वसेत्; also Aparārka (p. 223).

VERSE CLXX

हिंसारतिः—V. L. हिंसावर्ती

VERSE CLXXI

न सीदन्नपि—V. L. सीदन्नपि न (Vīramitrodaya-Paribhāṣā, p. 68).

VERSE CLXXIII

कृतोऽधर्मः—V. L. कृतं कर्म

VERSE CLXXV

आरमेत्—V. L. रमेत्

P. 357, l. 10—After पृष्ठतः add तु

—— l. 12—for पीडनम् read अपीडनम् as in F. N.

VERSE CLXXVI

यौ स्यातां धर्मवर्जितौ—V. L. स्यातां धर्मविवर्जितौ (Aparārka, p. 159).
संक्रुष्टं—V. L. विक्रुष्टं

P. 357, l. 20—for न सेवेत read सेवेत as in S.

—— l. 28—for निन्द्यते S reads भिद्यते

P. 358, l. 1—for गौरव read गोरव as in A.

—— l. 2—for वैधत read वैधत as in A.

VERSE CLXXVII

यायात्—V. L. गच्छेत् (Nityāchārapradīpa, p. 68).

नृजुः—V. L. तथा

VERSE CLXXVIII

रिष्यति—V. L. (*a*) दुष्यति (Vidhānapārijāta, p. 695); (*b*) रिष्यते

VERSE CLXXX

जामी—V. L. यामी

दासवर्गेण—V. L. वा स्ववर्गेण (Vīramitrodaya-Samskāra p. 523).

P. 359, l. 10—for भगिन्याः...नश्च read भगिन्यः सुवासिन्यश्च

VERSE CLXXXI

एतैर्विवादान्—V. L. (*a*) एतान्विवादान्—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 573); (*b*) एतैर्विवादं

एतैर्जितैश्च—V. L. (*a*) एभिर्जितैश्च; (*b*) एताञ्जित्वा; (*c*) एतैर्जितश्च (Nirṇayasindhu and Vīramitrodaya-Samskāra, p. 573).

VERSE CLXXXIII

जामयो—V. L. यामयो

VERSE CLXXXIV

स्वका—V. L. स्विका (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 574).

VERSE CLXXXV

सहेतालज्वरः—V. L. सहेतासंज्वरः—noted by Medhātithi.

For the first line Vīramitrodaya (Samskāra, p. 574) reads —छायास्वादासवर्गस्तु दुहिता कृपणः परः ।

P. 359, l. 28—for नुकम्पा दया read नुकम्प्या

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CLXXXVI

अपि—V. L. तु
ह्यस्य—V. L. तस्य
ह्यस्याशु—V. L. विप्राणां (Dānamayūkha, p. 6).
प्रशाम्यति—V. L. विनश्यति (do.)

VERSE CLXXXVII

P. 360, l. 14—for विज्ञायप्रतिग्रहमन्त्र read विना यत् प्रतिग्रहं सर्वं as in S.

VERSE CLXXXVIII

प्रतिगृह्णन्नविद्वांस्तु—V. L. (*a*) अविद्वान् प्रतिगृह्णानो—(Hēmādri-Dāna, p. 60); (*b*) अविद्वान् प्रतिगृह्णीयात् (Madanapārijāta, p. 221).

VERSE CXCI

यस्मात्तस्मात्—V. L. यस्मात् कस्मात्—(Hēmādri-Dāna, p. 60).

VERSE CXCII

प्रयच्छेतु—V. L. प्रयच्छेत
पापे—V. L. (*a*) द्विजे ; (*b*) विप्रे

P. 361, l. 23—for काम्य read साम्य

—— " —Before पुन add क

—— l. 25—for प्रकार read प्रकरण

VERSE CXCIII

ऽप्यर्जितं—V. L. पार्जितं

VERSE CXCIV

प्रतीष्छकौ—V. L. प्रतीप्सकौ

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXCV

दम्भकः—V. L. (*a*) दम्भिकः (Aparārka, p. 170 and Mitākṣarā on 1. 130); (*b*) दाम्भिकः

भिसन्धकः—V. L. (*a*) तिसन्धकः; (*b*) भिसन्धिकः (Aparārka, p. 170).

Medhātithi notes that after verse 195 'some people' read the following additional verse—

यस्य धर्मध्वजो नित्यं सुराध्वज इवोच्छ्रितः ।
प्रच्छन्नानि च पापानि वैडालं नाम तद्व्रतम् ॥

P. 362, l. 20—for ख्यापयन्ति read ख्यापयति as in A and S.

—— l. 24—for मुखाज्जातमिति read अभिमुखे कथितमिति

—— l. 25—ईदृशो···ज्ञेयः should come in the next line after षष्ठीसमासः

VERSE CXCVI

निष्कृतिकः—V. L. नैकृतिकः (Mitākṣarā on 1. 130 and Aparārka, p. 170).

वकव्रत—V. L. वकवृत्त

वकवृत्तचरो द्विजः—V. L. वकवृत्तिरुदाहृतः (Mitākṣarā on 1. 131 and Aparārka, p. 170).

P. 363, l. 15—for व्रतेन read व्रतानि

VERSE CXCVII

व्रतिनो—V. L. वृत्तिनो

VERSE CXCVIII

दम्भनम्—V. L. लम्भनम् (Aparārka, p. 1229).

VERSE CXCIX

यच्च—V. L. तच्च

P. 364, l. 4—for अर्थः स्वा read अर्थस्वा

—— l. 7—for तदैत read तदेत

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CC

तिर्यग्योनौ—V. L. (*a*) तिर्यग्योनिषु ; (*b*) तिर्यग्योन्यां

P. 364, l. 18—for धारणात् read धारणस्य

VERSE CCI

न स्नायाद्धि—V. L. (*a*) स्नायान्नैव—(Vīramitrodaya-Āhnika, p. 169) ; (*b*) न स्नायीहि ; (*c*) न स्नायाच्च

After verse 201, some people add the following :—

उद्धृत्य चतुरः पिण्डान् कामं स्नायीत पञ्च वा ।
(V. L.—सप्तोद्धृत्य ततः पिण्डान् कामं स्नायाच्च पञ्चधा)
उदपानात् स्वयं ग्राह्यं बहिः स्नात्वा न दुष्यति ॥

VERSE CCII

भुञ्जान—V. L. युञ्जान

VERSE CCIII

तड़ागेषु—V. L. ह्रदेषु च—(Aparārka, p. 234).
स्रवणेषु च—V. L. स्रवणादिषु (Do.)

P. 365, l. 9—for स्मर्यमाण read अस्मर्यमाण

VERSE CCIV

For the second line some people read यमानेतानकुर्वाणो नियमान् केवलान् भजेत्

P. 365, l. 17—for नियमावा read नियमवा

—— l. 21—for माचरला read माहारला

Between verses 204 and 205 some manuscripts read the following :—

आनृशंस्यं क्षमा सत्यमहिंसा दममस्पृहा ।
ध्यानम्प्रसादो माधुर्यमार्जवं च यमा दश ॥

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

अहिंसा सत्यवचनं ब्रह्मचर्यमकल्पता ।
अस्तेयमिति पञ्चैते यमाश्चोपव्रतानि च ॥
शौचमिज्या तपो दानं स्वाध्यायोपस्थनिग्रहौ ।
व्रतोपवासौ मौनं च स्नानं च नियमा दश ॥
अक्रोधो गुरुशुश्रूषा शौचमाहारलाघवम् ।
अप्रमादश्च नियमाः पञ्चैवोपव्रतानि च ॥

(This last verse is quoted by Medhātithi).

VERSE CCV

तते—V. L. (*a*) हुते ; (*b*) कृते—(Vīramitrodaya-Āhnika, p. 494).

कृते—V. L. हुते—(Mitākṣarā on 3. 290).

क्लीबेन—V. L. शूद्रेण (Nārāyaṇa).

VERSE CCVI

अश्लील—V. L. अश्रीक

VERSE CCVII

च न—V. L. तु न

पदा स्पृष्टं—V. L. पादस्पृष्टं

च कामतः—V. L. तु कामतः

VERSE CCVIII

P. 366, l. 25—for मपि । पातकिना read मपि पातकिनाम् ।

VERSE CCIV

विदुषा—V. L. विदुषां—(Kullūka and Prāyashchittavivēka, p. 260).

P. 367, l. 12—For गणसंघा read गणः संघा

VERSE CCX

गायन—V. L. गायक—(Mitākṣarā on 3. 290).

तक्ष्णो—V. L. चक्षुः (Madanapārijāta, p. 944).

निगडस्य—V. L. (*a*) विशदस्य; (*b*) निगडेन (Nandana); (*c*) निगलस्य; (*d*) निगलेन

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE CCXI

शूद्रस्योच्छिष्टमेव च—V. L. उच्छिष्टमगुरोस्तथा—noted by Medhātithi.

P. 368, l. 1—for व्रतिकादिः सोपधो धर्मचरणः read व्रतिकादिभ्य एषोऽधमचरणः as in S.

—— l. 11—for ष्टमन्यदीयमपि read ष्टं स्वकीयमन्यदीयमपि

VERSE CCXII

सूतिकान्नं—V. L. सूतकान्नं—noted by Medhātithi.
पर्याचान्न—V. L. पर्यायान्न (Mitākṣarā, on 3. 290).

P. 368, l. 24—for सूत read सूति

Between verses 212 and 213, Vīramitrodaya (Āhnika, p. 494) quotes an additional verse:—

समासमाभ्यां विप्राभ्यां विषमं समवेव च ।
पूजातो दीयमानं च न ग्राह्यं देयमेव च ॥

This is explained by it on p. 498.

VERSE CCXIII

नगर्यन्नं—V. L. (*a*) कदर्यान्नं; (*b*) अवार्यन्नं—(Mitākṣarā on 3. 290).

VERSE CCIV

चान्नं—V. L. चैव—(Mitākṣarā, 3. 290).
विक्रयकस्य च—V. L. (*a*) विक्रयिकस्य च; (*b*) विक्रयिणस्तथा—(Mitākṣarā 3. 290); (*c*) विक्रेयकस्य च (Madanapārijāta, p. 945).

VERSE CCV

वतरकस्य—V. L. (*a*) वतारकस्य (Kullūka); (*b*) वतरणस्य—(Mitākṣarā, 3. 290).
वेणस्य—V. L. (*a*) वैणस्य—(Vīramitrodaya-Āhnika, p. 495). (*b*) वेशस्य (Madanapārijāta, p. 945).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

शस्त्र—V. L. सोम (Mitākṣarā, 3. 290).

P. 369, l. 17—for वेणु read वेणो as in N.

VERSE CCXVI

शौण्डिकानां—V. L. शौण्डिकान्न' (Madanapārijāta, p. 945).
चैल—V. L. चेल (Madanapārijāta, p. 945).

P. 369, l. 24—Before वर्तते add यस्य as in S.

VERSE CCXVII

P. 370, l. 2—for नैवं read नैव

—— l. 5—for प्रेतान्नं कृतं read प्रेतान्नकृतं

VERSE CCXVIII

आदत्ते—V. L. आहन्ति

P. 370, l. 13—for चर्मावकृत्त' read चर्मावकृन्तति

VERSE CCXIX

प्रजां—V. L. प्रजा—(Vīramitrodaya-Āhnika, p. 507).

VERSE CCXXI

य एतेऽन्ये त्वभोज्यान्नाः—V. L. (*a*) य एभ्योऽन्येत्वभोज्यान्नाः; (*b*) य एतेभ्यो त्वभोज्यान्नाः

For verse 221 some Mss. note the following variant :—

अमृतं ब्राह्मणस्यान्नं क्षत्रियान्नं पयः स्मृतम् ।
वैश्यान्नमन्नमित्याहुः शूद्रस्य रुधिरं स्मृतम् ॥

VERSE CCXXII

भुक्त्वातो—V. L. भुञ्जानो (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 305).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

क्षपणं त्र्यहम्—V. L. तुत्र्यहं क्षपेत् (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 300).

P. 371, l. 12—for यद्यपि read यदपि as in A and S.

After verse 222 some Mss. have an additional one :—

चन्द्रसूर्यग्रहे नाद्यादद्यात्स्नात्वा तु मुक्तयोः ।
अमुक्तयोस्तु तयोरद्यादिद्दृवाऽपरेऽहनि ॥

VERSE CCXXIII

रात्रि—V. L. रात्र (Prāyashchittavivēka, p. 253).

श्राद्धिनो—V. L. श्रद्धिनो—noted by Medhātithi and in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 490).

VERSE CCXXV

कुद्वं—V. L. क्रुध्वं

For the second line the Vīramitrodaya (Āhnika, p. 508) reads—हतमश्रद्दधानस्य श्रद्धापूतं विशिष्यते

P. 372, l. 11—after देवा add न

VERSE CCXXVI

अतन्द्रितः—V. L. प्रयततः (Aparārka, p. 290).

P. 372, l. 21—for यावन्न' read यावन्तः

What are printed by Gharpure as verses 227, 228, 229, are not the verses of Manu. They are verses quoted by Medhātithi from other sources. They form part of the Bhāṣya on 226.

P. 373, l. 1—for दायागतं read तदा तस्मादागतं

—— l. 20—Omit शौर्यतीति, and after अपितु add वैर्यतीति as in S.

—— l. 25—for स्तत्र read स्तत्र

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCXXVII

नित्यमैष्टिकपौर्त्तिकम्—V. L. नित्यनैमित्यसंज्ञकम् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 165).

VERSE CCXXVIII

अनसूयता—V. L. अनसूयतः (Aparārka, p. 385).

After verse 225 some Mss. insert the following :—

पात्रभूतोऽपि यो विप्रः प्रतिगृह्य प्रतिग्रहम् ।
असत्सु न नियुञ्जीत देयं तस्मै न किंचन ॥
सञ्चयं कुरुते यश्च प्रतिगृह्य समन्ततः ।
धर्मार्थं नोपयुञ्जीत न तं तस्करमर्चयेत् ॥

VERSE CCXXIX

वस्य—V. L. वय (Aparārka, p. 385).

P. 374, l. 17—for त्वाम्रो read त्वादस्रो

VERSE CCXXX

भूमि—V. L. (*a*) स्वर्गं (Aparārka, p. 386); (*b*) सर्वं (Smṛti-tattva II, p. 364).

VERSE CCXXXI

पुष्टां—V. L. तुष्टां (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 177).
विष्टपम्—V. L. पिष्टपम्

P. 375, l. 7—for ऽनसो विशे read गोविशे as in S.

—— l. 10—for यादीनाम् read यादानम् as in S.

—— l. 11—for भुक्त्वा read भुक्ता as in S.

—— l. 14—before उभयतोमुखी add रोमतुल्यानि युगानि

—— l. 15—for स्वर्गः प्राप्यते read स्वर्गं प्रापयति as in S.

—— l. 17—for शिकस्वर्णपुर्यां दत्वा read शिकमथ स्वर्णं दत्वा as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

VERSE CCXXXII

ब्रह्मसाष्टिंताम्—V. L. ब्रह्म शाश्वतम्—(Parāsharamādhava-Āchāra, p. 133, and Aparārka, p. 386).

शाश्वतंसौख्यं—V. L. सर्वसौख्यं तु—(Smṛtitattva II, p. 364).

P. 375, l. 24—for तद्‌भवा read तद्भावः

VERSE CCXXXIV

For the second line Hēmādri-Dāna, p. 17 reads—तेन तेन हि भावेन तत्प्राप्नोति हि पूजितः

This verse is omitted by Nandana.

VERSE CCXXXV

तावुभौ—V. L. उभौ तौ—(Dānakriyākaumudī, p. 8).

VERSE CCXXXVI

च नानृतम्—V. L. (*a*) न चानृतम्—(Hēmādri-Dāna, p. 90); (*b*) न वानृतम्

नार्तोऽप्यपवदेत्—V. L. नार्तो विप्रवदेत्—(Hēmādri-Dāna, p. 90).

VERSE CCXXXVII

च परिकीर्तनात्—V. L. (*a*) तु परिकीर्तनात् (Hēmādri-Dāna, p. 90); (*b*) चरति कीर्तनात्

VERSE CCXXXVIII

पुत्रिकाः—V. L. (*a*) वल्मिकाः; (*b*) वभ्रिकाः; (*c*) वम्रिकाः (Aparārka, p. 232).

VERSE CCXXXIX

पुत्रदारा—V. L. पुत्रदारं (Vīramitrodaya-Paribhāṣā, p. 64).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCXL

प्रलीयते—V. L. (*a*) प्रमीयते; (*b*) विलीयते—(Aparārka, p. 232).
च—V. L. तु (Vīramitrodaya-Paribhāṣā, p. 64).

VERSE CCXLI

उत्सृज्य—V. L सन्त्यज्य (Aparārka, p. 232).
धर्मस्तमनुगच्छति—V. L. धर्मस्तिष्ठति केवलः

VERSE CCXLII

स्वशरीरि—V. L. स्वशरीरि, adopted by Medhātithi.
हतकिल्विषम्—V. L. हतदुष्कृतम्

P. 378, l. 13—for शरीरी read स्वशरीरी as in A and S.

VERSE CCXLIV

उत्तमैरुत्तमैः—V. L. उत्तमैरुत्तमो (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 587).

सह—V. L. (*a*) सदा (do.); (*b*) इह (Samskāraratnamālā, p. 507).

VERSE CCXLV

उत्तमानुत्तमानेत्र गच्छन्—V. L. उत्तमानुत्तमान्गच्छन्

P. 378, l. 26—for सम्बन्धिनः read सम्बन्धेन

—— l. 27—for जातेरनपायस्तां तुल्यतां read जातेरनपायात्तुल्यतां as in S.

VERSE CCXLVI

तथाव्रतः—V. L. (*a*) तथाव्रतैः; (*b*) यथाविधि

P. 379, l. 5—for राचारैः read क्रूराक्रचारैः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
GSL

VERSE CCXLVII

एधोदकं—V. L. गन्धोदकं (Mitākṣarā on 1. 214).

अभ्युद्यत—V. L. अभ्युद्धृतं (Aparārka, p. 406).

मध्वाथा—V. L. मध्वाज्या (Mitākṣarā on 1. 214), मधुचा (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 190).

सर्वतः—V. L. असतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 190).

VERSE CCXLVIII

आहृता—V. L. आहूता (Hēmādri-Dāna, p. 56).

भ्युद्यतां—V. L. (*a*) भ्युदितां ; (*b*) मुद्यतां (Aparārka, p. 407).

अप्रचोदितां—V. L. अप्रवेदितां (Nandana).

ग्राह्यां—V. L. भोज्यां

VERSE CCXLIX

मन्यते—V. L. पद्यते (Aparārka, p. 407).

VERSE CCL

शय्यां गृहान्—V. L. शय्यासनं (Madanapārijāta, p. 220).

गृहान्—V. L. (*a*) गृहं ; (*b*) गृह (Prāyashchittavivēka, p. 412).

मणीन्—V. L. (*a*) मणिं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 190); (*b*) महीं—(Hēmādri-Dāna, p. 56).

धाना—V. L. धान्यं

धाना मत्स्या—V. L. मत्स्या धाना—(Hēmādri-Dāna, p. 56).

निर्नुदेत्—V. L. (*a*) निर्णुदेत्—(Aparārka, p. 406); (*b*) निर्लुठेत (Hēmādri-Dāna, p. 56).

अपः पुष्पं—V. L. (*a*) पुष्पं पत्रं (Madanapārijāta, p. 220); (*b*) पयः पुष्पं—(Hēmādri-Dāna, p. 56).

VERSE CCLI

सर्वतः—V. L. सर्वथा

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CCLII

अन्विच्छन्—V. L. आकाङ्‌क्षन्

VERSE CCLIII

आर्धिकः—V. L. अर्धिकः

VERSE CCLIV

यथा चोपचरेदेनं—V. L. यो यथोपचरेदेनं

VERSE CCLV

तांस्तु—V. L. तां तु—adopted by Medhātithi.

VERSE CCLVII

आस्थितः—V. L. आश्रितः

P. 382, l. 21—Before सर्वेषां add न as in M.

VERSE CCLVIII

आत्मनि—V. L. आत्मनः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

Adhyaya V

VERSE I

महात्मानं—V. L. महाभागं

P. 384, l. 11—for उत्पत्तिस्तस्य read उत्पत्तिर्यस्य तम् as in S.

—— l. 14—for भ्रष्टा read अष्टा as in S.

—— l. 19—for पूर्वं read पूर्वत्र as in S.

—— „ —for इदं read इह as in S.

VERSE II

P. 385, l. 5—for पुरा मृत्युर्मरण read पुरापमृत्युना मरण as in S.

VERSE IV

अनभ्यासेन—V. L. अनभ्यासात् (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 8).

च वर्जनात्—V. L. (a) विवर्जनात् ; (b) च लङ्घनात् (do.)

P. 385, l. 15—Omit नास्नातक......ऽयम्

VERSE V

पलाण्डुंकत्र—V. L. (a) पलाण्डुकत्र ; (b) पलाण्डुंकर (Smṛtitattva, p. 448).

P. 385, l. 24—Omit पादप्रहारेण—not in A and N.

—— l. 26—for यतो read अतो

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 386, l. 2—Before कवकशब्दो add शाके

—— l. 8—for श्रुतेनवृत्तौ N and A read श्रुतेतरनिवृत्तौ

—— l. 10—for केवले......सृष्टे read केवलेनामेध्यप्रभवत्वेन संसृष्टे as in S.

VERSE VI

वृश्चन—V. L. व्रश्चन (Aparārka, p. 247).

पीयूषं—V. L. पेयूषं

P. 386, l. 17—for सुतस्य read सूतस्य as in S.

—— l. 20—for अनाद्यं यदि तदग्नि read अनाद्यमग्नि as in A.

VERSE VII

पायसापूपमेव च—V. L. पायसापूपशष्कुलीः

P. 387, l. 8—for तदुक्तम् read तदयुक्तम्

—— l. 23—for पदार्थं read परार्थं

—— „ —for पाची read अपाची

P. 388, l. 3—for अयज्ञे हुतस्य read अयज्ञाहुतस्य

VERSE VIII

ऐकशफं—V. L. एकशफं (Madanapārijāta, p. 929).

P. 388, l. 13—for उष्ट्र read औष्ट्र as in S.

—— l. 16—for सायः दुहयते read सायमप्रदुग्धा प्रातर्दुहयते

—— l. 19—for तेनैव read एतेनैव

VERSE IX

क्षीरं चैव—V. L. क्षीरमथ

माहिषं—V. L. (*a*) महिषीं (Mitākṣarā, on 3.290); (*b*) महिषीः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 712).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE X

शुक्तेषु—V. L. शुक्ते तु

P. 389, l. 11—for र्यवादः read पवादः as in A.

—— l. 12—for स्वरस read सुरस as in F. N.

VERSE XI

क्रव्यादान्—V. L. क्रव्यादः (Kullūka).
शकुनीन्—V. L. शकुनान् (Kullūka).
शकुनीन् सर्वान्—V. L. शकुनींश्चैव (Smṛtisāroddhāra, p. 298).
टिट्टिभं च विवर्जयेत्—V. L. (*a*) टिट्टिभं परिवर्जयेत्; (*b*) टिट्टिभांश्चैव वर्जयेत्

P. 390, l. 4—for तन्नोभय read न तूभय as in S.

—— l. 5—for नाभक्ष्य read न भक्ष्य

—— „ —for स्तत्रैव read स्तेनैव as in F. N.

—— l. 6—for अश्नीयात् read नाश्नीयात् as in F. N.

VERSE XII

रज्जुदालं—V. L. रज्जुवालं (Kullūka).
शुकसारिके—V. L. शुकसारिकम् (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 540).

P. 390, l. 23—for कस्माद्भ read कस्मान्न भ

P. 391, l. 2—for न किंचि read किंचि

—— l. 3—for भिन्नकर्तृकश्च read भिन्नकर्तृकत्वे तु or भिन्नकर्तृकयोश्च

—— l. 4—for विषयः read विषयम्

VERSE XIII

निमज्जतश्च—V. L. तथा निमज्ज्य (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 540).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

सौनं—V. L. शौनं (Kullūka).

P. 391, l. 13—for तरत् नेच्छा read तरत्रेच्छा as in A.

—— l. 16—for स्त्वयं F. N. reads स्वयं, which is better.

—— l. 17—for नूनं read ननु

—— „ —for त्वसति read ऽसति

—— l. 20—for अनापदि read जालपादादि as in S.

—— „ —for विवक्षते read विवक्षिते

—— l. 23—for बलाका read कुक्कुटा

VERSE IV

P. 392, l. 3—for कोला…दीनां read कोलादीनां as in S.

—— l. 6—for ज्ञायामप्रति read ज्ञाग्रामवासिप्रति as in S.

—— l. 10—for नामिति पक्षि read नामपक्षि as in S.

VERSE XV

P. 392, l. 16—for ये मांसा read गोमांसा as in F. N. and S.

VERSE XVI

सर्वशः—V. L. सर्वदा
राजीवान्…सर्वशः—V. L. राजीवाः सिंहतुण्डाश्च सशल्काश्चैव सर्वशः।
adopted by Medhātithi and also Mitākṣarā on 1. 178.

VERSE XVII

मृगद्विजान्—V. L. मृगान् द्विजान्

P. 393, l. 3—for ज्ञातान्…तान् भक्षे read ज्ञाता…ता भक्ष्ये

VERSE XVIII

शल्यकं—V. L. शल्कं (Mitākṣarā on 1. 177).
पञ्चनखेष्वा—V. L. पञ्चनखाना (Smṛtisāroddhāra, p. 299).

P. 393, l. 7—for विष्कादयो read विघादयो as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
CSL

VERSE XIX

ग्राम—V. L. ग्राम्य (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 317).

VEESE XXI

वृत्त्यर्थं—V. L. भृत्यर्थं
पुरा—V. L. तथा (Mitākṣarā on 1. 179).

VERSE XXIV

यद्भवेत्—V. L. सर्वतः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 523).
भक्ष्यं भोज्य—V. L. भक्ष्यभोज्य (Smṛtitattva, p. 542).

P. 395, l. 10—for शुक्तस्यापि read शुष्कस्यापि

—— „ —for भक्षणाम् । काले read भक्षणकाले

P. 395, l. 13—Before स्नेह read तत्

—— l. 19—for नर्थनकत्वं read नर्थकत्वं

VERSE XXV

चिरस्थितमपि त्वाद्यं—V. L. चिरसंस्थितमप्याद्यं (Smṛtitattva, p. 452).
विक्रिया—V. L. (*a*) विक्रियाः ; (*b*) विक्रियाम्
पयसः—V. L. पयसां (Smṛtitattva, p. 452).

P. 395, l. 24—for सक्तुपूपादि read सक्त्वपूपादि

VERSE XXVI

P. 396, l. 4—for दिष्वथ read दिष्विव

—— l. 9—for केनचिदुच्यते read न किञ्चिदुच्यते

—— l. 12—for कारतः स्थितस्य read कारः स्थित एव

—— l. 17—for भुज्यते तच्चहु read भुञ्जते तच्चाहु

—— l. 19—शुद्ध read शुद्धि

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XXVII

ब्राह्मणानां—V. L. ब्राह्मणस्य

P. 397, ll. 1-2—Omit मांसं क्रियादिना

—— l. 2—for वादाश्चेति निःशेष read वादाश्च शेष

—— l. 8—After तत्र add न

—— l. 9—for गोचरैर्यः स read गोचरः स

—— l. 11—Before भवति add न

—— l. 18—for विशेषेण read अविशेषेण

—— „ —षेधः read षेधे

—— l. 23—for प्रोक्षित न भक्ष्ययेे read प्रोक्षितं न भक्षये

—— l. 27—Before कृतं add न

P. 398, l. 3—for भक्षणादयस्त read भक्षणाय यस्त

—— l. 5—Before कामना read काम्या

—— l. 8—for वृत्ति read प्रवृत्ति as in A and S.

—— l. 13—for निमित्ते अभ्यनुज्ञाते read निमित्तताऽभ्यनुज्ञाना as in C.

—— l. 14—for ननु read नतु as in C.

—— l. 26—for दृष्टं प्रात्यु read दिष्टं प्रीत्यु

P. 399, l. 4—for तानां भासतां read तानामासतां

—— „ —for क्रीतानविहि read क्रीताविहि

—— l. 5—for विहितंच read विहितश्च

—— l. 12—for व्रत…मेव read व्रतवदनुज्ञानादनशनमेव as in S.

—— l. 15—for मश्चश्चा read मनश्चश्चा

—— l. 17—ज्ञापितः read ज्ञापितम्.

—— l. 25—for चर्यां देवा read चर्यादेवा

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XXVIII

स्थावरं जङ्गमं—V. L. जङ्गमं स्थावरं
भोजनम्—V. L. भोजने

VERSE XXIX

अध्यदंष्ट्रिणः—V. L. चाप्यदंष्ट्रिणः

VERSE XXXI

P. 400, l. 26—for मांसाशी यतः read मांसाशिनः

—— „ —for पुष्टयर्थकमांसा read पुष्ट्यर्थं च मांसा as in S.

VERSE XXXII

परोपकृत—V. L. परोपहृत (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 527).
देवान्पितॄंश्चार्चयित्वा—V. L. अर्चयित्वा पितॄन् देवान्—(Prāyashchittavivēka, p. 276).
न दुष्यति—V. L. न दोषभाक्

P. 401, l. 8—for कृत्वा read कृता

—— l. 9—for न कर्तव्यम् read कर्तव्यम्

—— l. 10—for वाष्टकान् read व देवान्

VERSE XXXIII

जग्ध्वाहृत्य—V. L. योऽद्याद (Smṛtisāroddhāra, p. 301).
प्रेतस्तैरद्यते—V. L. प्रेत्य तैरद्यते (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 531).
ऽवशः—V. L. च सः (do.)

P. 401, l. 19—for विमित्तान्तर read विमित्तान् अन्तर

—— „ —for योविधि read सोऽविधि

—— l. 22—for धानमाश read धानाश as in S.

—— l. 26—for भक्षाति read भक्षन्ति

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XXXIV

मृगहन्तुः—V. L. मृगहत्या

VERSE XXXVI

कदाचन—V. L. कथञ्चन
शाश्वतं विधिं—V. L. (*a*) शाश्वतं धर्मं ; (*b*) नैत्यिकं विधिं

P. 402, l. 13—for मांसमद्यान् read मांसमेषामश्नीत

VERSE XXXVII

कदाचन—V. L. कथंचन

P. 402, l. 18—for खण्डिका read चण्डिका as quoted in Vīramitrodaya-Āhnika, p. 539.

—— l. 19—for त्याज्यः read न्याय्यः

—— l. 23—for शिष्टानां read हिंसायां

—— l. 24—for न read तदा

VERSE XXXVIII

कृत्वोह—V. L. कृत्वेह

VERSE XXXIX

यज्ञस्य—V. L. यज्ञोऽस्य adopted by Medhātithi.

P. 403, l. 10—for यज्ञाङ्गभूते याभूतिस्त read ये वधो यज्ञाङ्गभूतस्त

VERSE XL

पुनः—V. L. पुरा (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 538).

P. 403, l. 23—for ऐहलोक read श्लोक as in A, N and C.

P. 404, l. 5—for स्पृष्ट read स्पष्ट as in S.

—— l. 10—for भीम read भार

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE XLI

यज्ञे—V. L. सोमे (Aparārka, p. 154).
नान्यत्रेत्यब्रवीन्मनुः—V. L. नान्यत्र मनुरब्रवीत्

P. 404, l. 18—for स्वतन्त्र एव च । read स्वतन्त्रः । एवं च as in S.

VERSE XLII

पशुं—V. L. पशून् (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 538).

VERSE XLIII

आत्मवान्—V. L. आत्मने (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 538).

P. 405, l. 11—for तत्क्रत read तत्कुत as in A.

—— l. 13—for नाय read ऽनाप

VERSE XLVI

वधक्लेशान्—V. L. (*a*) परिक्लेशान् ; (*b*) वधक्लेशं (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 539).

हित—V. L. सुख

सुखमत्यन्तं—V. L. सुखमानन्त्यं

P. 406, l. 7—for वित्ताशनादयः read विशसनादयः

—— l. 8—for वित्ताशन read विशसन

VERSE XLVII

ध्यायति—V. L. ध्यायते (Mitākṣarā on 1. 181).
रतिं—V. L. धृतिं (Kullūka).

VERSE XLVIII

विवर्जं—V. L. न भत्त (Prāyashchittavivēka, p. 279).

P. 406, l. 21—for पदेश read पदेशे

—— l. 23—for हेतूनाम् read हेतुत्वम्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XLIX

P. 406, l. 26—for प्रभाव: read प्रभव:

VERSE L

प्रियतां याति—V. L. प्रियतामेति
च न—V. L. नोप

VERSE LI

दकश्चेति—V. L. दकश्चाष्ट (Smṛtisāroddhāra, p. 301).
विशसिता—V. L. विनिहन्ता

P. 407, l. 18—for हन्तोच्यते read हन्तेत्युच्यते as in S.

—— l. 27—Before ब्रूमः add तदयुक्तमिति

P. 408, l. 2—for यदि read यदपि

—— l. 3—for स एव read चैव

—— „—for मुख्योऽपर read मुख्यो नोपचरन् पर

—— l. 7—for पनयमि read पनयनमि

—— l. 8—for व्यापक read व्यापनं

—— l. 9—for पयति read पयत्यर्थः

—— l. 10—for योऽनर्था read ये तदर्था

—— l. 11—for इत्यपि read इत्यथ as in A and S.

—— l. 15—for सर्वस्वं दद्यात् read सर्वस्वदानं

—— l. 19—for प्रयोजकस्मृतिशङ्कया च read प्रयोजकौ

—— l. 20—for मेक्षि read मेतक्षि

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
GL

After this verse some Mss. have the following additional verses :—

अनुमन्ता विशसिता निहन्ता क्रयविक्रयी ।
घातकाः सर्वं एवैते संस्कर्ता षष्ठ उच्यते ॥
निदेशेनानुमन्ता च विशस्ता शासनात्तथा ।
हननेन तथा हन्ता धनेन क्रयिकस्तथा ॥
विक्रयी च धनादानात् संस्कर्ता तत्प्रवर्तनात् ।
धनेन चोपभोगेन वधभद्रेण चाप्यथ ॥
त्रिविधस्तु वधो ज्ञेयो भोक्ता तत्रातिरिच्यते ।
घातकाः षट् समाख्याता भोक्ता ततस्तु सप्तमः ॥
तेषाम्पञ्चसकाशात्तु ह्युपभोक्तातिरिच्यते ।
क्रेतारं व्रजते पादः पादो भोक्तारमृच्छति ॥
खादकं व्रजते पादः पाद ऋच्छत्यतस्तु यः ।
यदि स खादको न स्यात् घातको न तथा भवेत् ॥
खादको घातकः क्रेता ततस्तुल्या न संशयः ॥

VERSE LII

ततोऽन्यो नास्त्यपुण्यकृत्—V. L. (*a*) न ततोऽन्योस्त्यपुण्यकृत् (Smṛtisāroddhāra, p. 301); (*b*) न ततोऽन्योऽस्ति पापकृत्

P. 408, l. 25—for स्वर्चे read स्वर्चं

VERSE LIII

पुण्यफलं समम्—V. L. पुण्यं समं स्मृतम् (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 533).

P. 409, l. 6—for वर्षे read वर्षे वर्षे

VERSE LV

एतत्—V. L. इति (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 531).
मनीषिणः—V. L. विपश्चितः

P. 409, l. 16—for मतिराकां read निराकां

VERSE LVI

P. 409, l. 20—for विषयार्थाः read विधेयार्थाः as in S.

—— l. 21—for न्दार्थाकरैरी read न्दार्थवादैरी as in A, N, and F. N.

—— l. 23—for किंचिदशि read किन्तु यद्यशि

VERSE LVIII

सूतके च—V. L. सूतकेषु—(Smṛtitattva II, p. 279).

P. 411, l. 3—for जातानुसा read जातुजातसा

—— l. 4—After स्टीतीय add वर्ष as in S.

—— „ —for—यद्यपि read यदपि

VERSE LIX

अर्वाक् सञ्च—V. L. आ वा सञ्च (Aparārka, p. 893).
वा—V. L. च

VERSE LX

तु—V. L. च—(Nityāchārapradīpa, p. 104).

P. 412, l. 22—for येभ्यः read येभ्यश्चास्य as in S.

—— l. 23—for पूर्वमन्वय read पूर्वान्वय as in S.

—— l. 27—for दान मध्युप read दानमवध्युप

—— „ — for च्छुंर इव read च्छंव

P. 413, l. 19—for दासीनां read दासानां as in S.

—— l. 23—for राजानै read राजाने

P. 414, l. 4—for द्वादशाहे नाम्न read द्वादशाहेनाम्न

—— l. 16—for ज्ञाने read ज्ञाते

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXI

निपुणं—V. L. विप्राणां (Hāralatā, p. 15).

Kullūka, Nārāyaṇa and Rāghavānanda have the following two verses in place of Medhātithi's verse 61 :—

यथेदं शावमाशौचं सपिण्डेषु विधीयते ।
जननेऽप्येवमेव स्यान्निपुणं शुद्धिमिच्छताम् ॥
सर्वेषां शावमाशौचं मातापित्रोस्तु सूतकम् ।
सूतकं मातुरेवस्यादुपस्पृश्य पिता शुचिः ॥

Some Mss. have the following additional verse :—

उभयत्र दशाहानि कुलस्यान्नन्न भुज्यते ।
दानं प्रतिग्रहो यज्ञः स्वाध्यायश्च निवर्तते ॥

P. 415, l. 1—for ध्यायादिष्वपाठ read ध्यायादिषु स्यात् । यदि वा पाठ

—— l. 2—for शक्येनैव read एकेनैव as in S.

—— l. 4—for विरुध्यते read विरुध्येत

—— l. 16—for तदेव read तदैवम् as in S.

VERSE LXII

बैजुकादेव सम्ब—V. L. बैजिकादभिसम्ब

VERSE LXIII

शवस्पृशो—V. L. शावस्पृशो

P. 416, l. 10—for तत्र वै read तत्रैव

VERSE LXIV

शिष्यस्तु—V. L. शिष्यस्य

समाचरन्—V. L. समाचरेत् (Mitākṣarā on 3. 24).

समन्तत्र—V. L. समस्तत्र

26

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

दशरात्रेण शुध्यति—V. L. दशाहेन विशुध्यति—(Mitākṣarā on 3. 24).

After verse 65 some Mss. have the following additional verses :—

प्राक्संस्कारप्रमीतानां वर्णानामविशेषतः ।
त्रिरात्रात्तु भवेच्छुद्धिः कन्यास्वह्नो विधीयते ॥
अदन्तजन्मनः सद्य आ चूडान्नैशिकी स्मृता ।
त्रिरात्रमाव्रता देशाद् दशरात्रमतः परम् ॥
परपूर्वासु भार्यासु पुत्रेषु प्रकृतेषु च ।
मातामहे त्रिरात्रं तु एकाहं त्वसपिण्डतः ॥

VERSE LXVI

मुण्डानाम्—V. L. (*a*) चूडानाम्—(Mitākṣarā on 3. 23); (*b*) चौलानाम्

विशुद्धिः—V. L. अशुद्धिः (Mitākṣarā on 3. 23).

निर्वृत्तमुण्डकानाम्—V. L. निर्वृत्तचूडकानां (do.)

VERSE LXVII

क्षिपेयुः (Smṛtitattva II, p. 271).

P. 418, l. 3—for एव तेन read एतेन

VERSE LXVIII

न च—V. L. (*a*) नापि—(Aparārka, p. 870); (*b*) नास्य—(Mitākṣarā on 3. 2).

क्षपेत्त्र्यहमेव तु—V. L. (*a*) क्षिपेत्तत्त्र्यहमेव वा; (*b*) क्षपेरंस्त्रयमेव च; (*c*) क्षिपेयुस्त्र्यहमेव च (Smṛtitattva II. p. 271); (*d*) क्षपयेस्त्र्यहमेव तु; (*e*) क्षपेयुस्त्र्यहमेव च (Kullūka).

After verse 70 some Mss. have the following additional verse :—

परपूर्वासु पुत्रेषु सूतके मृतकेषु च ।
मातामहे त्रिरात्रं स्यादेकाहं तु सपिण्डने ॥

LXXI

P. 419, l. 7—for अदत्ता read दत्ता as in F. N.

—— l. 18—for तदुस्प read तदुपस्प

—— l. 19—for स्पर्शन read स्पर्शना

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE LXXII

निमज्जेयुः—V. L. निमंज्जेयुः
त्र्यहम्—V. L. ऽन्वहम् (Nandana).

P. 419, l. 27—Before प्रतिषेधः add न

—— „ —for डागादौ च तीर्थे read डागादावतीर्थे as in N.

Between verses 73 and 74 some Mss. have the following additional verse :—

मासत्रये त्रिरात्रं स्यात् षण्मासे पक्षिणी तथा ।
अहस्तु नवमादर्वाक् ऊर्ध्वं स्नानेन शुध्यति ॥

VERSE LXXIV

यच्छ्रेषं—V. L. तच्छ्रेषं

P. 420, l. 12—for देशो read विदेशो

—— l. 14—for पेचा read पेक्ष्यम् as in S.

—— l. 15—for कल्पेन read कल्पो न as in A

VERSE LXXVIII

चेत्स्यातां—V. L. स्यातां चेत्
यावत्तत्—V. L. यावन्न

P. 421, l. 14—for पातन read पात as in S.

P. 422, l. 3—for मातुल read मातुले as in S.

VERSE LXXIX

रात्रमा—V. L. रात्रं प्रा (Hāralatā, p. 76).

VERSE LXXXI

गुरौ—V. L. ऽगुरौ (Nandana ; also noted by Medhātithi).
विषये स्थितः—V. L. (a) विषयेषु च ; (b) विषये स्थितिः (Hāralatā, p. 76).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 422, l. 10—for रात्रिप्रति read रात्रप्रति

—— l. 15—for उपसन्ने read उपसम्पन्ने

VERSE LXXXII

भूमिपः—V.L. क्षत्रियः

P. 423, l. 2—for वाक्यं read वाच्यं

—— l. 5—for ननु read न

—— l. 8—Before विकल्पन्ते add तानि

—— l. 11—for उपक्रान्तं read अपक्रान्तो as in S.

—— „ —for विवक्षा यामा read विवक्षायामा

Before verse 82 some Mss. have the following :—

> क्षत्रविट्शूद्रदायादाः स्युश्चेद्विप्रस्य बान्धवाः ।
> तेषामशौचं विप्रस्य दशाहाच्छुद्धिरिष्यते ॥
> राजन्यवैश्ययोश्चैवं हीनयोनिषु बन्धुषु ।
> स्वमेव शौचं कुर्वीत विशुद्ध्यर्थमिति स्थितिः ॥
> विप्रः शुद्ध्येद्दशाहेन जन्महानौ स्वयोनिषु ।
> षड्भिस्त्रिभिरथैकेन क्षत्रविट्शूद्रयोनिषु ॥
> सर्वे चोत्तमवर्णास्तु शौचं कुर्युरतन्द्रिताः ।
> तद्वर्णविधिदृष्टेन स्वं तु शौचं स्वयोनिषु ॥

VERSE LXXXIII

P. 424, l. 10—for होमवै read होमावै

VERSE LXXXIV

P. 425, l. 2—for स्वदपि read स्तेनापि as in S.

—— l. 6—for शवस्पृष्टिपदेन read केवलस्य शवस्य स्पृष्टिपदेन as in S.

—— l. 7—for रैयुंक्त read रेतरयुक्त as in S.

—— „ —for पदान्त read पदान्तर as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXXXV

गामालभ्यार्कमीक्ष्य वा—V. L. गां स्पृष्ट्वा वीक्ष्य वा रविम् (Mitākṣarā on 3.30; Madanapārijāta, p. 25).

ईक्ष्य—V. L. एक्ष्य

P. 425, l. 24—for विकल्पेते read विकल्प्येते as in A.

VERSE LXXXVII

त्रिरात्रेणैव शुध्यति—V.L. त्रिरात्रमशुचिर्भवेत् (Aparārka, p. 876 and Mitākṣarā on 3.5).

कृत्वा—V.L. (*a*) दत्त्वा (Saṃskāraratnamālā, p. 285); (*b*) कुर्यात् (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 313).

VERSE LXXXVIII

निवर्ततेतोदकक्रिया—V. L. निवापो न विधीयते (Smṛtisāroddhāra, p. 217).

P. 426, l. 14—for संसर्गेण read संसर्गे न as in S.

—— l. 16—for तदुक्तम read तदयुक्तम

—— l. 17—for निर्देशान्न read निर्देशात as in C.

P. 427, l. 1—for नुज्ञानं read नुज्ञातं

—— l. 14—for घादयति read घातयति

—— l. 16—for प्रपतनम् read प्रपतनैश्चेच्छताम्

P. 428, l. 1—for सम्बन्धि read सर्वांधि

—— l. 2—for येकेचन read येन

—— l. 18—for शास्त्र read न शास्त्र

VERSE LXXXIX

P. 429, l. 7—Before कश्चिच्छिन्नं add यत्र as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

P. 429, l. 11—for तादथ्यंताना read तादर्थ्यांना as in S.

—— l. 12—for गुणभावात् read गुणीभावः as in S.

—— l. 20—for ब्राह्मणादिभिः read ब्राह्मणहनने

—— „ —for तद्वेषा read तद्द्वेषा

—— l. 22—for लभ्यते read न लभते

P. 430, l. 8—for विवज्ञयानातन्त्रं read विवक्षायामतन्त्रम् as in S and F. N.

—— l. 10—for सम्बध्यते । एते read सम्बद्धा तत्र ते as in S.

—— l. 18—for यद्यर्थं read यज्यर्थं

—— „ —for प्रमाणा read प्रमाण

—— „ —for विधिविदिति read विधिं वदन्ति

—— l. 22—for निवृत्तिदिति read निवृत्तेति as in C.

—— l. 23—for यथातु read यथा च

—— l. 25—for निवृत्त read निवृत्ता

VERSE XC

प्रेतान्—V.L. प्रेतम् (Nīrṇayasindhu, p. 391).
न व्रतेन—V. L. व्रतेन न (Saṃskāraratnamālā, p. 394).

VERSE XCI

यथायोगं—V.L. (*a*) यथासङ्ख्यं ; (*b*) यथायोग्यं (Smṛtisāroddhāra, p. 216).

यथायोगं हि जन्मनः—V.L. (*a*) यथावर्णं द्विजातयः (Aparārka, p. 170); (*b*) यथासङ्ख्यं द्विजातयः (Nirṇayasindhu, p. 414).

VERSE XCII

P. 431, l. 26—for व्यथाऽनु read व्यथा तु as in A.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XCIII

माहात्मिके—V. L. (*a*) महात्मके ; (*b*) महात्मिके

चात्रका—V.L. (*a*) चात्रका (adopted by Burnell, but 'unauthorised' says Hopkins); (*b*) तत्र का (adopted by Parāshara-mādhava-Āchāra, p. 616).

P. 432, l. 10—for समेषु read आश्रमेषु as in S.

VERSE XCIV

डिम्ब—V. L. डिम्भ (Kullūka).

VERSE XCV

वपुः—V. L. मूर्ति

VERSE XCVI

लोकेभ्यः प्रभवाप्ययौ (Medhātithi)—V.L. (*a*) लोकेभ्यः प्रभवाप्ययम् (Kullūka); (*b*) लोकेशप्रभवात्ययम्; (*c*) लोकेशप्रभवोहव्ययम् (Nandana); (*d*) लोकेशप्रभवेऽप्ययम्; (*e*) लोकेशप्रभवेऽप्ययः (mentioned by Nārāyaṇa); (*f*) लोकेशप्रभवाप्ययौ (Wrongly attributed by Buhler to Medhātithi).

VERSE XCVIII

वाहनायुधम्—V. L. वाहनायुधैः (Nirṇayasindhu, p. 427).

शुध्यत्यपः—V. L. शुध्येदपः (Shuddhi-Kaumudī, p. 154).

रश्मीन्वा—V. L. (*a*) रश्मींश्च (*b*) रश्मिं वा (Shuddhi-Kaumudī, p. 154).

VERSE CI

अनदन्नन्न—V. L. अनश्नन्न (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 320).

चेत्—V. L. चैत (do).

VERSE CII

च—V. L. वा (Smṛtisāroddhāra p. 220).

सचैलं—V. L. (*a*) सचैलः (Mitākṣarā, 3.26); (*b*) सचेलः (Hāralatā, p. 86 ; (*c*) सचेलं

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

After verse 102 some Mss. have the following couplet :

अपरं चेत्परो वर्णो अपरे वा परो यदि ।
अशौचे संस्पृशेत्स्नेहात् तस्य शौचेन शुध्यति ॥

VERSE CIII

नाययेत्—V. L. हारयेत् (Mitākṣarā on 3.2) Madanapārijāta, p. 395).

VERSE CIV

निराहारो—V. L. न्यनाहारो (Smṛtisāroddhāra, p. 249).
वायुंपाअनम्—V. L. वासनाजनम् (do).

VERSE CV

शौचानां—V. .L. वर्णांनां
योऽर्थे—V. L. योऽन्तः (Smṛtisāroddhāra, p. 249).

VERSE CVI

तपसावेदवित्तमाः—V. L. नदी वेगेन शुध्यंति (Shuddhi-Kaumudī, p. 360).

VERSE CVII

द्विजोत्तमः—V. L. द्विजोत्तमाः (Smṛtisāroddhāra, p. 249).

P. 435, l. 13—for नद्यः read नद्याः

—— „ —for वेगगतायाः read वेगं गतायाः

—— l. 14—Before यथा add न as in S.

VERSE CVIII

P. 435, l. 27—for करणम् read करणात्वम्

P. 436, ll. 1—3 यावाऽनु······सा तु—should be transposed to line below, after दुष्यन्ती

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
CSL

P. 436 l. 10—for वदिति S reads वदन्ति

VERSE CIX

P. 436, l. 16—for प्रधानता read प्रधानतया

VERSE CX

P. 436, l. 22—for भस्मन read भस्मनेति

—— l. 25—for ऽपारुष्यं read पारुष्यं

—— l. 27—for लोक read लोकत

—— „ —for नैकसामान्यमात्रं लोकाज्ज्ञायते read नैवम् । सामान्यमात्रं लोकाज्ज्ञायते

P. 437, l. 2—for ऽनया read नानया

—— l. 3—for विशेषः read विशेषं

—— l. 14—for शुद्धेपात्रं read शुद्धपात्र

—— l. 18—for मूलं read सिद्धेत्वर्थे as in S.

—— l. 19—for र्थेमेव read र्थेविषयमेव as in S.

P. 438, l. 2—Before विभाग add किन्तु

—— l. 4—for कवस्त्वं...ज्ञाप्येत read न चैकवस्त्वंशे स्वत्वं ज्ञाप्येत

—— l. 6—for परिगृह्य read परिग्रहा

—— l. 8—for भजेर read विभजेर

—— l. 12—for शुद्धि read अशुद्धि

VERSE CXI

P. 438, l. 26—for धावनादिष्टकादिभिः read धानापृथुकादिभिः

P. 439, l. 7—for स्वाकार read स्वाकर

—— l. 8—for चहोनातीतानां read दाहोन्नीतानां

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 439, l. 9—for स्वर्णा read वर्णा

—— l. 10—for स्फोटनादि read स्फटिकादि as in S.

VERSE CXII

अपामग्ने—V. L. (*a*) अग्नेश्चापां; (*b*) अग्नेरपां
स्वयोन्यैव—V. L. सयोन्यैव—noted by Medhātithi.
गुणवत्तरः—V. L. बलवत्तरः

VERSE CXIII

कांस्यरैत्यानां—V.L. (*a*) कांस्यरौप्याणां; (*b*) कांस्यरूप्याणां; (*c*) कांस्यरूपाणां
त्रपुणः—V. L. त्रपुषः (Mitākṣarā, 1.190).
सीस—V. L. शीश (Shuddhi-Kaumudī, p. 305).

VERSE CXIV

उत्पवनं—V. L. (*a*) उत्कावनं; (*b*) उत्प्लुवनं (Smṛtitattva; II, p. 297), (*c*) आप्लुवनं

P. 440, ll. 24-25—for खट्वाशय्यायादीनां read खट्वादीनां as in S.

VERSE CXV

After verse 115 some Mss. insert:

कमण्डलूनां च तथा विप्राणां ब्रह्मचारिणाम् ।
हुतेऽग्नौ ब्राह्मणस्यापि तत्त्वतः श्रूयते श्रुतिः ॥

VERSE CXVI

After verse 116 some Mss. insert the following:—

अयहकृतशौचानां तु वायसी शुद्धिरिष्यते ।
पर्युक्षणाद्धूपनाद्वा मलिनामतिधावनात् ॥

VERSE CXVII

शौचं—V. L. एव (Shuddhi-Kaumudī, p. 310).

P. 441, l. 19—for पर्यवस्यतोऽपि read अप्रक्षालितस्यापि

CSL

VERSE CXVIII

चैल—V.L. चेल

VERSE CXIX

ऊषैः—V. L. माषैः (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 138).

P. 442, l. 19—for मिश्रेण न read मिश्रितेन as in A.

VERSE CXX

उदकेन वा—V. L. उदकेन च (Aparārka p. 260).

P. 442, l. 26—for कल्क S reads कल्प

VERSE CXXI

तृणकाष्ठं—V. L. तृणकाष्ठानि
पलालं—V. L. पलाशं (Nityāchārapradīpa, p. 100).
उपाञ्जनै—V. L. उल्लेखनै

P. 443, l. 6—for विकारणां read विकाराणां

—— l. 7—for गिनां S reads 'गिना'

What appears as verse 123 in Kullūka (Buhler and Burnell)—मद्यैर्मूत्रैः etc. is, according to Medhātithi and Govindarāja, not Manu's text; both quote it as from Vashiṣṭha (3-59). For ष्ठीवनैः पूयशोणितैः Aparārka, (p. 262) reads श्लेष्मपूयाश्रुशोणितैः.

VERSE CXXII

सम्मार्जनोपाञ्जनेन—V.L. सम्मार्जनेनाञ्जनेन

VERSE CXXIII

मृत्प्रक्षेपेण शुध्यति—V.L. मृत्क्षेपेण विशुध्यति (Madanapārijāta, p. 458).

CSL

P. 444, l. 3—for कुतशु read प्रकृत्याशु

—— l. 6—for अर्वाक्तस्त्यजन्ति read अर्वाक् तु तत् त्यजन्ति as in A.

VERSE CXXIV

ध्याक्तात्—V.L. ध्याक्तो (Aparārka, p. 36; Madanapārijāta, p. 47; Parāsharamādhava-Āchāra, p. 217).

गन्धो लेपः—V.L. गन्धलेपः (Madanapārijāta, p. 47).

वादेयं—V. L. (*a*) देयं स्यात् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 217); (*b*) चादेयं

VERSE CXXV

P. 445, l. 11—for दुष्ट read दृष्ट

—— l. 24—for तत्पृश्य read तत् । स्पृश्य

VERSE CXXVI

वैतृष्ण्यं यासु गो—V. L. वितृष्णा यत्र गौ (Kṛtyasārasamuchchaya, p. 87).

P. 446, l. 3—for स्वर्गतो read संसर्गतो

VERSE CXXVII

पण्यं (Medhātithi and Madanapārijāta, p. 468)—V. L. पण्ये (Kullūka).

भैक्ष्यं—V. L. भैक्षं (Smṛtisāroddhāra, p. 250).

P. 446, l. 18—for एवं......तत्र read यच्चोक्तं एवैवोपप......तत्र

—— l. 26—After संभाव्यते add मेध्यतया शुचित्वमाह

VERSE CXXVIII

P. 447, l. 3—Omit here मेतयाऽशुचित्वमाह

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

After verse 128 some Mss. insert the following:—

शुचिरग्निः शुचिर्वायुः प्रवृत्तो हि बहिश्चरः ।
जलं शुचि विविक्तस्थं पन्था सञ्चरणे शुचिः ॥

VERSE CXXIX

हतस्यान्यैश्च—V. L. हतस्यापि च (Shrāddhakaumudī, p. 356).
चण्डालाद्यैश्च—V. L. चण्डालैश्चैव

VERSE CXXX

मलाश्च्युताः—V. L. च्युता मलाः (Kṛtyasārasamuchchaya, p. 85).
अधस्तानि—V. L. अधस्थानि (Madanapārijāta, p. 50).

P. 447, l. 21—for न्द्रियाणि read न्द्रियाणां

—— l. 22—After मेध्यानि add इति

VERSE CXXXI

P. 448, l. 5.—Transpose तथा...नाप to line 2 above, after भवंति, and in its place add मक्षिकाग्रहणं in l. 5.

VERSE CXXXII

P. 448, l. 20—for तेषामेव read तेषाम्मते as in N.

VERSE CXXXIII

मूत्र—V. L. मूत्रं (Aparārka, p. 271).
घ्राणकर्णविट्—V. L. कर्णविण्नखाः (Aparārka, p. 271 and Mitākṣarā on 1. 191).

VERSE CXXXIV

तिस्रस्तथैकत्र करे दश—V. L. तिस्रो दश वामकरे तथा (Nityāchāra-pradīpa, p. 255).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

तथैकत्र—V. L. (*a*) तत्रैकत्र; (*b*) तथैकस्मिन्; (*c*) तथा वाम (Aparārka, p. 36).

शुद्धिमभीप्सता—V. L. शौचोपपादिकाः (Madanapārijāta, p. 46)

P. 449, l. 6—for भेदे read भेदो as in S.

—— „ —for स्थानाच्चान्येत्यादि read स्थानादित्यादि as in A.

VERSE CXXXV

गृहस्थानां...ब्रह्मचारिणाम्—V. L. गृहस्थस्य···ब्रह्मचारिणः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 215).

त्रिगुणं स्याद्वनस्थानां—V. L. वानप्रस्थस्य त्रिगुणं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 215 and Madanapārijāta, p. 47).

स्यात्—V. L. तु

तु चतुर्गुणम्—V. L. तच्चतुर्गुणम् (Shrāddhakaumudī, p. 336).

P. 449, l. 10—for मृद्वार्यंदे read मृद्वार्यादे as in N.

VERSE CXXXVI

पाण्याचान्त—V. L. खान्याचान्त (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 223).

For the second half Parāsharamādhava (Āchāra, p. 223) reads पीत्वाऽपोऽध्येष्यमाणश्च वेदमग्निं च सर्वदा

मूत्रं पु—V. L. मूत्रपु

P. 449, l. 14—for मूत्रो···न्धात् read आचामेदथवा...न्धान् as in C and S.

—— l. 18—for ऽन्यतोवा read ध्येष्यतो वा as in A.

VERSE CXXXVII

For the second line Aparārka (p. 40) and Madanapārijāta, (p. 50) read खानि चोपस्पृशेदद्भिरात्मानं शिर एव च

त्रिराचामेत्—V. L. त्रिःप्राशयेत् (Hēmādri-Shrāddha, p. 992).

द्विःप्रमृज्यात्—V. L. द्विरुन्मृज्यात् (do.)

स्त्रीशूद्रस्तु—V. L. (*a*) स्त्रीशूद्रं तु; (*b*) स्त्रीशूद्रौ च; (*c*) स्त्रीशूद्रोऽपि

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

P. 449, l. 27—for स्पृशं read स्पर्शं

After verses 138 some Mss. insert the following :—

अजाश्वं मुखतोऽमेध्यं गावोऽमेध्याश्च पृष्ठतः ।
ब्राह्मणाः पादतो मेध्याः स्त्रियोऽमेध्याश्च सर्वतः ॥
गौरमेध्या मुखे प्रोक्ता अजाऽमेध्या ततः स्मृता ।
गोः पुरीषं च मूत्रं च मेध्यमित्यब्रवीन्मनुः ॥

VERSE CXXXVIII

च्छिष्टंच—V. L. च्छिष्टस्य (Smṛtitattva, p. 111).
वैश्य—V. L. अर्थं (Vidhānapārijāta, II, p. 318).

VERSE CXXXIX

ऽङ्गं न पन्ति याः—V. L. (*a*) ऽङ्गे पतन्ति याः (Kullūka and Rāghavānanda); (*b*) अङ्गं न यान्ति याः (Hēmādri-Shrāddha, p. 972).
धिष्ठितम्—V. L. विष्ठितम् (Shrāddhakaumudī, p. 353).

P. 450, l. 10—for व्योक्ता read व्योक्त्वा

—— l. 13—for मुखजा read मक्षिका as in N and C.

After verse 139 some Mss. insert the following :—

दन्तवद्दन्तलग्नेषु जिह्वास्पर्शेषु चेन्न तु ।
परिच्युतेषु तत्स्थानान्निगिरन्नेव तच्छुचिः ॥

Others have the following two verses—

अजाश्वं मुखतो मेध्यं गावो मेध्याश्च पृष्ठतः ।
ब्राह्मणाः पादतो मेध्याः स्त्रियो मेध्याश्च सर्वतः ॥
गौरमेध्या मुखे प्रोक्ता अजामेध्या ततः स्मृता ।
गोः पुरीषं च मूत्रं च मेध्यमित्यब्रवीन्मनुः ॥

VERSE CXL

आचाम—V. L. आचम (Hēmādri-Shrāddha, p. 972).
भौमिकैस्ते—V. L. भूमिगास्ते (Nityāchārapradīpa, p. 281).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXLI

P. 451, l. 15—for तस्यैवात्र शुद्धिः read तच्छौचाच्छुद्धिः

After verse 141 some Mss. add the following :—

अनृतौ तु मृदा शौचं कार्यं मूत्रपुरीषवत् ।
ऋतौ तु गर्भशङ्कित्वात् स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् ॥

VERSE CXLII

आचामेदेव—V. L. आचामेच्चैव (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 199).

P. 452, l. 7—for मपवादः read मनुवादः

After verse 142 some Mss. have the following :—

अनृतौ तु मृदा शौचं कार्यं मूत्रपुरीषवत् ।
ऋतौ तु गर्भं शङ्कित्वा स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् ॥

VERSE CXLIII

निष्ठीव्योक्त्वानृतानि च—V. L. (*a*) ष्ठीवित्वोक्त्वाऽनृतं वचः (Mitākṣarā on 1. 196 and Vīramitrodaya-Samskāra, p. 523); (*b*) निष्ठीव्योक्त्वानृतं वचः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 115 and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 224). But in Prāyashchitta (p. 423) the reading is as in Medhātithi.

पीत्वाऽपोऽध्येष्यमाणश्च—V. L. रथ्यां श्मशानं चाक्रम्य (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 224).

P. 452, l. 13—for स्नाना read स्वप्ना

VERSE CXLIV

धर्मान्—V. L. धर्मं

VERSE CXLV

P. 452, ll. 27-28 should be transposed to p. 453 after line 2.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE CXLVI

For the second half, Parāsharamādhava (Prāyashchitta, p. 286) reads पुत्रस्य स्थाविरे भावे न स्त्री स्वातन्त्र्यमर्हति न भजेत् स्त्री स्वतन्त्रताम्—V. L. न भजेत स्वतन्त्रताम्

P. 453, l. 5—Transpose त्वस्यपि...कर्तव्यम् to line 3, after verse 147. This, along with the two lines transposed from p. 452, is the Bhāṣya on 146.

VERSE CXLVII

For the second half, Madanapārijāta (p. 192) reads एतेषां विरहेण स्त्री गर्हिता स्यात्कुलद्वये

VERSE CXLVIII

कार्येच—V. L. कार्येषु (Madanapārijāta, p. 192).

P. 453, l. 10—for तये इति read तयेति.

—— l. 13—for अत्रः सं॰ read अत्रसं

VERSE CXLIX

स्वेनां—V. L. (*a*) वैनां (Varṣakriyākaumudī, p. 579); एवेनां (Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 223).

नुमते—V. L. (*a*) नुमतः (do.); (*b*) नुमतौ (do.)

P. 453, l. 26—for तदैव read सदैव as in S and A.

—— „ —for स्वामिकार read स्वाम्यकार

VERSE CL

यज्ञश्चासां—V. L. यज्ञस्त्वासां.

विवाहेषु—V. L. विवाहे तु.

स्वाम्यकारणम्—V. L. (*a*) स्वाम्यकारकम्; (*b*) स्वामिकारकम्

P. 454, l. 6—for पतेः । प्रजा रत्तेर्दैवता read पतेर्दैवता as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CLI

P. 454, l. 14—for सर्वत्रैवा read सर्वत्रैव

After verse 151 some Mss. add the following:—

दानप्रभृति या तु स्याद्यावदायुः पतिव्रता ।
भर्तृलोकं न त्यजति यथैवारुन्धती तथा ॥

VERSE CLII

उपचार्यः—V. L. (*a*) पूजनीयः; (*b*) उपचर्यः (Madanapārijāta, p. 193); (*c*) उपचारैः (Samskāraratnamālā, p. 675).

After verse 152 some Mss. add the following:—

पत्यौ जीवति या तु स्त्री उपवासं व्रतं चरेत्—[V. L. स्यादुपोष्य व्रतचारिणी ।]
आयुष्यं हरते भर्तुर्नरकं चैव गच्छति ॥

VERSE CLIII

यज्ञो—V. L. धर्मो (Gadādharapaddhati-Kāla, p. 52).

पतिं शुश्रूषते—V. L. (*a*) पतिः संसेव्यते (Madanapārijāta, p. 193); (*b*) पतिं संसेवते (Vidhānapārijāta, II, p. 729).

पोषितम्—V. L. पोषणम् (Madanapārijāta, p. 193).

येन—V. L. (*a*) यत्तु (Aparārka, p. 102); (*b*) या तु (Vidhānapārijāta II, p. 729).

पतिं शुश्रूषते येन—V. L. शुश्रूषयति भर्तारं (Samskāraratnamālā, p. 675).

VERSE CLIV

P. 455, l. 11—for चाशक्य read वाशक्य as in S.

VERSE CLV

P. 455, l. 16—After तदपि add न

—— l. 17—for सथैव read यथैव

—— l. 20—for निरोधोऽयं read निरोधेऽयं as in C and A.

P. 456, l. 1—for प्रयोगोऽरुचि read प्रयोगोऽरुचि as in A and S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE CLVI

P. 456, l. 6—for तत्कृतं read दुष्कृतं as in A and C.

VERSE CLVII

कुमार—V. L. कौमार (Mitākṣarā on 2. 127).

P. 456, l. 16—for चतुर्विंशया read च गुर्विच्छया

—— l. 20—for संख्या read संस्था as in S.

VERSE CLVIII

गच्छति—V. L. गच्छेत् (Madanapārijāta, p. 198).

VERSE CLIX

अतिवर्तते—V. L. अतिलङ्घयेत् (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 30).

परलोका—V. L. पतिलोका

VERSE CLX

प्रजाऽस्तीह—V. L. प्रजा स्त्रीणां

VERSE CLXI

वकृष्टं—V. L. पकृष्टं (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 30).

या निषेवते—V. L. योपसेवते (do.)

निन्द्यैव—V. L. निन्द्येह

सा भवेल्लोके—V. L. लोके भवति (do.)

P. 457, l. 10—This is *text*, verse (162). For प्राप्नोति V. L. चाप्नोति। What is printed as verse 163 should be omitted as merely repeating what has gone before.

Verses 163 and 164 should come before line 12.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
18
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CLXII

निंद्रा—V. L. निमा (Varṣakriyākaumudī, p. 579).

VERSE CLXIII

देहसंयता—V. L. कायसंयता (Vivādaratnākara, p. 436); (b) कायकर्मभिः (Varṣakriyākaumudī, p. 579).

चोद्यते—V. L. वर्ग्यते (Varṣakriyākaumudī, p. 579).

भर्तृलोकं—V. L. (a) पतिल्टोकं; (b) भर्तृलोकान् (Varṣakriyākaumudī, p. 579).

Verses 163 and 164 are repeated in 9. 29 and 30.

VERSE CLXVI

P. 458, l. 4—for वानप्रस्थ read वानप्रस्थे

" —for स्याप्रति read स्यापिप्रत्ति as in N and C.

VERSE CLXVII

हापयेत्—V. L. हापयन्

कृतदारो गृहे—V. L. गृहेषु ब्राह्मणो

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

Discourse VI

Some Mss. have the following additional verse in the beginning :—

अतःपरं प्रवक्ष्यामि धर्मं वैखानसाश्रमम् ।
पुत्रेषु भार्यां निक्षिप्य वनं गच्छेत्सहैव वा ॥

VERSE II

चापत्यं—V. L. वाऽपत्यं (Mitākṣarā on 3. 45).

VERSE III

वनं—V. L. वने

VERSE IV

समादाय—V. L. समानीय
चाग्नि—V. L. चाथ
निष्क्रम्य—V. L. निःसृत्य

VERSE V

एतान्—V. L. एतैः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528).

VERSE VI

चीरं वा—V. L. चीरं च
सायं स्नायात्प्रगेऽथवा—V. L. मार्गं वा वार्क्षमेव वा
नखानि च—V. L. नखांस्तथा

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE VII

यद्भक्षः—V. L. यद्भक्ष्यं (Kullūka).
भिक्षां—V. L. भैक्ष्यं
गतम्—V. L. गतान् (Mitākṣarā on 3. 46).

P. 468, l. 1—for यदेवं read यदेव

—— l. 5—for वक्ष्यति read पश्यति

VERSE VIII

For the first three quarters some Mss. read as follows:

स्वाध्यायशीलो नित्यं स्याद्दान्तो मैत्रः समाहितः ।

त्यक्तद्वन्द्वोऽनिशं दाता—(this quarter being adopted by Govindarāja).

P. 461, l. 13—for पराधीनोऽपि read अपराधतोऽपि as in F. N.

VERSE IX

पर्व—V. L. पूर्वं (Aparārka, p. 941).
पौर्णमासं च योगतः—V. L. (*a*) पौर्णमासं प्रयोगतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528); (*b*) पूर्णमासं च शक्तितः (Aparārka, p. 941).
दर्शं—V. L. दार्शं (Mitākṣarā on 3. 45).
योगतः—V. L. शक्तितः (do.)

P. 461, l. 23—for धानादिना read धानाद् as in N.

P. 462, l. 19—for अग्नीस्वात्मनि read अग्नीनात्मनि

P. 463, l. 2—for सहाग्निभिर्वनं S reads सहाग्निवन

VERSE X

For the first half some Mss. read as follows:—

नक्षत्रेष्टिं तथा दर्शपौर्णमासानि चाहरेत् ।

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

दर्शेष्ट्या—V. L. ऋत्वेष्ट्या (Kullūka).

अयण—V. L. आयणं (Aparārka, p. 941).

तुरायणं—V. L. (*a*) नारायणं; (*b*) उत्तरायणं (wrongly attributed by Buhler to Kullūka, who actually reads तुरायणं; it is adopted, however, by Aparārka, p. 914 and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528).

दाक्षसायनमेव—V. L. दक्षिणायनमेव (Govindarāja).

VERSE XI

वासन्तशार—V. L. वासन्तैः शार (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528).

विधिवन्निर्वपेत् पृथक्—V. L. निर्वपेद्विधिपूर्वकं (do.)

VERSE XII

तु—V. L. च

P. 463, l. 24—After लवणं add न

VERSE XIII

स्थलजौदक—V. L. स्थूलोदकज (Aparārka, p. 924).

नद्यात्—V. L. नन्यान् (Aparārka, p. 924).

VERSE XIV

मधुमांसं च—V. L. मधुमांसानि (Aparārka, p. 942 and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).

श्लेष्मातक—V. L. श्लेष्मान्तक

VERSE XVI

उत्सृष्टमपि—V. L. (*a*) उच्छिष्टमपि; (*b*) उत्कृष्टमपि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).

पुष्पाणि—V. L. मूलानि (Kullūka).

न्यातोऽपि—V. L. न्यहाणि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).

P. 464, l. 16—for महाराम read माहारम

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XVII

कोऽपि वा—V. L. कस्तथा

VERSE XVIII

षण्मासनिचयो—V. L. षण्माससञ्चयो वा (Aparārka, p. 942).
प्रक्षालको—V. L. प्रक्षालितो (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).
वा स्यात् (second line)—वाऽपि (do.)

VERSE XIX

वान्नं—V. L. (*a*) चान्नं ; (*b*) यावं (Aparārka, p. 943).
स्याद्वा—V. L. यद्वा (Mitākṣarā, 3. 50).

VERSE XXII

स्थानासनाभ्यां—V. L. स्थानासनैर्वा (Aparārka, p. 943).

VERSE XXIII

काशिकः—V. L. (*a*) काशकः ; (*b*) काशगः

P. 466, l. 4—for शाऽऽश्रयो read श आश्रयो यस्मिन्देशे

VERSE XXIV

उपस्पृशन्—V. L. उपस्पृशेत् (Aparārka, p. 944).
तर्पयेत्—V. L. तर्पयन्

VERSE XXV

अग्नीनात्मनि—V. L. (*a*) अग्नींश्चात्मनि ; (*b*) अग्नीं स्वात्मनि (Aparārka, p. 944) ; (*c*) अग्नीन्स्वात्मनि (Mitākṣarā on 3. 54).

VERSE XXVI

P. 466, l. 23 for तदुःखा read दुःखा as in A.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XXVII

तापसेष्वेव—V. L. तापसेषु च (Aparārka, p. 945).
आहरेत्—V. L. आचरेत् (Aparārka, p. 945).

VERSE XXIX

निषदीः—V. L. निषदः (Aparārka, p. 943).
संसिद्धये—V. L. संशुद्धये

P. 467, l. 14—for वा read या as in S.

VERSE XXX

शुद्धये—V. L. सिद्धये

VERSE XXXI

तावास्थाय—V. L. (*a*) तामास्थाय (Aparārka, p. 945); (*b*) तां चास्थाय (Hēmādri-Shrāddha, p. 1660).

आनिपातात्—V. L. आतिपातात् (Hēmādri-Shrāddha, p. 1660).

युक्तो वार्यनिलाशनः—V. L. ब्रह्मलोके महीयते (do.)

VERSE XXXII

ब्रह्मलोके महीयते—V. L. ब्रह्मभूयाय कल्पते (Nirṇāyasindhu, p. 398).

P. 468, l. 9—for ननु...क्तं read न च तद्युक्तम्

—— l. 13—for वासो read कामो

VERSE XXXIII

च—V. L. तु (Parāsharamādhava, p. 532).
त्यक्त्वा सङ्गान्—V. L. त्यक्तसङ्गः

P. 469, l. 22—for त्तोस्तृती read त्तौ तृती as in S.

—— l. 27—for न वचनार्हः read वचनार्हः as in N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE XXXV

For the second line Vidhānapārijāta (II, p. 373) reads अनपाकृत्य तान्येव मोक्षमिच्छन् व्रजत्यधः ।

निवेशयेत्—V. L. नियोजयेत्

VERSE XXXVI

P. 470, l. 16—for वा नायते read वाऽज्ञायते as in F. N.

—— l. 21—for न तु read तेन तु as in A.

—— l. 26—After कर्म add यः

P. 471, l. 6—for मदाऽ read यदा as in A and S.

VERSE XXXVII

वेदान्—V. L. वेदं

तथा प्रजाम्—V. L. (*a*) तथा प्रजाः; (*b*) तथात्मजान्; (*c*) तथा सुताम्; (*d*) तथा सुतान्

VERSE XXXVIII

सार्ववेदस॰—V. L. सर्ववेदस (Kullūka and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 538).

P. 471, l. 17—for पशुर्ब्रह्मा read पशुर्ब्राह्मणः, ब्रह्मा

—— l. 22—for नावश्यां read नावश्यं as in N.

VERSE XXXIX

ब्रह्मवादिनः—V. L. ब्रह्मवेदिनः (Yatidharmasaṅgraha, p. 20).

VERSE XLI

P. 472, l. 10—After समुपोढेषु add उपहृतेषु as in N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE XLII

सिद्ध्यर्थमसहायवान्—V. L. (*a*) सिद्धार्थः ससहायवान् ;
सिद्ध०—V. L. सिद्धि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 557).

P. 472, l. 16—for एकरामता read एकारामता as in A.

—— l. 19—for ऽवधिहेतु read बन्धहेतु as in A and F. N.

—— „ —for संपत्स्यते A reads सम्पश्यते, which is better.

VERSE XLIII

ऽसंचयिको—V. L. (*a*) ऽसंकसुको (noted by Medhātithi); (*b*) ऽशंकसूको ; (*c*) ऽसंकुतको ; (*d*) ऽसञ्चयको (Aparārka, p. 953).

P. 472, l. 25—for गार्हस्थ्य read गार्ह as in A.

P. 473, l. 2—for तु सङ्क read त्वसङ्क as in (what reference?)

VERSE XLIV

चैल०—V. L. चेल० (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 569).

Between verses 44 and 45 some Mss. have the following additional couplets—

ग्रैष्म्यान् हैमन्तिकान् मासानष्टौ भिक्षुर्विचक्रमेत् (V. L. भिक्षाविदां प्रसेत्)
दयार्थं सर्वभूतानां वर्षास्वेकत्र संवसेत् ॥
(This verse is quoted in Aparārka, p. 953).

नासूर्यं हि व्रजेन्मार्गं नादृष्टां भूमिमाक्रमेत् ।
परिपूताभिरद्भिस्तु कार्यं कुर्वीत नित्यशः ।

VERSE XLV

निर्वेशं—V. L. (*a*) निर्देशं (Kullūka and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 559); (*b*) निदेशं

VERSE XLVI

वाचं—V. L. वाणीं (Aparārka, p. 953).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XLVIII

न वाचमनृतं वदेत्—V. L. न वाचं समुदीरयेत् (Aparārkā, p. 954). After verse 48 some Mss. have the following :—

सत्यां वाचमहिंस्रां च वदेदनपकारिणीम् ।
कल्कापेतामपरुषामनृशंसां सामसैथुनाम् ॥

VERSE XLIX

निरामिषः—V. L. (*a*) निराश्रयः ; (*b*) निरेषणः (Aparārka, p. 954) ; (*c*) निरामयः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 569).

VERSE L

चोत्पात—V. L. चोत्पत्ति (Yatidharmasaṅgraha, p. 86).

P. 474, l. 25—for गृहादौ read ग्रहदौ as in N.

VERSE LI

वाऽन्यै—V. L. चान्यै
उपसंव्रजेत्—V. L. उपसंविशेत्

VERSE LII

क्लृप्त—V. L. कृत्त (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 569).
कुसुम्भवान्—V. L. कुटुम्बवान्

VERSE LIII

स्युर्निर्व्रणानि—V. L. स्युरव्रणानि

VERSE LV

भैक्षं—V. L. भिक्षां (Mitākṣarā, on 3. 59).
प्रसज्जेत—V. L. प्रसज्येत (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 562).
न प्रसज्जेत—V. L. प्रसज्जेत तु (Mitākṣarā on 359; Madanapārijāta, p. 375).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

ष्वपिस—V. L. ष्वतिस Mitākṣarā, on 3.59).
सज्जति—V. L. (*a*) सज्जते (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 562); (*b*) मज्जति (Madanapārijāta, p. 375).

VERSE LVI

भुक्तवज्जने—V. L. भुक्तवर्जिते (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 562).

VERSE LVII

अलाभे—V. L. नरागी
लाभे चैव—V. L. लाभश्चैनं (Aparārka, p. 963).

P. 476, l. 3—for मूल......गृहीतैः read फलमूलोदकादिभिरप्यनन्यपरिगृहीतैः as in S.

VERSE LVIII

Second line.—V. L. अभिपूजितलाभास्तु (V. L. लाभैश्च) भिक्षां यत्नेन वर्जयेत्

VERSE LXI

P. 476, l. 23—for परिग्रामस्य read परिगयाय्य as in N and F. N.

VERSE LXII

संयोगं च—V. L. सम्प्रयोगं (Aparārka, p. 968).

P. 476, l. 6—for शत्रु......दिभिः read शत्रुसङ्ग्रामादिभिः

VERSE LXIII

सम्भवस्—V. L. सम्भवः (Aparārka, p. 968).
चास्मात्—V. L. वास्मात्

P. 475, l. 19—for स्परि read स्पि as in S.

—— l. 22—for सद्य read स उ

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE LXIV

(This verse is omitted in some Mss.)

सुखसंयोगमक्षयम्—V. L. सुखमक्षयमेव च (Yatidharmasaṅgraha, p. 35).

VERSE LXV

चान्ववेक्षेत—V. L. चाप्यवेक्षेत
चैवोपपत्तिं—V. L. च समुत्पत्तिं ।
Nandana omits verse 65.

VERSE LXVI

भूषितोऽपि—V. L. दूषितोऽपि (Kullūka, Nandana and Rāghavānanda).
रतः—V. L. वसन् (Mitākṣara on 3. 65).

P. 478, l. 16—for त्यागे न read त्यागेन

VERSE LXVIII

जन्तूनां—V. L. भूतानां (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 570).
चैव—V. L. (*a*) नैव; (*b*) पीह

VERSE LXIX

P. 479, l. 3—for शुद्धर्थं read शुद्ध्यर्थं

After verse 69 some Mss. have the following additional couplet:—

ग्रैष्महैमन्तिकान् मासानष्टौ प्रायेण पर्यटेत् ।
दयार्थं सर्वभूतानां वर्षास्वेकत्र संवसेत् ॥

It is quoted as Manu's in Aparārka, p. 954.

VERSE LXXI

निग्रहात्—V. L. संयमात् (Vidhānapārijāta, II, p. 176).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

VERSE LXXII

P. 479, l. 26—for र्थोनुवा read र्थानुवा

P. 480, l. 7—for शमयमादिभिनियमाद्धि read यमनियमस्थानाद्धि as in N.

—— l. 9—for शौर्यादयः read सौन्दर्यादयः as in N.

—— l. 11—for प्रत्न read प्रयत्न

—— l. 15—for धारणतया read धारणफलतया

—— l. 20—for रहितं read सहितं as in S and F. N.

—— l. 26—for योरनारम्भ read योरारम्भ

P. 481, l. 1—for विषय read विषये

—— „ —for उपघाते read उपघातेषु

VERSE LXXIII

P. 481, l. 24—for नैवंपरवान्यः read नैवं परमात्मनोऽन्यः as in A.

P. 482, l. 1—for रनपावृतादि read रनपायामृतादि as in A.

VERSE LXXIV

कर्मभिर्न निबध्यते—V. L. कर्मणा न स बध्यते (Yatidharmasaṅgraha, p. 42).

VERSE LXXV

तत्पदम्—V. L. तत्परम् (Nārāyaṇa and Nandana).

P. 482, l. 72—for येषां read तेषां as in A.

—— l. 15—for सम्पन्नेन read सम्पन्नेऽन्यत्

P. 483, l. 6—for औषधेन read औषधे

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXXVI

स्नायुयुतं—V. L. स्नायुबद्धं (Yatidharmasaṅgraha, p. 91).
दुर्गन्धि—V. L. दुर्गन्धं (do).

P. 483, l. 17—for सूतकान नान्य read स्वेदजादीनामन्य as in S and F. N.

VERSE LXXVII

P. 483, l. 26—for वेक्ष्यम । त्य read वेक्ष्य त्य

—— l. 27—for स्तृसता शरीरेण read स्तृष्णा शरीरेण

VERSE LXXVIII

P. 484, l. 7—for प्राक्षिपूर्वकस्य read प्राप्तविवेकस्य

—— l. 8—for कृच्छ्रपूर्वं read कृच्छ्रम् । पूर्वं

VERSE LXXIX

विसृज्य—V. L. विसृश्य

P. 484, l. 13—after कर्तुं add यन्ममायमप्रियं करोति तन्ममैव as in S and F. N.

VERSE LXXX

P. 484, l. 19—for स्पृहा कार्याऽभि read स्पृहाकार्याभि

VERSE LXXXI

त्यक्त्वा सङ्गान्—V. L. त्यक्तसङ्गान्
द्वन्द्ववि—V. L. द्वन्द्वैर्वि

VERSE LXXXII

P. 485, l. 9—for तयोः read त्वयोः as in S and F. N.

—— l. 18—for असक्रि......तुष्टः read स न क्रियाफलमुपाश्नुते as in A.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GL

P. 485 l. 21—for पुज्यते read युज्यते as in S.

P. 486, l. 10—Omit छान्दोग्योक्त, which is not in A.

VERSE LXXXIII

आध्यात्मिकं—V. L. अध्यात्मिकं

P. 486, l. 18—for विधायकर्म read विधायकं as in A.

—— l. 19—for मनुरभमवमहं भवमहं रुद्रेभिः read मनुरभमहं रुद्रेभिः as in A.

VERSE LXXXIV

P. 486, l. 25—for अध्ययनवि read अध्यनं वि as in A.

—— l. 26—for आपकानं read जापकानाम् as in A.

P. 487, l. 1—for शास्त्रादवगतात्मतत्त्वानव read शास्त्रादनव as in S.

—— l. 6—for प्रेक्षणीय....आत्म read प्रक्षीणरागादिदोषा ज्ञानात्म

VERSE LXXXVII

P. 488, l. 3—for गृहस्था read गृहे स्था

VERSE LXXXIX

सर्वेषा—V. L. चतुर्णा (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 563).
वेदश्रुति—V. L. वेदस्मृति (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 563).

P. 488, l. 12—for चैतान्विविधाने read चैतस्मिन् विधाने as in A and S.

—— l. 25—for स्त्रीमात्रगमनं read स्त्रीमात्रे न गमनं

—— l. 26—for युक्तैव read युक्तेरेव as in F. N.

P. 489, l. 3—for इत्येत......केनांशेन read इत्येतदधिकृता विवाह-प्रयुक्तिचिन्ता तु केनांशेन as in A and C and F. N.

—— l. 6—for सत्यपि वेदस्या read सत्यप्यवैशस्या as in F. N.

—— l. 21—for विहितो read विहतो

—— l. 23—for श्रवणभा read श्रवणाभा as in F. N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE XC

नदीनदाः—V. L. नदीश्वाः (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 563).

VERSE XCI

लक्षणको—V. L. लक्षणिको

VERSE XCII

धीः—V. L. ह्रीः (Nārāyaṇa, Nandana and Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 13).

P. 490, l. 26—for पौनरुक्त read पौनरुक्त्य as in S.

VERSE XCIII

दशलक्षणानि धर्मस्य—V. L. (*a*) दशलक्षणकं धर्मं । (*b*) दशलक्षणिकं धर्मं; (*c*) दश चिह्नानि धर्मस्य

VERSE XCIV

For the last three quarters of this verse, *Aparārka* (p. 972) reads—येऽधीरन्द्विजातयः । अधीत्य चानुवर्तन्ते ते यान्ति परमां गतिम् ॥

वेदान्तं—V. L. वेदान्तान्

श्रुत्वा—V. L. सेव्य

P. 491, l. 16—अजीर्णं read जीर्णं

VERSE XCV

अभ्यस्य—V. L. अभ्यस्यन् (Govindarāja, Nārāyaṇa and Nandana; also noted by Medhātithi).

After verse 95 some Mss. have the following additional couplet :—

संन्यस्य सर्वकर्माणि वेदमेकं न संन्यसेत् ।
वेदसंन्यासनाच्छूद्रस्तस्माद्वेदं न संन्यसेत् ॥

VERSE XCVII

राज्ञां धर्मं—V. L. (*a*) राजधर्मान्; (*b*) राज्ञां धर्मान्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

Discourse VII

VERSE II

विद्रुते—V. L. ऽभिद्रुते (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 15).
सर्वस्य—V. L. धर्मस्य
रक्षार्थमस्य—V. L. चतुर्धर्मस्य (attributed to Medhātithi by Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 16).

P. 493, l. 18—for तत्कृतः read तत्र श्रुतः as in F. N.

—— l. 22—for तदतिदेशो read तद्वदितरो as in S.

VERSE IV

निष्कुष्य—V. L. (*a*) निर्हृत्य (Kullūka); (*b*) आहृत्य (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 5).
इन्द्रानिल—V. L. चन्द्रानिल—(Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 5).
चन्द्रवित्ते—V. L. इन्द्रवित्ते Ditto.

VERSE V

एषां—V. L. एव (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 5).
अभिभ—V. L. अतिभ (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 15).
मात्राभ्यः—V. L. मात्राभिः (noted in do).

VERSE VI

एष—V. L. एव (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

VERSE VII

स चेन्द्रः स्वप्रभावतः—V. L. स महेन्द्रः स्वभावतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE VIII

P. 494, l. 27—for ऽहष्टे read हष्टे

VERSE IX

P. 495, l. 3—for प्रायो read यो as in F. N.

—— l. 4—for न्तिको read न्तिकवर्ती as in S.

—— „ —for सर्पि सर्पो as in S.

VERSE X

कार्यं सोऽवेक्ष्य—V. L. कार्याण्यन्वेक्ष्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 18), which notes the other reading also.

सोऽवेक्ष्य—V. L. चावेक्ष्य

VERSE XI

पद्मा श्रीः—V. L. पद्माऽऽस्ते (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

स वसति—V. L. संवसति

VERSE XIII

धर्मं यमिष्टेषु—V. L. धर्ममभीष्टेषु (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

स व्यवस्येत्—V. L. सत्यरूपश्येत् Ditto.

चाप्यनिष्टेषु—V. L. वाप्यनिष्टेषु

तं धर्मं—V. L. तद्धर्मं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 393).

VERSE XIV

तदर्थं—V. L. तस्यार्थं (Parāsharamādhava-Achāra, p. 393).

मात्मजम्—V. L. मात्मनः (do.)

P. 496, l. 20—for ब्राह्मणो read ब्रह्मणो

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE XV

चलन्ति च—V. L. चलन्ति ते
कल्पन्ते—V. L. कल्पने

P. 497, l. 1—for स्वाऽगारी read स्वांगारी

VERSE XVI

तं देश—V. L. तद्देश (Vivādachintāmaṇi, 261).
तत्त्वतः—V. L. धर्मतः
वर्तिं—V. L. वृत्ति (Vivādachintāmaṇi, p. 261).

P. 497, l. 8—मनुबन्धमनुज्ञाप्रापरि read मनुबन्धं परि

VERSE XVII

स्मृतः—V. L. कृतः (Vivādaratnākara, p. 646).

VERSE XVIII

एवास्मि—V. L. एव हि (Vivādachintāmaṇi, p. 261).

VERSE XIX

स ध्वतः—V. L. (*a*) सुध्वतः (Vivādachintāmaṇi, p. 261); (*b*) संवृत्तः; (*c*) स्वध्वतः (Vivādaratnākara, p. 647).

VERSE XX

शूले मत्स्यानिवापक्ष्यन्—V.L. जले मत्स्यानिवाहिंस्युः (noted by Kullūka).
शूले—V. L. जले.
अपक्ष्यन्—V. L. आहिंस्युः

P. 498, l. 7—for शूलपाक्रियन्ते read शूलाक्रियन्ते

VERSE XXI

श्वावलिह्यान्—V. L. श्वा च लिह्यात् (Vivādaratnākara, p. 648).

मंत्रालय · भारत सरकार
MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते

CSL

VERSE XXII

शुचिर्नरः—V. L. नरः शुचिः (Vivādachintāmaṇi, p. 263).

VERSE XXIII

रक्षांसि पतङ्गोरगाः—V. L. पिशाचोरगराक्षसाः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 286), but on p. 292 the same work has the other reading.

देवदानवगन्धर्वा रक्षांसि—V. L. देवदानवरक्षांसि गन्धर्वा

P. 499, l. 10—for नीपोऽपि नीचोऽपि would be better.

VERSE XXV

दण्डः—V. L. धर्मः (Vivādaratnākara, p. 646).
न मुह्यन्ति—V. L. विवर्धन्ते Do.

VERSE XXVI

P. 500, l. 2—for विद्याशक्त read विद्याशक्ती

VERSE XXVII

कामान्धो—V. L. कामात्मा (Vivādaratnākara, p. 647).
निहन्यते—V. L. निपात्यते

VERSE XXVIII

विचलितं—V. L. विचलितो

VERSE XXIX

मुनीन्—V. L. ऋषीन् (noted in Vivādaratnākara, p. 647, footnote).

VERSE XXX

सोऽसहायेन—V. L. असहायेन (Vivādaratnākara, p. 647).
सक्तेन—V. L. ऋक्थेषु (Do.)

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE XXXI

प्रणेतुं शक्यते दण्डः—V. L. (*a*) दण्डः प्रणयितुं शक्यः (Vivādachintāmaṇi, p. 262); (*b*) दण्डः प्रणेतुं शक्यस्तु; (*c*) दण्डः प्रणयितुं शक्तः (Vivādaratnākara, p. 647).

ससहायेन—V. L. सुसहायेन (Vivādaratnākara, p. 647).

P. 501, l. 15—for भक्त्यनु read भक्तानु as in F. N.

VERSE XXXII

न्यायवृत्तः—V. L. न्यायवृत्तिः (noted by Medhātithi).

भृशदण्डः—V. L. भृशंदण्डः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 121).

P. 501, l. 22—for प्रवृत्तिः read प्रवृत्तो as in N.

—— „ —for न्याययोगाद्वृत्तन्यायः read न्याययोगाद्वृत्तः न्यायवृत्तः

—— l. 24—for उपेक्षणीयम् read अपेक्षणीयम् as in N and S.

P. 502, l. 2—कार्ये प्रधानं read कार्यप्रधानः

VERSE XXXIII

शिलोञ्छेनापि—V. L. शिलोञ्छादपि

VERSE XXXV

स्वे स्वे धर्मे निविष्टानां—V. L. स्वेषु धर्मेषु निष्ठानां

P. 502, l. 16—for लिप्यते read श्लिष्यते

—— „ —for मित्रादि read पित्रादि as in S.

—— l. 20—for विज्ञायन्ते read विज्ञेया

VERSE XXXVI

तत्तद्वोऽहं प्रवक्ष्यामि—V. L. तद्वोऽहं सम्प्रवक्ष्यामि

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XXXIX

P. 503, l. 22—for यस्य read श्रस्य as in S.

VERSE XL

नष्टा—V. L. भ्रष्टा (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

सपरिग्रहाः—V. L. सपरिच्छदाः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

वनस्था अपि—V. L. (*a*) वनस्थाश्चापि; (*b*) वनस्थाश्चैव (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

VERSE XLI

वेनो—V. L. वेणो

सुदाः पैजवनश्चैव—V. L. (*a*) सुदासो यवनश्चैव (Kullūka); (*b*) सुदासः पैजवनश्च (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

पैजवन—V. L. वैजवन (Nandana).

VERSE XLIII

आत्मविद्यां—V. L. आत्मविद्भ्यो (Mitākṣarā on 1. 310 and Vīramitrodaya-Rājaniti, p. 118).

विद्यात्—V. L. विद्यां (noted by Medhātithi).

शाश्वतीम्—V. L. तद्विदः (Mitākṣarā on 1. 310 and Madanapārijāta, p. 222 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 118).

P. 504, l. 19—for सद्योप read राज्योप

—— l. 21—for त्रय read त्रयं

VERSE XLIV

जितेन्द्रियो हि—V. L. जितेन्द्रियस्तु

VERSE XLV

क्रोधजानि च—V. L. क्रोधजानि तु

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE XLVI

क्रोधजेष्वात्मनैवतु—V. L. क्रोधजे स्वात्मनैव तु (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413).

VERSE XLVII

दिवास्वप्नः—V. L. दिवास्वापः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 147).
परिवादः—V. L. परीवादः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413).

वृथाट्या च—V. L. (*a*) वृथाटाट्या (do.); (*b*) वृथात्यागः (Vīramitrodaya-Lakṣaṇa, p. 198); (*c*) वृथाघातः (Mitākṣarā on 1. 310).
स्त्रो—V. L. स्त्रः (Mitākṣarā on 1. 310).

P. 506, l. 9—दित्राणाम्—V. L. दित्राणि as in S.

VERSE XLVIII

वाग्दण्डजं च पारुष्यं—V. L. वाग्दण्डजनपारुष्यं

P. 506, l. 16—for करावरोधो read कारावरोधो

—— ll. 17-18—सर्वसाधा...व्यावृत्तिः should come after हरणं वा in l. 19.

—— l. 18—for गुणिनां read गुणानां as in N and S.

VERSE XLIX

तज्जावेतावुभौ गणौ—V. L. (*a*) तज्जौ ह्येतावुभौ गुणौ; (*b*) तज्जौ ह्येतौ गुणावुभौ; (*c*) त्याज्या ह्येतौ गणावुभौ (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413); (*d*) तज्जयेतावुभौ गणौ (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 148).

VERSE LI

दूषणे—V. L. दूषणम् (Mitākṣarā on 1. 308).
सदा—V. L. तथा

VERSE LII

पूर्वंपूर्वं—V. L. पूर्वंपूर्वं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 148).
आत्मवान्—V. L. आत्मनः (Nandana and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 148).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 507, l. 18—for विषंभवति read विषीभवति as in N.

P. 508, l. 1.—for काले लचः परिचयः read काये लदयपरिचयः as in S.

—— l. 5—for विनाशादिश read विनाशादृश

VERSE LIII

व्यसन्यधोधो—V. L. व्यसन्यधो हि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 414).

P. 508, l. 19—for पानादीनामाशङ्क्यचेति read पानादीनामशक्यं वेति

VERSE LIV

कुलोद्गतान्—कुलोद्भवान् (Mitākṣarā on 1. 311).

चाष्टौ—V. L. वाष्टौ (Mitākṣarā on 1. 311 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 177).

कुर्वीत सुपरीक्षितान्—V. L. प्रकुर्वीत परीक्षितान् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 405 and Kullūka).

परीक्षतान्—V. L. परीक्षकान् (Nandana).

P. 509, l. 1—for नेनाहाः read नेनाह as in N.

—— l. 7—for स्वल्पकार्यें read स्वकार्यें

—— l. 8—for सर्वं मन्त्रि read सर्वंमन्त्रि

—— l. 9—for दविक्षिप्तः read दधिक्षिप्तः

—— „ —for दुपदे read दृपदे

—— l. 10—for रेकैकमात्य read रेकैकममात्य

—— l. 11—for भवत read भवते

—— „ —for इत्याख्या read प्रत्याख्या

—— „ —for जिकान्तः read जिका अन्तः

—— l. 13—for प्रमाद read प्रवाद

—— l. 14—for प्रसाद read प्रवाद

—— l. 21—for वुद्धिभेदो N reads शुद्धिभेदो

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
CSL

VERSE LV

किं नु—V. L. (*a*) किमु (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 177); (*b*) किं तु

VERSE LVI

सामान्यं सन्धिविग्रहम्—V. L. सामादीन् सन्धिविग्रहान् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 405).

P. 510, l. 9—for प्रति कर्म read प्रतिकर्म

—— ll. 14-16—for तस्मादायुध read तत्स्यादायुध

—— l. 15—for शुक्तदण्डः read शुल्कदण्ड

—— l. 16—for देवतासमं read देवताश्रम

—— l. 17—for अवितानां N reads उदितानां, which is better.

VERSE LVII

आत्मनः—V. L. आत्मने

P. 510, l. 26—for स्यतीकं read त्यनीकं as in S.

VERSE LVIII

षाड्गुण्यसंयुक्तम्—V. L. सामान्यसंयुतम् (Parāsharamādhava-Achāra, p. 406).

मन्त्रयेत् परमं V. L. मन्त्रयीत परं (Nītimayūkha, p. 53).

VERSE LIX

समाचरेत्—V. L. समारभेत (Kullūka and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 406).

P. 511, l. 5—Before सह add तेन as in S.

VERSE LX

हर्तुं समाख्यान्—V. L. हर्तुं न् सामाख्यान् (Nītimayūkha, p. 53).
अवस्थितान्—V. L. कुलोद्गतान् (noted by Nārāyaṇa).
लब्धगर्थे—V. L. श्रासानथे (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 185).

VERSE LXI

निर्वर्तेत—V. L. निवर्तेत (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 185).

P. 511, ll. 13-14—for भय......साह read भयसन्निधाववसादहेतावप्युत्साह

VERSE LXII

तेषामर्थे—V. L. तेषाम्मध्ये (Nītimayūkha, p. 53).

अन्तर्निवेशने—V. L. अन्तरवेश्मनि (Aparārka, p. 581).

VERSE LXIII

विशारदम्—V. L. कोविदम् (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 225).

चेष्टज्ञं—V. L. चेष्टाज्ञं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 188).

P. 512, l. 3—for राज्ञे read राज्ञो as in S.

—— l. 5—for आकारशरीर read आकारः शरीर

—— l. 8—for शुचि read शुचिः

After verse 63 some Mss. have the following additional verses:

सन्धिविग्रहकालज्ञान् समर्थानायतिक्षमान्
परैरहार्यान् वृद्धांश्च धर्मतः कामतोऽर्थतः ।
समाहर्तुं प्रकुर्वीत सर्वशास्त्रविपश्चितः ।
कुलीनान् वृत्तिसम्पन्नान् निपुणान् कोशवृद्धये ॥
आयव्ययस्य कुशलान् गणितज्ञानलोलुपान् ।
नियोजयेद्धर्मनिष्ठान् सम्यक्कार्यार्थचिन्तकान् ॥
कर्मणि चातिकुशलान् लिपिज्ञानायतिक्षमान् ।
सर्वविश्वासिनः सत्यान् सर्वकार्येषु निश्चितान् ॥
अकृताशांस्तथा भर्तुः कालज्ञांश्च प्रसङ्गिनः ॥
कार्यकामोपधाशुद्धान् बाह्याभ्यन्तरचारिणः ।
कुर्यादासन्नकार्येषु गृहसंरक्षणेषु च ॥

VERSE LXV

च दूते—V. L. तु दूते

P. 512, 15—उक्त...श्रयो read उक्तानां दूतगुणानां सम्पादनप्रयत्ने श्रयो as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXVI

दूत एव हि—V. L. दूत एव च

भिद्यन्ते येन मानवाः—V. L. (*a*) भिद्यते येन मानवः; (*b*) भिद्यन्ते येन बान्धवाः (Govindarāja); (*c*) येन भिद्येत बान्धवः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 188); (*d*) भिद्यन्ते येन वान वा (Rāghavānanda).

VERSE LXVIII

तत्वेन—V. L. यत्नेन

VERSE LXIX

अनाविलम्—V. L. अनाकुलम्

आवसेत्—V. L. आविशेत्

VERSE LXX

धनुर्दुर्गं—V. L. धन्वदुर्गं

वार्क्षमेव वा—V. L. (*a*) वार्क्षमेव च; (*b*) वाक्ष्यमेव च (Mitākṣarā on 1. 320).

समाश्रित्य वसेत्—V. L. (*a*) समाश्रित्यावसेत् (Nītimayūkha, p. 64); (*b*) समावृत्यावसेत् (Mitākṣarā on 1. 320).

VERSE LXXI

एषां हि—V. L. एतेषां (Nītimayūkha, p. 65).

सर्वेषां—V. L. सर्वेषां (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 203).

प्रयत्नेन—V. L. प्रकारेण

विशिष्यते—V. L. प्रशस्यते

VERSE LXXII

प्लवराः—प्लवाः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 202).

VERSE LXXIV

तस्माद्दुर्गं—V. L. तस्माद्दुर्गाणि

विधीयते—V. L. (*a*) विशिष्यते (Rāghavānanda); (*b*) च कारयेत्; (*c*) समाश्रयेत् (Nītimayūkha, p. 65).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GSL

VERSE LXXV

तस्याद्—V. L. तस्मात् (N) (Vīramitrodaya-Lakṣaṇa, p. 238).
नोदकेन च—V. L. नोदकेन्धनैः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 204 ; Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

VERSE LXXVI

सुपर्या—V. L. सु पर्या (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).
सर्वर्तुकं—V. L. सर्वर्तुगं, noted by Medhātithi.

VERSE LXXVII

गुणान्विताम्—V. L. समन्विताम् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

P. 515, l. 10—for वचनकरणा read वचनाचरणा as in S.

VERSE LXXVIII

ऋत्विजः—V. L. ऋत्विजम् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).
तेऽस्य—V. L. तस्य

P. 515. l. 13—for देशे न read देशेन

VERSE LXXIX

धर्मार्थं—V. L. यज्ञार्थं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

VERSE LXXX

स्याच्चाम्नायपरो—V. L. स्यादाश्रयपरो (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 187).

P. 516, l. 3—for करादे read करदे

VERSE LXXXII

ह्यभिधीयते—V. L. विधीयते

P. 516, l. 16—for वक्ष्यमा read यक्ष्यमा

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE LXXXIII

ब्राह्मणेष्व क्षयो—V. L. (*a*) ब्राह्मणेष्वक्षयो ; (*b*) ब्राह्मणेष्वचलो

VERSE LXXXIV

स्कन्दति—V. L. स्कन्दते
च्यवते—V. L. व्यथते (Kullūka).

VERSE LXXXV

आचार्ये शतसाहस्रं—V. L. (*a*) सहस्रगुणमाचार्ये (Aparārka, p. 286); (*b*) सहस्रं श्रोत्रिये दानं ; (*c*) प्राधीते शतसाहस्रं (Kullūka); (*d*) श्रोत्रिये शतसाहस्रं (Nandana).

P. 517, l. 24—for वृक्तं read वक्तृकं

VERSE LXXXVI

तथैव च—V. L. तथापि च (Aparārka, p. 303).
दानस्य फलमश्नुते—V. L. दानस्यावाप्यते फलम् (Aparārka, p. 303).

P. 518, l. 18—for भावःप्रसाद read भावप्रसाद

—— l. 19—for प्रत्येति read प्रेत्येति, which is the प्रतीक for प्रेत्य in 86.

What is printed by Gharpure as verse 87 is in reality only a verse quoted and explained in the *Bhāṣya* in the manner of several other quotations; it does not form part of the *text* of Manu, as is clear from the term प्रेत्यैति (in line 19), which is the *pratīka* of the last quarter of verse 86.

The numbering of the verses therefore will not henceforth, tally with that in Gharpure's edition.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE LXXXVII

पालयन् प्रजाः—V. L. समरे परैः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 405).

Between verses 86 and 87 some Mss. have the following :—

एष एव परो धर्मः कृत्स्नो राज्ञ उदाहृतः ।
जित्वा धनानि सङ्ग्रामाद् द्विजेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥
देशकालविधानेन द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् ।
पात्रे प्रदीयते यत्तु तद् धर्मस्य प्रसाधनम् ॥

VERSE LXXXVIII

चैव पालनम्—V. L. परिपालनम्
राज्ञां—V. L. राज्ञः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413).

VERSE LXXXIX

P. 519, l. 11—Omit यथा

—— „ —for स्परेत्यस्य read स्परयेत्यस्य

P. 519, l. 25—for म्रियन्ते read क्रीयन्ते or ह्रियन्ते

P. 520, l. 1—for समाख्या नितता read समाख्यानियता

—— l. 4—for स्वतस्य read स्वतन्त्रस्य as in N.

—— „ —प्रजार्थे युद्धे प्राणत्यागो धर्मायैव should be transposed to l. 3, after अत्रोच्यते

VERSE XCI

कृताञ्जलिम्—V. L. पुटाञ्जलिम्
न मुक्तकेशं नासीनं—V. L. न मुक्तकेशमासीनं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 406).

P. 521, l. 6—for त्वाश्रितो read त्वामाश्रितो

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XCII

भर्तं—V. L. भग्नं, noted by Medhātithi.

VERSE XCIII

व्यसनप्राहं—V. L. व्यसनं प्राहं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 406).

P. 521, l. 19—for प्रतिषेधापेक्षः read प्रतिषेधपक्षे as in S.

—— l. 20—for प्रतिषेधात् read प्रतिषेधः as in S.

VERSE XCIV

भर्तुर्य्यद्दुष्कृतं किञ्चित्—V. L. यत्किञ्चिद्दुष्कृतं भर्तुः (Nītimayūkha, p. 80).

P. 521, l. 25—for किंचन परावृत्तहते नेयं read किंच न परावृत्तहतेनेयं

P. 522, l. 1—Drop the stop after दर्शयति

VERSE XCV

यच्चास्य—V. L. यद्वस्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 408).

VERSE XLVI

P. 522, l. 15—for तथा···मिति read तथा च हीना धनं प्राप्य तद्धनं ममार्धमिति as in F. N., S and N.

Between verses 96 and 97 some Mss. insert the following:—

भृत्येभ्यो विभजेदर्थान्नैकः सर्वहरो भवेत् ।
नाममात्रेण तुष्येत छत्रेण पृथिवीपतिः ॥

VERSE XCVII

राज्ञश्च—V. L. (*a*) राज्ञे च ; (*b*) राज्ञस्तु

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XCIX

रक्षेत्प्रयत्नतः—V. L. (*a*) रक्षेच्च यत्नतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 131); (*b*) रक्षेत यत्नतः; (*c*) रक्षेदपेक्षया

VERSE C

सम्यगनु—V. L. नित्यमनु (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 131). नित्यं कु—V. L. सम्यक् कु (Do.)

VERSE CI

पात्रेषु निक्षिपेत्—V. L. (*a*) पात्रे निवेदयेत् ; (*b*) दानेन निक्षिपेत्; (*c*) तीर्थेषु निक्षिपेत्

VERSE CII

संवृतसंवार्यो—V. L. (*a*) संवृतसञ्चारो ; (*b*) संवृतसन्धार्यो .

VERSE CIV

नित्यं सुसंवृतः—V. L. (*a*) नित्यं स्वसंवृतः ; (*b*) नित्यमतन्द्रितः

P. 524, l. 16—for लुब्धवर्गः read भीतवर्गः as in N.

—— l. 17—for भीतवर्गः read लुब्धवर्गः as in N.

Between verses 104 and 105 some Mss. insert the following :—

न विश्वसेदविश्वस्ते विश्वस्ते नाति विश्वसेत् ।
विश्वासाद्भयमुत्पन्नं मूलादपि निकृन्तति ॥

VERSE CVI

सिंहवच्च पराक्रमेत्—V. L. पराक्रमेत् सिंहवत्

P. 525, l. 5—for सन्वानो read सत्वा न as in S.

VERSE CVII

वशं—V. L. वशे

VERSE CVIII

तिष्ठेयुरुपायैः—V. L. तिष्ठन्ते सामाद्यैः
दण्डेनैव—V. L. दण्डेनाभि (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 404).

VERSE CIX

राष्ट्राभि—V. L. राज्याभि (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 279).

VERSE CX

तथा रक्षेन्नृपो राज्यं—V. L. तथा रक्षन् हि राष्ट्रांश्च

P. 526, l. 4 for यावन्तस्तेषां सुहृ read यावत्यन्तसुहृ as in F. N.

VERSE CXI

कर्शं—V. L. कर्षं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 409).
पेक्षया—V. L. वेक्षया
राज्यात्—V. L. स्वाम्यात् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 254).

VERSE CXIII

P. 526, l. 19—for रक्षति धनं read रक्षाविधानं as in N and S.

VERSE CXIV

मधिष्ठितम्—V. L. मवस्थितम् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 254).
सङ्ग्रहम्—V. L. गुल्मं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 254).

P. 526, l. 24—for अधिकारि read अधिकारी as in S.

VERSE CXV

दशग्रामपतिं—V. L. दशग्रामाधिपं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 428).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE CXVI

विंशतीशिने—V. L. विंशतीशिनम्

VERSE CXIX

कुलानि च—V. L. कुलानि तु

P. 527, l. 14—for सर्वं read ग्रामं or एवं

VERSE CXX

पृथक्कार्याणि—V. L. (*a*) प्रतिपन्नानि ; (*b*) पृथक्कार्याणि (noted in Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 249).

VERSE CXXII

सर्वानेव सदा—V. L. सर्वानायुक्तकान् (Vīramitrodaya—Rājanīti, p. 250).

सम्यग्राष्ट्रेषु तच्चरैः—V. L. सम्यगूरूपतया चरैः

VERSE CXXIII

राज्ञो हि—V. L. राष्ट्रेषु (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 253 and Vivādaratnākara, p. 367).

P. 528, l. 3—for सभ्य read असभ्य

VERSE CXXIV

मेव—V. L. मेवं (Vivādaratnākara, p. 367).

VERSE CXXV

राजकर्मसु—V. L. राजा कर्मसु (Vīramitrodaya-Rājanīti, pp. 251-252).

P. 528, l. 16—for स्वरूपे तद्रु read स्वरूपेत्येतद्रु as in N.

VERSE CXXVI

कुष्ट—V. L. कुम्भ (Shuddhikaumudī, p. 140).
वेतनम्—V. L. भक्तकम्
धान्यद्रोणश्च—V. L. धान्यद्रोणस्तु

VERSE CXXVII

योगक्षेमं—V. L. योगं क्षेमं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 404).

वणिजः—V. L. वणिग्भिः (noted by Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 260).

P. 528, l. 26—for मूलम् read मूल्यम् as in N and S.

VERSE CXXVIII

दन्त्याद्यं—V. L. दन्त्यर्थं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 404).

P. 529, l. 10—for मूलाछेदो read मूलच्छेदो as in N.

VERSE CXXIX

तथावेक्ष्य—V. L. तथावीक्ष्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 260).

P. 529, l. 13—परिमाणा read परिमाण

VERSE CXXX

पञ्चाशद्भाग—V. L. पञ्चाशो भाग adopted by Medhātithi, who notes the other reading also.

VERSE CXXXI

द्रुमांसमधु—V. L. द्रुमाणां मधु
गन्धौषधिरसानां—V. L. गन्धासवरसानां

P. 529, l. 22—for द्रुमश read द्रुम

VERSE CXXXII

वैदलस्य—V. L. वैणवस्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 261).

VERSE CXXXIII

न च क्षुधाऽस्य संसीदेत्—V. L. न च गच्छेद्विषादं च

VERSE CXXXIV

For the second line some Mss read:

तस्य सीदति तद्राष्ट्रं दुर्भिक्षव्याधिपीडितम्—so quoted also in Mitākṣarā on 3. 44.

अचिरेणैव—V. L. अचिरादेव (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 408).

VERSE CXXXV

प्रकल्पयेत्—V. L. च कल्पयेत्

चैनं—V. L. त्वैनं

संरक्षेत्सर्वतश्चैनं—V. L. भयेभ्यश्च तथा रक्षेत्

VERSE CXXXVI

संरक्ष्य—V. L. स रक्ष्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 141).

VERSE CXXXVIII

आत्मोपजीविनः—V. L. अल्पजीविनः

VERSE CXXXIX

पीडयेत्—नाशयेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 275).

VERSE CXL

तीक्ष्णश्चैव मृदुश्च स्यात्—V. L. न तीक्ष्णो न मृदुश्च स्यात्

P. 531, l. 2—for श्रेतस्य read श्वेतः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CXLI

प्राज्ञं—V. L. शान्तं
कुलोद्गतम्—V. L. कुलोद्भवम्

VERSE CXLIII

मृतः स न तु—V. L. (*a*) मृतः स न स; (*b*) मृतः स न च; (*c*) मृतः स स न; (*d*) मृतस्तु न स; (*e*) मृतः स नहि (Vivādaratnākara, p. 294).

VERSE CXLV

हुत्वाऽग्निर्ब्राह्मणांश्चार्च्य—V. L. (*a*) हुत्वाग्निर्ब्राह्मणानर्च्य; (*b*) हुत्वाऽग्निं ब्राह्मणांश्चार्च्य; (*c*) हुत्वाऽग्नीन् ब्राह्मणांश्चार्च्य (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 409).

प्रविशेत्स—V. L. (*a*) प्रविशेत; (*b*) प्रविशेच्च (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 409).

VERSE CXLVI

स्थितः—V. L. स्थिताः

VERSE CXLVII

समारुह्य—V. L. उपारुह्य
रहोगतः—V. L. रहोगतम्
मन्त्रयेदविभावितः—V. L. मन्त्रयेताविभावितः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 410).

VERSE CXLVIII

ऽपसारयेत्—V. L. प्रसेधयेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 309).
म्लेच्छ—V. L. क्लीब (noted in do.)

VERSE CXLIX

वयोऽतिगान्—V. L. वयोऽधिकान्

VERSE CLI

एव वा—V. L. एव च (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 410).

दिनेऽर्धरात्रौ—V. L. दिने च रात्रौ (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 317).

VERSE CLIII

सम्प्रेषणं—V L. स्व प्रेषणं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 410).

अन्तःपुरप्रचारं—V. L. अन्तःपुरप्रजानां (do.); (*b*) अन्तःपुरप्रधानं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 159).

Some Mss. have the following verses after 153:

वने वनेचराः कार्या ग्रामे ग्रामीणकादयः (V. L. श्रमणाटविकादयः) ।
परप्रवृत्तिज्ञानार्थं शीघ्राचार [V. L. शीघ्राश्चार] परम्पराः ॥
परस्य चैते बोद्धव्यास्तादृशैरेव तादृशाः ।
चारसञ्चारिणः संस्था शठाश्च (V. L. गूढाश्च) गूढसंज्ञिताः ॥

VERSE CLV

प्रयत्नतः—V. L. विशेषतः

P. 535, l. 19—for समर्थेनसंह read समर्थः न संह

VERSE CLVIII

Before verse 158 some Mss. have the following additional verse:

विप्रकृष्टे ऽध्वनीयत्र [V. L. ऽध्वन्यनानार्ते] उदासीनो बलान्वितः ।
स खिलो मण्डलार्थस्तु [V. L. विजिगीषु मण्डलार्थी] यस्मिन् ज्ञेयः स मध्यमः ॥

VERSE CLIX

नयेन च—V. L. नयेन वा

P. 536, l. 10—for चोक्तौ read चोक्तं as in S.

VERSE CLX

षड्गुणांश्चिन्तयेत्—V. L. षाड्गुण्यं चिन्तयेत्

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CLXI

सन्धिं विग्रहमेव च—V. L. सन्ध्याय च विगृह्य च

VERSE CLXII

सन्धिन्तु—V. L. सन्धिश्च
राजा विग्रहमेव च—V. L. द्वैधं संश्रयमेव च

VERSE CLXIV

मित्रस्य—V. L. मित्रेण, noted by Medhātithi.
उपकृते—V. L. अपकृते, noted by Medhātithi.

VERSE CLXVII

चैव—V. L. वापि (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 326).
कार्यार्थसिद्धये—V. L. कार्यस्य सिद्धये (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 326).

VERSE CLXVIII

व्यपदेशश्च—V. L. व्यपदेशार्थं (Kullūka; also noted by Medhātithi).

P. 538, l. 13—for अर्थपीडा read अर्थः पीडा

VERSE CLXIX

बग॰—V. L. धिग (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 326).
चात्यिकां—V. L. चाधिकां

VERSE CLXX

प्रहृष्टा—V. L. प्रकृष्टा
तथा—V. L. तदा
कुर्वीत—V. L. मन्येत (Vīramitrodaya-Rājanīti, p.327).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
CSL

VERSE CLXXI

दायाद्रिपुं—V. L. दायादरीन् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 327).

P. 539, l. 3—for पोष N reads तोष

VERSE CLXXII

अरीन्—V. L. (*a*) अरिम्; (*b*) रिपून् (Vīramitrodaya-Rājanīti).

VERSE CLXXIII

सर्वथा—V. L. सर्वदा

P. 539, l. 13—for वस्थान read वस्थापन

—— l. 14—for भावः read भावात् as in S.

—— „ —after प्रागुक्तार्थः add बलीयानेव हि व्यसनं बलं द्विधा करोतीति दृश्यते, which is wrongly printed on p. 540, ll. 1-2.

VERSE CLXXIV

गमनीयतमो—V. L. गमनाय समो

P. 539, l. 18—for नांक्यते read नाशङ्क्यते

VERSE CLXXV

प्रकृतीनां च—V. L. प्रकृतीनां तु
उपसेवेत तं नित्यं—V. L. उपसेवेत सततं

VERSE CLXXVI

सुयुद्धं—V. L. स युद्धं (Govindarāja).
निर्विशङ्कः—V. L. (*a*) निर्वितर्कः (Nītimayūkha, p. 58); (*b*) निर्विकल्पः

P. 540, ll. 1-2—Omit बलीया......दृश्यते

—— l. 3—for तानि कीर्त read तानुकीर्त

—— l. 9—for चक्राक्तः read चक्रकः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CLXXVIII

P. 540, l. 22—for मानांमा read मानानामा

VERSE CLXXIX

P. 541, l. 4—Omit विमृश्यकारीति as in N.

—— ll. 6-7—for कार्यमेव......समाप्तौ, S reads कार्यशेषमेव पूज्यते तत्परिसमाप्ते, which is better.

—— l. 11—दिङ्नाममुक्तम् should be transferred to l. 8 after इष्ट इति ।

VERSE CLXXX

तथा सर्वं स विदध्यात्—V. L. तथा प्रयत्नमातिष्ठेत्

VERSE CLXXXII

मासि—V. L. मासे (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 400).
वाऽथ—V. L. वाऽपि
मासौ—V. L. मासं (Smṛtitattva, p. 713).

P. 541, l. 3—for कामश्च read कालश्च

VERSE CLXXXIII

अन्येष्वपि तु कालेषु—V. L. अन्येष्वप्यृतुकालेषु (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 401).

रिपोः—V. L. रिपौ

P. 541, l. 9—for व्यसनपरस्य read व्यसनं परस्य

VERSE CLXXXV

कल्पेन—V. L. मार्गेण
प्रति—V. L. शनैः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 401).

P. 543, l. 3—for कृत्स्नं read कृच्छ्रम् as in N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE CLXXXVI

स हि कष्टतरो रिपुः— V. L. तद्विकृष्टतरो रिपू

VERSE CLXXXVII

गरुडेन—V. L. गारुडेन (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).
तन्मार्गं—V. L. तम्मार्गं

P. 543, l. 25—for योजजापे read योजनापे

VERSE CLXXXVIII

पद्मेन—V. L. पाद्मेन (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).
निविशेत—V. L. निवसेत (Ditto).
यतश्च भयमाशङ्केत—V. L. आशङ्केत भयं यस्मात्; (b) यतो हि भयमाशङ्केत; (c) यतः शङ्केत स भयं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).
सदा—V. L. तथा (Parāsharamādhava-Āchārā, p. 402).

P. 544, l. 4—for सम्पन्न read सम्पन्न as in N.

VERSE CLXXXIX

यतश्च भयमाशङ्केत्—V. L. (a) आशङ्केत यतो भीतिं; (b) भय यतो वा शङ्केत (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).

VERSE CXC

कृतसंज्ञान् समन्ततः— V. L. शतशङ्कयांस्ततः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 401).

P. 544, l. 18—After संज्ञा add सम्बोधनाय as in N.

—— l. 20—for तव्यमित्यादि read तव्यमेवं गन्तव्यमित्यादि as in N.

VERSE CXCII

For the first line Vīramitrodaya (Rājanīti, p. 405) reads:

युध्येत स्यन्दनाश्वेन समेऽनूपोम्भते द्विपैः ।

स्थले——V. L. तथा

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

VERSE CXCIII

कुरुक्षेत्रान्—V. L. (*a*) कौरुक्षेत्रान् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 405); (*b*) कौरक्षेत्रान्

पञ्चालान्—V. L. पाञ्चालान् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402).

अग्रानी—V. L. उग्रानी (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 405).

P. 545, l. 28—for ड्मी कथिताः read ड्नीकस्थिताः as in N.

—— „ —for स्पदेशा read न्यदेशा as in N.

—— „ —for श्वस read श्वास as in N.

VERSE CXCIV

तांश्च भृशं परीक्षयेत्—V. L. (*a*) तांश्च सर्वान् परीक्षयेत्; (*b*) भृशं तांश्च परीक्षयेत्; (*c*) तांश्च सम्यक् परीक्षयेत् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402); (*d*) भृशार्तांश्च परीक्षयेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 405).

P. 546, l. 5—for स्वबले read स्वबले as in N.

P. 546, l. 13—for शतचेष्टां read चेष्टां as in N.

VERSE CXCVI

तथा—V. L. (*a*) बलम्; (*b*) अपि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402).

P. 546, l. 25—for जलाश्रय read जलाशय

VERSE CXCVII

For the second line Smṛtitattva (p. 742) reads: युक्ते दैवे च युध्येत जयप्रेप्सुर्व्यपेतभीः ।

युध्येतैव—V. L. युध्येच्चैव (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402).

P. 547, l. 5—for कुलीनाः read तत्कुलीनाः as in N and S.

——l. 9—for स्थः स्व read स्थस्व

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CXCVIII

साम्ना दानेन भेदेन—V. L. साम्ना भेदेन दण्डेन

For the second line some Mss. read—

वियुक्तं प्रयतेतारिं विजेतुं सहसानतम्

P. 547, l. 13—for महाजन read सहासन as in S.

—— l. 14—for दानविधा read दानं विधा

VERSE CC

असम्भवे—V. L. परिचये (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 404); Smṛtitattva, p. 742).

सम्पन्नो—V. L. (*a*) संयत्तो (Parāsharamādhava, p. 403); (*b*) संयुक्तो

रिपून्—V. L. रिपुं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 403).

VERSE CCI

परिहारार्थं—V. L. परिहारांश्च (Kullūka and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 403).

VERSE CCII

सर्वेषां तु—V. L. (*a*) सर्वेषाञ्च; (*b*) सर्वेषा तु

समासेन—V. L. सममेव (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 410).

समयक्रियाम्—V. L. समधिक्रियाम्

VERSE CCIII

धर्म्यान्—V. L. धर्मान् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 410).

यथोदितान्—V. L. नियोजयेन्

VERSE CCIV

कालयुक्तं—V. L. काले युक्तं (Kullūka).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE CCV

P. 549, l. 13—for वत्पौर्वं read यत्पौर्वं

—— l. 15—Omit सर्वं

—— l. 23—for कर्मलभ read कर्मफलं लभ as in N.

—— „ —कुणयो should be transferred to l. 22 after पङ्ग्वादयः

—— l. 24—for दत्ताश्चा read दत्ताश्च as in S.

—— l. 25—for दिनाश विनाश विनि read दिगमाशनिनि as in N.

—— l. 26—for देशात्सु read देशाः सु as in S.

P. 550, l. 1—for विचि read ऽविचि as in N.

—— l. 3—for पापं न read पापं च as in N.

—— „ —for प्रवृत्तिः read निवृत्तिः as in N.

—— l. 7—for मारभ्या read मालभ्या as in N.

—— „ —for वै बलवानिति read चैव न चास्ति न as in N.

—— l. 10—for पदेशो भवति read पदेशा भवन्ति as in N.

—— l. 15—for नाशनस्तदैव यापयति read नाग्निस्तदैवापयाति

—— l. 18—for अपरिज्ञात्...काले read अपरिज्ञातस्वरूपकाल-निमित्तगमकत्वात्। जन्मान्तरकृतप्रयत्ननिर्माणं दैवमेव स्वरूपं कस्मिन् काले as in N.

—— l. 23—for तदैवं read तेन दैवं as in N.

What are printed in Gharpure as verses 206 to 209 on p. 551 are not the text of Manu, but stray texts quoted and explained by Medhātithi in course of his comment on verse 205.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 551, l. 7—for तदयुक्तं read यदुक्तं

—— „ —for दैवे च read दैवेन

—— l. 10—for त्यन्तगुणदै read पञ्चगुणो दै as in N.

—— l. 17—for सर्वस्य read पूर्वस्य as in N.

VERSE CCVI

भूमिं वा—V. L. भूमिं च

For the first three pādas Vīramitrodaya (Rājanīti, p. 323) reads as follows—प्राज्ञं कुलीनं दातारं शूरं दक्षं तथैव च कृतज्ञं शक्तिमन्तं च ।

VERSE CCXI

करुणवेदिता—V. L. कारुण्यवेदिता

VERSE CCXII

क्षेम्यां—V. L. क्षेमां (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 412).
अविचारयन्—V. L. अवधारयन्

P. 512, l. 19—for भरणा read करुणा

VERSE CCXIII

आपदर्थे—V. L. आपदर्थं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413).
दारान् रक्षेत्—V. L. दारा रक्ष्या (Vīramitrodaya-Rajanīti, p. 413).
सततं—V. L. (*a*) सर्वतो (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413); (*b*) सर्वदा ; (*c*) तु तथा

P. 532, l. 2—for तत्त्वमुक्त read इत्युक्त

VERSE CCXIV

सृजेत्—V. L. नयेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413).

VERSE CCXV

सुपेयं—V. L. सुपार्थं (Nītimayūkha, p. 50).
प्रयतेतार्थसिद्धये—V. L. (*a*) साधयेत्कार्यमात्मनः, noted by Medhātithi; (*b*) प्रयतेतात्मसिद्धये (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCXVI

विशेत्—V. L. व्रजेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 160).

P. 554, l. 6—for पूर्वं स्नाना read पूर्वंस्थाना as in N.

—— „ —for विशेषार्थार्थं read विशेषार्थं

VERSE CCXVII

उदकैः—V. L. अगदैः (Kullūka).

शोधयेत्—V. L. (*a*) योजयेत् (Kullūka); (*b*) नेजयेत् (Govindarāja, Nārāyaṇa and Nandana; also Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 161).

नियतो—V. L. प्रयतो (Govindarāja and Rāghavānanda).

VERSE CCXIX

स्पृशेयुः सुसमाहिताः—V. L. संस्पृशेयुः समाहिताः (Nītimayūkha, p. 51).

शुद्धाः—V. L. युक्ताः (Nītimayūkha, p. 51).

स्त्रियश्चैनं—V. L. स्त्रियश्चैव (Nītimayūkha, p. 51).

For the second line some Mss. read :—

वेषाभरणसंयुक्ताः संस्पृशेयुः समाहिताः, also Vīramitrodaya (Rājanīti, p. 161).

VERSE CCXX

यानशय्यासनाशने—V. L. (*a*) यानशय्यासनादिषु; (*b*) यानशय्यासनेषु च; (*c*) पानशय्यासनासने (Nītimayūkha, p. 51).

VERSE CCXXI

ऽन्तःपुरे—V. L. ऽन्तापुरैः

यथाकालं—V. L. यथाकामं (Mitākṣarā on 1. 328; Madanapārijāta, p. 224).

VERSE CCXXII

पुनर्जन्म—V. L. पृथक् जन्म (Nītimayūkha, p. 51).

शस्त्रा—V. L. वस्त्रा (do.)

तस्य सम्प—V. L. तस्तथाप (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 167).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE CCXXIV

भोजनार्थं च—V. L. भोजनार्थं तु

त्वन्यत्—V. L. सम्यक् (Nītimayūkha, p. 53).

स्त्रीवृतोऽन्तःपुरंपुनः—V. L. (*a*) स्त्रीभिरन्तःपुरं सह (Mitākṣarā on 1. 329); (*b*) स्त्रीभिरन्तःपुरं पुनः (Nītimayūkha, p. 53).

र्थं च—V. L. र्थं तु (Nītimayūkha, p. 53).

P. 555, l. 27—for चारिभिः read चारिकाभिः

—— l. 28—for परिवृताभिरन्तः read परितोऽन्तः

VERSE CCXXV

संविशेत्तु—V. L. संविशेच्च (Nītimayūkha, p. 53).

उत्तिष्ठेच्च गतक्लमः—V. L. उत्तिष्ठेद्विगतक्लमः

VERSE CCXXVI

विधानमातिष्ठेत्—V. L. वृत्तं समातिष्ठेत् (Mitākṣarā on 1. 330).

सर्वमेतत्तु—V. L. (*a*) सर्वमेवेदं; (*b*) सर्वमेवैतत् (Mitākṣarā on 1. 330).

भृत्येषु विनियोजयेत्—V. L. मन्त्रिमुख्ये निवेशयेत् (Mitākṣarā on 1. 330 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 169).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

Discourse VIII

Henceforward the page-references are to the edition of Manusmṛti with six commentaries, by V. N. Mandlik.

VERSE I

P. 869, l. 8—for बाध्यमाना read बाध्यमानता

—— l. 11—for धनदश्च read दण्डश्च as in S and F. N.

—— „ —Omit व्यवहारादयो

—— l. 16—for विशोच्चेत्या read विशोन्नेत्या

VERSE II

P. 870, l. 3—for तपस्विवद् read तपस्वि

—— l. 7—for परिजने read पराजिता as in N

—— „ —for वित्तं read चित्तं

P. 871, l. 1—for मुखोप...वेषे read सुखोपसर्पणार्थं उद्धतवेषे as in N.

—— l. 4—for दर्शनाप read दर्शनोप as in N and S.

—— l. 8—for मात्रं फलं read मात्रफलं as in S.

—— ll. 9-10—for ताश्चस्यु read नाश्वस्यु as in N.

—— l. 10—for वदद्भिः read वदन्त as in N.

—— l. 11—for बान्धवादि read बान्धवाहि

—— l. 15—Before त्रैविद्यो add अधिकृतः

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE III

निबद्धानि—V. L. व्यवहारान् (Parāsharamādhava-Vyavaharā, p. 18).

P. 872, l. 5—for नचपरी read नत्वपरी as in N.

—— l. 6—for देशभेदाश्रय read देशभेदादाश्रय

—— l. 12—for त्वस्यासृतैर्मृग read .त्वसृक्गतैर्मृग

—— l. 14—for नियता read इयता as in N.

—— l. 15—for संभवे तन्मूला read यात्वसम्भवतन्मूला as in G.

—— l. 19—for प्रत्ययिता read प्रत्ययितता as in N.

—— l. 20—for लक्षितोऽपि read लक्षणोपि as in S and N.

P. 873, l. 7—for योगात्स्या read योगात् स्या

—— l. 9—for पश्चाद्ब्रूते read पश्चाद् ब्रूते

—— l. 14—for नात्रास्त्येव read तदास्त्येव

—— l. 18—for बलोपाधि read बलोपधि

—— l. 19—for वेदयेतास्य read वेदयेतास्य as in N.

—— l. 20—for णाश्च...स्मी read ण श्वस्ते सर्वं दातास्मी

—— l. 21—for न्यायकायकान्तर read न्यायकान्तर as in S and N.

—— l. 23—for भिचरित्वदना read भिचारित्वादना

—— l. 24—for सिध्येन्न read सिध्येत्

P. 874, l. 1—for स्थितिरहन्तु read स्थितिर्हन्तु

—— l. 3—for शेदश्यं read शेवश्यं

—— l. 7—for लेख्यैः सह यो read लेख्यसहायो as in G.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

P. 874, l. 10—for हरति read हरेत् as in N.

—— l. 15—for स्मृतिः कारणं read स्मृतिकारणं as in S and N.

—— l. 19—for विद्धानि read विरुद्धानि

—— l. 21—for सक्ता read षक्ता

Between verses 3 and 4 some Mss. have the following additional verse:—

हिंसां यः कुरुते कश्चिद्देयं वा न प्रयच्छति
स्थाने ते द्वे विवादस्य भिन्नोऽष्टादशधा पुनः ।

VERSE IV

P. 875, V. L. 5—for पेयते कृते यत्सह read पेताहृते यद्वा सह as in N.

VERSE V

दण्डवाचिके—V. L. दण्डवाचके

VERSE VII

स्त्रीपुंधर्मो—V. L. स्त्रीपुंसयोः—(Vivādachintāmaṇi, p. 1).

आह्वय एव V. L. (*a*) आह्वयमेव; (*b*) आह्वानमेव (Aparārka, p. 596).

विभागः—V. L. (*a*) विवादः (Smṛtisāroddhāra, p. 325); (*b*) विचारः (Kṛtyakalpataru).

VERSE VIII

"Nandana omits this verse"—Buhler.

चरतां—V. L. वदतां

कार्यविनिर्णयम्—V. L. कार्ये विनिर्णयम् (Aparārka, p. 596).

P. 877, l. 4—for तानु...प्रवर्तिता read तामनुपालयेत् यात्विदानीन्तनैः प्रवर्तिता as in N and S.

VERSE IX

नियुञ्ज्याद्विद्वांसं—V. L. नियोज्यो विद्वान् स्यात्—suggested by Medhātithi.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 877, l. 5—Omit अष्टादश...परायणम्, which is a description of the विद्वांसं ब्राह्मणं added by the scribe from some other source.

—— l. 6—for पादिका read पातिका

—— l. 10—for वक्ष्ति read वक्ष्यति

—— „ —for अप्रकृतो read स्वाधिकृतो

—— l. 11—for नियुञ्जित स्वराज्यतो read नियुञ्जीत । स्वराद्यन्तो

VERSE X

प्रविश्य—V. L. उपविश्य

अस्याम्—V. L. इमाम् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 21).

VERSE XI

राज्ञश्च प्रकृतो—(*a*) राज्ञश्चाधिकृतो ; (*b*) राज्ञः प्रतिकृतो (Smṛtitattva II, p. 199).

P. 878, l. 7—for प्रकृतोन्तर read प्रकृतोनन्तर

"This verse is omitted by Nandana"—says Burnell. This is not right.

VERSE XII

न कृन्तन्ति—V. L. निकृन्तन्ति

विद्वांस्तत्र—V. L. विद्वांसोऽत्र

VERSE XIII

सभा वा न प्रवेष्टव्या—V. L. (*a*) सभां वा न प्रवेष्टव्यं (Rāghavānanda); (*b*) सभायां न प्रवेष्टव्यम्

P. 879, l. 2—for शास्त्रान्याविरुद्धं read शास्त्रन्यायविरुद्धं

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE XIV

प्रेक्ष्यमाणानां—V. L. प्रेक्षमाणानां

P. 880, l. 1—for धर्मशास्त्र read धर्मःशास्त्र as in S.

—— „ —for वेदधर्मेण read चेदधर्मेण

—— l. 3—for न्यते read न्यन्ते as in N.

VERSE XV

मा नो—V. L. मा वो (Nandana).

P. 880, l. 5—for नोऽर्थंतत्सहायो राजा वा S reads नोऽर्थं हन्तीत्यर्थः। प्रत्यर्थी तत्सहायो राजा वा

—— l. 6—for मिथ्यारयः read मर्थ्यादयः

—— „ —for जानानः read जानता

VERSE XVI

हयलम्—V. L. (*a*) स्वलम्; (*b*) उयम्

P. 881, l. 1—for वादी read दर्शी as in S and F.

VERSE XVII

P. 881, l. 7—for जीवनं read जीवन्तं as in S.

—— l. 8—for मनिध read मा निध as in N.

—— „ —for दर्शननुपेक्षा कर्तव्या read दर्शनमुपेक्षा वा कर्तव्या as in N.

—— l. 9—for न्यश्येन्त्यंते read नश्यन्त्येते as in I. O.

VERSE XVIII

धर्मस्य—V. L. गच्छति (Mitākṣarā on 2. 305).

साक्षिणमृच्छति—V. L. गच्छति साक्षिणः (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 15).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 882, l. 2—for स्यामो...तस्यायं read स्याम यतस्तत्पापं as in S.

—— l. 3—for निषेधादुत्प read निषेधातिक्रमादुत्प as in S.

—— l. 4—for यदि read यदि वा as in S.

—— „ —for धिक्कृतो मिथ्या चरितेनज्ञा read धिक्कृतैर्मिथ्या चरितैर्ज्ञा as in S.

—— „ —for न गृह्णीते read निगृह्णीते as in N.

VERSE XIX

यत्र—V. L. यदि (Aparārka, p. 604).

P. 882, l. 8—for दर्शनोपेक्षण...र्थं read दर्शनोपलक्षण...र्था

VERSE XX

P. 883, ll. 2-3—Omit नच सर्वत्र...ब्रूयुः, not found in S.

—— ll. 5-6—for प्राबल्यतस्य read प्राबल्य

—— l. 8—for पूर्वश्लो...शेष read पूर्वश्लोकार्धः प्रतिषेधशेष

—— l. 11—for स्तत्रापि read स्त्रयोऽपि

VERSE XXI

Aparārka (p. 60) transposes शूद्रः and राज्ञः

VERSE XXII

P. 884, l. 3—for विवादनिर्णये तु read विवादनिर्णेतृ as in S.

—— l. 6—for संकटेतु read संकटेषु as in S.

VERSE XXIII

आरभेत—V. L. आचरेत

P. 885, l. 1—for धर्मप्रधानं read धर्मःप्रधानो as in S.

—— l. 2—for प्रधानं श्रेय read प्रधानमाश्रयेत as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

GSL

VERSE XXIV

P. 885, l. 8—for धर्मावपि read धर्माधर्मावपि

—— l. 10—for थैं......भवन्ति read सर्वेषां तुल्यपीडा भवति as in S.

VERSE XXV

वाह्यैः—V. L. वाक्यैः (Kṛtyakalpataru).
स्वर—V. L. मुख (Govindarāja).

P. 886, l. 1—Omit तथा चेदमाह—not in N or S.

—— l. 3—for प्रवेशा read सभाप्रवेशा

VERSE XXVI

गृह्यते—V. L. ज्ञायते

P. 887, l. 1—for तथाहि लोके should precede verse 26.

—— l. 3—for आस्यविशेषादिः read आस्यशोषादिः

VERSE XXVII

दायादिकं—V. L. (*a*) दायागतं (Vivādaratnākara, p. 598); (*b*) दायगतं (Vivādachintāmaṇi, p. 244).

यावच्चातीत—V. L. यावद्वातीत (Vivādaratnākara, p. 598).

P. 887, l. 6—After बालधनं add राज्ञा

—— l. 7—for अतोन्यस्मि read अतोऽस्मिन्न

—— l. 8—After दोस्य add तदिदं

—— l. 9—After शैशवः add अतिक्रान्तबालभावः। अयं च विकल्पो यो गृहशैशवो भवति तदर्थमतीतशैशव इत्युच्यते। अस्तु व्रतकः स विवृत्तेपि शैशवे as in S and F. N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

VERSE XXVIII

वशापुत्रासु—V. L. वन्ध्यापुत्रासु

P. 888, l. 5—for तासां च तदु read तासामेतदु as in S.

—— „ —After स्त्रीणां add शील as in S.

—— l. 9—for वशासु read वेशासु as in S.

—— l. 11—for व्यभिचारे S reads व्यभिचाररतानां, which is better.

—— l. 13—After विहितम् add एवमेवविधिं कुर्याद्योषित्सु पतितास्वपि वस्त्रान्नपानं देयं च वसेयुश्च गृहान्तिके, which is a quotation in the Bhāṣya, and not a verse of the text as printed.

—— l. 15—for भेदेन read तेन as in S.

—— „ —for धनद्रव्य read धनं द्रव्य as in S.

—— „ —for द्रष्टव्यतया read द्रष्टव्यः तया

—— l. 16—for द्रूकासर्पं read द्भिक्षोत्सर्पं as in G.

—— l. 17—for हिंसार्थेघ्नी read हिंसाऽर्थघ्नी

P. 889, l. 1—for रेव read रेवं

—— „ —for अधिवे read आधिवे

—— l. 2—for तत्तु read न तु as in N and S.

—— „ —for मत्या read मत्या

—— l. 3—for रिच्छवात् विभू read रिच्छदा । भू

VERSE XXIX

तद्धरेयुः स्वबान्धवाः—V. L. हरेयुर्बान्धवा धनम्

P. 889, l. 6—After स्वामिन् इति add अचौरशङ्कया as in S.

—— ll. 7-8—for क्षेतव्यं......मिति read तत्तदेव हरेत्तस्य प्रत्यादेशाय पार्थिव इति, which is the form of Manu, 8. 334, which the Bhāṣya is apparently quoting.

—— l. 8—for तद्विपतो read तद्विशेषतो

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

VERSE XXX

त्र्यब्दं त्र्यब्दात्— V. L. अब्दं......अब्दात् (Madanapārijāta, p. 226).

रिक्थं—V. L. द्रव्यं (Aparārka, p. 778; Vyavahāramayūkha, p. 87).

परेण—V. L. परतो (Aparārka, p. 778).

P. 890, l. 2—Omit स्वां

—— „ —After स्थापयितव्यं add पटहघोषणे न वा कस्य किं हारितमिति प्रकाशयितव्यं as in S.

—— l. 7—for पारमाहुः read पहारमाहुः

—— l. 8—for तदयं read तैरयं

—— l. 9—for परकीयस्य read परकीयं

—— „ —for वस्त्रादिवद्भुज्यमाना read वस्त्रादि च भुज्यमानं

—— l. 10—for जपमुद्रादेस्तु read गजतुरगादेस्तु as in S.

—— „ —for तस्माद्यथा श्रुता read तस्मान्न यथाश्रुता

VERSE XXXI

नुयोज्यो—V. L. नियोज्यो

संवाद्य—V. L. संवेद्य (Nandana).

VERSE XXXII

अवेदयानो नष्टस्य—V. L. (*a*) अवेदयन् प्रणष्टस्य (Nandana); (*b*) अवेदयंस्तु नष्टस्य (Vivādaratnākara, p. 347).

देशं कालं—V. L. देशकालौ (Nandana and Rāghavānanda).

वर्णं रूपं प्रमाणं—V. L. वर्णरूपप्रमाणं

P. 891, l. 6—for स्पष्टं read नष्टस्य as in S.

VERSE XXXIII

P. 892, l. 1—for शिष्टानामेव read शिष्टानामेष as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

VERSE XXXIV

घातयेत्—V. L. ताडयेत् (Vivādaratnākara, p. 347).

VERSE XXXV

ममायमिति—V. L. ममेदमिति

मानवः—V. L. (*a*) हेतुना; (*b*) हेतुतः (Vivādaratnākara, p. 642).

द्वादशमेव वा—V. L. द्वादशमेव च (Vyavahāramayūkha, p. 88).

दण्ड्यः—V. L. दाप्यः (Vivādaratnākara, p. 642).

सङ्ख्यया—V. L. सङ्ख्याया

P. 893, l. 5—for चेति read वेति as in S.

—— „ —for सोन्यवादी read सोऽसत्यवादी

—— l. 6—for भिधान read निधान

—— l. 7—After अवसादं add न

—— l. 9—for मात्रामस्याऽर्थी read मात्रा मष्टमामस्यार्थी as in N.

VERSE XXXVII

निधिम्—V. L. धनम्

P. 894, l. 1—Omit यदा after निधिं

—— p. 3—for विज्ञातः read विज्ञातस्वामिकस्तस्मिन् विद्वद्ब्राह्मणाद्दृष्टेऽप्यस्त्येव राज्ञो भागः यतो वक्ष्यति निधीनां तु पुराणानामिति as in S.

After verse 37 some Mss. have the following additional couplet—

ब्राह्मणस्तु निधिं लब्ध्वा क्षिप्रं राज्ञे निवेदयेत् ।
तेन दत्तं तु भुञ्जीत स्तेनः स्यादनिवेदयन् ॥

VERSE XXXVIII

प्रवेशयेत्—V. L. (*a*) विनिक्षिपेत् (Nandana); (*b*) निवेशयेत् (Rāghavānanda).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार
CSL

P. 894, l. 4—Before कोश add यो राज्ञा स्वयं निधिरधिगतः तस्मान्निधेरयं ब्राह्मणेभ्यो दाननियमो राज्ञः as in S.

VERSE XXXIX

निधीनां तु—V. L. निधीनां हि (Rāghavānanda and Nandana).

P. 895, l. 2—for गैरिकादिकाद्दिधा read गैरिकादिद्धा

—— l. 6—for प्रभू read प्रभु

VERSE XL

चौरैर्हृतं—V. L. (*a*) चोराहृतं; (*b*) चौरहृतं—both noted by Medhātithi, who does *not* read चैारीहृतम्—as Buhler says.

P. 895, l. 8—for चौरेभ्य read चौरैर्यत् स्वं as in S.

—— l. 11—for न तदीयं read तेन तदीयं as in S.

VERSE XLI

जातिजानपदान्धर्मान्—V. L. जातिधर्माञ्जानपदान्
धर्मवित्—V. L. शाश्वतान्
प्रतिपादयेत्—V. L. (*a*) परिपालयेत् (Rāghavānanda); (*b*) प्रतिपालयेत्

P. 896, l. 1—for किंच read केचित् as in S.

—— l. 2—for व्यपदेशौ read व्यपदेश्यै as in N.

—— „ —for क्रोशन्तीत्यत्र read क्रोशन्तीतिवत्

—— l. 6—After चैतत add देशधर्माणाम् । यथा जातिर्नित्या एवं as in S.

—— „ —for दृष्टार्थ...दयः read दृष्टार्था गोप्रचारोदकरक्षादयः as in S.

—— l. 7—for ग्राश्रया read ग्रामीया as in N.

—— l. 8—After जानपदा add जातिजानपदाः as in S.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · सत्यमेव जयते · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

P. 896, l. 2—for देशबन्धस्य read देशसम्बन्धस्य

—— l. 9—for शेषत्वावशि read शेषत्वविशि

—— l. 11—for एतेना read तेना as in N and S.

—— „ —for नहि read ते हि as in N and S.

—— l. 12—Before निवारणीयः add न

—— l. 13—for विरोधाद्विरोधो read विरोधो as in S.

—— l. 16—for वणिक्कुरु read वणिक्कारु

—— l. 17—for विंघादयः read रिकादयः

—— l. 18—for भो न्यूनो read भोऽस्तु न्यूनो as in N.

—— l. 22—for—भूतो वास एव read भूता वा त एव as in N.

—— „ —for कार्यास्तद read कार्याः । तद as in N.

—— „ —for सामायिकधर्मा read सामवायिकत्वादधर्मा as in N.

—— ll. 22-23—for चोभयसंबन्ध्यति read न चायं संविद्व्यति as in N.

VERSE XLII

लोकस्य—V. L. लोकेऽस्मिन् (Nandana).
कर्मण्यवस्थिताः—V. L. धर्मे व्यवस्थिताः (Nandana).

VERSE XLIII

नाप्यस्य पूरुषः—V. L. (*a*) नान्यस्य कस्यचित ; (*b*) वाऽप्यस्य पूरुषः (Mitākṣarā on 2-5).

न च प्रापित—V. L. न चा प्रापित (noted in Bālambhaṭṭī on 2-5).

प्रसेदर्थं—V. L. प्रसेतार्थं (Mitākṣarā on 2-5 and Aparārka, p. 605).

P. 897, l. 5—for तावदनपराद्धं read तवेदमपराद्धं as in N.

—— „ —for निर्घात read निर्यात as in N.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA · संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार · सत्यमेव जयते

CSL

P. 897, l. 9—for राज्ये read स्वराज्ये

—— l. 10—for ग्रस्याप read ग्रश्चाप

P. 898, l. 1—for करणादाना read ऋणादाना

VERSE XLIV

P. 898, l. 5—for देवग read द्वग

—— „ —for तदुपक्रोधान्यतु read तदुत क्रोधायतु

—— „ —for वृथा read विद्धं

—— l. 6—for क्रान्त read क्रान्तं

—— l. 7—for कृतिव्यव read प्रतिव्यव as in N and S.

VERSE XLV

साचिणम्—V. L. साचिणः
रूपं च कालं च—V. L. कालं च रूपं च
अर्थे—V. L. धर्मे (Kṛtyakalpataru).

P. 899, l. 6—for सत्येन read सभ्येन as in N.

—— „ —for अर्थगुरु read अथ गुरु as in N.

—— l. 9—for सत्कविर्लघुभवतीति read स कचिल्लघुर्भवतीति as in N.

——l. 10—for स्वभावतो read स्वभावः तस्य

VERSE XLVI

अविरुद्धं—V. L. अनुरूपं (Govindarāja).

P. 900, l. 5—for तस्मात्वचनाद read तस्मायवाद as in N.

—— l. 10—for निमित्तत्वभा read निमित्तत्वाभा

—— l. 11—for कृत्वादृष्वेवं read कत्वात्। अथाप्येवं

—— l. 12—for न कस्य read कस्य as in N.

VERSE XLVII

अधमर्णाद्विभावितम्—V. L. अधमर्णविभावितम् (Vivādaratnākara, p. 76).

चोदितः :—V. L. नोदितः

P. 900 l. 18—for निर्यणं read निर्णायं

P. 901, l. 1—for त्यक्ता read युक्ता

P. 901, l. 2—for सत्वस्य read स्वस्वस्या as in Ś.

VERSE XLVIII

मर्णिकः—V. L. मर्णकः (Vivādaratnākara, p. 67).
मर्णिकम्—V. L. मर्णकम् (do.)

P. 901, l. 9—for ग्रहः read सङ्ग्रहः as in N and S.

—— l. 10—for तरावपि read तरोपि

—— l. 12—for निधनो read निधनौ

—— l. 13—for याम read यास

VERSE XLIX

धर्मेण—V. L. धर्म्यैण (Vivādaratnākara, p. 67).
बलेन च—V. L. बलेन वा (Rāghavānanda and Nandana).

P. 902, l. 2—for निःश्वस read निस्स्वः स

VERSE L

मर्णिकात्—V. L. मर्णकात् (Vivādaratnākara, p. 74).

VERSE LI

अर्थेऽपव्ययमाने तु—V. L. (*a*) अर्थे विवदमाने तु ; (*b*) अर्थे न धारयामीति; (*c*) अर्थेऽपह्नियमाणं तु

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA
सत्यमेव जयते
संस्कृति मंत्रालय · भारत सरकार

CSL

कारणेन—V. L. करणेन (Kullūka).

After verse 5 some Mss. have the following additional verse—यत्र तत्स्यात् कृतं यत्र करणं च न विद्यते।
न चोपलम्भपूर्वोक्तस्तत्र दैवी क्रिया भवेत् ॥

P. 903, l. 6—for धनदण्ड read धनं दण्ड

VERSE LII

देशं—V. L. (*a*) देश्यं (Kullūka); (*b*) दिशं

अभियोक्ता दिशेत्—V. L. अभियुक्तो दिशेत्—noted by Medhātithi.

करणं वान्यदुद्दिशेत्—V. L. (*a*) कारणं वान्यदुद्दिशेत्
(*b*) करणं वा समुद्दिशेत्
(*c*) कारणं वा समुद्दिशेत्
(*d*) करणं च स्वमुद्दिशेत्
(*e*) करणं चान्यदुद्दिशेत्

P. 904, l. 3—for देशउत्तम read देशे देहयुत्तम as in S.

—— l. 4—for लापोपलापोधर्मेण read लापोऽधर्मेण

—— „ —for भियुक्तो read भियोक्ता

—— „ —for त्तमर्थाय read त्तमर्थो

VERSE LIII

अदेशं—V. L. (*a*) अदेश्यं (Kullūka); (*b*) अद्देयं (Nandana).

पह्नुते च—V. L. पह्नवीत

P. 905, l. 2—for मियद्वेतनं read मियद्वैतेन as in N.

—— „ —for भव येन read भवं येऽनेन as in N.

—— „ —for दिष्टं read दिष्टः

—— l. 3—for देशासा read देशाः सा as in N.

VERSE LIV

देशं—V. L. देश्यं (Kullūka.)

यस्त्वपधावति—V. L. यस्त्ववधावति, adopted by Medhātithi.

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P. 906, l. 2—for पदिशत्यस्य read पदिश्येत्यस्य as in S and N.

—— l. 6—for पदेश्याप read पदिश्योप

VERSE LV

असम्भाव्ये—V. L. असम्भाव्ये (Nandana).
देशे सम्भाषिते मिथः—V. L. देशेसम्भाषितेन च
नेच्छेत्—V. L. नेत्तेत्

P. 906, l. 9—for पुत्रमान्याद्य read पुरामात्याद्य as in N.

VERSE LVI

P. 907, l. 8—for प्रतिभावयेदिति read प्रतिभावयादिति as S and N.

—— l. 9—कारेया नाव read कारेयाव

—— l. 11—for इदमेषामवधा read इदमेषमे धा as in N.

—— l. 17—for वक्तुरका read वक्तुम् अका

—— ll. 17-18—for पितृप read पूर्वप

—— l. 19—for परमपराद्नुयात् read ऽपरमाराध्नुयात्

—— „ —for न चात्र स्मृत्यादयोनुक्त read न चात्रास्मृत्यादयो नुक्त

—— l. 20—for थुवहार read व्यवहार

P. 908, l. 5—for क्रमेपि read क्रमोपि

VERSE LVII

ज्ञातारः सन्तिमेत्यु—V. L. सन्ति ज्ञातार इत्यु (Kṛtyakalpataru).
ज्ञातारः—V. L. साक्षिणः (Kullūka).
ज्ञातारः सन्तिमेत्युक्त्वा—V. L. सन्ति ज्ञातार इत्युक्त्वा (Nandana).
कारणैरेतैः—V. L. हेतुनाऽनेन (Nandana).
तमपि—V. L. तमिति

P. 908, l. 8—for तामिति read तानिति

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

GL

P. 908 l, 10—for तथैव विवक्षितार्थक read यथैव विपक्षवाचक

—— „ —for प्रमाणावृत्या read प्रमाणाप्रवृत्त्या

—— ll. 10-11—पराजय...भावानिश्चय read पराजय एवं स्वपक्षसाधनाभावादप्यभावनिश्चयः

—— l. 12—for इतिशब्दप्र read इतिशब्दः प्र

—— l. 14—for चारणाः read चारिणः

—— l. 15—for न तत्र read तत्र as in S.

VERSE LVIII

अभियोक्तान्—V. L. अभियोगेन (Kṛtyakalpataru).
बध्यो—V. L. बन्ध्यो, favoured by Medhātithi.

P. 909, l. 1—for किंचन read राजान्तिकं राज

VERSE LIX

यावन्निह्नुवीतार्थं—V. L. यावन्न प्रवीतार्थं
दमम्—V. L. धनम्

P. 910, l. 1—for देश read दश

—— l. 2—for राज्यमिति read राज्ञेयमिति

—— „ —for मानछल read मानश्छल

—— „ —for दण्ड्य read दण्ड्यः

—— l. 4—for याचति read यावति

—— „ —Before द्विगुणं add तद्

VERSE LX

P. 910, l. 9—for तेलस्य read तैलस्य

VERSE LXII

अर्थ्युक्ताः—V. L. अर्थज्ञाः (Aparārka, p. 665).

MINISTRY OF CULTURE · GOVERNMENT OF INDIA

CSL

P, 911, l. 5—for अभिभवन्ति read अपिभवन्ति.

—— l. 9—for भावार्थं read भवार्थ as in I. O.

P. 912, l. 1—for चत्रं read वन्नाद्वा

—— l. 3—for तत्संवदेशतानयैति read तत्संवादकान्तराभावे नापैति

—— l. 4—for ढ्रंसंब read थंसम्ब

—— ,, —for प्रतिश्रूयन्ते read प्रतिप्रसूयन्ते

—— l. 5—for मृता read नृता

VERSE LXIII

कार्येषु—V. L. साध्येषु (Nandana).
विपरीतान्—V. L. विपरीते

P. 912, l. 9—Omit सर्वकार्येष्वित्यर्थः

—— l. 11—for लक्षणाः read लक्षणात्

—— l. 12—for विषयेऽन्ये read विधायान्यं

—— l. 16—for न भाव read तदभाव

VERSE LXIV

P. 913, l. 2—for वशिताः read वशतः

—— ll. 2-3—for संनिहित...शक्यते read सन्निहितवचनस्वाभिसमनुवर्तितुं न शक्यते

VERSE LXV

न लिङ्गस्थो—V. L. (*a*) न गृहस्थो; (*b*) विलिङ्गस्थो (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 66).
च सङ्गविवर्जितः—V. L. सङ्गेभ्यो विनिर्गतः

P. 914, l. 1—for व्यवहारकृता read व्यवहार्यत्वेन

—— l. 2—for पातं नाशङ्क्य read पातमाशङ्क्य

—— l. 4—for जीवामहे read जीयामहे